

Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete Nyilvános Pályázat

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói tevékenység (ügynöki tevékenység) jelene és várható jövője Magyarországon

2009.

**Pénzügyi Szervezetek
Állami Felügyelete**

„A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, az általa kiszabott bírságokból befolyt – a Felügyeletnél maradó – összeg terhére, a hatályos jogszabályok alapján nyilvános pályázatot hirdetett. Ez a kiadvány a nyilvános pályázaton támogatást nyert el”.

**DR. CSONKA TIBOR ÉS TÁRSAI Tanácsadó Kft.
Székhelye: 7635 Pécs, Bálicsi út 79.
Cégjegyzékszám: 02-09-070791
E-mail címe: drcsonkat@t-email.hu**

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	5
2. Súlyos betegségre utaló tünetek a globális pénzügyek világában	6
2.1. Mi okozza (okozta) a betegséget?	6
3. Magyarországot legyengült szervezettel érte el a válság	9
4. Rövid áttekintés a magyar pénzügyi intézményrendszerről	10
4.1. Pillanatkép az elmúlt két évtizedről	10
4.2. A pénzügyi szektorban zajló főbb folyamatokról	11
4.2.1. Intézményi koncentráció.....	11
4.2.2. Kihelyezett és eszközrendszerében nem válogató verseny	11
4.2.3. És hitel, és hitel és hitel.....	11
4.2.4. Forrásbevonás	14
4.2.5. Innovatív termékfejlesztés, az értékesítési csatornák bővülése	15
4.2.6. Az ügynökök meghatározó szerepe egyes termékek értékesítésében	15
4.2.7. Ügyfélszerzés, termékárzás.....	17
4.2.8. Intenzív fiókhálózat-bővítés	18
4.2.9. Csökkenő jövedelmezőség.....	19
5. Piaci szereplők, piacszerkezet	22
5.1. Akik pénzügyi termékeiket kínálják	22
5.2. Akik a termékeket igénybe veszik	24
5.2.1. Lakosság	24
5.2.2. Vállalkozások.....	26
5.2.3. Önkormányzatok.....	26
5.2.4. Szervezetek.....	27
5.3. Akik a szolgáltatók és az ügyfelek között helyezkednek el: az ügynökök (közvetítők)	27
5.3.1. Az ügynöki tevékenység fogalma és megítélése, a pénzügyi szolgáltatás-közvetítói tevékenység	27
5.3.2. Az ügynöki tevékenység szabályozása az ágazati törvényekben, az ügynökök típusai	30
5.3.3. Biztosításközvetítés	31
5.3.3.1. Az ügynök	31
5.3.3.2. A független biztosításközvetítő	32
5.3.3.3. Az alkusz	33
5.3.3.4. A többes ügynök	33
5.3.3.5. Aki nem függő és nem független biztosításközvetítő: a biztosítási szaktanácsadó	33
5.3.3.6. Az ügyfelek tájékoztatására vonatkozó szabályok	34
5.3.4. Pénzpiaci közvetítói tevékenység szabályozása	34
5.3.4.1. Közvetítói tevékenység a lakástakarékpénztáraknál	37
5.3.5. Pénztárpiaci közvetítés: árnyalatnyi különbségek a két ág között	38
5.3.6. A tőkepiaci közvetítésre vonatkozó szabályok	39
5.3.6.1. A függő ügynök	39
5.3.6.2. Befektetési vállalkozás	40
5.3.6.3. Tájékoztatási kötelezettség előírása	41
5.3.7. A részpiaci szabályozások értékelése	41
5.4. A Felügyelet ügynöki tevékenységet érintő intézkedései	42

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

5.4.1. A piaci szereplők gyakorlatának kérdőíves felmérése	43
5.4.2. A közvetítói tevékenység fogyasztói aspektusból	44
5.4.3. Felügyeleti ajánlások, vezetői körlevelek	45
6. Az ügynökök és a pénzügyi intézmények üzleti kapcsolatainak kialakítása, a partnerek szűrése.....	47
7. Az ügynöki tevékenység alapidokumentuma: a megbízási (ügynöki) szerződés).....	49
7.1. A megbízási (ügynöki) szerződés tartalma, a főbb szabályozási területek.....	49
7.1.1. A szerződés célja és tárgya.....	50
7.1.1.1. Ügyfelek felkutatása	51
7.1.1.2. Az ügyfelek tájékoztatása a közvetítő szolgáltatásairól, az ügyfél szolgáltatási igényeinek felmérése	52
7.1.1.3. Termékismertetés, termékajánlás és tanácsadás	52
7.1.2. Az ügynöki szerződés hatálya.....	52
7.1.3. A közvetítő jogállására, tevékenységének terjedelmére vonatkozó rendelkezések	53
7.1.4. A pénzügyi szolgáltató, a közvetítő jogai és kötelezettségei.....	54
7.1.4.1 A pénzügyi szolgáltató jogai.....	54
7.1.4.1.1. Utasítási jog	54
7.1.4.1.2. A közvetítők képzésre, továbbképzésre kötelezésének joga	54
7.1.4.1.3. Az ellenőrzés, az információ-, és tájékoztatás-kérés joga.....	55
7.1.4.2. A pénzügyi szolgáltató kötelezettségei	55
7.1.4.2.1. A megbízott közvetítói feladatainak ellátásához szükséges információk és eszközök biztosítása.....	55
7.1.4.2.2. Megbízói díj (jutalék) fizetési kötelezettség, a jutalékok fajtái	55
7.1.4.2.2.1. Szerzési jutalék.....	56
7.1.4.2.2.2. Fenntartási (speratív) jutalék.....	57
7.1.4.2.2.3. Megújítási (novációs) jutalék	57
7.1.4.2.2.4. Keresztértékesítési (cross-selling) jutalék	57
7.1.4.3. A közvetítők kötelezettségei.....	58
7.1.4.3.1. Részvétel az előírt oktatásokon, képzéseken, vizsgakötelezettség	58
7.1.4.3.2. Titoktartási kötelezettség	58
7.1.4.3.3. Felelősség	58
7.1.4.3.4. Tájékoztatási kötelezettség.....	58
7.1.4.4. A közvetítők jogai.....	59
7.1.4.4.1. Megbízói díjra (jutalékra) jogosultság	59
7.1.4.4.2. Közreműködő igénybevétele.....	59
7.1.5. A közvetíthető termékek köre.....	59
7.1.6. Egyéb rendelkezések	60
7.1.7. Versenykorlátozás	61
7.1.8. A szerződés megszűnése	61
8. A közvetítők szabályozási várakozásaival kapcsolatban végzett interjúk tapasztalatai.....	62
9. Közösségi és tagállami szabályozás.....	70
9.1. Szabályozás az Európai Unióban.....	71
9.2. Welcome to United Kingdom! Bepillantás a szigetországba	75
9.3. 1896-os alapokon: Németország.....	79
9.4. Ausztria-részletesen	80
9.4.1. Többlépcsős szabályozás	80
9.4.2. A személyi hitel-közvetítőről szóló rendelet	82

**A pénzügyi szolgáltatás-közvetítői (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője
Magyarországon**

9.4.3. A közvetítés szakmai feltételei	85
10. Javaslat a de lege ferenda szabályozásra	87
11. (Bal)esetek a közvetítői tevékenység köréből	106
11.1 Amikor az ügyfél sem volt körültekintő	106
11.2 Amikor a házastárs sűgött	107
11.3. Amikor a pénzügyi szolgáltató bújt az ügynök bőrébe.....	107
11.4. Amikor nehéz bármit is mondani.....	108
12. Összefoglalás	109
13. Jegyzetek.....	111

1. Bevezetés

Pályázatunk, amelyet „A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói tevékenység (ügynöki tevékenység) jelene és várható jövője Magyarországon” címmel készítettünk el, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (a továbbiakban: Felügyelet vagy PSZÁF) által 2008. május 5-én, nyilvánosan meghirdetett „IV. Termék-közvetítők a pénzügyi piacon” elnevezésű témakörbe tartozik.

Tanulmányunk – tárgyából és címéből adódóan – nem a hitelválsággal¹, illetve a reálgazdaságban bekövetkezett kedvezőtlen folyamatok kialakulásának okaival kíván foglalkozni, ugyanakkor tanulmányunk pontos megértése és „kerekké formálása” miatt nem tudjuk kikerülni a globális gazdaságot, az egyes nemzetgazdaságokat megrengető, családok, egyének egzisztenciájában mély nyomokat hagyó eseménysorozatot.

Miről lesz szó tanulmányunkban?

- Tanulmányunkban röviden összefoglaljuk a pénz-és tőkepiaci válság – általunk kiemeltnek ítélt – főbb momentumait.
- Vázzuk a magyarországi pénzügyi intézményrendszerben a hitelválság tüneteinek megjelenéséig tapasztalt folyamatokat, illetve a válság begyűrűzését követően érzékelhető eseményeket, változásokat.
- Helyzetértékelést készítünk az intézményrendszer szereplőiről (a piac szerkezetéről, a szereplők számáról, összetételéről), a potenciális ügyfélkör nagyságáról, szolgáltatási igényeiről.
- Bemutatjuk azokat a főbb indukátorokat (a jogi szabályozás kedvező irányú változása, a lakossági üzletág fejlesztése, a pénzügyi intézmények ügyfél-és piacszerzési törekvései), amelyek megalapozták a pénzügyi közvetítők piaci létjogosultságát.
- Szót ejtünk az ügynöki tevékenység társadalmi és fogyasztói megítéléséről és az egyes ágazatok ügynöki tevékenységre vonatkozó szabályozásáról.
- Ismertetjük az ügynöki tevékenység hazai, jelenleg ágazatonként eltérést mutató szabályozását.
- Bemutatjuk a Felügyelet ügynökökkel kapcsolatos tevékenységét.
- Megvizsgáljuk a pénzügyi intézmények ügynök-kiválasztási gyakorlatát.
- Ismertetjük a közvetítők körében a szabályozással kapcsolatban végzett felmérésünket.

- Szemügyre vesszük az Európai Unió, az Egyesült Királyság, Németország és Ausztria szabályozását és gyakorlatát.
- Javaslatot fogalmazunk meg a de lege ferenda szabályozással kapcsolatban.
- Tanulmányunk mintegy záróakkordjaként, bemutatunk néhány – a közvetítói tevékenységgel, a közvetítők működésével kapcsolatos – tanulságos esetet.

2. Súlyos betegségekre utaló tünetek a globális pénzügyek világában

2.1. Mi okozza (okozta) a betegséget?

Az orvostudományból közismert, hogy az egyes kórképek kialakulásához – az életkor, a nemi hovatartozás, a családi előzmények (genetikai determináltság) mellett – jelentős mértékben hozzájárul bizonyos kockázati tényezők (rizikófaktorok) megléte, illetve ezek halmozódása. Bizonyított, hogy a szív-és érrendszeri problémák kialakulását többek között a cukorbetegség, a magas vérnyomás, az erek falára lerakódó és ez által “átjárhatóságukat” csökkentő “plakk-képződés”², a dohányzás, a túlsúly, a mozgásszegény életmód, a mértéktelen alkoholfogyasztás, az egyre magasabbra növekvő és a megfelelő csatornákon le nem vezetett feszültség elősegítik, illetve siettetik. A legsúlyosabb esetben az érelzáródás – az elégtelen vérellátás és oxigénhiány következtében – szívinfarktushoz vagy agyi érkatasztrófához vezet.

Akik tudják, hogy felmenőik közül többen szenvedtek már szív-és érrendszeri betegségben, és ők maguk is cukorbetegséggel, magas vérnyomással, rossz³ koleszterinszinttel, túlsúllyal küszködnek, erős dohányosok és netán “éjt nappallá téve”, folyamatosan felpörögve dolgoznak – remélhetőleg még idejében – igyekeznek a rájuk leselkedő veszélyt csökkenteni: megfelelő étrendi szabályok kialakításával és betartásával, rendszeres – súlycsökkentő és keringésjavító hatású – testmozgással, a dohányzás elhagyásával, a felhalmozódó feszültség oldásával, rendszeres és alapos orvosi vizsgálatok igénybevételével és – ha szükséges – gyógyszerek szedésével.

A tapasztalat azonban az, hogy – noha az emberek többsége retteg az infarktustól, az agyvérzéstől – mégis kevesen tesznek tudatos ellenlépéseket arra, hogy ezek bekövetkezésének veszélyét csökkentsék. Mivel e kórképek viszonylag tünetszegények (kisebb szédülések, néha mellkasi szorító érzések, fáradtság, fejfájás, a cukorbetegséget, a magas koleszterint véletlenszerűen felfedő laboreredmények) és a tüneteket is sokan bagatellizálják, halmozódásuk esetén szinte törvényszerűnek mondható feltartóztathatatlan bekövetkezésük.

Úgy véljük valami hasonló – drámai – folyamat zajlott le az utóbbi évek globális pénzügyi világában.

Természetesen a pénzügyi intézményrendszerben a faktorok sokkal bonyolultabbak és összetettebbek, de végkifejletükben nem térnek el az emberi szervezetenél leírt eredménytől. A magas vérnyomás helyett beszélhetünk esztróbuborékokról (például ingatlanpiaci buborékról), az elhízás, a helytelen táplálkozás gyanánt használhatjuk a megnövekedett kockázati étvágyat vagy helyettesíthetjük a „mindenáron történő értékesítéssel”, amelynek során az adott termékekre (például jelzáloghitelre) vonatkozóan nem az ügyfél (fogyasztó) teljesítőképességéből, aktuális egzisztenciális helyzetéből és annak várható alakulásából indulunk ki, hanem fordítva: az érdekeltségi rendszer, a bónuszok, a jutalékok elvakító hatására az ügyfelet próbáljuk „hozzáigazítani” az adott – sok esetben igen bonyolult és átláthatatlan – termékhez, annak igénybevételéhez.

Ennek a szemléletnek, magatartásnak a térhódítása – amelynek nem kis része volt a pénzügyi válsághoz vezető út „kikövezésében” – hatalmas kockázatokat rejtett, illetve rejt magában mind a pénzügyi intézmény, mind pedig az ügyfél oldalán.

Ezzel szemben a magunk részéről az erős szakmai alapokon nyugvó, a kockázatokra is odafigyelő értékesítés, a fogyasztói transzparencia hívei vagyunk. Ez a mi felfogásunkban azt jelenti, hogy csak arról tudunk informálni valakit, csak akkor tudunk tanácsot adni valakinek, ha az adott terméket, annak előnyeit, kockázatait alaposan ismerjük, és azt – aszimmetria nélkül – képesek és készek vagyunk az ügyfél számára érthetően átadni, az ügyfél felelős döntésének meghozatalához figyelembe vesszük igényeit és tényleges lehetőségeit.

Magas és rossz koleszterinszintet jelentettek például egyes pénzügyi intézményeknél a portfólióban tartott nagy mennyiségű, többszörösen átcsomagolt értékpapírok.

Mindehhez társult még többek között a „betegség megelőzésére” is hivatott hitelminősítők erősen kifogásolható tevékenysége⁴. A rating-társaságok alapvető feladata, hogy korrekt véleményt mondjanak a fogyasztóknak, a befektetőknek az adott eszköz valós és várható kockázatairól. Helyzetüket és tevékenységüket azonban ambivalencia⁵ jellemezte: az értékpapírt a befektetőkhöz sikeresen eljuttatni kívánó megbízónak az általa forgalmazott eszközöket minősítenie kellett a piacon elismert rating-társasággal. A megbízó, a minősítő cégnek e tevékenységéért szolgáltatási díjat fizetett. Nyilvánvalóan furcsán nézett volna ki, ha a megbízó üzleti érdekeit figyelmen kívül hagyó minősítések születtek volna. Így hát a hitelminősítők az eszközökre gyakran rátették a kimagasló minősítést jelentő „AAA bélyegzőt”.

A pénzügyi intézményrendszer felett felügyeletet gyakorló intézményeket is sok vád érte a pénzügyi válság bekövetkezése, illetve kezelése kapcsán. Megítélésünk szerint ezek a vádak – a Felügyeletet illetően – nem rendelkeznek kellő megalapozottsággal.

Az egyes államok felügyeleti egyrészt eltérő szabályozási környezetben⁶, más-más eszközrendszerrel – amelyek nem feltétlenül elégségesek a válságfolyamatok megelőzésére és kezelésére –, másrészt partikuláris jelleggel működnek. Mindeközben a tágran értelmezett pénzügyi termékek, e termékekkel végrehajtott tranzakciók és maguk a pénzügyi intézmények is – leányvállalataikon és érdekeltségeiken keresztül – messze túlterjeszkednek az államhatárokon, gyakran kihasználva az egyes rendszerekből eredő szabályozatlanságot és megkeresve számukra a „legpuhább feltételeket”.

A Felügyeletet többirányú „támadás” érte például a magyarországi devizahitelezéssel, az ügynöki tevékenységgel kapcsolatban, holott a Felügyelet – ahogy ez majd látszani is fog tanulmányunkban – már korán észlelte és számos alkalommal jelezte a problémát a pénzügyi intézmények, a fogyasztók (hitelfelvevők) és a szabályozási funkciókat ellátó hatóságok felé. A Felügyelet nem rendelkezett jogosultsággal termékek (például devizában denominált hitelek) „betiltására”. Nyilvánvaló, hogy a jövőre vonatkozóan az egyes tagállamok – és természetesen az Európai Uniót kívüli államokat⁷ is beleértve – felügyeleteinek megfelelő jogi alapokra épülő, szélesebb eszköztárat és mozgásteret kell biztosítani a prudenciális, piacfelügyeleti és fogyasztóvédelmi feladataik ellátásához, és meg kell valósítani az integrált nemzetközi felügyeleti rendszert⁸.

Az első – intenzív-terápiás segítséget⁹ nélkülöző – óriási „szélütés” az Egyesült Államok – üzemméreteit tekintve – negyedik legnagyobb befektetési bankját, és egyben a világ egyik meghatározó brókercégét, az 1844-ben alapított Lehman Brothers Holdingot érte: a pénzügyi csoport 2008. szeptember 15-én csődöt¹⁰ jelentett. Noha nem a Lehman Brothers bukása volt a válság oka, csődje azonban egyfajta casus bellinek¹¹ is értékelhető, illetve egy „globális stroke”¹² emblematikus eseményeként is felfogható, hiszen a csőddel – ha rövid időre is – „megállt”¹³ a pénzügyi közvetítőrendszer, a pénzügyi intézmények válságban való érintettsége ismeretének hiánya miatt. Az intézmények talán valami ehhez hasonlót kérdeztek egymástól: „Mi van a portfóliódban, mennyi a mérgezett, értéktelen eszközöd, mekkora lesz a várható értékvesztésed, megmarad-e a likviditásod, tudsz-e majd fizetni nekem?”

Súlyos bizalmi válság¹⁴ alakult ki a bankközi piacon, a kockázati felárak jelentősen emelték a forrásköltségeket, a korábbi likviditásbőséget pedig felváltotta a pénzpiacok kiszáradása. Az egyes államok kormányai, a nemzetközi pénzügyi intézmények (IMF), az Európai Központi Bank és a jegybankok részéről mindenhol intenzív, a pénzügyi rendszer súlyos elhalását megakadályozó, a „trombusok”¹⁵ feloldását célzó intézkedések születtek.

2008 őszén a pénzpiaci válság és annak a reálgazdasági szereplőkre – különösen az autóiipari, autókereskedelmi, az ingatlanszektorban működő vállalkozásokra – gyakorolt negatív hatásai már erősen érződtek az Európai Unió tagországaiban is. Az Európai Bizottság versenypolitikával kapcsolatos jelentése¹⁶ szerint – a Római Szerződés ezzel összefüggő 87. cikke alapján – számos szerkezetátalakítási¹⁷, megmentési célú támogatást¹⁸, az egyes tagállamok által a bankok számára nyújtandó kezességvállalási¹⁹, állami feltőkésítési²⁰, eszközfelvásárlási²¹, holisztikus²² és számos egyedi támogatási programot – az adott bank²³ tőkehelyzetének, likviditásának stb. erősítésére, bővítésére – hagyott jóvá az Európai Bizottság.

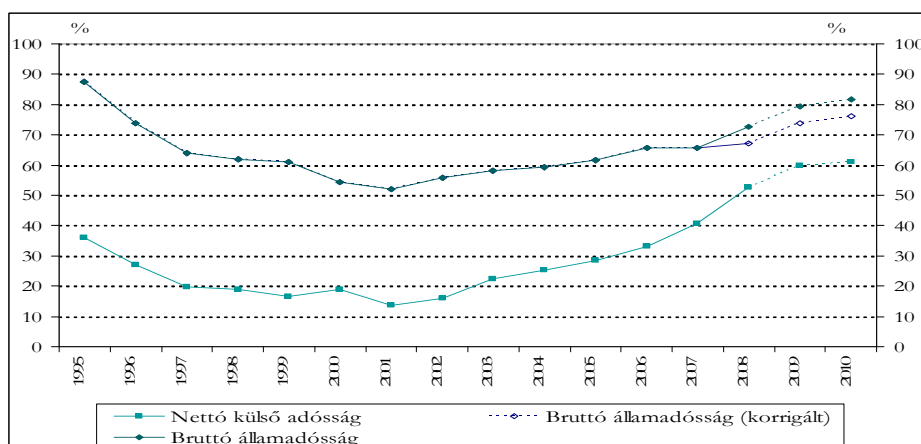
A hitelintézetek támogatására szolgáló keretösszeg – 2009 áprilisáig – cca. 3000 millárd euró körüli összeget tett ki, amely azonban mintegy 2300 milliárd euró összegű garanciát, kezességet – azaz függő kötelezettségvállalást – tartalmazott²⁴.

3. Magyarországot legyengült szervezettel érte el a válság

Amikor a Felügyelet honlapján megjelent a tanulmányunk alapjául szolgáló pályázati felhívás, a magyar pénzügyi intézményrendszer felett még nem tornyosultak a felhők, nem látszottak egy nagy „vihár előszelei”. Az aznapi előrejelzés szerint „a Kárpát-medence időjárását továbbra is egy anticiklon határozza meg, ennek köszönhetően folytatódik a tavaszi időjárás. Délután a legmelegebb órákban akár 23 fokot is mérhetünk a Dunántúlon. A keleti megyékben szórványosan előfordulhat csapadék, viszonylag hűvös lesz az éjszaka 5-10 fok között alakul a hőmérséklet”²⁵. Magyarország sérülékenysége azonban már ekkor is nyilvánvaló volt: jelentős költségvetési hiány, több éves elhibázott gazdaságpolitika, a strukturális reformok elmaradása, az ország nagyon erős külföldi finanszírozásra-utaltsága, drága deficitfinanszírozás, jelentős adósságszolgálat és devizakitettség, a gazdasági növekedés ütemének csökkenése, a versenyképesség romlása, magas adó-és járulékkerhek.

A maastrichti kritériumok²⁶ teljesítését illetően – különösen a közép-kelet-európai EU-tagállamokkal összehasonlítva – inkább a távolodás, mint a közeledés volt megfigyelhető. Nem csoda tehát, hogy Magyarországot legyengült „immunrendszerrel” érte el a válság.

A GDP-arányos adósságmutatók alakulása Magyarországon
(MNB-előrejelzés 2009-2010-re)²⁷

2008 októberétől Magyarország külföldi befektetői megítélése – a fent említetteket is figyelembevéve – jelentősen romlott. Nem kevesebb, mint az ország működőképességének fenntartása, további finanszírozhatósága kérdőjeleződött meg. Az állampapírpiaclafagyott, jelentős tőkekivonás indult meg, amit az MNB kamatemelése²⁸ sem tudott megakadályozni. A Magyarországon működő hitelintézetek devizaforráshoz jutása elnehezült, a forint volatilitása addig nem tapasztalt mértékű volt. Ilyen körülmények között – sok egyéb mellett – különösen éles problémaként jelentkezett a magyar háztartások devizában történő, már-már tragikusnak tekinthető eladósodottsága.

A Nemzetközi Valutaalap, a Világbank és az Európai Bizottság együttes közreműködésével biztosított 25,1 milliárd dolláros hitelkeret valamelyest megnyugtatta a külföldi befektetőket. E nélkül reálisan lehetett volna számolni a

fizetéseketelenség bejelentésével, az államcsőd bekövetkezésével. A válság káros következményeinek tompítása, illetve az abból való kilábalás szempontjából Magyarország speciális helyzetben van: a költségvetési hiány lefaragására vállalt kötelezettség nálunk nem tesz lehetővé keresletélénkítő intézkedéseket²⁹.

4. Rövid áttekintés a magyar pénzügyi intézményrendszeréről

4.1. Pillanatkép az elmúlt két évtizedről

A magyar pénzügyi intézményrendszer az elmúlt bő másfél évtizedben minden tekintetben jelentős fejlődésen ment keresztül. A hagyományos kereskedelmi banki szektor területén – a már korábban itt tevékenykedő vegyesbankok³⁰ tevékenységének, az 1990-es évek elejétől kezdődő külföldi pénzügyi intézmények magyarországi leánybankjai megalapításának³¹, továbbá az állami tulajdonú³² kereskedelmi bankok 1990-es évek közepétől elinduló privatizációjának³³ köszönhetően – korszerű banküzemi és technológiai megoldások honosítása történt meg, és az üzleti növekedést (fiókhálózat kialakítása stb.) megalapozó tőkebefektetések realizálódtak.

Az 1988-ban – Közép-Kelet-Európában elsőként – részvénytársasági formában³⁴ létrehozott Nemzetközi Bankárképző Központban az 1990-es évek elejétől elindult a szervezett és államilag elismert képesítést nyújtó banki-pénzügyi szakmai képzés, amely biztosította azt, hogy a pénzügyi intézmények szakmailag felkészült munkatársakkal végezzék tevékenységüket.

A kereskedelmi banki szektoron kívül a fent említett folyamatok az „egybiztosító”³⁵ rendszeren is végigvonultak, továbbá szakosított hitelintézetek (MFB, EXIMBANK³⁶, lakástakarékpénztárak stb.), pénzügyi vállalkozások (értékpapírforgalmazó cégek, lízingtársaságok), befektetési alapok, nyugdíjpénztárak jelentek meg a piacon. A 90-es évek elejének viszonylag szűk³⁷ és egyszerű megtakarítási, hitel- és biztosítási termékkínálata – a szabályozási környezet változásával és az új pénzügyi intézmények piaci megjelenésével párhuzamosan – lépésről lépésre egyre több, és bonyolultabb termékkel bővült, napjainkra pedig a termékek, szolgáltatások sokasága „zúdult” a magyar piacra.

Az utóbbi években a különböző pénzügyi intézmények és biztosítóintézetek közötti üzleti alapú együttműködést – az integrált szolgáltatások szinergiájából származó előnyök jegyében – egyre inkább háttérbe szorítja az önálló, univerzális³⁸ pénzügyi intézmények, illetve pénzügyi konglomerátumok³⁹ megjelenése.

Így például hitelintézetek és/vagy azok tulajdonosai alapítottak vagy vásároltak biztosítóintézetet⁴⁰, illetve szereztek azokban részesedést, valamint biztosítóintézetek⁴¹ alapítottak pénzügyi intézményeket. Várható, hogy a jövőben erősödni fog a nem pénzügyi intézmények (például multinacionális áruházláncok) megjelenése a magyarországi pénzügyi szolgáltatások egy-egy részpiacán.

4.2. A pénzügyi szektorban zajló főbb folyamatokról

A válság Magyarországra történő begyűrűzéséig a pénzügyi szektorban a következő folyamatokat láthattuk:

4.2.1. Intézményi koncentráció

Magyarország és ezzel együtt a magyar pénzügyi intézményi szektor 2004. május 1-jei csatlakozása az Európai Unióhoz nem okozott igazából jelentős változást, hiszen a magyar bankrendszer tulajdonosi szerkezetében meghatározó részesedéssel bírtak az Európai Unió tagállamainak kereskedelmi bankjai és takarékpénztárai. A már évek óta látszó trend – az üzemméretük növeléséből eredő előnyök kihasználása felvásárlásokkal, összeolvadásokkal és a bankszektor szereplőinek koncentrációja⁴² – folytatódik és tényként állapítható meg, hogy ez a magyar pénzügyi szektor szereplőit⁴³ is érinti.

A fent említett külföldi tulajdonosi háttérből adódóan eddig sem Magyarországon dőlt el, és ezután sem itt fog eldőlni, hogy miként alakul majd a Magyarországon működő – elsősorban a banki és a biztosítási szektorba tartozó – intézmények száma. Nyilvánvaló, hogy lesznek olyanok, amelyek szűknek érzik a piacot, a növekedési lehetőségeket, és esetleg kivonulnak, eladják részesedésüket.

A közel másfélszáz intézményt felölelő szövetkezeti hitelintézeti szektorban a takarékszövetkezetek száma – alapvetően⁴⁴ az OTIVA⁴⁵ előírásai, valamint a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) minimális saját tőke követelményre vonatkozó passzusaiból adódó kényszerfűzések miatt – az 1989. évi több mint 250-ről 2008. december 31-ig 143-ra csökkent⁴⁶. Ugyancsak szembetűnő jelenség, hogy dinamikusan növekszik a határon átnyúló szolgáltatást nyújtók száma, illetve a pénzügyi szolgáltatók egy része az anyavállalat (vagy egy másik leánybank⁴⁷) fióktelepeként⁴⁸ végzi tevékenységét.

4.2.2. Kihegyezett és eszközrendszerében nem válogató verseny

A pénzügyi intézmények⁴⁹ közötti verseny alapvetően

- a hiteltermékek értékesítésére, azok igénybevételének feltételeire (hitelexpanzióra);
- a források (megtakarítások) bevonására;
- az innovatív termékfejlesztésekre, az értékesítési csatornák bővítésére;
- új ügyfelek megszerzésére, a termékek árazására

koncentrációzott.

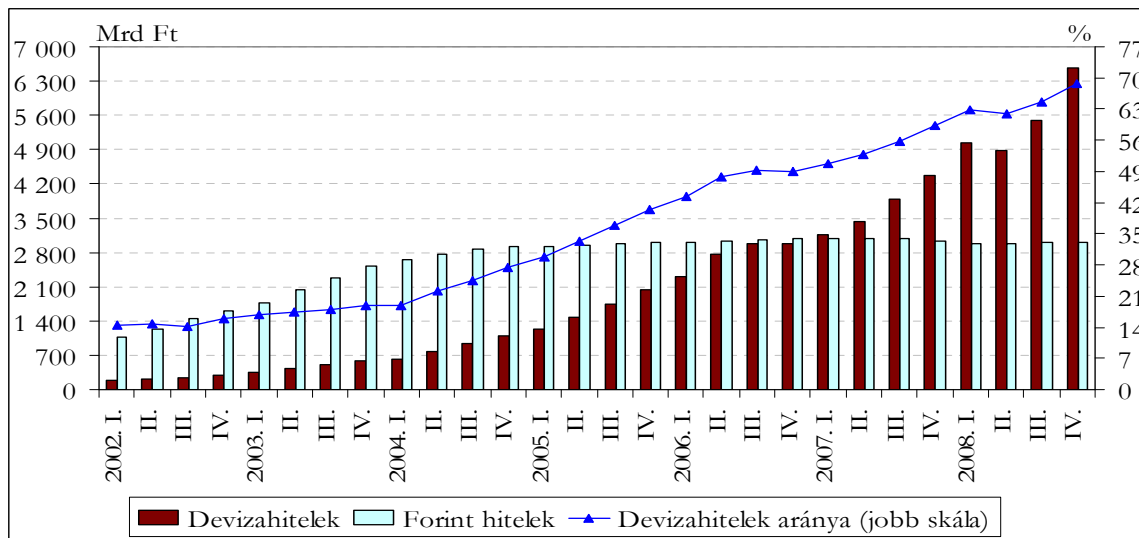
4.2.3. És hitel, és hitel és hitel...

A válság kirobbanásáig a pénzügyi intézményeket a hitelexpanzió jellemezte, elsődlegesen a lakossági hitelezés tekintetében. Az expanzióhoz mind az anyavállalatok oldaláról, mind pedig a bankközi piacról megfelelő mennyiségű forrás állt rendelkezésre. Különösen nagy volt a növekedés a lakossági üzletágban és a devizában denominált hitelek vonatkozásában. Az EU kelet-közép-európai tagjai

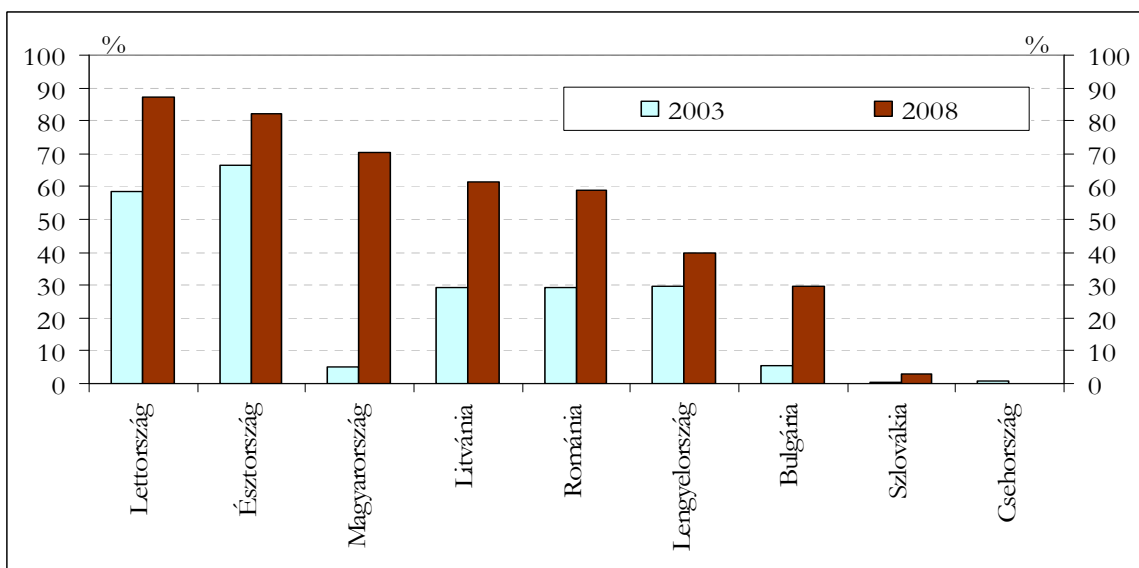
A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

közül csak a balti-államokban nagyobb mértékű a devizahitelek aránya a magyarországinál.

Háztartások hiteleinek denominációs szerkezete⁵⁰

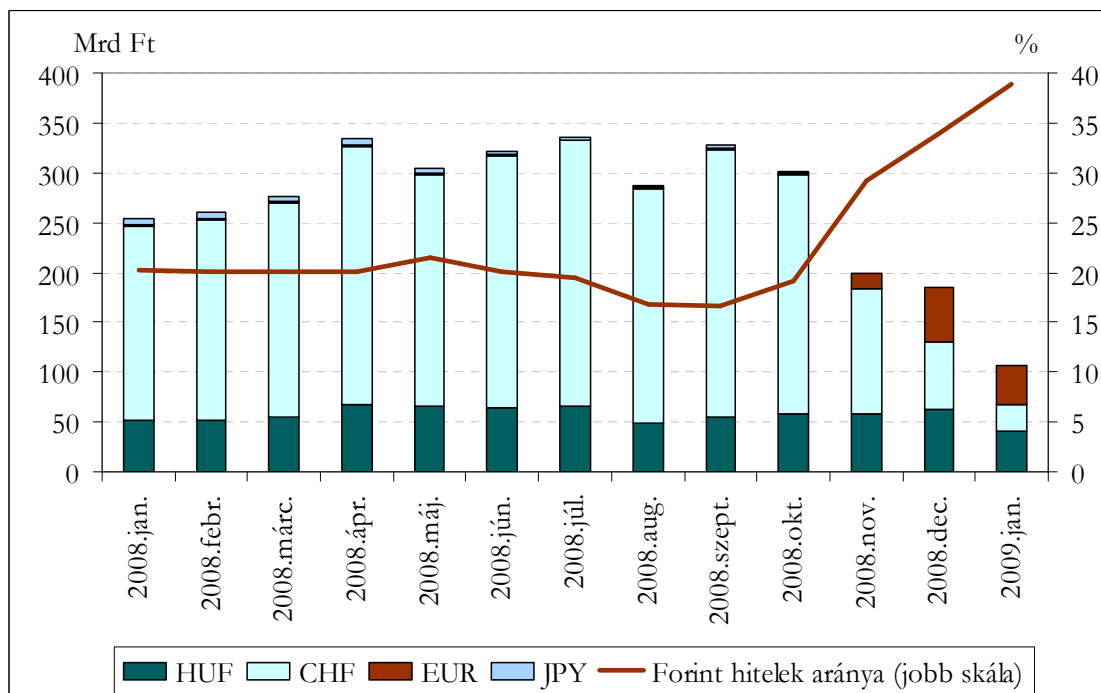
A devizahitelek aránya a háztartási hitelekben belül nemzetközi összehasonlításban⁵¹

A válságfolyamatok érzékelése után – vagyis az elmúlt egy esztendőben – a lakossági hitelek denominációs összetételében háttérbe szorultak a svájci frank alapú hitelek. A legtöbb hitelintézet vagy felfüggesztette e termékek értékesítését, vagy olyan mértékben emelte a kamatokat, amely inkább az euró és forint alapú hitelek felvételére ösztönözte a hiteligénylőket.

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

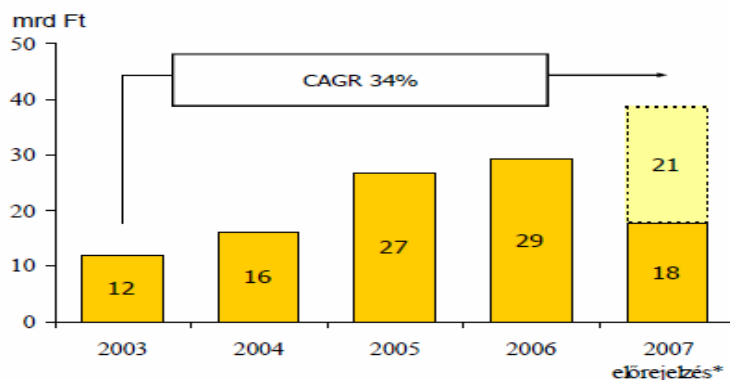
A hitelintézetek háztartási új hitelszerződéseinek denominációs összetétele⁵²

A hitelintézetek 2008 előtti expanzióját jól tükrözi a médiaköltségek alakulása is:

Marketing kiadások⁵³

Bankok médiaköltségének alakulása (listaáron, mrd Ft, 2003-2006) ⁽¹⁾

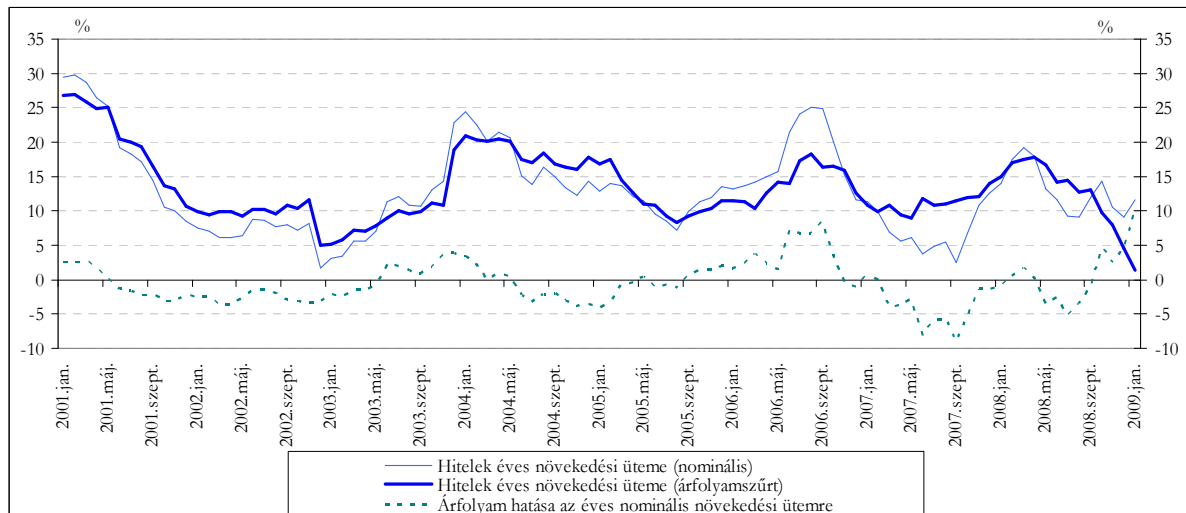
2008 októbere után a globális pénz-és tőkepiaci válság, a makrogazdaságban tapasztalható recessziós folyamatok, a pénzpiaci likviditáshiány, a hitelintézetek forrásköltségeinek emelkedése és kihelyezéseik kockázatának növekedése, a hitelintézeteket szigorúbb ügyfélminősítésre, újabb hitelbiztosítékok bevonására, magasabb szintű kockázatkezelésre, kisebb kockázatvállalási hajlandóságra⁵⁴ és a kockázatvállalási ügyletekkel kapcsolatos kamatok, díjak, költségek emelésére készítette.

A vállalati hitelezésben nem volt érzékelhető egyenletes növekedés – noha a devizahitelek részaránya itt is jelentősen nőtt –, sokkal inkább hektikus mozgásokat lehetett érzékelni. 2008-ban és 2009-ben a korábban tapasztaltakkal ellentétben a

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítői (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

kis- és középvállalati szektorban a hitelezési hajlandóság erőteljes csökkenése figyelhető meg.

*A belföldi bankok által a vállalatoknak nyújtott hitelek éves növekedési üteme*⁵⁵

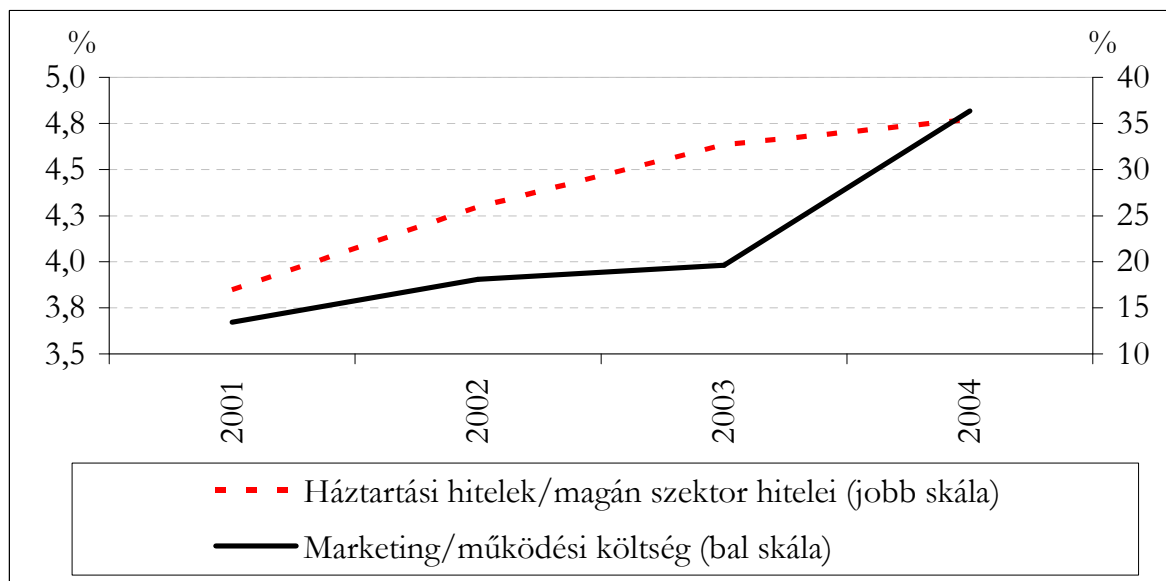
4.2.4. Forrásbevonás

A már meglévő piaci szereplők (bankok, lakástakarékpénztárak stb.) mellett folyamatosan növekedett azon intézmények (például befektetési vállalkozások), illetve termékek (unit-linked biztosítások, részvényekben, devizában, vegyes portfólióban denominált alapok, ingatlanalapok befektetési jegyei, nemzetközi vállalatok kötvényei stb.) száma, amelyek a megtakarításokat felszívták és az összegyűjtött forrásokat, a fenntartandó fejlődés érdekében rövidebb vagy hosszabb távra intézményesített formában jövedelmezően és biztonságosan kihelyezték.

A verseny tehát nemcsak bank-bank relációban, hanem az egyes piacok szereplői között, így bank – biztosító – nyugdíjpénztár – befektetési vállalkozás is kiteljesedett.

Ha a 2008 októbere utáni időszakban megnézzük a pénzügyi intézmények írott sajtóban vagy elektronikus csatornákon megjelentetett hirdetéseit, akkor azt látjuk, hogy a forrásszerzés vált elsődlegessé. A betéti kamatok elszakadtak a bankközi kamatoktól⁵⁶, ha úgy tetszik a hitelintézetek most egy kicsit „betétgyűjtő pénztárakká” alakultak át, nagyobb hangsúly helyeződött a portfólió rendberakására, „tisztítására”, mint a növekedésre, akár a jövedelmezőség rovására is.

A bankszektor marketing költségeinek alakulása⁵⁷

4.2.5. Innovatív termékfejlesztés, az értékesítési csatornák bővülése

Hitelkártyák, lakáscélú és szabadfelhasználású jelzáloghitelek, kombinált termékek (például unit-linked biztosításokkal kombinált jelzáloghitelek, betét és befektetési jegy összekapcsolása), ingatlanlízing, életjáradéki konstrukciók, japán jenben denominált hitelek, lakossági multi-currency (több-devizás) hitelek jelentek meg a piacon.

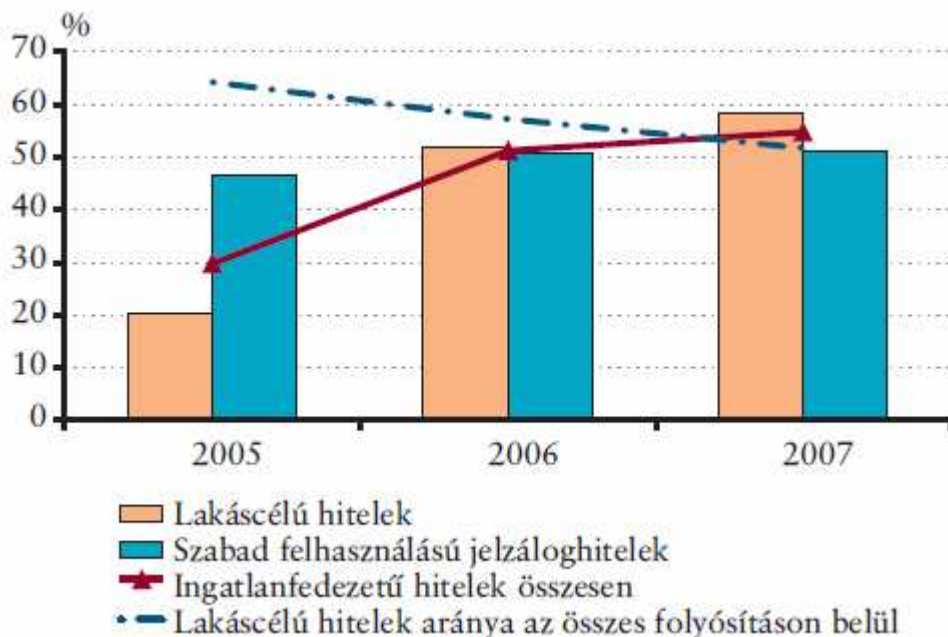
Egy-egy új termék „hasonmása” a „termékkibocsátás” után hamar megjelent a versenytársak palettáján, köszönhetően annak, hogy a termékek nem helyezhetők szabadalmi oltalom alá. Az elektronikus csatornák (internet banking, sms-szolgáltatások stb.) az internetpenetráció⁵⁸ mélyülésével átvették a vezető szerepet a „bankolásban”.

4.2.6. Az ügynökök meghatározó szerepe egyes termékek értékesítésében

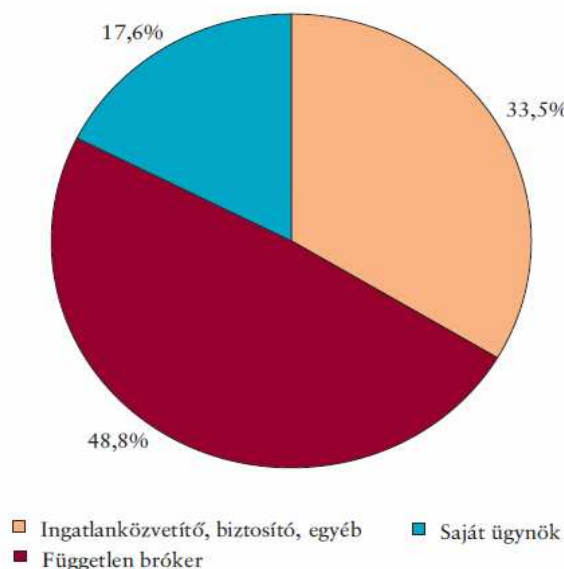
A közvetítők szerepe a lakossági és a kisvállalati üzletágban kiemelkedő. Van olyan kereskedelmi bank, amelyik 3300 ügynökkel áll szerződéses kapcsolatban, a lakossági ügyfelek, illetve ügyletek jelentős részét az ügynökök hozzák a bankhoz.

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

Az ügynöki értékesítés súlyának alakulása az új folyósítású ingatlanfedezetű hiteleknél, ügyletdarabszámok szerint⁵⁹

Az egyes ügynöktípusok súlya a bankok teljes ügynöki értékesítésén belül, ügyletdarabszámok szerint⁶⁰

A pénzügyi intézmények akvizíciós tevékenységük erősítéséhez alapvetően négy eszközt használnak:

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

- meglévő fiókhálózatuk megerősítését, a rendelkezésre álló erőforrások optimális kihasználását (organikus fejlődés),
- más pénzügyi intézmény megvásárlását (például a Konzumbank MKB Bank Zrt. általi megvásárlása),
- a pénzügyi intézmény egyes fiókjainak megvásárlását (például egyes ÁÉB fiókok megvásárlása a Magyarországi Volksbank Zrt. részéről), és
- értékesítési partnerhálózat⁶¹ kialakítását.

Megítélésünk szerint a külső értékesítési hálózat letisztult formában történő működtetése a jövőben még nagyobb hangsúlyt fog kapni.

4.2.7. Ügyfélszerzés, termékárazás

Az új ügyfelek – különösen a lakossági ügyfelek – megszerzéséért folyó versenyben 2008-ig állandósultak a marketingakciók (például a hiteleknel értékbecslési díj, folyósítási jutalék elengedése, közokirat költségeinek átvállalása, kedvezményes kamatok az első kamatperiódusra, az éves kártyadíj nélküli, „ajándék” hitelkártya, a lízingtársaságoknál a biztosítási díjak időleges átvállalása stb.), illetve a kockázati alapú rivalizálás (jövedelemigazolás nélküli finanszírozás, magasabb finanszírozási arány /LTV⁶²/, japán jenben denominált hitelek⁶³, „nulla százalékos önrész” mellett történő finanszírozás stb.).

Hitelezési feltételek változása 2004 és 2007 között⁶⁴

	2004	2005	2006	2007
Átlagos lakáshitel (CHF alapon)	5 900 000 Ft	6 300 000 Ft	6 800 000 Ft	7 600 000 Ft
Átlagos induló futamidő (év)	16	18	20	21
Átlagos induló LTV (százalék)	47%	54%	58%	61%
CHF-lakáshitelek átlagos éves THM-je	5,94%	5,96%	5,82%	6,04%
Átlagos CHF-alapú lakáshitel induló törlesztőrésze	47 683 Ft	47 637 Ft	47 994 Ft	53 302 Ft

A pénzügyi szektorban zajló folyamatok értékelésénél nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy erőteljes nyomás nehezedik – elsősorban a hitelintézetekre – az Európai Bizottság (például a tranzakciós költségek csökkentése), a kormányzat, továbbá a fogyasztóvédelem⁶⁵ és a tisztességes piaci magatartás felett őrködő Gazdasági Versenyhivatal⁶⁶ (például a lakossági és kisvállalati bankpiacon elvégzett vizsgálat⁶⁷) részéről. A kormányzati intézkedések körébe sorolható például az Országgyűlés által törvénybe iktatott banki különadó bevezetése, a kamattámogatások egy részének „visszavétele” azok megadóztatásán keresztül, a lakossági hitelkeresletet visszafogó támogatások csökkentése, a folyószámla-váltás egyszerűsítése, a hitelek kiváltásának megkönnyítése, az előtörlesztési terhek csökkentése stb.).

Ezeknek az eseményeknek – amelyeket a fogyasztói transzparencia növelése, a fogyasztók védelme és fiskális szempontok egyaránt mozgattak – az eredménye

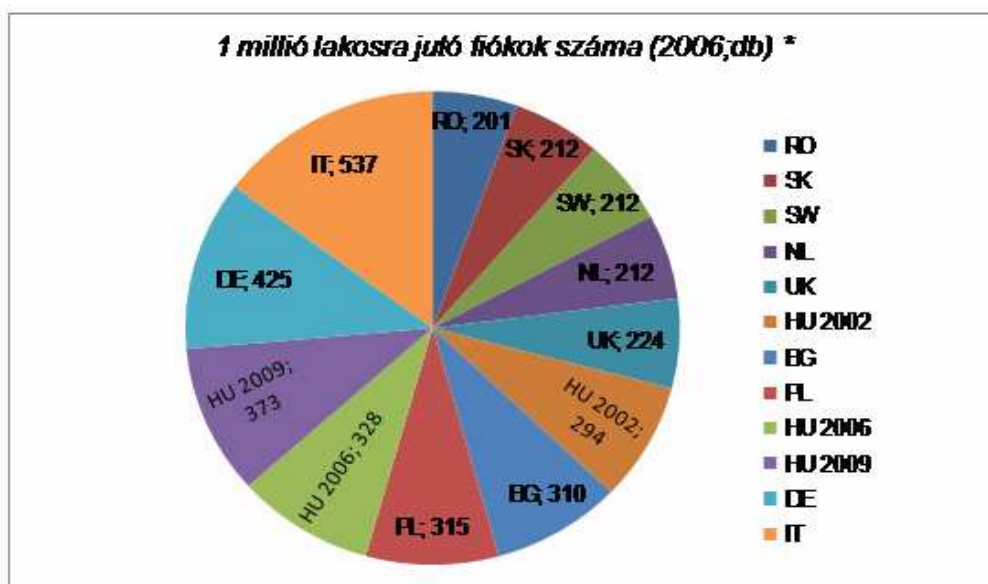
örömteli lehet a megtakarításaikat elhelyezni, a különböző pénzügyi instrumentumokba befektetni szándékozó, a "legjobb" finanszírozást kereső, számláikat egyik hitelintézetből a másikba áthelyezni kívánó ügyfelek számára, ugyanakkor a pénzügyi szolgáltatókat ismét csak nagy kihívások elé állítják.

4.2.8. Intenzív fiókhálózat-bővítés

Magyarországon egy 2008-as felmérés⁶⁸ szerint a mérlegfőösszeg alapján 12 legnagyobb bank részéről az elkövetkezendő két és fél évben 384 új fiók megnyitása várható. A prognosztizált számok és az elmúlt néhány év fiókexpánziója egyúttal azt is jelzik, hogy a pénzügyi intézmények – különösen a lakossági üzletág bővítése céljából – már a kisebb településeket⁶⁹ is megcélozták. Az Európai Unióban az egymillió lakosra jutó fiókszám-átlag 543⁷⁰, azaz több mint másfélszer annyi fiók jut ennyi emberre, mint Magyarországon. A fióknyitási „láz” azonban a válság bekövetkeztével „csillapodott”, többnyire csak a már elindított projektek befejezése történt meg, sőt egyes hitelintézetek 2009-ben fiókszámukat is csökkentették, illetve csökkentik. Ettől függetlenül a fiókhálózat bővülése várhatóan egy-két éven belül tovább folytatódik.

Néhány bank fiókszámának alakulása⁷¹

Bank neve	Év					
	2004. tény	2005. tény	2006. tény	2007. tény	2008. tény	2009.
Allianz Bank Zrt	0	0	5	17	40	40
Budapest Bank Nyrt.	58	75	92	110	115	109
CIB Bank Zrt.	58	77	98	105	150	149
Citibank Europe Plc	23	23	23	23	23	29
Erste Bank Nyrt.	139	160	182	196	203	204
K&H Bank Zrt.	153	158	168	203	258	242
MKB Bank Zrt.	50	52	67	74	81	88
OTP Bank Nyrt.	427	408	408	409	404	403
Raiffeisen Bank Zrt.	72	98	120	135	157	160
UniCredit Bank Zrt.	38	51	74	81	114	131
Volksbank Zrt. ⁷²	27	30	39	46	61 ⁷³	68
Összesen:	1045	1132	1276	1399	1606	1623

*Forrás: Unicredit/Mercer Oliver Wyman, OTP. A 2006-os magyar adatok a takarékszövetkezeti fiókokat is tartalmazzák.

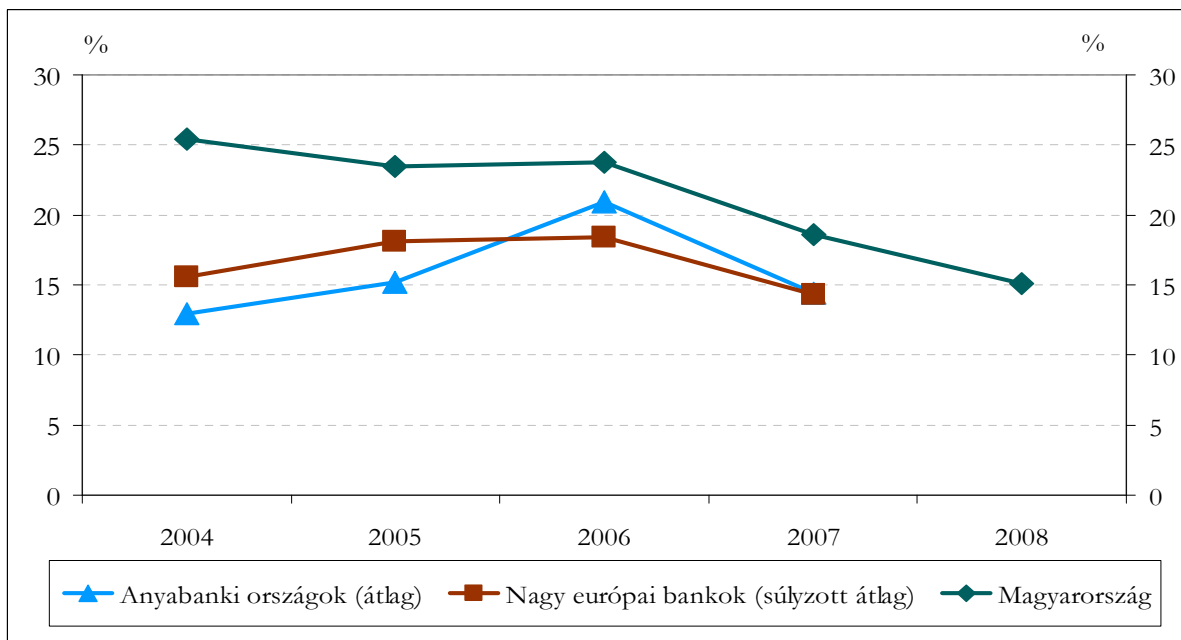
Forrás: dr.Csányi Sándor⁷⁴

4.2.9. Csökkenő jövedelmezőség

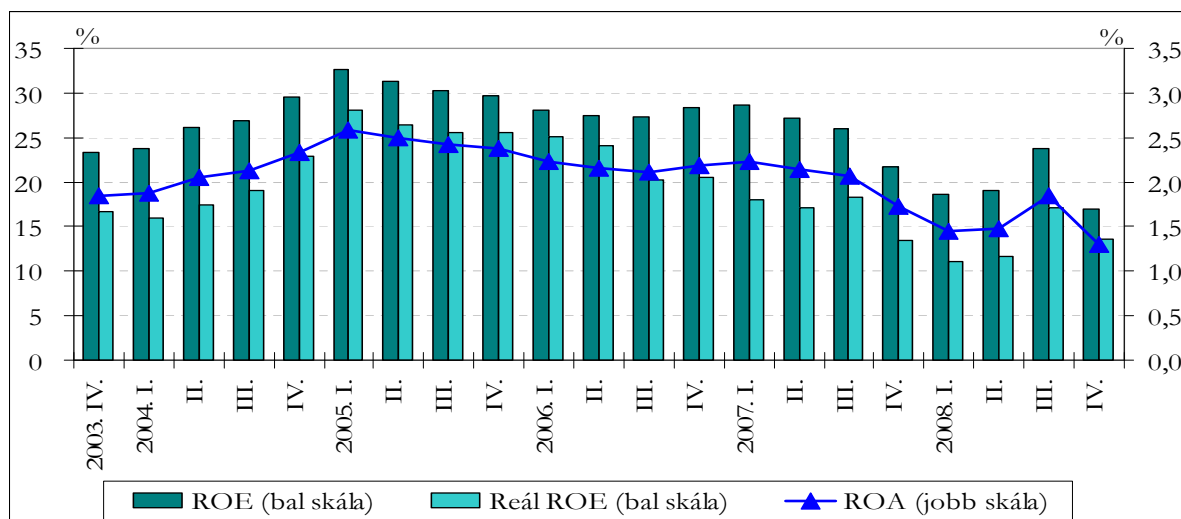
Mérséklődik a hitelintézetek tőkearányos (ROE), illetve eszközarányos (ROA) jövedelmezősége és lassul a mérlegfőösszeg növekedési ütemének dinamikája. Az egész szektort átható korábbi növekedési kényszer – a megszorító intézkedésekkel és a lakossági ügyfélkör egyre nagyobb mértékű eladósodásával párosulva – a hitelportfólió romlásához vezetett.

**A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője
Magyarországon**

A ROE mutatók nemzetközi összehasonlításban (Adózott eredmény/Tier1⁷⁵)

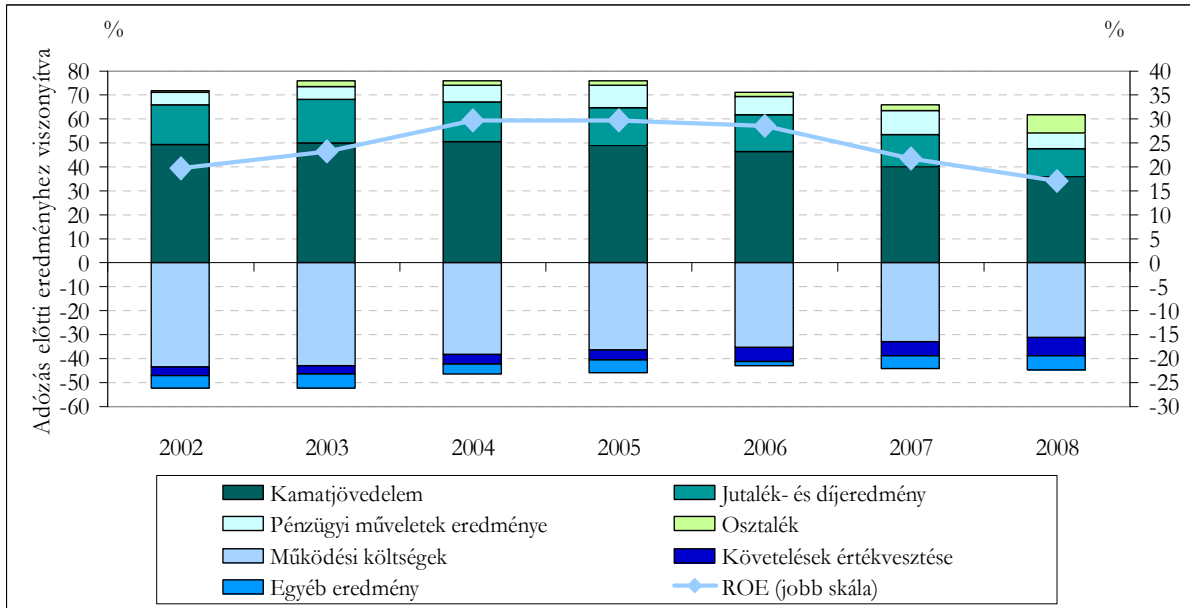

A bankrendszeri ROA, ROE és reál ROE alakulása⁷⁶

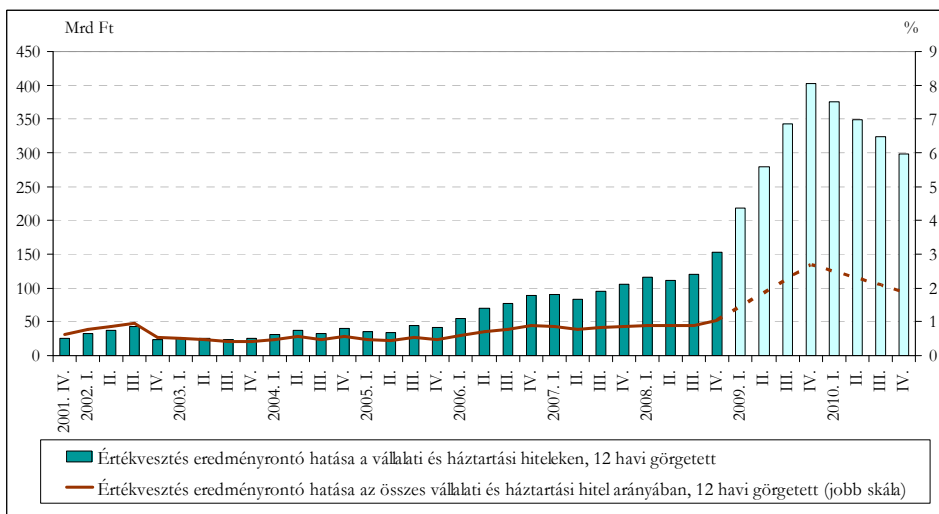

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

Az adózás előtti eredménnyel számított ROE és összetevőinek alakulása⁷⁷

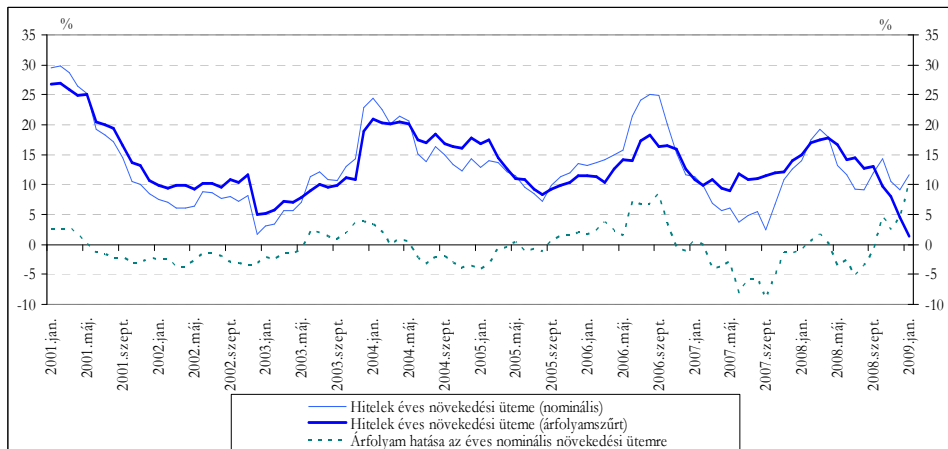

A hitelek után elszámolt értékvesztés alakulása (MNB-előrejelzés 2009-2010-re)

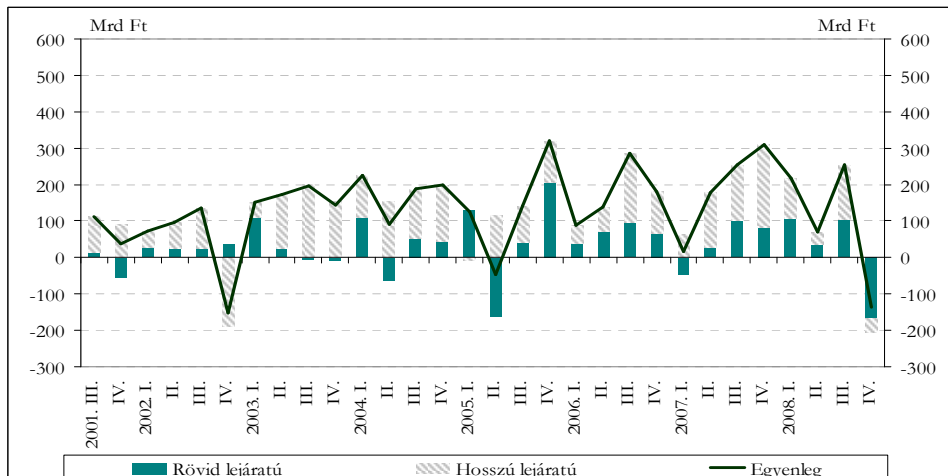

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

A belföldi bankok által a vállalatoknak nyújtott hitelek éves növekedési üteme

A nem pénzügyi vállalatok nettó belföldi banki hitelfelvételének negyedéves alakulása

5. Piaci szereplők, piacszerkezet

5.1. Akik pénzügyi termékeiket kínálják

**A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője
Magyarországon**

A pénzügyi közvetítő intézmények számának alakulása⁷⁸

Időszak végén	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pénzügyi közvetítők, összesen*	722	700	714	712	734	736	731
Bank, szakosított hitelintézet	35	36	35	34	37	37	36
Szövetkezeti hitelintézet	189	182	178	174	166	157	148
Külföldiek belföldi hitelintézeti fióktelepei	0	0	0	3	4	6	11
Hitelintézetek, összesen	224	218	213	211	207	200	195
Pénzügyi vállalkozás	193	188	218	215	235	250	259
Hitelpiaci intézmények, összesen	417	406	431	426	442	450	454
Biztosítótársaság	31	30	29	28	27	30	33
Biztosító egyesület	37	36	31	35	35	35	30
Külföldiek belföldi biztosítói fióktelepei	0	0	4	6	7	11	14
Biztosítók, összesen	68	66	64	69	69	76	77
Befektetési vállalkozás	25	24	18	17	17	17	21
Külföldiek belföldi befektetési szolgáltatói fióktelepei	0	0	0	0	3	4	3
Alapkezelők	23	22	23	24	27	31	35
Pénztárak	189	182	178	176	176	158	141
Tőkepiaci intézmények, összesen	237	228	219	217	223	210	200

A piaci szereplőket bemutató fenti számokból és további táblázatainkból jól látszik, hogy viszonylag sok az intézményi szereplő, amelyhez képest – a magunk részéről – viszonylag kicsinek ítéljük meg azt a potenciális ügyfélkört, amelynek részére termékeket lehet értékesíteni. Talán nem túlzó az a megállapításunk, hogy „kevés a fóka és sok az eszkimó”.

Ezen megállapításunk nem elsősorban az ügyfelek számára vonatkozik, hanem sokkal inkább a termékértékesítés szempontjából kedvezőtlen ügyfél-összetételre (például a nyugdíjaskorúak magas száma, ténylegesen minimálbéren vagy nagyon alacsony jövedelmi viszonyok között élő magánszemélyek sokasága), és a termékek igénybevételének képességére (például finanszírozhatatlan vállalkozások).

Ezek a tényezők – mind kockázati, mind pedig üzleti szempontból – kedvezőtlen kilátásokat jelentenek a pénzügyi intézmények növekedésére, hiszen alaposan beszűkítik a ténylegesen értékesíthető – finanszírozási, megtakarítási, pénzforgalmi stb. – termékek körét. A pénzügyi intézmények ma már javarészt „egymás rovására” tudnak növekedni. (Nem véletlen, hogy a legnagyobb magyarországi bank az elmúlt években bankvásárlási expanzióba⁷⁹ kezdett a kelet-közép-európai országok irányába, a növekedési lehetőségek kihasználása és a magasabb jövedelmezőség reményében).

A pénzügyi vállalkozások száma erőteljes növekedést mutat, ami nem véletlen, hiszen a piacra lépés alacsony – 50 millió forint – tőkekövetelmény mellett lehetséges. Ezen intézményi kör tagjai jellemzően „egyéb hitelnyújtást” folytatnak, konkrétan: jelzáloghitelezést, követelésvásárlást és pénzügyi lízingtevékenységet.

A válság nyomán a hitelintézetek devizaforrás-, és forintforrás-bevonási lehetőségeinek szűkülésével először a pénzügyi vállalkozások refinanszírozását szüntették meg, vagy csökkentették limitjeiket.

A pénzügyi vállalkozások azon részének, amely továbbra is refinanszírozásban részesül, komoly jövedelmezőség-csökkenéssel⁸⁰ kell számolnia, mert nehéz a megemelkedett refinanszírozási költségeket továbbhárítani a kiskereskedelmi ügyfelekre. A pénzügyi lízing tevékenységet folytató vállalkozások helyzetét – amelyeknek az elmúlt évekbéli ügyletei a gépjármű-kereskedelemre összpontosultak

**A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője
Magyarországon**

– a gépjárművek intézményi és lakossági értékesítésének drasztikus visszaesése rontja.

2008. év	Részvénytársasági formában működő hitelintézetek részesedése mérlegfőösszeg alapján a bankrendszerben		Pénzügyi vállalkozások (csoportok) piaci részesedése az összesített mérlegfőösszeghez viszonyítva		Befektetési vállalkozások piaci részesedése az összesített mérlegfőösszeghez viszonyítva	
	5 legnagyobb	5 legkisebb	5 legnagyobb	5 legkisebb	5 legnagyobb	5 legkisebb
	26,07%	0,00671%	17,84%	0,00111%	47,52%	0,0189%
	10,42%	0,00961%	9,90%	0,00127%	14,51%	0,0219%
	10,01%	0,04110%	7,27%	0,00143%	7,99%	0,0754%
	8,85%	0,05075%	6,75%	0,00147%	6,89%	0,1973%
	8,73%	0,09464%	5,32%	0,00149%	6,85%	0,4361%
Összesen:	64,08%	0,20281%	47,08%	0,00677%	83,76%	0,7496%

2008. év	Magánnyugdíjpénztárak taglétszám alapján		Önkéntes magánnyugdíjpénztár taglétszám alapján	
	5 legnagyobb	5 legkisebb	5 legnagyobb	5 legkisebb
	828 634 fő	2 728 fő	249 815 fő	20 fő
	607 248 fő	3 326 fő	228 720 fő	33 fő
	502 171 fő	7 134 fő	213 213 fő	49 fő
	382 802 fő	8 325 fő	110 912 fő	61 fő
	183 007 fő	8 878 fő	80 060 fő	88 fő
Összesen:	2 503 862 fő	30 391 fő	882 720 fő	251 fő

A Felügyelet idősoros adatai⁸¹ alapján készített táblázataink azt mutatják, hogy az általunk vizsgált pénz-, tőke- és pénztárpiaci szegmensek – kereskedelmi bankok, pénzügyi vállalkozások, befektetési vállalkozások és a nyugdíjpénztárak – meglehetősen koncentráltak, és az öt legnagyobb szereplő között is számottevő részesedésbeli különbségek vannak. A részvénytársasági formában működő öt legnagyobb hitelintézet⁸² 64,08 %-os részesedéssel rendelkezik a banki szektor összesített mérlegfőösszegéhez viszonyítva, a pénzügyi vállalkozásoknál ez az arány 47,08 %-os, míg a befektetési vállalkozásoknál a legmagasabb 83,76 %.

5.2. Akik a termékeket igénybe veszik

5.2.1. Lakosság

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói tevékenység során legnagyobb jelentősége a lakossági szolgáltatások igénybevételének van.

A 14 év alatti lakosság száma a Központi Statisztikai Hivatal adatai⁸³ szerint 2008. január 1-jén 1.509.000 volt. A gyermekkorúak körében nem beszélhetünk pénzügyi szolgáltatások igénybevételéről⁸⁴, figyelemmel arra, hogy a polgári jog szabályai

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

szerint cselekvőképtelenek, ezért nem köthetnek semmiféle szerződést a pénzügyi intézményekkel.

A 620.000, 14-18 év közötti⁸⁵ – javarészt középfokú oktatási intézményben tanulók – ügyfélkör részére már bizonyos szolgáltatások (folyószámla, bankkártya) elérhetőek, sőt egyes pénzügyi intézmények kifejezetten e „célcsoport” részére alakítottak ki termékeket⁸⁶ (folyószámla, bankkártya stb.).

A felsőoktatási intézmények 243.000⁸⁷ hallgatójának nyújtott folyószámla-, bankkártya- és hitel- (diákhitel) termékek még gyümölcsözőbbek lehetnek a pénzügyi intézmények számára. Megjegyezzük, hogy a fent említett ügyfélcsoportok részére közvetíthető termékek – egy-két kivételtől eltekintve – általában nem szerepelnek a pénzügyi intézmények és az ügynökök közötti szerződésekben, ahol igen, ott viszont alacsonyak a „darabjutalékok”, ami a közvetítőket sem ösztönzi az értékesítésre. E termékek promóciós jellegűek, ezért díjtételeik alacsonyak, amire már nehéz az ügynöki jutalékokat ráterhelni.

Magyarország 2009. január elsejei 10.031.000 fős lakosságából a nyugdíjasok száma 3.031.000⁸⁸, a foglalkoztatottak száma pedig 3.851.000⁸⁹ volt. A nyugdíjasok körében jellemzően a megtakarítások (ezen belül is a lekötött betétek) és a számlatermékek⁹⁰ dominálnak. Az öregségi nyugdíjasok általában már nehezen jutnak hosszabb lejáratú hitelekhez, tekintettel arra, hogy a pénzügyi intézmények ezen hitelek végső lejáratú időpontjára vonatkozóan meghatároznak az ügyfelek esetében egy „maximális”⁹¹ életkort. Többnyire a rövid hitelekkel (például folyószámlahitel) sem élnek, szeretnek „addig nyújtózkodni, amíg a takarójuk ér”.

A pénzügyi szolgáltatók kétségkívül „legígéretesebb” ügyfelei a termékek keresztértékesítése szempontjából az aktív keresők, akik a piacon található minden részpiachoz tartozó termék igénybevevői lehetnek.

5.2.2. Vállalkozások

2009. június 30-án a KSH kimutatásai⁹² szerint összesen 1.577.132 vállalkozás működött Magyarországon, amelyből 567.857 társas vállalkozás, míg 1.009.275 egyéni vállalkozás volt. Hogy ez sok vagy sem, azt mindenki maga dönti el. Mindenesetre összehasonlításként szolgálhat, hogy a 8.281.295 lakosú Ausztriában a 2006. október 31-i osztrák statisztikai adatok⁹³ szerint összesen 450.000⁹⁴ vállalkozást tartottak nyilván.

A vállalkozások – ezen belül is az egyéni vállalkozások – jelentős része kényszervállalkozásként működik. Ez egyrészt azt jelenti, hogyha valaki például elveszíti a munkahelyét, akkor igyekszik vállalkozóként „szerencsét próbálni”, másrészt a „munkáltatók” (megbízók) – a számukra kedvezőbb elszámolási, munkajogi szabályok és közterhek miatt – munkavállalóikat vagy potenciális partnereiket ebbe a státuszba „kényszerítik”.

Tapasztalataink alapján a pénzügyi szolgáltatások igénybevétele tekintetében az egyéni vállalkozók a termékeknek csak szűk skáláját használják, amelyek pénzforgalmi szolgáltatásokra (kis számú tranzakció, kötelező adók és a járulékok átutalása, egy-két jóváírás havonta), illetve kisebb összegű működésfinanszírozási hitelek felvételére (többnyire magánvagyonuk részét képező eszközök biztosítékként történő felajánlásával), eszközalapú finanszírozásokra (például gépjármű lízing), jelzálogalapú szabad felhasználású hitelek igénybevételére szorítkoznak. A pénzügyi közvetítők a nem lakossági ügyfélkörben leginkább ezen ügyfélkör részére közvetítenek – elsősorban – hiteltermékeket.

A jelentősebb árbevétellel, kiépített szervezettel (pénzügy, kontrolling stb.) rendelkező kis-és középvállalkozások természetesen már a pénzügyi szolgáltatások széles körét (finanszírozási, számlaszolgáltatások, megtakarítások, treasury szolgáltatások) veszik igénybe.

5.2.3. Önkormányzatok

Az önkormányzatok az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény szerint⁹⁵ – a központi kormányzat, az elkülönített állami pénzalapok és a társadalombiztosítás költségvetései mellett – az államháztartási alrendszerek részét képezik. Számuk 2008-ban 3.194⁹⁶ volt. Az önkormányzatok pénzügyi szolgáltatásai igénybevételénél a közbeszerzési törvény⁹⁷ rendelkezéseinek (ajánlati felhívás közzététele) alapján kötelesek eljárni, a közvetítői jelenlét ennek megfelelően itt szinte teljesen hiányzik. A kötelező költségvetési elszámolási számlán kívül megtakarítási (betétlekötés), befektetési (kincstárjegy, államkötvény) termékek, illetve működési, beruházási, vissza nem térítendő támogatásokhoz kapcsolódó hitelek igénybevétele jellemző az önkormányzati szférában.

Az elmúlt évek devizában történő eladósodásának „lakossági trendjét” követve az alacsony nominális kamatkörnyezet és az alacsony volatilitás megmaradását feltételezve 2007-2008-ban számos – városi, megyei jogú városi – önkormányzat bocsátott ki fejlesztési célú forrásbevonásként devizaalapú (svájci frankban denominált) kötvényt. Ezek a kibocsátások a már amúgy is magasfokú eladósodottságuk mellett egyre nagyobb kockázatokat hordoznak magukban.

5.2.4. Szervezetek

A szervezetek fogalmkörébe a lakossági, a vállalkozási, az önkormányzati ügyfélkörön kívüli nem állami⁹⁸ költségvetési szervezetek tartoznak, amelyek alapvetően non-profit jelleggel működnek. Ide sorolhatók az egyesületek, alapítványok, közhasznú társaságok. Pénzügyi szolgáltatásaik a pénzforgalom lebonyolítására, szabad pénzeszközök elhelyezésére, esetenként támogatások előfinanszírozásának céljából felvett hitelekre korlátozódnak.

*, **,*** DR. CSONKA TIBOR ÉS TÁRSAI TANÁCSADÓ Kft: „Pénzügyi intézmények – ügynökök – érdekek” című prezentációjából. Az adatok forrása: PSZÁF⁹⁹.

5.3. Akik a szolgáltatók és az ügyfelek között helyezkednek el: az ügynökök (közvetítők)

5.3.1. Az ügynöki tevékenység fogalma és megítélése, a pénzügyi szolgáltatás-közvetítői tevékenység

Ha valaki bepillant egy napilap hirdetési rovatába, szinte biztos, hogy találkozik ilyen vagy ehhez hasonló tartalmú hirdetéssel: „Jelzáloghitelek díjmentes intézése BAR listásoknak is, végrehajtás nem akadály”, „Jelzáloghitel 8 napon belül, akár terhelt ingatlanra, akár jövedelemigazolás, előzetes költségek nélkül, BAR, végrehajtás megoldható”, „Vállalkozói hitelek intézése fedezettel vagy fedezet nélkül” és még hosszasan sorolhatnánk.

A hirdetésekben – a kevés számú kivételt leszámítva – sem a hirdető vállalkozó (vállalkozás) neve, cégneve, székhelye, a megbízó pénzügyi intézmény(ek) megjelölése nem szerepel, az „azonosító adat” leginkább csak egy vezetőkes

és/vagy egy mobiltelefonszám, és még az is előfordul – ahogy mi is tapasztaltuk – hogy a megadott telefonszám is titkos.

De valójában kit is hívhat egy ilyen tartalmú hirdetés olvasója?

Egy „hitelközvetítőt”, „hitelbrókert”, „hiteltanácsadót”, „üzletkötőt”, „ügynököt”, „pénzügyi tanácsadót”¹⁰⁰, „banki tanácsadót”¹⁰¹, „mobilbankárt”, „pénzügyi partnert”, „pénzügyi szolgáltatás-közvetítőt”? A lehetséges elnevezéseknek a hirdetések tanúsága szerint se szeri, se száma.

Az ügynök szó a köznapi szóhasználatban sokáig – mondhatnánk, hogy a mai napig ható – negatív képzetekkel társult, és ennek megfelelő visszhangot is kapott.

Egyrészt egy rövid ideig politikai felhangja lett – gondoljunk csak a rendszerváltozás idejére, amikor szinte naponta került az újságokba a korábbi évtizedekhez kapcsolódó politikai ügynöki tevékenység („ügynöklista”, III/III-as ügynök stb.) –, másrészt a piaccgazdaság fejlődésével az 1990-es évek elejétől egyre több külföldi know-how-val rendelkező termék- és szolgáltatás-értékesítési hálózat jelent meg Magyarországon, és ezen hálózatok tagjait előszeretettel nevezték ügynöknek.

Az ügynök szó hallatán valószínűleg keveseknek jut eszébe „Dana Scully” vagy „Fox Mulder” FBI ügynök az 1993-ban indult amerikai sci-fi sorozat, az X-akták vagy a Twin Peaks sorozat „Cooper ügynöke”. Annál inkább megjelennek a fejekben például valamilyen szolgáltatást kínáló, a saját vagy más portékáját értékesítő házaló kereskedők, akik előtt nincs leküzdhetetlen akadály, ahogy mondják: „ha kitessékelik őket az ajtón, bejönnek az ablakon”. Ilyen „történelmi előzmények” után nem véletlen, hogy számtalan állást, munkát kereső tette vagy teszi a hirdetésébe, hogy „minden érdekel, kivéve ügynöki munka”.

Lássunk néhány, az ügynökre vonatkozó meghatározást:

„Ügynök, közvetítő, ellenszolgáltatás (provízió) fejében mások számára áruk, értékpapírok (tőzsdeügynök vagy bróker) ingatlanok (ingatlanügynök) adásvételét közvetítő személy”¹⁰².

„Ügynök: üzletszerző (a kereskedelemben), a politikában pejoratív értelemben, idegen ellenséges hatalom érdekében tevékenykedő személy (pl. titkos ügynök)”¹⁰³. Hatályos jogunkban az önálló kereskedelmi ügynöki szerződésről szóló 2000. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Küt.) hatálybalépése¹⁰⁴ óta ismert a kereskedelmi ügynök definíciója. A Küt. megfogalmazása szerint „*kereskedelmi ügynök az, aki díjazás ellenében állandó jellegű megbízás alapján áruk adásvételét vagy az árukra vonatkozó más szerződést közvetít, ideértve azt is, ha a szerződés - akár a megbízó nevében, akár saját nevében a megbízó javára való - megkötésére is jogosult*”¹⁰⁵. A Küt. szerint akkor minősül önállónak a kereskedelmi ügynök tevékenysége, ha azt nem munkaviszony alapján végzi¹⁰⁶. Tanulmányunk szempontjából fontos rendelkezése a Küt.-nek, hogy a törvény rendelkezéseit – külön jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – megfelelően alkalmazni kell az olyan önálló kereskedelmi ügynöki szerződésekre is, amelyeknek tárgya

szolgáltatásra, vagyoni értékű jogra, értékpapírra vonatkozó szerződés vagy tőzsdei ügylet közvetítése¹⁰⁷.

Úgy véljük, hogy tágabb értelemben mindazoknak, akik az üzleti szférában és közvetlenül ügyfélkapcsolati területen dolgoznak az a feladatuk, hogy terméket (szolgáltatást) értékesítsenek, ilyen értelemben „ügynöknek” tekinthetők. Például egy banki alkalmazott, aki lakossági termékekkel – lakáshitelek, hitelkártyák, bankkártyák stb. értékesítésével – foglalkozik, tulajdonképpen ezeket a termékeket értékesíti, azzal a különbséggel, hogy egy önálló vállalkozóhoz képest tevékenységéért nem megbízási díjat (jutalékot) kap, hanem munkabért. További különbség, hogy a munkaviszony alá-fölérendeltségi elemekkel tarkított jogviszony (például a munkáltató utasítási joga, túlóra elrendelése, szabadságkiadás szabályai stb.) és ő sokkal lojálisabb, mint egy „külsős”, neki csak és kizárólag az adott intézmény vagy intézménycsoport termékeit szabad és kell eladnia, míg a külsős – ha nem kötött kizárólagos megbízási szerződést – más pénzügyi szolgáltató kínálatából is nyugodtan ajánlhat termékeket ügyfelének. Végül az utolsó, de nem elhanyagolandó tényező, hogy a banki alkalmazott akkor is kap fizetést, ha nem „adott el” semmit – legfeljebb a bank előbb-utóbb megváltik tőle –, ellenben a megbízott, csak a realizált ügyletek alapján jogosult erre, tehát van egy jelentős bizonytalansági faktora e tevékenységnek, ugyanakkor a felső határt illetően sincs korlát, ami egy önálló üzleti vállalkozásnál magától értetődő.

Az ügynökök tevékenységére épülő ügynöki hálózat a pénzügyi intézmények hagyományos (fiókhálózat), illetve egyéb belső értékesítési csatornáit (központi sales területek, call center stb.) mellett az adott pénzügyi intézmény növekedésének egyik motorjaként működhet, ha

- a tevékenységre és a működésre vonatkozóan egységes és megfelelő részletezettségű jogi szabályozás kialakítására;
- kiépítésére, az ügynökök jól specifikált „szűrésén” alapuló kiválasztására, az átfogó /szakmai-értékesítési stb./ követelmények felállítására, érvényesülésére és
- az értékesítési hálózat „működtetésére” (jól megválasztott és differenciált termékstruktúrára, folyamatos szakmai képzésre és számonkérésre, a pénzügyi intézmény és az ügynökök közötti élő, kommunikatív kapcsolatra, az ügynöki tevékenység ellenőrzésére, a lehetséges kockázatok feltárására, megszüntetésére és minimalizálására stb.)

a jogalkotó, illetve a pénzügyi szolgáltatók megfelelő gondot, kellő odafigyelést fordítanak.

A pénzügyi intézmények ügyfél- és piacszerzési törekvései, a magyar lakosság pénzügyi kultúrájának viszonylag alacsony szintje, a pénzügyi instrumentumok, termékek sokasága és gyakran bonyolultsága, továbbá az erőteljes ügyfél (fogyasztói) igény a termékek összehasonlítására, a legelőnyösebb kiválasztására, a korrekt – kockázati tényezőkre is kiterjedő – szimmetrikus tájékoztatásra, továbbá az

ügyfél idejének hatékony felhasználása olyan indukátorok, amelyek megalapozzák a „hivatásos” pénzügyi közvetítők piaci létjogosultságát.

Ezen álláspontunk úgy véljük, hogy összecseng a Felügyelet honlapján¹⁰⁸ található azon megállapítással, hogy *„az ügynök igénybevételével történő értékesítési tevékenység – mint sajátos értékesítési csatorna – szerepe a pénz- és tőkepiaci szektorban is egyre erősödő jelleggel nyer teret.”*

Mindehhez hozzá kell tennünk azt is, hogy az ügynökök tevékenységében, különösen annak minőségében számos anomáliát tapasztaltunk, amelyekre megoldást kell találni.

A Felügyelet egyébként helyszínen kívüli vizsgálat keretében, az ügynöki tevékenységgel kapcsolatos kérdőívet küldött a pénz-és tőkepiac a- és b-típusú ügynököket foglalkoztató pénzügyi intézményei részére abból a célból, hogy *„a szektorszintű kockázatok azonosítása és esetleges tovaterjedő hatásainak megelőzése céljából...az ügynökök részvételével működő értékesítési csatornák sajátosságaival, szabályozottságával kapcsolatosan...felmérést készítsen a pénz- és tőkepiaci szereplők között.”* A pénzügyi intézmények tényfeltáró anyaga alapján *„a Felügyelet a kérdőív elemzését követően – a tematikus munka eredményének tükrében – méri fel a felügyeleti fellépés, intézkedés szükségességét, illetőleg terjedelmét és módját.”*

5.3.2. Az ügynöki tevékenység szabályozása az ágazati törvényekben, az ügynökök típusai

Ma még egyelőre hiányzik a tágabb értelemben vett pénzügyi közvetítésre vonatkozó jogi szabályozás, amely a különböző szektorokra – biztosítás, pénzpiac, tőkepiac, pénztárpiac – egységesen kiterjedő hatállyal, nem intézménytípushoz kötötten – mint a jelenlegi szabályozás –, hanem az ügynök által kifejtett/kifejthető tevékenység alapján, egységes követelmények és terminológia szerint szabályozná a közvetítői tevékenységet.

A pénzügyi szektor fent felsorolt részterületeire vonatkozó ügynöki (közvetítői) tevékenységet az ún. ágazati törvények szabályozzák, azaz:

- a *biztosításközvetítői tevékenységet* a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény (a továbbiakban: Bit.),
- a *pénzpiaci közvetítői tevékenységet* a Hpt. és a lakástakarékpénztárakról szóló 1996. évi CXIII. törvény (a továbbiakban: Ltp.),
- a *tőkepiaci közvetítői tevékenységet* a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Bszt.),
- a *pénztárpiaci közvetítői (tagszervező) tevékenységet* a magánnyugdíjról és a magánnyugdíj-pénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény (a továbbiakban: Mpt.), valamint az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szóló 1993. évi XCVI. törvény (a továbbiakban: Öpt.).

5.3.3. Biztosításközvetítés

A négy ismertető terület közül a biztosításközvetítói (ügynöki) tevékenység tekintetében találkozhatunk a legrészletesebb és legkorábbi¹⁰⁹ szabályozással, illetve az ügynöki tevékenységnek is ebben a szakmában vannak igazából tradíciói.

A tevékenységet a Bit. a következőképpen határozza meg:” *...biztosításközvetítói tevékenység...a...biztosítási szerződés létrehozására irányuló rendszeres, üzletszerű tevékenység. E tevékenység kiterjed a biztosítási szerződések megkötésének elősegítésére, biztosítási termékek ismertetésére, ajánlására, az ezzel kapcsolatos felvilágosításra, illetve a biztosítási szerződések megkötésére, a biztosítási szerződések értékesítésének szervezésére, továbbá a biztosítási szerződések lebonyolításában és teljesítésében való közreműködésre*”¹¹⁰.

A biztosításközvetítói tevékenység két alaptípusa: a függő biztosításközvetítő (ügynök) és a független biztosításközvetítő. Nézzük meg először a függő biztosításközvetítőt.

5.3.3.2. Az ügynök

Függő biztosításközvetítő az ügynök, aki egy biztosító¹¹¹ termékeit vagy több biztosító egymással nem versengő¹¹² termékeit közvetíti¹¹³, és ezt akár a biztosítóval létesített munkaviszonya alapján, akár a biztosító megbízása alapján végezheti. A függő ügynöki tevékenységhez – a vezérügynököt¹¹⁴ kivéve, aki kizárólag egy biztosító részére végezhet közvetítói tevékenységet – nincs szükség a Felügyelet engedélyére, de a tevékenység csak az ügynök felügyeleti nyilvántartásba vételét követően végezhető. A vezérügynök a biztosító olyan teljes körű felhatalmazással rendelkező ügynöke, aki a biztosító üzletviteléhez szükséges jogkör¹¹⁵ teljes mértékben elláthatja.

A Bit. a függő ügynökökkel szemben két tiltást is megfogalmaz. Tiltja egyrészt, hogy az a személy, aki biztosításközvetítővel munkaviszonyban, megbízási vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban áll, biztosításközvetítói tevékenység folytatására további munkaviszonyt, megbízási, illetve munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyt létesítsen más biztosítóval vagy biztosításközvetítővel, másrészt tiltja azt is, hogy biztosításközvetítói tevékenységének végzésére mással további megbízási, illetve munkavégzésre irányuló munkaviszonynak nem minősülő egyéb jogviszonyt létesítsen. A Bit. 2008. július elsejei hatállyal¹¹⁶ a biztosításközvetítő tekintetében előírta, hogy a biztosításközvetítói tevékenységre vonatkozó felügyeleti nyilvántartásba vételnek, a tevékenység folytatásának feltétele, hogy az adott személy felsőfokú végzettséggel vagy a Bit. által előírt¹¹⁷, az adott biztosításközvetítói tevékenységre meghatározott szakképesítéssel vagy külön jogszabály szerinti hatósági vizsgával rendelkezzen. A Bit. a külön jogszabályban¹¹⁸ előírt szakképesítés megszerzésére 24 hónapos türelmi időt engedélyezett, amelyet az első nyilvántartásba vételtől kell számítani.

5.3.3.3. A független biztosításközvetítő

A közvetítők másik csoportját a független biztosításközvetítők alkotják. Független biztosításközvetítő az ügyfél megbízásából eljáró alkuusz, vagy egyidejűleg több biztosítóval fennálló jogviszony alapján azok egymással versengő termékeit közvetítő többes ügynök¹¹⁹.

A független biztosításközvetítőkre vonatkozóan a Bit. lényegesen szigorúbb követelményeket állapít meg, mint a függő közvetítőkre.

Miben testesülnek meg ezek a szigorúbb követelmények?

- a tevékenység felügyeleti engedély-köteles voltában;
- a szervezeti-jogi formák¹²⁰ meghatározásában (csak részvénytársaság, korlátolt felelősségű társaság és szövetkezet) végezhet ilyen tevékenységet;
- a tőkekövetelmény jogszabályi rögzítésében (minimálisan 5 millió forint alaptőke, törzstőke, részjegytőke);
- meghatározott összegű¹²¹ felelősségbiztosítás¹²² megkötésében, illetve ennek alternatívájaként vagyoni biztosíték nyújtásában;
- a vezető állású személyre vonatkozó magasabb szakmai (képesítési) és gyakorlati, illetve egyéb követelmények¹²³, valamint összeférhetlenségi szabályok előírásában;
- az ügyfelet vagy a biztosítót megillető pénzeszközök elkülönített számlán¹²⁴ történő kezelésében, ami egyúttal azt is jelenti, hogy ezen számlák egyenlegei nem vonhatók be a független biztosításközvetítő ellen indított felszámolási, csőd- vagy végrehajtási eljárásba;
- a tevékenység folytatásához szükséges tárgyi feltételek (saját tulajdonú vagy bérelt üzlethelyiség) meglétében;
- a tevékenység megfelelő ellenőrzését biztosító, egyedi azonosításra alkalmas nyilvántartás vezetésében;
- a felügyeleti monitoring részeként éves jelentési kötelezettségben.

A Bit. szerint független biztosításközvetítói tevékenységet csak olyan természetes személy végezhet – független biztosításközvetítói tevékenységet végző gazdálkodó szervezeten, illetve az e gazdálkodó szervezettel egyéb jogviszonyban álló gazdálkodó szervezeten belül – aki büntetlen előéletű, felsőfokú végzettséggel vagy a Bit. 13. számú mellékletében meghatározott szakképesítéssel vagy külön jogszabály szerinti hatósági vizsgálattal rendelkezik¹²⁵.

Nyilvántartás vezetésére kötelezi a Bit. a független biztosításközvetítőt az általa alkalmazotti, megbízotti, illetve egyéb munkavégzésre irányuló jogviszony keretében biztosításközvetítést végző természetes személyekről vagy amennyiben a közvetítói tevékenységgel gazdálkodó szervezetet bízott meg, akkor erről a gazdálkodó szervezetről, illetve az ennél a szervezetről közvetítói tevékenységet végző természetes személyekről.

A független biztosításközvetítőnek a biztosítási szakma szabályait betartva szabad végeznie tevékenységét. Ha szakmai tevékenysége során ezt a független biztosításközvetítő, illetve a nevében eljáró személy elmulasztja – független biztosításközvetítói műhibát követve el, így például téves tanácsot ad, szabálytalan

díjkezelési gyakorlatot folytat, késedelmesen továbbítja a szerződéssel kapcsolatos nyilatkozatokat –, akkor ezért felelősséggel tartozik¹²⁶.

5.3.3.4. Az alkusz

Az alkusz olyan független biztosításközvetítő, aki az ügyfél megbízásából jár el. Alapvető feladata a biztosítási szerződések előkészítése, a megbízója képviselőjében – erre irányuló felhatalmazás alapján – a szerződés megkötésére, a megbízónak a biztosítóval szembeni igényeinek érvényesítésében történő közreműködésre is kiterjed. Egyes tevékenységeket a biztosító hozzájárulásával (például biztosítási díj átvétele az ügyféltől), illetve vagylagosan – a biztosító hozzájárulásával vagy az ügyfele felhatalmazásával végezhet (közreműködés a kockázatfelmérésben, a biztosítási szerződésből eredő jogok és kötelezettségek teljesítésében stb.).

Az alkuszi munka jellegéből adódóan érdekellentéthez vezethetne, ha az ezt végző gazdálkodó szervezet ügynöki és többes ügynöki tevékenységet is végezne, így a Bit. ezt nem engedélyezi. Az alkusz „választékot kínál” a biztosítási piacról, ezért a szerződéskötést megelőzően köteles kielégítő mennyiségű, a biztosítási piacon hozzáférhető szerződést elemezni, illetve az ügyféltől kapott tájékoztatása alapján pontosítani az ügyfél igényeit és szükségleteit, valamint azokat az indokokat, amelyek a közvetítő által a biztosítási termékkel összefüggésben adott szaktanácsot alátámasztják¹²⁷.

5.3.3.5. A többes ügynök

A többes ügynök olyan független biztosításközvetítő, aki – ahogy neve is mutatja – több biztosító egymással versengő termékét közvetíti. Az alkusz kapcsán említettük, hogy nem végezhet ügynöki, illetve többes ügynöki tevékenységet, ennek „megfordításaként” a többes ügynök nem végezhet alkuszi tevékenységet.

5.3.3.6. Aki nem függő és nem független biztosításközvetítő: a biztosítási szaktanácsadó

A biztosítási szaktanácsadó elnevezéséből következően csak biztosítással kapcsolatos szaktanácsadással foglalkozik: írásbeli megbízási szerződés alapján, kizárólag a megbízótól származó tanácsadói díj ellenében a biztosítási tevékenységgel összefüggő biztosítási szaktanácsot nyújt és személyesen is közreműködik annak megvalósításában. A szaktanácsadói tevékenységgel összeférhetetlennek nyilvánítja a Bit. a biztosítási szerződések közvetítését. E tevékenység – amelyet természetes személy¹²⁸ és gazdálkodó szervezet¹²⁹ egyaránt végezhet – felügyeleti nyilvántartásba vételt igényel. A Bit. a személyi feltételeket illetően többek között

- büntetlen előéletet,
- felsőfokú végzettséget;
- biztosítónál, biztosításközvetítői tevékenységet folytató gazdálkodó szervezetnél, vagy az államigazgatás pénzügyi, illetve gazdasági területén, vagy a megfelelő szakmai érdek-képviselői szervnél legalább 3 évig biztosításszakmai vezető beosztást;

- a Bit. már hivatkozott 13. számú mellékletében foglalt szakképesítést;
- a vagyoni, felelősségi biztosítékok között káreseményenként és évente legalább 50 millió forint összegű felelősségbiztosítást, vagy 50 millió forint összegű vagyoni biztosítékot;
- gazdálkodó szervezet esetében pedig további feltételként jogi értelemben rendezett státuszt – nem áll csőd- vagy felszámolási eljárás alatt – követel meg¹³⁰.

5.3.3.7. Az ügyfelek tájékoztatására vonatkozó szabályok

A Bit. részletesen előírja a közvetítőknek, hogy a biztosítási szerződés megkötése előtt, illetve a szerződés módosítása, megújítása kapcsán miről kell tájékoztatniuk az ügyfelet. A tájékoztatás kiterjed:

- a biztosításközvetítést végző természetes személy nevére, valamint azon gazdálkodó szervezet cégnevére, székhelyére, amelynek keretében, illetve megbízásából a biztosításközvetítést végzi és a felügyeletet ellátó hatóság megjelölésére;
- a felügyeleti nyilvántartásra, amelyben szerepel, és annak módjára, ahogyan nyilvántartását ellenőrizni lehet;
- arra, hogy rendelkezik-e minősített befolyással az adott biztosítóban;
- arra, hogy az adott biztosító vagy az adott biztosító anyavállalata rendelkezik-e minősített befolyással a biztosításközvetítő cégben;
- a panasztétel jogára és annak elbírálására jogosult szervekre;
- arra, hogy a szakmai tevékenysége során okozott kárért ki áll helyt;
- arra, hogy függő vagy független biztosításközvetítőként jár-e el;
- függő biztosításközvetítő vagy többes ügynök esetén arra, hogy mely biztosítók nevében jár vagy járhat el¹³¹.

A Bit. előírja¹³² továbbá, hogy életbiztosítás esetén a biztosításközvetítő köteles

- felmérni, illetve legalább az ügyfél által megadott információk alapján pontosítani annak igényeit,
- egyértelmű és részletes írásbeli tájékoztatást adni a szerződést kötni kívánó ügyfél részére a biztosítási szerződés jellemzőiről,
- igazolható módon átadni az ügyfélnek a termékismertetőt,
- a tájékoztatást elektronikus kereskedelmi szolgáltatás nyújtása esetén az ügyfél számára folyamatosan és könnyen elérhető módon elektronikus úton is biztosítani.

5.3.4. Pénzpiaci közvetítői tevékenység szabályozása

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítői tevékenység (ügynöki tevékenység) fokozatos kiszélesedése – az ügynökök „beindulása” – 2002–2003 körül kezdődött meg, számuk látványosan 2006-tól növekedett. A folyamat elindulásában és felgyorsulásában négy momentumnak tulajdonítunk kiemelt szerepet:

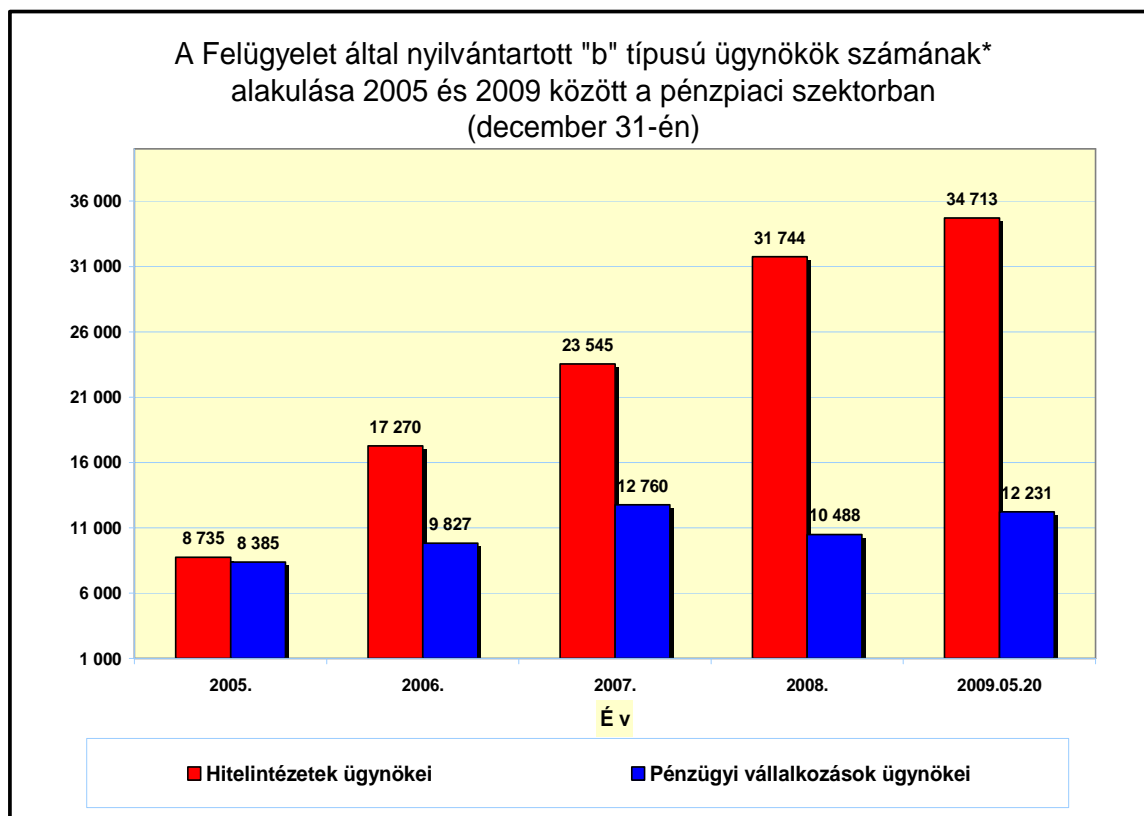
- a bankok lakossági szolgáltatások irányába történő nyitásának, vagyis a lakossági (hitel)termék paletta bővítésének, a lakossági piacszerzésnek;

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

- a lakáscélú támogatási rendszerben 2001-ben bekövetkezett kedvező jogszabályi¹³³ változásoknak;
- a Hpt. kedvező irányú módosításának, azaz a nem engedélyköteles ügynöki tevékenység megteremtésének;
- A piacra lépési korlátok – a tőke-és vagyoni követelmények, az iskolai végzettség és szakképesítés – hiányának, a minimális investíció melletti jövedelemszerzés lehetőségének.

A piac mérete*				
Szektor	Ügynök típusa	2006.12.31	2007.12.31	2008.12.31
Pénzpiac	Hitelintézeti "a" típusú ügynök	473	473	305
	ebből: pénzváltó	203	196	206
	Pü-i vállalkozás, lakástakarékp. "a" típusú ügynöke	309	323	373
	Hitelintézet "b" típusú ügynöke	17 270	23 545	31 744
	Pénzügyi vállalkozás "b" típusú ügynöke	9 827	12 760	10 488
Tőkepiac	Bszt. szerinti függő ügynök *	n.a.	2	327
Biztosítás	Vezérügynök	5	6	6
	Független alkusz és többes ügynök (cég)	395	436	478
	Független biztosításközvetítő	29 096	41 694	55 758
	Függő biztosításközvetítő	41 258	49 711	58 994
	Biztosítási szaktanácsadó (cég)	18	26	18
	Biztosítási szaktanácsadó	12	26	7
Pénztár		n.a.	n.a.	n.a.

*Forrás: PSZÁF

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

*Forrás: PSZÁF. Éves jelentések (2006, 2007, 2008), illetve Piaci szereplők - Nyilvántartások alapján

Amíg – nagyjából 2002-ig – az OTP Bank Nyrt. és a takarékszövetkezetek gyakorlatilag kizárólagos letéteményesei voltak például a lakáscélú hitelek és támogatások pénzügyi bonyolításának, addig napjainkra ez a helyzet alapjaiban változott meg: néhány kivételtől eltekintve szinte minden kereskedelmi bank nyújtja ezen szolgáltatások teljes körét, beleértve a nem támogatott lakáscélú és szabad felhasználású devizaalapú hiteleket is.

A lakáscélú támogatási rendszerben 2001-ben bekövetkezett kedvező jogszabályi változások (használt lakás vásárlásánál 15 millió forintos kölcsönösszegig kamattámogatás¹³⁴, személyi jövedelemadó kedvezmény a lakáscélú hiteltörlesztések esetében stb.) nagy lökést adtak az ezredfordulóig Csipkerózsika-álmát alvó ingatlan-és lakáshitel-piacnak: az újonnan épített lakások száma évente legalább 10 %-kal nőtt, és megélenkült a használt lakások forgalma is. A konjunktúra 2004-ig tartott, majd 2005-ben a felépített lakások száma enyhén – a KSH adatai¹³⁵ szerint 6 %-os mértékben – csökkent. 2006-ban jelentős visszaesés következett be: az illetékes műszaki hatóságok 34 ezer lakásra adtak ki használatbavételi, és 45 ezerre építési engedélyt, ami azt jelenti, hogy a felépített lakások száma 18%-kal, a kiadott építési engedélyeké pedig 13%-kal csökkent az előző évihez képest.

A pénzügyi szolgáltatás közvetítése (ügynöki tevékenység) eredeti definíciója – *„hitelintézet vagy bankcsoport javára folytatott tevékenység, amelynek célja a hitelintézet vagy bankcsoport pénzügyi szolgáltatási, illetőleg kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységének elősegítése”* 1998. január elsejei hatállyal került be a Hpt-be¹³⁶. Ez – a 2000. december 31-ig felügyeleti engedélyhez kötött – tevékenység a 2000. évi CXXIV. törvénnyel pontosításra, „kettéválasztásra”, bővítésre került és egyik formája engedélyköteles maradt, másrészt új, nem engedély-, csak bejelentés-köteles tevékenység-definícióval egészült ki.

A jelenleg hatályos Hpt. taxatív¹³⁷ sorolja fel azokat a forintban, devizában, valutában üzletszerűen végezhető tevékenységeket, amelyek a pénzügyi szolgáltatások körébe tartoznak. Ezen bekezdés h.) pontja nevesíti a *pénzügyi szolgáltatás közvetítése /ügynöki tevékenység/* is.

A Hpt. az ügynöki tevékenység két típusát különbözteti meg:

- A pénzügyi intézmény¹³⁸ javára, nevében, felelősségére és kockázatára folytatott tevékenységet, amelynek célja a pénzügyi intézmény pénzügyi szolgáltatási, illetőleg kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységének megbízási szerződés keretében történő végzése. Ez az ún. „a-típusú”¹³⁹ ügynöki tevékenység.
- A pénzügyi intézmény pénzügyi szolgáltatási, illetőleg kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységének *elősegítése* érdekében végzett tevékenységet, amelynek során az ügyfél pénzét, illetve eszközét nem kezelik és a pénzügyi intézmény kockázatára önállóan kötelezettséget nem vállalnak. Ez az ún. „b-típusú” ügynöki tevékenység.

A szabályozás kifejezetten keretjelleget tekinthető, hiszen az egyes résztvékenységekre vonatkozóan a Hpt. nem tartalmaz rendelkezést, így például a

b-típusú tevékenység esetében sem kimerítő, sem példálódzó jelleggel nem sorolja fel azt, hogy mi minősül a szolgáltatási tevékenység elősegítésének. A Hpt. tehát negatíve határozza meg a tevékenységet: mi az, amit az ügynök nem tehet.

Véleményünk szerint a Hpt-ben rögzített *elősegítés* fogalma egy olyan folyamat részelemeit foglalja magában, amelynek során az ügynök a pénzügyi intézmény termékeit sikeresen eljuttatja a pénzügyi intézmény lehetséges és kívánatos ügyfeleihez úgy, hogy ők – ennek eredményeként – a pénzügyi intézménnyel üzleti (szerződéses) kapcsolatot létesítenek. Leegyszerűsítve: az ügynökök ügyfelet szereznek és ügyletet köttetnek.

Mind az a-típusú, mind pedig a b-típusú ügynöki tevékenység közös vonása, hogy az ügynök nem a saját jogán végzi a pénzügyi szolgáltatást vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatást, hanem az engedélyt megszerző, az ahhoz szükséges feltételekkel folyamatosan rendelkező és a Felügyelet közvetlen ellenőrzési hatáskörébe tartozó pénzügyi intézmény érvényes engedélye alapján¹⁴⁰.

Az ügynök működésének tehát alapvető jogi feltétele az őt megbízó pénzügyi intézmény működési engedélye, ily módon az ügynöki tevékenység mindig járulékos – pénzügyi szolgáltatásokhoz vagy azok meghatározott köréhez kötött – tevékenység, amelynek konkrét tartalmát – jogszabályi keretek között – a megbízó és a megbízott közötti megbízási szerződés határozza meg.

Az a-típusú és a b-típusú ügynöki tevékenység terjedelmében – ebből eredően –, végzésének feltételeiben (jogosultságok terjedelme, engedélyezés stb.), illetve a tevékenység végzésére jogosult személyek körében eltér egymástól.

Az a-típusú ügynöknek (megbízottnak) a pénzügyi intézmény (megbízó) „kinyújtott karjaként” az a feladata, hogy a pénzügyi intézménnyel kötött megbízási szerződés alapján a pénzügyi intézmény nevében és javára eljárjon, következésképpen a megbízási terjedelméhez igazodóan pénzügyi ügyletkötési jogosultsággal is rendelkeznie kell¹⁴¹. Az a-típusú ügynök ügyletkötésével a harmadik személy (az ügyfél) irányába nem az ügynök (megbízott), hanem a pénzügyi intézmény válik jogosítottá, illetve kötelezetté, ezért az ügylettel kapcsolatos felelősséget és kockázatot is a pénzügyi intézmény viseli. A fentiek alapján ezek után nem lehet meglepő, hogy a Hpt. az a-típusú ügynöki tevékenység végzéséhez – amennyiben azt hitelintézet¹⁴² javára kívánják végezni – a Felügyelet engedélyét írja elő. Az a-típusú ügynöki tevékenységet csak jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság (jelenleg részvénytársaság és korlátolt felelősségű társaság) vagy szövetkezet¹⁴³ végezheti.

Az a-típusú ügynökök száma¹⁴⁴ – a tevékenységi engedélyhez-kötöttségből eredő szigorúbb felügyeleti feltételrendszerből (szabályozási, tárgyi, technikai, informatikai stb. követelmények előírása) adódóan – lényegesen alacsonyabb, mint a b-típusúaké.

5.3.4.1. Közvetítői tevékenység a lakástakarékpénztáraknál

Az Ltp. szerint¹⁴⁵ a lakástakarékpénztár részére az általa végzett pénzügyi szolgáltatás¹⁴⁶ közvetítését – amely a Hpt. b-típusú ügynöki tevékenységének felel meg – természetes személy, jogi személy és jogi személyiség nélküli gazdasági társaság, a lakástakarékpénztárral kötött megbízási szerződés alapján felügyeleti engedély nélkül végezheti. A szabályozás annyival „mélyebb” a Hpt-belinél, hogy az

Ltp. a lakástakarékpénztár által kiállított igazolványt követel meg a közvetítói tevékenység folytatásához és a jutalék vonatkozásában rögzíti, hogy csak az után a lakás-előtakarékosági szerződés után jár, ami után az ügyfél a számlanyitási díjat megfizette¹⁴⁷. Az ügynökök névsorát (jegyzékét) a Felügyelet – évente- a Pénzügyi Közlönyben teszi közzé.

5.3.5. Pénztárpiaci közvetítés: árnyalatnyi különbségek a két ág között

A pénztárpiac intézményei: a magánnyugdíjpénztárak¹⁴⁸, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak, amelyek típusai az önkéntes nyugdíjpénztár¹⁴⁹, az önsegélyező pénztár¹⁵⁰ és az egészségpénztár¹⁵¹.

Az Mpt. és az Öpt. tagszervezésre irányadó szabályai – kevés kivételtől eltekintve – egyformák, ezért bemutatásukkor együttesen kezeljük a két jogszabályt. Az Mpt. és az Öpt. a fogalmak meghatározásánál szolgáltató¹⁵² címszó alatt nevesíti a tagszervezőt, aki természetes személyként, jogi személyként és jogi személyiség nélküli gazdasági társaságként a pénztárral kötött szerződés alapján tagszervezést végez. Gyakorlatilag – kiegészítésekkel – ezt tartalmazza az Mpt., illetve az Öpt. egy másik rendelkezése¹⁵³ is. A „többlet”, illetve a különbség egyrészt azt jelenti, hogy az Öpt. lehetővé teszi a tagszervező számára azt, hogy alvállalkozót vegyen igénybe a tevékenysége során, de azzal a kikötéssel, hogy az általa igénybe vett alvállalkozójáért úgy felel, mintha a tevékenységet saját maga végezte volna; másrészt, hogy az általa igénybe vett alvállalkozóra a tagszervezőre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal, hogy az alvállalkozó már további alvállalkozót nem vehet igénybe. Az Mpt. nem rendelkezik erről, következésképpen alvállalkozó igénybevétele, ha kifejezetten nem is tiltott, de kérdéses lehet. (Amíg tehát például a Hpt. ebben a kérdésben – azaz az alvállalkozó igénybevételének kérdésében „hallgat” – nem szabályoz, addig az Öpt-ben egy közvetítói kapcsolat megengedett). Az Mpt. és az Öpt. a megbízási szerződés kötelező elemeként előírja¹⁵⁴, hogy annak a tagszervezéshez kapcsolódó juttatás (díjazás) mértékét, a juttatás (díjazás) nyújtásának feltételeit, továbbá a tagszervezéssel összefüggő károkozásért való felelősség szabályait tartalmaznia kell. Az előírásokkal nem sérül a pénztár és a tagszervező szerződéses autonómiája, hiszen ezen rendelkezések tartalommal történő megtöltése megmarad a szerződőknél. A tagszervezésért járó juttatás (díj) mértékét a pénztár szabadon határozza meg, de e kifizetések forrása csak a pénztár működési tartaléka lehet. A pénztártagok szervezése – beléptetése – a pénztárba csak tisztességes eszközökkel történhet. Mindkét jogszabály kifejezetten megtiltja¹⁵⁵ a tagszervezőnek olyan módszerek alkalmazását,

- amellyel más személyek terhére ígér előnyöket a pénztártaggá váló személy részére arra az esetre, ha az más személyt pénztártaggá vagy tagszervezővé válásra bír rá, vagy
- amely a pénztártaggá vagy tagszervezővé váló személytől olyan befektetést igényelne, melyet részben vagy egészben olyan más személyekre hárít át, akiket pénztártaggá vagy tagszervezővé válásra kell rábírn.

Az Mpt. ezen felül megtiltja¹⁵⁶ olyan módszer alkalmazását, amellyel a tagszervező vagy harmadik személy a közreműködésével tagsági viszonyt létesített pénztártag tagsági viszonyának fennmaradása alapján előnyhöz jut (megtartási jutalék).

Az Mpt. és az Öpt. a tagszervező számára – figyelemmel arra a tényre, hogy pénztártag csak természetes személy lehet, és a természetes személyek adatai a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény hatálya alá tartoznak – az adatok felhasználása tekintetében célhoz kötöttséget ír elő¹⁵⁷: az adatokat csak az adott személy pénztártaggá válása érdekében használhatja fel. Ami a titoktartásra vonatkozó szabályokat¹⁵⁸ illeti, a tagszervező időbeli korlátozás nélkül köteles megőrizni a tudomására jutott pénztártitkot és üzleti titkot¹⁵⁹.

5.3.6. A tőkepiaci közvetítésre vonatkozó szabályok

A Bszt. lehetővé teszi, hogy a befektetési vállalkozás és az árutőzsdei szolgáltató a befektetési szolgáltatási tevékenysége végzéséhez, illetőleg árutőzsdei szolgáltatása nyújtásához közvetítőt vegyen igénybe¹⁶⁰. Befektetési vállalkozásnak¹⁶¹ minősül az a vállalkozás, amely a Felügyelet engedélye alapján harmadik személy részére, ellenérték fejében, rendszeres gazdasági tevékenysége keretében a Bszt.-ben meghatározott befektetési szolgáltatást¹⁶² nyújt vagy befektetési tevékenységet végez. Árutőzsdei szolgáltatást árutőzsdei szolgáltató és befektetési vállalkozás végezhet¹⁶³.

A közvetítők Bszt. szerinti típusai: a függő ügynök és a befektetési vállalkozás

5.3.6.1. A függő ügynök

A függő ügynök olyan természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaság, aki/amely az általa képviselt befektetési vállalkozás teljes körű és feltétel nélküli felelősségére segíti elő a befektetési szolgáltatási tevékenység végzését vagy kiegészítő szolgáltatás nyújtását az ügyfél vagy a jövőbeni ügyfél számára¹⁶⁴.

Főszabály¹⁶⁵ szerint a függő ügynök egyidejűleg egy befektetési vállalkozással, illetőleg egy árutőzsdei szolgáltatóval állhat olyan szerződéses kapcsolatban, amely befektetési szolgáltatási tevékenység, kiegészítő szolgáltatás, illetőleg árutőzsdei szolgáltatás közvetítésére irányul. Ez a korlátozás nem vonatkozik más jogszabály (például a Hpt. vagy a Bit.) alapján végzett ügynöki vagy közvetítői tevékenységre, amennyiben ez a jogszabály nem tiltja ezt. Ugyancsak nem alkalmazandó abban az esetben, ha

- a függő ügynök az ügyfél pénzügyi eszközét¹⁶⁶ és pénzeszközét nem kezeli,
- kizárólag kollektív befektetési forma¹⁶⁷ által kibocsátott kollektív befektetési értékpapírra vonatkozóan végez befektetési szolgáltatási tevékenységet,
- megbízások felvétele és továbbítása során az ügyfél megbízását kizárólag befektetési vállalkozás, külföldi befektetési vállalkozás, hitelintézet, külföldi hitelintézet vagy olyan kollektív befektetési forma számára továbbítja, amely által kibocsátott értékpapírokat szabályozott piacra¹⁶⁸ bevezették¹⁶⁹.

5.3.6.2. Befektetési vállalkozás

Befektetési vállalkozásnak minősül az a vállalkozás, amely a Felügyelet engedélye alapján harmadik személy részére, ellenérték fejében, rendszeres gazdasági tevékenysége keretében a Bszt-ben meghatározott befektetési szolgáltatást nyújt vagy befektetési tevékenységet végez¹⁷⁰.

Mindkét típusú ügynök tevékenységéért a megbízó befektetési vállalkozás, illetve az árutőzsdei szolgáltató teljes felelősséggel tartozik.

A befektetési vállalkozás közvetítői megállapodást olyan függő ügynökkel köthet, aki/amely

- Magyarország területén¹⁷¹ székhellyel, lakóhellyel (tartózkodási hellyel) rendelkezik és szerepel a Felügyelet nyilvántartásában¹⁷² vagy
- az Európai Unió tagállamában székhellyel, lakóhellyel (tartózkodási hellyel) rendelkezik és a székhelye, lakóhelye (tartózkodási helye) szerinti tagállam hatáskörrel rendelkező felügyeleti hatósága nyilvántartásában¹⁷³ szerepel.

A befektetési vállalkozás és az árutőzsdei szolgáltató a befektetési szolgáltatási tevékenység, a kiegészítő szolgáltatás, illetőleg az árutőzsdei szolgáltatás közvetítésére irányuló szerződése megkötését – amennyiben a szerződést függő ügynökkel kötötte – a szerződés megkötését követő öt munkanapon belül bejelenti a Felügyeletnek¹⁷⁴. (Hasonlóan, mint a pénzügyi intézmény Hpt-ben szabályozott b-típusú ügynöke esetén). A bejelentésnek tartalmaznia kell a függő ügynök nevét, székhelyét, továbbá azt, hogy azt a befektetési szolgáltatási tevékenységet, kiegészítő szolgáltatást, illetőleg árutőzsdei szolgáltatást, amely tekintetében a közvetítői tevékenységet végzi¹⁷⁵.

Függő ügynökként befektetési szolgáltatási tevékenység, kiegészítő szolgáltatás, illetőleg az árutőzsdei szolgáltatás közvetítésére irányuló tevékenységet az végezhet, aki

- szerepel a Felügyelet nyilvántartásában és
- megfelel a már fent ismertetett rendelkezéseknek, továbbá egyéb, a Bszt-ben meghatározott rendelkezéseknek¹⁷⁶, valamint, ha az ügynök természetes személy, akkor
 - büntetlen előéletű;
 - nem áll foglalkozástól eltiltó jogerős bírói ítélet hatálya alatt;
 - ellene a Felügyelet vagy más, az Európai Unió tagállamának felügyeleti hatósága az elmúlt három évben határozatában nem állapította meg a befektetési szolgáltatási tevékenységre vagy a kiegészítő szolgáltatásra, illetőleg az árutőzsdei szolgáltatásra vonatkozó jogszabályokban vagy jogszabály szerinti szabályzatokban foglaltak megsértését¹⁷⁷.

Több befektetési vállalkozással vagy árutőzsdei szolgáltatóval befektetési szolgáltatási tevékenység, kiegészítő szolgáltatás, illetőleg árutőzsdei szolgáltatás közvetítésére irányuló szerződés alapján ilyen tevékenységet csak befektetési vállalkozás végezhet¹⁷⁸.

Nem engedélyezi a Bszt.¹⁷⁹, hogy a függő ügynök a befektetési szolgáltatási tevékenység, a kiegészítő szolgáltatás, illetőleg az árutőzsdei szolgáltatás közvetítésére irányuló tevékenységéhez további közvetítőt vegyen igénybe, de azt lehetővé teszi, hogy olyan közreműködőt igénybe vehessen, amelynek a tevékenysége nem minősül közvetítói tevékenységnek.

A Bszt. meghatározza azokat az eseteket, amikor a Felügyelet törli a nyilvántartásból a függő ügynököt:

- a nyilvántartásba vételhez szükséges feltételek már nem állnak fenn,
- a tevékenységére vonatkozó szabályokat ismételten vagy súlyosan megszegi, vagy
- a nyilvántartásba vétel a Felügyelet megtévesztésével történt¹⁸⁰.

5.3.6.3. Tájékoztatási kötelezettség előírása

A függő ügynök és a befektetési vállalkozás az őt megbízó befektetési vállalkozás, illetőleg árutőzsdei szolgáltató nevében létrehozandó szerződést megelőzően a leendő szerződő felet köteles tájékoztatni arról, hogy a közvetítést függő ügynökként vagy befektetési vállalkozásként végzi, és melyik befektetési vállalkozás, illetőleg árutőzsdei szolgáltató nevében jár el.

Mind a befektetési vállalkozás, mind pedig a függő ügynök felügyeleti díj fizetésére köteles¹⁸¹.

5.3.7. A részpiaci szabályozások értékelése

Az ágazati törvények alapján bemutatott szabályozások jelentős eltéréseket mutatnak. A különbségek nemcsak az eltérő terminológiában (például a biztosításközvetítésnél függő ügynök, alkusz, többes ügynök; pénztárpiacon tagszervező), hanem a szabályozási területek tekintetében és a szabályozás részletezettségében is megjelennek. A „legjobb” a Bit. biztosításközvetítésre vonatkozó szabályozása, nem véletlenül, hiszen ahogy tanulmányunkban többször említésre kerül, a biztosításközvetítói tevékenységet az Európai Unió is szabályozza a 92/2002 EK irányelvben.

A magyar szabályozás háromlépcsős: első helyen az ágazati jogforrások, azaz a már ismertetett törvények szerepelnek, ezt követi a Kút., illetve a Ptk. mint szubszidiárius jogszabály. Amennyiben az ügynöki (közvetítói) tevékenységre vonatkozóan nincs speciális rendelkezés az ágazati jogszabályban, akkor a fent említett jogszabályokat kell kiegészítő jelleggel alkalmazni.

Jelenleg hiányzik az egységes logikai alapokon nyugvó ügynöki (közvetítói) típus, az egyes ágazati törvények eltérő tartalmú és elnevezésű közvetítói típusokról szólnak. Az egyes közvetítói típusok a jogállásban és a tevékenység terjedelmében nem mindig állnak összhangban. A legalapvetőbb megkülönböztetés a függő, illetve független közvetítói típus elhatárolása lehet. Javaslatunkban – amelyet a tanulmányunk végén fogalmazzunk meg – ezt is szem előtt tartottuk.

Jelentős eltérések tapasztalhatók továbbá az ügynöki tevékenység szakmai feltételeit (iskolai végzettség, szakképesítés stb.) illetően. A Bit. szabályait leszámítva a szakmai elvárásokat a pénzügyi szolgáltatók „szokásjoga” alakította ki. Ugyancsak szélsőségek mutatkoznak az egyes tevékenységekkel összefüggő tőkekövetelmények, felelősségbiztosítási (vagyonbi biztosíték-nyújtási) előírásában: a biztosításnál létezik ilyen, míg a többi ágazatban nincs erre vonatkozó rendelkezés, amit indokolatlannak tartunk, hiszen a tevékenységek sem a termékekkel együtt járó kockázatokat, sem pedig a fogyasztói érdekeket tekintve nem térnek el egymástól. Eltérő mélységű a közvetítói tevékenység tartalma is. A Bit. részletesen, pontosan körülírja a közvetítói tevékenységet, a Bszt. már felületesebb ebben, míg a többi területen ez hiányzik, illetve csak keretjelleggel történik meg a tevékenységek tartalmának meghatározása. A szabályozás gyakorlatilag arra szorítkozik, hogy mi az, amit a közvetítő nem tehet meg, ami esetenként jogértelmezési problémákat¹⁸² is felvet.

Napjainkra minden tárgyalt ágazatban megjelentek a közvetítói hálózatok vagy közvetítói láncok, amelyek ugyancsak fejtörést okozhatnak, hiszen amíg egyik-másik ágazatban világos rendelkezések találhatóak erről, addig – logikailag megmagyarázhatatlan módon – a többi alágazatban erre vonatkozóan nincsenek szabályok. A már említett szakmai és egyéb követelmények alapján különbözőek a piacra lépés feltételei is, így az ágazatok közötti versenysemlegesség nem biztosított. Az egyes szektorokról készített elemzésünkben ugyan erre részletesen nem tértünk ki, de a felügyeleti díj fizetésével kapcsolatban is különbségek mutatkoznak, ami megint csak ellentétes lehet a szektor-és versenysemlegesség követelményével.

A fogyasztók védelmének egyik fontos eszköze, hogy a terméket igénybe venni szándékozó ügyfél részletes és korrekt tájékoztatást kapjon egyrészt magáról a közvetítőről (milyen tevékenységet végez, kinek a megbízásából, milyen minőségben), másrészt a termékre vonatkozóan. Itt ismét csak eltérések észlelhetők: a Bit., a Bszt. előír tájékoztatással összefüggő szabályokat, a Hpt. az Lpt., az Mpt. és az Öpt. nem, pedig ez fogyasztói szempontból indokolt lenne.

5.4. A Felügyelet ügynöki tevékenységet érintő intézkedései

Tanulmányunk válságot elemző részében¹⁸³ említettük, hogy a Felügyeletet több kritika¹⁸⁴ érte amiatt, hogy a devizahitelezés felfutásának megakadályozásában nem lépett fel kellő eréllyel. Tisztáztuk azt is, hogy ez nem a Felügyelet kompetenciájába tartozó feladat és a Felügyelet törvényes eszköztára elégtelen ilyen folyamatok megelőzésére.

Az alábbiakban bemutatjuk, hogy a Felügyelet milyen főbb intézkedéseket tett a pénzügyi közvetítói tevékenység anomáliáinak feltárásával, a tevékenység átláthatóbbá tételével, a fogyasztók (ügyfelek) érdekeinek védelmével, a prudenciális követelmények megvalósulásával összefüggésben.

A Felügyelet közvetítőkkel¹⁸⁵ kapcsolatos tevékenységéből a következőket emeljük ki:

5.4.1. A piaci szereplők gyakorlatának kérdőíves felmérése

Ahogy ezt korábban jeleztük¹⁸⁶ a Felügyelet helyszínen kívüli vizsgálat keretében, az ügynöki tevékenységgel kapcsolatos kérdőívet küldött a pénz-és tőkepiac a- és b-típusú ügynököket foglalkoztató pénzügyi intézményei részére.

A kérdőív negyvennyolc kérdést tartalmazott, és a 2005. január 1-től 2006. december 31-ig terjedő időszakra vonatkoztatva kért információkat a pénzügyi intézményektől. A főbb kérdéscsoportokból, illetve az azon belüli konkrét kérdésekből ismertetünk néhányat.

Az általános jellemzés keretében feltett kérdések:

- Milyen típusú ügynökökkel áll kapcsolatban a pénzügyi intézmény?
- Milyen termékek, konstrukciók értékesítésére kaptak megbízást az ügynökök?
- Hogyan, milyen százalékban oszlik meg az akvirációs folyamatban a pénzügyi intézményi, az ügynöki és az egyéb értékesítési célú megkeresés?
- Mekkora – a pénzügyi intézmény becslése szerint – az ügynökök reputációs kockázata az intézmény teljes reputációs kockázatát felölelő skálán?
- Használhatja-e az ügynök a pénzügyi intézmény megjelölését, termékneveit, termék hirdetéseit a saját hirdetéseiben?
- Ismert-e a pénzügyi intézmény számára, hogy az ügynökcégen belül ténylegesen kik végzik az ügynöki tevékenységet?

Az ügynökök ellenőrzésével összefüggésben feltett kérdések:

- Milyen ellenőrzési formákat alkalmaz a pénzügyi intézmény az ügynökök tevékenységére vonatkozóan?
- Folytatott-e vizsgálatot a pénzügyi intézmény belső ellenőre az ügynöki tevékenységgel kapcsolatban?
- Hány esetben tapasztalt az intézmény bűncselekményre, visszaélésre utaló jelet az ügynököknél?
- Hány peres ügy indult a pénzügyi intézménynél az ügynöki tevékenységgel összefüggésben?

Az ügynöki tevékenység intézményen belüli szabályozásának köréből feltett kérdések:

- Van-e a pénzügyi intézménynek az ügynöki értékesítést szabályozó belső dokumentuma, iránymutatása?
- Melyek az ügynöki szerződések alapvető – prudenciális szempontokból is fontos – tartalmi elemei?
- Milyen gyakorisággal szerveznek ügynökeik számára továbbképzést, illetve oktatást?
- Van-e rendszeres vizsga, illetve számonkérés az ügynökök felkészültségével kapcsolatban?
- Hogyan jellemezhető az ügynöki érdekeltségi rendszer sajátosságai a pénzügyi intézménynél?

- Készül-e a pénzügyi intézménynél az egyes ügynökökre lebontott hatékonysági, jövedelmezőségi elemzés?

Az általunk kiválogatott tizenhat kérdésből is jól látható, hogy a Felügyelet a legfontosabb problémákat próbálta meg feltárni és azonosítani. Sajnos a vizsgálat eredményeit – tekintettel annak nem nyilvános jellegére – nem ismerjük.

5.4.2. A közvetítói tevékenység fogyasztói aspektusból

A Felügyelet ezen feladat elvégzésére kiválasztott megbízottja¹⁸⁷, összesen 300 személyes látogatást (próbavásárlást) végzett pénzügyi, biztosítási, tőkepiaci és pénztárpiaci közvetítőknél. A mystery shopping összetétele a következő volt:

- pénzügyi szektorban (hitelközvetítők): 100 próbavásárlás
- a biztosítási szektorban: 100 próbavásárlás
- a tőkepiaci szektorban: 50 próbavásárlás
- a pénztári szektorban: 50 próbavásárlás, ezen belül
- az önkéntes nyugdíjpénztári szektorban: 18 próbavásárlás,
- a magán-nyugdíjpénztári szektorban: 18 próbavásárlás,
- az egészségpénztári szektorban: 14 próbavásárlás.

A felmérésről készített összefoglalót¹⁸⁸ áttanulmányozva megerősödünk abban a „hitünkben”, hogy a közvetítói piacon a professzionalizmust megcélzó és a dilettantizmusra utaló magatartás egyaránt jelen van.

Két sarkos vélemény ismertetése a hitelközvetítők körében végzett próbavásárlói „élmények” alapján:

„Nagyon jó benyomást tett rám: látszott, ismeri az összes többi hitellehetőséget, azaz a piaci kínálatot, és hogy a számomra legjobbat kínálja.”

„Csak japán jent akar adni, de konkrét infót csak akkor ad, ha aláírom a szerződést. Kifejezetten lekezelő, dokumentumot nem adott.”

Újabb kettő, a vizsgálatba vont biztosításközvetítők tevékenységéből:

„A közvetítő először bemutatta a céget, majd pénzügyi alapismeretekkel folytatta, felmérte az igényeimet. Mindezt látványos segédanyagokkal. Majd ajánlott 6 terméket, végül 3-at. A döntést rám bízta. Az ajánlatkérési nyomtatványukat ő töltötte ki válaszaik alapján.”

„Borzasztó! Örültem, hogy meg tudtam szabadulni: úgyis csak akkor megyek el és hoz nekem legközelebbi alkalomra konkrét ajánlatot, ha leírok egy papírra (csatolva) 8 db nevet és telefonszámot! A vége volt a legszebb: most mondjam meg, hogy aláírom-e a legközelebbi találkozóra hozott ajánlatot (így, látatlanban), mert 5 éve van a szakmában, és feleslegesen nem dolgozik.”

A szektorok közötti egyensúlyt megtartva, előbb két értékelés a tőkepiaci közvetítói gyakorlatból:

„Részletes Power Point-os alapbemutató. Igénybeazonosítás után a legmegfelelőbbet ajánlotta.”

„Barátságos hangvételű tájékoztatás, de a benyomásom az volt, hogy csak lényegesen nagyobb összegű befektetéssel kapcsolatban kíván az ügyféllel komolyabban foglalkozni.”

És végül a pénztárpiacról:

„Részletesen elmondott minden infót. Felhívta a figyelmemet az 1/4 évi átlépési ciklusokra, ill. az átlépési költségeket is említette. Nem akart görcsösen rábeszélni erre a pénztárra, ami szimpatikus volt. Ismertette az adatokat, a döntést rám bízta.”

„Nem volt túl kedves, olyan érzésem volt, hogy a háta közepére sem kíván. Mindig arra hivatkozott, hogy mindent megnézhetek az Interneten a weboldalukon, nem volt túl közlékeny, alig tudtam kihúzni belőle valamit. Hozzájuk nem lépnék be szívesen. Nem adott semmit. Se belépési nyilatkozatot, sem elérhetőséget.”

5.4.3. Felügyeleti ajánlások, vezetői körlevelek

Az ajánlásoknak és a vezetői körleveleknek általában áttételesen – a pénzügyi intézményeken keresztül – címzettjei a közvetítők. E dokumentumokban – melyekből néhányat ismertetünk – a Felügyelet valamilyen, az intézményektől elvárt prudens magatartással, a piacfelügyeleti és fogyasztóvédelmi kérdésekkel összefüggő akut vagy jövőbeni problémára, szabályozási hiányosságra hívja fel a figyelmet, és ad iránymutatást, javaslatot a pénzügyi intézményeknek ezek kezelésére vonatkozóan.

*A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete Felügyeleti Tanácsának 9/2006. (XI.7.)
számú ajánlása a lakossági hitelezés előzetes ügyfél-tájékoztatási és
fogyasztóvédelmi elveiről¹⁸⁹*

Az ajánlás – a fogyasztóvédelmi elvek megvalósulása érdekében – javasolja, hogy a pénzügyi intézmény ügynöke az ügyféllel való személyes kapcsolatfelvételkor tájékoztassa az ügyfelet, hogy mely pénzügyi intézmény(ek) ügynökeként jár el, illetve a pénzügyi intézmény biztosítsa, hogy ügynökei kellő példányszámban rendelkezzenek minden szükséges ügyféltájékoztató dokumentummal (Általános Szerződési Feltételek, Üzletszabályzat stb.), továbbá az intézmény rendszeresen ellenőrizze, hogy ügynökei a vonatkozó előírásoknak megfelelően tájékoztatják-e az ügyfeleket.

Az ajánlás mellékleteként a Felügyelet összeállított egy ajánlat-mintát¹⁹⁰, amit a hitelígnylőnek az ügynökkel történő konzultációt követően az átláthatóság biztosítása érdekében célszerű átadni.

*A Magyar Nemzeti Bank elnöke, valamint a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete
Felügyeleti Tanácsának elnöke által kiadott közös ajánlás a devizahitelezés
rendszerszintű kockázatairól, valamint ezen kockázatok prudens felméréséhez és
kezeléséhez kapcsolódó intézményi és fogyasztóvédelmi követelményekről, különös
tekintettel a japán jen alapú hitelezésre¹⁹¹*

A 2007 februárjában – tehát jó másfél éve a válság érzékelése előtt – kiadott ajánlás a japán jen-alapú hitelezésben rejlő fokozott kockázatokra hívja fel a pénzügyi intézmények figyelmét és követendő célként jelöli meg, hogy fokozott óvatossággal járjanak el az ügynökön keresztül értékesítés során, továbbá olyan érdekeltségi és ellenőrzési rendszereket alakítsanak ki, illetve használjanak, amelyek biztosítják a közvetített hitelek megfelelő minőségét. Ennek érdekében pontos feltételeket kell szabni az ügynökök számára, amelyek teljesítését rendszeresen ellenőrizni is kell.

*A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete Felügyeleti Tanácsának 4/2008. (XII.04) számú ajánlása A közvetítói tevékenységgel kapcsolatos visszaélések megelőzéséről, a közvetítők ellenőrzéséről, pénzkezelési és dokumentációs kérdéseiről*¹⁹²

Az ajánlás kiadásának céljai között szerepel egyebek között a reputációs kockázatok, a közvetítők által elkövetett visszaélések csökkentése, az ügyfelek, valamint a tulajdonosi érdekek megfelelő védelemben részesítése. Az ajánlásban megfogalmazott elvárások értelmezhetők és alkalmazhatók a tőkepiaci, illetve a magán- és önkéntes nyugdíjpénztári, önszegélyező és egészségpénztári szolgáltatások közvetítésével összefüggésben¹⁹³ is. A pénzügyi szervezet független belső ellenőrzési tevékenysége ki kell, hogy terjedjen az ügynökökkel kapcsolatos üzleti folyamatokra, jogviszonyokra. Amennyiben a közvetítő több pénzügyi szervezet egymással összehasonlítható termékét közvetíti, biztosítsa az ügyfélnek a választás, döntés lehetőségét, még akkor is, ha ilyen kötelezettséget az adott pénzügyi szektorra vonatkozó jogszabályok kifejezetten nem fogalmaznak meg. A közvetítő ismertesse a megbízójával a közvetített ügylethez kapcsolódó jutalékának mértékét.

*6/2008. számú vezetői körlevél a karácsonyi hitelfelvételre biztató hitelezői magatartásról és a felelős hitelezés kérdéséről*¹⁹⁴

A felügyelet ebben a körlevelében azt az elvárást fogalmazza meg, hogy a pénzügyi szolgáltatók és az ügynökök ne csábítsák a fogyasztókat arra, hogy anyagi erejükön felül áruhitelket vegyenek fel vásárlásaikhoz.

*10/2009. számú vezetői körlevél a gépjármű-finanszírozást nyújtó pénzügyi intézmények számára*¹⁹⁵

A vizsgálati tapasztalatok azt mutatják, hogy az ügynök megbízó általi érdemi ellenőrzésére jellemzően akkor kerül sor, amikor a kereskedő/ügynök hibás teljesítése már bekövetkezett. A Felügyelet azokból a tapasztalatokból kiindulva, hogy a gépjárműfinanszírozási ügyletek elősegítését végző ügynököknél a megbízó részéről akkor történik ellenőrzés, amikor a „baj” bekövetkezett – az ügynök nem szerződészerű teljesítése révén – azt javasolja, hogy az ellenőrzés a pénzügyi intézmény részéről preventív jellegű legyen. A körlevél utal arra is, hogy a Hpt. megbízó-ügynök viszonyának szabályozása más pénzügyi ágazatokénál (például biztosítás, befektetési szolgáltatás) kevésbé részletezett, több teret enged a szerződéses szabadságnak. A Felügyelet indokoltnak tartja, hogy a szerződéses kapcsolatban egyértelműen rögzítsék a feleket az adott ügylet lebonyolítása kapcsán terhelő jogokat és kötelezettségeket, ide értve az ügynököknek a teljesítés megbízó

általí mélyreható ellenőrzésének biztosítására vonatkozó kötelezettségét is. Fogyasztóvédelmi célzatú az a felhívás, hogy a vevőfinanszírozásban (az egyes közületek, fogyasztók finanszírozásában), a több finanszírozóval kapcsolatban álló ügynökök, illetve megbízók kötelesek biztosítani azt, hogy az ügyfél minden közvetített pénzügyi szolgáltatás és szolgáltató feltételeit megismerje¹⁹⁶. A Felügyelet azt is javasolja az ügynök alkalmazása során, hogy az ügynököknek a pénzügyi szolgáltatás közvetítésére hatást gyakorló, vagy hatást kifejteni képes egyéb kapcsolatrendszerének átláthatósága az indokolt mértékig biztosított legyen.

6. Az ügynökök és a pénzügyi intézmények üzleti kapcsolatainak kialakítása, a partnerek szűrése

Jelenleg magas az ügynöki tevékenységet kényszervállalkozóként folytatók száma, ami egyúttal azt is jelenti, hogy gyakran minden eszközzel és mindenáron ügyletet akarnak kötni. Ez a magatartás – különösen a finanszírozási ügyleteknél – fokozott kockázatot jelent mind a fogyasztóknak, mind pedig a pénzügyi intézményeknek. A megfelelő kiválasztás nemcsak a jelentkező vállalkozás/vállalkozó jogi dokumentumainak (társasági szerződés, vállalkozói igazolvány, aktuális cégkivonat, erkölcsi bizonyítvány stb.) meglétére és ellenőrzésére korlátozódik, hanem arra is, hogy a jelentkező képes lesz-e a pénzügyi intézmény és az ügyfél érdekeit szem előtt tartó ügynöki tevékenység eredményes folytatására.

Az ügynökök kiválasztásának kritériumai és az eljárás pénzügyi intézményenként más és más. A gyakorlatban a kapcsolatfelvétel, a megkeresés kétirányú:

- a pénzügyi közvetítói tevékenységet folytatni szándékozó egyéni vállalkozó, illetve a társas vállalkozás vezetője keresi meg azt a pénzügyi intézményt (hitelintézetet, pénzügyi vállalkozást, nyugdíjpénztárt stb.), amelynek a termékeit közvetíteni kívánja;
- a pénzügyi szolgáltatók – általában hirdetések útján – igyekeznek termékértékesítói partnereiket bővíteni.

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítő attól függően, hogy partikulás jelleggel vagy regionális, illetve országos kiterjedéssel kíván működni, felveszi a kapcsolatot a pénzügyi intézmény helyi szervezeti egységével vagy annak központjával. Ahhoz, hogy a pénzügyi szolgáltató megbízási (ügynöki) szerződést kössön az őt megkereső vállalkozással, több feltételt kell teljesítenie.

Az üzleti kapcsolat kialakításának első lépéseként a vállalkozás jogi (cégjogi) dokumentumait kell átadni a szolgáltatónak, azaz:

- vállalkozói igazolványt (egyéni vállalkozónál);
- társasági szerződést/alapszabályt;
- 30 napnál nem régebbi cégkivonatot;
- a törvényes képviselő aláírási címpéldányát.

A társasági szerződésnek tartalmaznia kell a TEÁOR 08' nomenklátúra szerinti „6619 Egyéb pénzügyi kiegészítő tevékenység”¹⁹⁷ elnevezésű szakágazatot. Ebbe a

tevékenységi körbe tartozik a befektetési tanácsadás (személyes egyedi tanácsadás a pénz- és tőkepiaci befektetésekre a pénz- és tőkepiaci tevékenység keretében), illetve a jelzálog-tanácsadók és -ügynökök (brókerek) tevékenysége¹⁹⁸.

A fenti dokumentumokon felül – a szolgáltatói kívánalmak függvényében – még a következő okiratok szükségesek:

- bankszámlaszerződés;
- a leendő partner részéről a közvetítói tevékenységet végző(k) természetes személy(ek) erkölcsi bizonyítványa;
- igazolás a vállalkozó/vállalkozás köztartozás-mentességéről;
- az utolsó lezárt év pénzügyi beszámolója;
- az iskolai végzettségre és a szakképesítésre vonatkozó bizonyítványok;
- a vállalkozó/vállalkozás, illetve a vállalkozás-vezető szakmai referenciái.

A természetes személyek iskolai végzettsége, illetve a szakképesítések tekintetében még nagyobb a szóródás az intézmények között. Olyan gyakorlattal nem találkoztunk a pénzügyi szolgáltatóknál, amely semmiféle – minimális – elvárást nem támasztott az ügynökjelöltekkel szemben, azaz akár alapfokú iskolai végzettség is elegendő lett volna a tevékenység végzéséhez. „Sztenderdnek” a középfokú iskolai végzettség (gimnáziumi vagy szakközépiskolai érettségi) megléte tekinthető. Nem nevezhető általánosnak az Országos Képzési Jegyzékben¹⁹⁹ felsorolt pénzügyi jellegű szakképesítések valamelyikének előírása a közvetítói tevékenység feltételeként.

A magunk részéről sajnáljuk, hogy az OKJ-s szakmai kvalifikációk, továbbá a hasonló területen – értve ezen egyáltalán a pénzügyek területét – szerzett gyakorlati tapasztalatok nem igazán kaptak helyet a pénzügyi szolgáltatók kiválasztási szempontjai között. Egy kicsit a mennyiségi szemléletre utaló jeleket érzékelünk: legyenek minél többen és majd „az élet eldönti”, hogy ki az, akivel érdemi üzleti kapcsolat alakul ki.

Az egyik – ügynökök részére tartott – összejövetelen, amelyet pénzügyi szolgáltató szervezett, elgondolkodtató volt a szerzők részéről olyan résztvevőket látni, akiktől korábban már több pénzügyi intézmény is megvált, alapvetően a prudenciális működéssel össze nem egyeztethető magatartásuk miatt. Az előzmények tehát nem sok jóval kecsegtettek. Számunkra így nem volt meglepő, hogy a külső értékesítési hálózat viszonylag rövid idejű működésének intézményi értékelése után, a pénzügyi szolgáltató felfüggesztette a jelzáloggal biztosított kölcsöneinek közvetítését, majd pedig rendes felmondással megszüntette a szerződéseket. Mindehhez azért azt is hozzá kell tenni, hogy a szolgáltató egyetlen egy hírlevelet, információt (beleértve a kondíciók változását is!) nem küldött ezen időszak alatt. Úgy véljük ez intő példa arra, amikor sem a szolgáltatók, sem a közvetítők nincsenek felkészülve a külső partneri hálózat megfelelő kialakítására és kezelésére.

Ezek a történések egyúttal felvetik a pénzügyi intézmények compliance tevékenységének a mélységét is, amiben szintén eltérések tapasztalhatók. Ma már számos adatbázis²⁰⁰ elérhető ahhoz, hogy a potenciális közvetítőről a pénzügyi szolgáltató megfelelő információkhoz jusson. Célszerű lenne az is, ha az intézmények rendelkeznének egy olyan – nevezzük „feketelistának” – adatbázissal, amelybe azok kerülnének, akik az ügyféllel, illetve a pénzügyi szolgáltatóval szemben olyan magatartást tanúsítottak, amellyel súlyosan megsértették vagy

veszélyeztették a fogyasztók és az intézmények anyagi, prudenciális érdekeit és emiatt az intézmény részéről a velük kötött szerződés felmondásra került.

A szerződő partner jogi státuszának ellenőrzését követően további feltétel az ún. alapoktatáson történő részvétel és az azt követő sikeres vizsga letétele.

A pénzügyi intézmények közül a hitelintézetek gyakorlata egységesnek nevezhető abban, hogy az ügynöki tevékenység ténylegesen csak az ún. alapoktatás – beleértve a pénzmosásról²⁰¹ történő tájékoztatást is – és alapvizsga letétele után kezdhető meg.

Fontos, hogy az alapoktatás ne legyen formális. Egyes pénzügyi intézményeknél az alapoktatás úgy zajlik, hogy délelőtt termékképzést tartanak, délután pedig közösen kitöltik a tesztek, majd a pénzügyi intézmény „dokumentálja” a sikeres vizsgákat. Erre hosszabb – több napos – oktatási időt kellene szánni, majd megfelelő időt hagyni arra, hogy az ügynökök a számonkérésre felkészüljenek. Csak akkor lehet eredményes az ügynöki munka, ha magas szintű termékismereten alapul és az ügynökök maguk is igénybe vesznek több – általuk közvetített – terméket, szolgáltatást.

Természetesen talákoztunk olyan gyakorlattal is, hogy a pénzügyi intézmény az alapoktatás részeként – az egyes termékekre vonatkozóan – jól kidolgozott és összeállított írásos anyagokat is átadott a vizsgára való felkészüléshez, továbbá többnapos oktatást szervezett a leendő termékközvetítőknek, és szigorú ellenőrzéssel egybekötött, „szétültetett” vizsgát tartott.

Az oktatások és a vizsgák – a közvetítói tevékenység jellegéből adódóan – termék-, ezen belül is hiteltermék-centrikusak: a pénzügyi szolgáltató bemutatja az általa forgalmazott, elsődlegesen lakossági termékek igénybevételének általános feltételeit és kondícióit. Az oktatásokon a haszonérvelés – a termék igénybevételének előnyei az ügyfél számára – nagyobb nyomatókat kap, mint az egyes termékekben rejlő kockázatok feltárása és azok kezelésének lehetséges eszközei.

Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy léteznek olyan pénzügyi szolgáltatók is – elsősorban a pénzügyi vállalkozások körében –, amelyeknél még nem rendszeresített az oktatás, illetve a „belső vizsga” és a szerződéses partner részéről tényleges közvetítói tevékenységet végzők ismeretszintjének a feltérképezése is háttérbe szorul.

Az „abszolválást” követően kerülhet sor a pénzügyi szolgáltató és az ügynök közötti megbízási (ügynöki) szerződés megkötésére.

7. Az ügynöki tevékenység alapidokumentuma: a megbízási (ügynöki) szerződés²⁰²

7.1. A megbízási (ügynöki) szerződés²⁰³ tartalma, a főbb szabályozási területek

Az ügynököt a pénzügyi intézménnyel kötött megbízási szerződése, a Felügyelet által kiadott engedélye – amennyiben az ügynöki tevékenység engedélyhez kötött (például független biztosításközvetítő, Hpt. szerinti a-típusú ügynök) –, valamint a

megkötött szerződés alapján, az ügynök Felügyelet felé történő bejelentése legitimálja. Létezik egy harmadik csoport is – a pénztárak tagszervezői –, ahol önmagában a pénztár és a tagszervező között megkötött szerződés elegendő a legitimációhoz, hiszen e tevékenység jelenleg bejelentés (nyilvántartásba vétel) nélkül végezhető.

A megbízási szerződésekre – kogens rendelkezések hiányában – jelenleg a nagyfokú diszpozitivitás jellemző. A diszpozitivitás mind az üzleti tartalmú (például a jutalék mértéke), mind pedig a kockázati és felelősség-vonatkozású szabályokra egyaránt értendő. A szerződésre irányadó „szabályozási minimum” jogszabályban történő előírásának hiányából adódóan a megbízási szerződések terjedelme eltérő: akad kétoldalas szerződés is, de van példa – igaz, hogy mellékleteivel együttesen – hetven oldalas szerződésre is a pénzügyi szolgáltató és az ügynök között.

7.1.1. A szerződés célja és tárgya

A szerződés tárgyaként az ügynök által elvégzendő feladatok, illetve egyes résztvékenységek kerülnek megfogalmazásra, többnyire a szerződés céljával együtt vagy azzal összhangban.

Az egyik pénzügyi szolgáltató például tömören így fogalmazta meg a szerződés célját: a megállapodás célja az, hogy a termékek értékesítése céljából a felek gyors és kényelmes értékesítési csatornákat alakítsanak ki és működtessenek; a termékekről az ügyfelek tájékoztatást kapjanak és az ügyfelek a termékeket az ügynök közreműködésével igénybe vehessék.

Egy másik intézmény szerint a szerződés célja, hogy a szerződő felek egymás számára előmozdítsák üzleti tevékenységüket és biztosítsák, hogy a pénzügyi szolgáltatást igénylő ügyfelek – a termékek ügynök általi közvetítése révén – a megbízó pénzügyi intézmény ügyfeleivé váljanak.

Természetesen nem minden szerződés tartalmaz ilyen módon rögzített célokat, gyakran az együttműködés céljára csak „következtetni” lehet.

A magunk részéről a pénzügyi szolgáltatók és a pénzügyi közvetítők együttműködésének céljait az alábbiakban foglaljuk össze:

A közvetítői szerződések megkötésének célja, hogy a pénzügyi szolgáltatások területén tapasztalható erőteljes versenyben a pénzügyi közvetítő közreműködésével:

- az ügyfelek²⁰⁴ megismerjék a pénzügyi szolgáltatók tevékenységét és működését;
- a pénzügyi szolgáltatók leendő ügyfelei naprakész, pontos és széles körű tájékoztatást kapjanak a pénzügyi szolgáltatók által forgalmazott termékek jellemzőiről, azok előnyeiről és az igénybevételükkel járó kockázatokról;
- az ügyfelek korszerű pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szükségletei gyorsan, rugalmasan, szakszerűen, egyúttal a prudenciális követelményeket is betartva kielégítést nyerjenek;
- minél több ügyfél vegye igénybe a pénzügyi szolgáltatók termékeit;
- a pénzügyi szolgáltatók visszajelzést kapjanak az ügyféllel kapcsolatba kerülő pénzügyi közvetítőktől a pénzügyi szolgáltatók tevékenységének megítéléséről, a folyamatosan változó ügyféligényekről, amelyek alapot

adhatnak a pénzügyi szolgáltatóknak a termékek feltételrendszerének átalakítására és fejlesztésére;

- a pénzügyi intézmények megtartsák ügyfeleiket, illetve növeljék piaci részesedésüket és eredményességüket;
- a szakmailag felkészült pénzügyi közvetítők – tevékenységük eredményeként – jutalékbevételekhez jussanak.

A szerződés tárgya az a tevékenység, magatartás, amit a pénzügyi közvetítő a megbízás keretében jogosult, illetve köteles kifejezni. A szerződés tárgyát illetően az ügynöki szerződésekben többek között az alábbi tevékenységek megfogalmazásával találkozhatunk:

- lehetséges ügyfelek felkutatása a pénzügyi szolgáltató részére, tájékoztató dokumentumok átadása, szóbeli felvilágosítás a termékekről, a termékek igénybevételéhez szükséges nyomtatványok átadása;
- közreműködés a pénzügyi intézmény által forgalmazott termékek igénybevételére vonatkozó szerződések megkötésében;
- a megbízó pénzügyi szolgáltatási és kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységének elősegítése érdekében termékek közvetítése,
- kapcsolatba lépés olyan ügyfelekkel, akik a pénzügyi intézmény pénzügyi szolgáltatásai, kiegészítő pénzügyi szolgáltatásai – különösen számlavezetés, hitelnyújtás, befektetés²⁰⁵ – iránt érdeklődnek és megfelelnek a pénzügyi szolgáltató által preferált kritériumoknak;
- a megbízó a megállapodás alapján új ügyfeleket szerez és közvetít a megbízónak;
- a megbízó pénzügyi szolgáltatási tevékenységének elősegítése érdekében közvetítő tevékenységet folytat;
- a pénzügyi szolgáltató tevékenységének elősegítése érdekében a megállapodásban és annak mellékleteiben foglaltak szerint szerződések, szolgáltatások közvetítését végzi;
- az ügynök a szerződés alapján ügyfélakvizíciót végez a pénzügyi intézmény számára.

A magunk részéről az alábbi tevékenységeket soroljuk a pénzügyi közvetítők tevékenységei közé:

7.1.1.1. Ügyfelek felkutatása

A közvetítők tevékenységüket elsősorban a pénzügyi szolgáltatók lehetséges ügyfeleinek személyes²⁰⁶, illetve telefonos megkeresésével végzik. Sokan az ügyfélfogadásra nyitva álló helyiséget (irodát) is fenntartanak, és az utóbbi időkben – vélhetően a piaci kereslet szűküléséből eredeztethetően is – felerősödött az internetes (on-line) megjelenés, illetve megnövekedett a hirdetések²⁰⁷ száma.

7.1.1.2. Az ügyfelek tájékoztatása a közvetítő szolgáltatásairól, az ügyfél szolgáltatási igényeinek felmérése

A tájékoztatás első lépéseként a közvetítőnek közölnie kell az ügyféllel, hogy mely pénzügyi szolgáltató(k) termékeit közvetíti, mire terjed ki a felhatalmazása²⁰⁸ és milyen szolgáltatást nyújt az ügyfélnek (például adminisztrációs segítség, okiratok beszerzése stb.). Nem szabályozzák ugyan a pénzügyi szolgáltatók közvetítőkké kötött szerződéseit, de elvárható a közvetítőtől annak közlése is, hogy egyrészt a pénzügyi szolgáltatótól kap-e díjazást²⁰⁹, illetve az ügyféltől kér-e, azt milyen szolgáltatásért kéri és milyen mértékű a díj, illetve mi alapján történik a díj számítása.

A közvetítőnek célszerű egy tényvázlatot készítenie arról, hogy az ügyfél milyen célból (például a meglévő saját pénzeszközei mellett, lakásépítéshez lenne szüksége külső forrásokra) szeretne terméket igénybe venni és milyen személyes (például családi állapot, gyermekek száma), illetve anyagi körülményekkel (munkahely, jövedelem) rendelkezik, hiszen ezek alapján történhet majd meg a közvetítő részéről a termékek kiválasztása és testreszabása. Az már csak „hab lenne a tortán”, ha mindezt az ügyfél és a közvetítő között írásbeli szerződés formájában rögzítenék.

7.1.1.3. Termékismertetés, termékajánlás és tanácsadás

E tevékenység részeként – az ügyfél igényeinek és életkörülményeinek felmérése alapján – a közvetítő érthetően²¹⁰ bemutatja, elmagyarázza az ügyfélnek, hogy melyik szolgáltató, milyen termékei lehetnek alkalmasak az általa megfogalmazott igények kielégítésére és milyen feltételekkel lehet igénybe venni az adott termékeket. A termék közvetítője – ha több pénzügyi szolgáltatóval kötött erre irányuló szerződést – a szolgáltatók termékpalalettájából kiválogatott és egymással összehasonlított termékek alapján ajánl terméket ügyfelének úgy, hogy az ajánlás egyik „serpenyőjébe” a termék előnyeit, míg a másikba a termék kockázatait helyezi el, és tanácsot ad arra vonatkozóan, hogy milyen lehetséges eszközei vannak e kockázatok kezelésének (megszüntetésének vagy csökkentésének).

Egy – a Felügyelet által végzett – felmérés²¹¹ szerint a hitelközvetítők 49%-a, a biztosításközvetítők 50%-a, a tőkepiaci közvetítők 38%-a és a pénztárpiaci közvetítők 70%-a nem végez költség-és kockázati alapú összehasonlítást az adott piaci termékek között. Ugyanezen felmérés a tanácsadói munka színvonalával, részletességével kapcsolatban azt állapította meg, hogy mindenre kiterjedő, „rákérdezés nélküli” tájékoztatást a pénzügyi (hitel)közvetítőknek mindössze harmada, a biztosításközvetítőknek 62%-a, a tőkepiacon tevékenykedő közvetítőknek 50%-a, a pénztárpiaci közvetítőknek pedig csak 28%-a adott.

Az „eredmények” alapján nyugodtan kijelenthetjük, hogy van még mit javítani a közvetítők szakmai felkészültségét illetően.

7.1.2. Az ügynöki szerződés hatálya

A szerződések határozatlan időtartamra szólnak, határozott idejű szerződéssel nem találkozunk. Mivel a közvetítői tevékenység – ellentétben a biztosításközvetítői tevékenységgel, ami munkaviszony alapján is végezhető – nem munkaviszony,

hanem jellemzően megbízási jogviszony keretében történik, a próbaidő kikötése fogalmilag is kizárt.

A gyakorlatban néhány hónapos időszak elegendő ahhoz, hogy eldőljön az ügynök képes-e, illetve kész-e arra, hogy a pénzügyi intézménynek új ügyfeleket „hozzon”.

A pénzügyi intézmények általában egyéves időszakot átfogva, felülvizsgálják az ügynökök üzleti teljesítményét és amennyiben a közvetítő révén nem került sor ügyletek megkötésére, az intézmény rendes felmondással megszünteti a szerződést.

7.1.3. A közvetítő jogállására, tevékenységének terjedelmére vonatkozó rendelkezések

Azok a szerződések, amelyeknek alapján a pénzügyi közvetítő b-típusú ügynöki tevékenységet végez, szinte kivétel nélkül tartalmazzák a Hpt. erre vonatkozó rendelkezéseinek²¹² megjelölését vagy a rendelkezések szó szerinti átvételét, azaz, hogy a pénzügyi intézmény pénzügyi szolgáltatási, illetőleg kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységének elősegítése érdekében végzett tevékenységről van szó, amelynek során az ügynök az ügyfél pénzét, illetve eszközét nem kezelheti és a pénzügyi intézmény kockázatára önállóan kötelezettséget nem vállalhat, a közvetített ügyletek tekintetében a pénzügyi szolgáltató válik jogosulttá, illetve kötelezetté az ügyfél irányába.

A Hpt-ben rögzített tilalom, mely az ügyfél pénzének és eszközének átvételére, illetve ezek kezelésére vonatkozik azt is jelenti, hogy nem jogosult a pénzügyi szolgáltató nevében pénzt, pénzhelyettesítő eszközt átvenni (például az ügyfél által fizetendő hitelbírálati díjat, értékbecslési díjat vagy például bankkártyát stb.).

A „kezelés”, mint tevékenység gyakran szerepel a pénzügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó szóösszetételekben (például portfóliókezelés²¹³ stb.) és a jogszabályok többnyire meghatározzák e fogalmak tartalmát. A Hpt-ben tilalmazott „kezelés” fogalma megítélésünk szerint azt a tevékenységet jelenti, amelynek során az ügyfél pénze és/vagy egyéb eszközei azzal a céllal kerülnek az ügynök birtokába, illetve rendelkezése alá, hogy azzal az ügynök a pénzügyi intézmény nevében pénzügyi vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatást, illetve azokhoz kapcsolódóan tranzakciókat (például átutalást) végezzen.

Az ügynök (korlátozott) képviseleti jogosultságát – a pénzügyi intézmény kockázatára önállóan kötelezettséget nem vállalhat, illetve a képviseleti jogosultság terjedelmét – nem mindegyik szerződés fejti ki részletesen.

A pénzügyi közvetítő nem jogosult arra, hogy a pénzügyi szolgáltató nevében és helyett – akár szóban vagy írásban²¹⁴ kötelezettséget vállaljon az ügyfelek felé, nem jogosult továbbá a pénzügyi intézmény nevében szerződéses ajánlatot tenni, vagy okiratokat (például igazolást, bizonylatot, jognyilatkozatot) aláírni.

Itt szeretnénk megjegyezni, hogy az ügynöki tevékenység egyik „típushibájának” tekinthető – különösen a Hpt. szerinti kockázatvállalási ügyletek (pénzkölcsön nyújtása, bankgarancia kibocsátása, factoring stb.) esetében – az, hogy az ügynökök hajlamosak könnyelmű ígéreteket tenni az ügyfélnek: „minden rendben lesz, a pénzügyi intézmény jóváhagyja az ügyletet”. Bármilyen addig észre nem vett

körülmény vagy kedvezőtlen információ a pénzügyi intézmény részéről az adott ügylet elutasítását vagy más, módosuló feltételekkel történő megkötését eredményezheti.

Fontosnak tartjuk, hogy a közvetítő az ügyféllel történő kapcsolatfelvételkor, az ügyfélértárgyalás megkezdésekor ellenőrizhető módon legitimálja magát a leendő ügyfél előtt, illetve tájékoztassa képviseleti jogköréről. Szükség van tehát a pénzügyi intézmény részéről erre vonatkozóan kiadott – visszavonásig érvényes – jognyilatkozatra, felhatalmazásra. A képviseleti jogkör terjedelméről szóló tájékoztatást a Küt. kogens rendelkezése²¹⁵ is előírja, a Küt. rendelkezéseit pedig – külön jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – megfelelően alkalmazni kell az olyan önálló kereskedelmi ügynöki szerződésre is, amelynek tárgya szolgáltatásra vonatkozó szerződés közvetítése, és ha olyan ügynök végzi ezt, aki nem munkaviszony alapján folytatja tevékenységét. A megbízási szerződésben rögzített ügynöki tevékenység ebbe a körbe tartozik.

7.1.4. A pénzügyi szolgáltató, a közvetítő jogai és kötelezettségei

7.1.4.1 A pénzügyi szolgáltató jogai

A pénzügyi szolgáltatók, illetve a közvetítők jogosultságai és kötelezettségei alapvetően a Ptk. megbízásra vonatkozó²¹⁶, illetve a Küt. szubszidiárius jellegű szabályai alapján kerülnek kialakításra a szerződésekben.

A két fél jogainak és kötelezettségeinek tételes részletezésében itt is komoly szabályozási különbségekkel találkoztunk.

A pénzügyi szolgáltató – mint megbízó – szerződésben rögzített jogai általában a következők:

7.1.4.1.1. Utasítási jog

A pénzügyi szolgáltató jogosult a szerződés teljesítésével kapcsolatos feladatokat meghatározni és azok végrehajtására utasítást adni²¹⁷ a közvetítőnek. Nyilvánvalóan az utasítási jog csak a közvetítői feladatok végrehajtására vonatkozhat és a közvetítő egyéb tevékenységét, szerződéses szabadságát nem sértheti.

7.1.4.1.2. A közvetítők képzésre, továbbképzésre kötelezésének joga

A pénzügyi szolgáltatók – legalábbis egy részük – a közvetítők részére kötelező, illetve fakultatív jellegű oktatásokat szerveznek. Ahogy ezt korábban²¹⁸ említettük, a pénzügyi közvetítőkkel a pénzügyi szolgáltatók akkor kötnek szerződést, ha a közvetítő (alkalmazottja) a szolgáltató által előírt oktatáson részt vesz és sikeres vizsgát tesz. A későbbiekben a szolgáltatók „felújító” vizsgát tartanak azoknak is, akik már közvetítői tevékenységet végeznek nekik. Ha a közvetítő vagy alkalmazottja ezeken a kötelező vizsgákon nem vesz részt vagy eredménytelenül vizsgázik, nem folytathatja tovább a közvetítői tevékenységét.

7.1.4.1.3. Az ellenőrzés, az információ-, és tájékoztatás-kérés joga

Szinte mindegyik közvetítói szerződésben megtalálhatók a pénzügyi intézmények, illetve a Felügyelet fenti jogosultságai. A b-típusú közvetítők vonatkozásában nyilván a Hpt. rendelkezésének²¹⁹ kiterjesztő értelmezéséből adódóan. A pénzügyi szolgáltató és a közvetítő közötti jogviszony polgári jogi jogviszony, amelynek jellegzetessége, hogy a szerződő felek egyenrangúak, mellérendeltségi kapcsolatban állnak egymással, és a szolgáltatás-ellenszolgáltatás egyensúlyban áll. Ebből következően a pénzügyi szolgáltatót irányítási jogkör nem illeti meg a közvetítő tevékenysége felett. Ez nem jelenti azonban azt, hogy – tekintettel arra, hogy a közvetítő a pénzügyi szolgáltató megbízottjaként jár el harmadik személlyel szemben és tevékenysége, működése sértheti vagy veszélyeztetheti a szolgáltató gazdasági-üzleti, kockázati érdekeit – nem ellenőrizhetné a közvetítőt. Az ellenőrzés a szerződések tanúsága szerint kiterjed a közvetítói működésre (például a pénzügyi szolgáltató tájékoztató anyagainak elhelyezésére, kifüggesztésére), a tevékenységgel kapcsolatos gazdálkodásra, az üzleti könyvekre, nyilvántartásokra. Természetesen az ellenőrzés jogának rögzítése nem feltétlenül jár együtt azzal, hogy a szolgáltatói ellenőrzések a gyakorlatban is realizálódnak.

Az információkérés többek között a közvetítő adataiban, alkalmazottjai személyében stb. bekövetkező változásokra értelmezhető elsősorban, hiszen a szolgáltatók a Felügyelet által meghatározott módon és gyakorisággal adatszolgáltatásra kötelezettek ezzel kapcsolatban. A tájékoztatás gyakorlati esete lehet, ha az ügyfél panasszal fordul a szolgáltatóhoz vagy a Felügyelethez a közvetítő tevékenységét, magatartását illetően és ennek tisztázásához szükséges a közvetítőtől az ügyre vonatkozóan információkat kérni.

7.1.4.2. A pénzügyi szolgáltató kötelezettségei

7.1.4.2.1. A megbízott közvetítői feladatainak ellátásához szükséges információk és eszközök biztosítása

A közvetítő akkor tudja eredményesen az ügyfelek és a szolgáltatók számára megfelelő minőségben ellátni a feladatait, ha ehhez – a szakmai felkészültsége mellett – a pénzügyi intézményektől folyamatosan frissített információkat (termék-tájékoztatókat, kondíciós listákat, a tevékenységére vonatkozó ügyviteli utasításokat stb.) kap. Az információ-továbbítás jellemzően elektronikus úton vagy a közvetítők részére kialakított szolgáltatói weboldalon történik. Emellett szükség van ezek egy részének (például termék-leírások, hitelkérelmek és egyéb, a termék ügyfél általi igénybevételéhez szükséges nyomtatványok) nyomtatott formában történő átadására, amelyeket a szolgáltatók – bizonyos mennyiségben – térítésmentesen bocsátanak a közvetítők rendelkezésére.

7.1.4.2.2. Megbízói díj (jutalék) fizetési kötelezettség, a jutalékok fajtái

A szerződéseknek a közvetítők javadalmazására vonatkozó része – lévén, hogy a közvetítők teljesítésének anyagi elismeréséről van szó – a „legizgalmasabb” a pénzügyi közvetítők számára.

Az ügynök által közvetíthető termékek körének, a hozzájuk rendelt jutalék mértékének meghatározása alapvetően a pénzügyi intézmény üzleti döntése, két korlátot figyelembe véve: a terméken a jövedelmezőséget biztosítani kell, a jutalékoknak a versenytársak jutalékaival lépést kell tartani, ellenkező esetben az ügynökök kevésbé preferálják az adott pénzügyi szolgáltató termékeit közvetítói tevékenységük során.

A pénzügyi intézmények jutalékfajtái, az egyes termékekhez rendelt jutalékok mértéke, a jutalékra való jogosultság, illetve kifizetésének feltételei rendkívül színes palettát mutatnak.

7.1.4.2.2.1. Szerzési jutalék

A szerzési jutalék a gyakorlatban leginkább alkalmazott jutalékfajta, a közvetítők körében pedig a legelfogadottabb²²⁰. Lényege abban foglalható össze, hogy a közvetítő egyszeri jutalékot kap az általa közvetített ügylet/ügyfél²²¹ után. A jutalék kifizetésének feltétele, hogy az ügyfél a pénzügyi szolgáltatóval a termékre vonatkozó szerződést megkösse (például lakossági folyószámla), bizonyos esetekben az is, hogy a terméket ténylegesen igénybe is vegye (például a pénzügyi szolgáltató a hitelt folyósítsa az ügyfélnek). Kifizetése jellemzően egyösszegben történik, de arra is van példa, hogy folyamatosan, „csepegtetve” – például a jutalék összegének egytizenkettő részét kapja meg a közvetítő egy éven keresztül havonta – kerül kifizetésre, vagy a jutalék összegének felét kapja meg a szerződéskötéskor, míg a másik felét akkor, ha a jutalékfizetés feltétele teljesült. Például egy hitelintézet tegyük fel X forint összegű jutalékot fizet azért, ha az ügynök egy 300 millió forint árbevételű vállalkozást akvirál a hitelintézetnek, aki csak a pénzforgalmi számláját vezeti itt. A bankszámlaszerződés megkötése után az ügynök X/2 forintot kap, a másik X/2 forintot pedig akkor, ha a vállalkozás tartozik-számlaforgalma – a számla terhére végrehajtott tranzakciók összege – eléri a 300 millió forintot.

Előfordul olyan gyakorlat – szintén a vállalati üzletágban –, hogy a pénzügyi intézmény egy általános jellegű megbízási szerződés megkötése után minden egyes ügyfélakvizícióra külön állapodik²²² meg az ügynökkel.

A jutalék alapja lehet a termék „darabszáma” (például hitelkártya, folyószámla), illetve a termék volumene (például hitelek esetében a tőke összege, betéteknél az ügyfél által elhelyezett betét összege).

Alapjutalék és sávós, volumentaljesítményhez kötött extra jutalék

Szintén a szerzési jutalékok közé sorolható. A közvetítő az adott termékre érvényes általános szabályok szerinti jutalékkulcs alapján alapjutalékot kap, és ha egy bizonyos időszakon belül (például naptári negyedév) meghatározott jutaléksávokat teljesít, akkor ezen felül is javadalmazásban részesül. (Például a negyedévben elért 50 millió forintos hitelállomány után 0,2 %-os, míg az 50-100 millió forint közötti állomány elérése után 0,25 %-os extra jutalékot kap). Az extra (vagy progresszív) jutalék erős ösztönzőeszköznek tekinthető a közvetítők körében. A pénzügyi szolgáltatók emellett gyakran hirdetnek értékesítési versenyt, ahol szintén plusz jutalékot tűznek ki bizonyos eredmények elérése esetén.

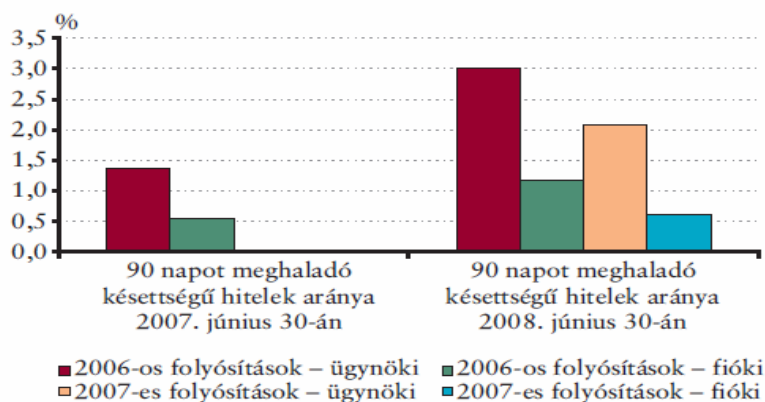
Degresszív jutalék

Fokozatosan csökkenő jutalék. Az ezt alkalmazó pénzügyi szolgáltatóknál az induló jutalék kulcsa és ennek megfelelően összege is kisebb az ezt nem alkalmazó versenytársakénál, de több éven keresztül fizetik a közvetítőnek. A közvetítő például az első évben az öt megillető 100 %-os alapjutalékon felül néhány évig csökkenő kulcsokkal (például a második évben az alapjutalék 70 %-át, a harmadik évben 50 %-át, a negyedik évben pedig 25 %-át) kapja meg. A közvetítő szempontjából hátránya a degresszív jutaléknak, hogy a pénzügyi szolgáltató és a közvetítő közötti szerződés megszűnése esetén – hacsak a szerződésük ettől eltérően nem rendelkezik – a közvetítő jutaléka „bentragad”.

7.1.4.2.2.2. Fenntartási (speratív) jutalék

A biztosításközvetítés körében már jól ismert jutalékfajta, a pénzügyi termékek²²³ területén most van „elterjedőben”, nem utolsósorban az ügyletkiváltások visszafogására, illetve a portfólió minőségének javítására, mely utóbbi – ahogy a lenti grafikon is mutatja – rosszabb a közvetítők által hozott ügyletek esetében. A közvetítő az alapjutalékon felül addig – de legfeljebb néhány évig – kap jutalékot, amíg az ügyfél szerződéses kapcsolatban áll a pénzügyi szolgáltatóval. Ha ez megszűnik, további jutalékfizetés nincs.

*A 90 napot meghaladó késettséggű hitelek aránya a bankok 2006-os, illetve 2007-es folyósítású hitelvéjáraainál, ügyletdarabszámok alapján*²²⁴

7.1.4.2.2.3. Megújítási (novációs) jutalék

E jutalék leginkább a rövid lejáratú vállalati finanszírozásokhoz²²⁵ köthető. A vállalkozások – ha hitelképességük jó – könnyebben válhatnak szolgáltatót. Ha a közvetítő „ügyfele” marad a pénzügyi szolgáltatónál és szerződését megújítja, a szolgáltató jutalékot fizet a közvetítőnek, függetlenül attól, hogy ebben a közvetítőnek volt-e tevékeny részvétele.

7.1.4.2.2.4. Keresztértékesítési (cross-selling) jutalék

A keresztértékesítési jutalék akkor jut szerephez, amikor a közvetítő olyan szolgáltató-csoporttal áll üzleti kapcsolatban, amely több piacon is tevékenykedik (pénzpiac, pénztárpiac, biztosítási piac), és így adott a lehetősége a különböző

termékek összekapcsolásának. Ha a közvetítő egy – nevezzük „alapterméknek” – termék mellé más terméket is tud értékesíteni, akkor az alaptermék után magasabb összegű jutalékra jogosult.

7.1.4.3. A közvetítők kötelezettségei

A közvetítő általánosan megfogalmazott kötelezettsége, hogy feladatát a szakmai szempontból is elvárható gondossággal, a pénzügyi szolgáltató által meghatározott célok elérése érdekében – a Ptk-ban előírt alapelvek –, azaz a kölcsönös együttműködés, a jóhiszeműség és a tisztesség követelményeinek betartásával végezze.

7.1.4.3.1. Részvétel az előírt oktatásokon, képzéseken, vizsgakötelezettség²²⁶

A közvetítő – adott pénzügyi intézménnyel történő – szerződéses kapcsolatának megszűnését eredményezheti, ha ezen kötelezettségeinek nem tesz eleget.

7.1.4.3.2. Titoktartási kötelezettség

A szerződésekben gyakori a hivatkozás a különböző szabályzatok (például pénzműködési szabályzat), utasítások betartására. A gyakorlat viszont azt mutatja, hogy ezek a hivatkozások néha formálisak, ugyanis nem minden pénzügyi intézménynél kerülnek a közvetítő részére átadásra.

A közvetítő – tevékenységének jellegéből adódóan – szükségképpen üzleti titok (például a termékekhez tartozó jutalékkulcsok, a pénzügyi szolgáltató üzletpolitikai célkitűzései stb.) és banktitok, értékpapírtitok, pénztártitok (például hitelfelvétel, betételhelyezés, számlanyitás ténye stb.) birtokába jut. Az üzleti titok fogalmát a Ptk., a többi felsorolt titok fogalmát, megtartásuk, kiadásuk szabályait az egyes ágazati törvények határozzák meg. Sajnos a titoktartás tekintetében rossz tapasztalatokkal rendelkezünk: a közvetítők gyakran eldicsekszik, hogy hol, kinek és milyen ügyét intézték.

7.1.4.3.3. Felelősség

A közvetítő a pénzügyi szolgáltató részére végzett tevékenységéért a hatályos jogszabályok szerint felel. Tevékenysége során a szolgáltatónak okozott károkért a Ptk-ban, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvényben, illetve a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvényben szabályozott módon és mértékben felelős.

7.1.4.3.4. Tájékoztatási kötelezettség

A közvetítő a jogi státuszában, az alkalmazottak személyében történő változásokat, illetve minden olyan adatot, tényt (például büntetőeljárás megindítása a közvetítő ellen), körülményt köteles közölni a pénzügyi szolgáltatóval, amely érinti vagy érintheti szerződéses kapcsolatukat.

7.1.4.4. A közvetítők jogai

7.1.4.4.1. Megbízási díjra (jutalékra) jogosultság

A pénzügyi szolgáltatók jutalékfizetési kötelezettségénél már tárgyaltuk, itt külön nem térünk ki rá.

7.1.4.4.2. Közreműködő igénybevétele

A pénzügyi intézmények többsége lehetőséget biztosít arra, hogy az ügynök más közreműködőt, alvállalkozót, alügynököt, teljesítési segédet is igénybe vehessen tevékenysége során, kisebb részük pedig csak az ügynökkel (gazdasági társasággal, szövetkezettel) munkaviszonyban álló alkalmazottak részvételét engedélyezi.

7.1.5. A közvetíthető termékek köre

A közvetíthető termékeket általában a szerződés melléklete tartalmazza. A termékek között alapvetően lakossági és vállalati termékek különböztethetők meg. A pénzügyi intézményeknél a lakossági termékeket bármelyik ügynök közvetítheti, míg a vállalati termékeknél ez nem minden közvetítő számára megengedett, bár néhány pénzügyi szolgáltató napjainkra már általános hatállyal a mikro-és kisvállalati ügyfélkörre is kiterjesztette a közvetítést. Különbségek tapasztalhatók az egyes szolgáltatók között a közvetíthető termékek „mennyiségét” illetően is: egyes szolgáltatóknak viszonylag szűk a közvetíthető termékskálája.

A lakossági üzletágban közvetíthető főbb termékcsoportok:

- Számlatermékek
 - forint-és devizaszámlák, különböző számlacsomagok
- Hiteltermékek
 - lakáscélú és szabadfelhasználású jelzáloghitelek
 - fogyasztási hitelek (folyószámlahitelek, személyi kölcsönök, áruvásárlási hitelek)
 - hitelkártyák
 - „lízing termékek”
 - lakáslízing
 - gépjárműlízing
- Lakástakarékpénztári termékek
- Nyugdíjpénztári tagszervezés
 - új tagok beléptetése
 - más nyugdíjpénztári tagok átléptetése
- Megtakarítási termékek
 - lekötött forint- és devizabetét

A vállalati üzletágban értékesíthető főbb termékcsoporthoz a következők:

- Számlatermékek (forint és deviza pénzforgalmi számlák)
- Hiteltermékek
 - rövid lejáratú hitelek (folyószámlahitel, forgóeszközhitel)
 - hosszú lejáratú hitelek (beruházási és fejlesztési célú hitelek)
 - projekthitelek
 - szabadfelhasználású hitelek
 - garanciák
 - lízingügyletek
 - ingatlanlízing
 - gépjárműlízing
 - gépek, berendezések lízingje
 - faktoring ügyletek
- Megtakarítási termékek
 - lekötött forint- és devizabetét

A közvetíthető termékek gerincét jellemzően a lakossági termékek, ezen belül is a hitelek alkotják. Nem véletlenül, hiszen a pénzügyi intézményi körbe tartozó hitelintézetek és finanszírozási tevékenységet²²⁷ folytató pénzügyi vállalkozások jutalékoldalról ezt „honorolják” a legjobban, mert

- a pénzügyi intézmények eszközpórfóliójának jelentős részét a hitelek képezik. A Felügyelet összesítése szerint például a bankszektor²²⁸ 2009. július havi eszközpórfóliójának 64,98 %-a volt hitel²²⁹.
- a pénzügyi intézmények bevételeinek meghatározó részét a kihelyezett hitelállományok (vállalati, lakossági) után az ügyfelek által fizetett kamatbevételek jelentik, ezért az intézmények eredményére, jövedelmezőségére gyakorolt hatása kiemelkedő. A Felügyelet adatai szerint például a bankszektor 2009. év I. félévi kamateredménye²³⁰ 389,999 milliárd forint, a jutalék- és díjeredménye 125,594 milliárd forint volt.
- a retail (lakossági) üzletágban – lévén ez az üzletág korábban háttérbe szorult a vállalati üzletággal szemben – széles körű termék- és technológiai fejlesztéseket hajtottak végre a pénzügyi intézmények az elmúlt években.
- a lakossági hitelek – ezen belül különösen a devizahitelek – dinamikusabban növekednek, illetve növekedtek mint a vállalati hitelek.

7.1.6. Egyéb rendelkezések

Hirdetésre és névhasználatra vonatkozó szabályok

Ahogy ezt korábban a szerződés céljának és tárgyának ismertetése keretében rögzítettük, az ügynök a tevékenységét elsősorban a lehetséges ügyfelek személyes, illetve telefonos megkeresésével, ügyfélszolgálati iroda fenntartásával végzi, másodsorban pedig nyilvánosan hirdeti a szolgáltatásait. Hangsúlyoznánk, hogy szolgáltatásait hirdeti – azaz, hogy mivel foglalkozik, milyen termékeket közvetít – de

nem az adott pénzügyi intézmény nevesített termékeit, hiszen nem ő a termék gazdája, így saját jogán ezt nem is teheti meg.

A Hpt. értelmében²³¹ a pénzügyi szolgáltatás közvetítője köteles megjelölni hirdetésében azt a pénzügyi intézményt, amelynek ügynökeként ezt a tevékenységet végzi. A fenti törvényi rendelkezés betartása sajnos a gyakorlatban nem érvényesül. Talán nem véletlenül, hiszen nagyon sok hirdetésben találkozunk például olyan kitételekkel, hogy „BAR lista, KHR lista, végrehajtás, köztartozás nem akadály, BAR-lista problémáját megoldjuk, jelzáloghitelek 3 napon belül” stb. Bizonyosra vesszük, hogy ilyen tartalmú hirdetést – amennyiben abban a pénzügyi szolgáltató neve is megjelenik – a szolgáltató nem engedélyezné, sőt feltételezzük a közvetítővel kötött szerződés pénzügyi intézményi felmondását is.

A szerződések értékelése kapcsán megállapítottuk, hogy a közvetítő részére az adott pénzügyi szolgáltató általában nem vagy csak meghatározott feltételekkel teszi lehetővé a szolgáltató nevesített termékeinek kereskedelmi úton – bel-és külföldi írott és elektronikus sajtótermékben, postai úton történő terjesztéssel, mozi-, műsorszolgáltató rendelésére közvetített televízió-és rádióműsorban – történő hirdetését. A pénzügyi intézmény nevét és termékeit tartalmazó közvetítói hirdetés közzétételéhez – a megjelenés helyének is idejének feltüntetésével – szükséges az intézmény előzetes írásbeli véleménye, illetve hozzájárulása.

7.1.7. Versenykorlátozás

A szerződések alapján megállapítható, hogy egyáltalán nem jellemző a kizárólagos szerződéses kapcsolat a pénzügyi intézmények és az ügynökök viszonylatában, mert a pénzügyi intézmények többsége elfogadja a versenyfeltételek közötti működést, így a pénzügyi közvetítők jogosultak más pénzügyi intézménnyel is pénzügyi szolgáltatás közvetítésére vonatkozó szerződést kötni. Természetesen ezzel kapcsolatban a szerződések rögzítik, hogy a közvetítő ezt köteles írásban²³² bejelenteni a megbízó pénzügyi szolgáltató felé. Megjegyezzük, hogy a Kút. értelmében²³³ versenykizáró rendelkezés (konkurencia-tilalom) kikötése csak írásban, a megbízási szerződés megszűnése utáni két évre, a szerződéssel azonos tevékenységi területre korlátozva és a megbízó részéről külön díjazás ellenében lehetséges. „Tetten érhető” viszont több szerződésben a primus inter pares elvének megfogalmazása a közvetítővel szemben, vagyis az az elvárás, hogy a termékközvetítés során az adott pénzügyi szolgáltató, illetve annak terméke legyen az „első az egyenlők” között.

7.1.8. A szerződés megszűnése

A szerződést mind a pénzügyi intézmény, mind pedig a közvetítő bármikor, egyoldalúan, írásban felmondhatja (rendes felmondás). A sztenderd felmondási idő általában 30 nap. A felmondási időtartamok gyakran a Kút. kogens rendelkezésein²³⁴ alapulnak, így találkoztunk olyan szerződésekkel, amelyek a szerződés első évében egy hónapos, második évében két hónapos, harmadik évében pedig három hónapos felmondási időt rögzítenek, ha az ügynök ezt a tevékenységet főtevékenységként²³⁵ végzi.

A felek közös megegyezéssel is megszüntethetik a szerződést.

A szerződés azonnali hatályú felmondása egy olyan jogintézmény, amely általában súlyos szerződésszegések következménye. A szerződést a pénzügyi intézmény jogosult azonnali hatállyal felmondani, ha a közvetítő a megbízási szerződésben szabályozott kötelezettségeit súlyosan megszegi. Súlyos szerződésszegésnek minősül a közvetítő részéről általában:

- ha felszólítás ellenére sem tesz eleget a szerződésben meghatározott ügyfélkezelési, illetve információ-szolgáltatási kötelezettségének;
- ha a hirdetésre, a névhasználatra vonatkozó előírásokat megsérti;
- ha az üzleti és a banktitok, illetve a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályokat megsérti;
- ha az összeférhetlenségre vonatkozó bejelentést elmulasztja;
- ha az ügynök vagy alkalmazottja ellen büntetőeljárás indul;
- ha olyan szándékos vagy gondatlan magatartást tanúsít, amely a pénzügyi intézmény üzleti érdekeit, jó hírnevét sérti vagy veszélyezteti, illetve ezzel a magatartásával kárt okoz;
- ha a közvetítő vagy az alkalmazottja tevékenységével, eljárásával kapcsolatban több megalapozott ügyfélpanasz érkezik.

A megbízási szerződés bármely okból történő megszűnése esetén a felek lezárják „nyitott pozícióikat” és elszámolnak egymással. A pozíciózárás azt is jelenti, hogy felmondás, illetőleg a szerződés közös megegyezéssel történő megszűnése esetén – a felmondás, illetve a közös elhatározás megszületésének napjától – a közvetítő új ügyfeleket és ügyleteket már nem közvetíthet a pénzügyi szolgáltató felé, de a pénzügyi szolgáltató még köteles az e napig benyújtott, folyamatban lévő kérelmeket elbírálni és az utánuk járó jutalékot megfizetni.

8. A közvetítők szabályozási várakozásaival kapcsolatban végzett interjúk tapasztalatai

Telefonos interjú keretében felmérést végeztünk a hitelintézetek b-típusú pénzügyi szolgáltatás-közvetítői körében egy jövőbeli jogi szabályozásra vonatkozóan. A Felügyelet honlapján található nyilvántartásból²³⁶ 30²³⁷ piaci szereplőt választottunk ki. A kiválasztás véletlenszerűen történt: a megkérdezettek között egyéni vállalkozók, illetve társas vállalkozások egyaránt szerepelnek és az ország különböző pontjain tevékenykednek, van amelyik partikuláris jelleggel és van, amelyik regionálisnak vagy országosnak mondható lefedettséggel. A Felügyelet listájából²³⁸ kiválasztott társas vállalkozások adatait egyeztetettük, illetve pontosítottuk a Céginformációs Szolgálat honlapján²³⁹ található cégszolgálatokkal.

A felügyeleti nyilvántartás és a cégjegyzék szerinti adatok összehasonlítását nehezítette, hogy a Felügyeletnél található adatok között a vállalkozás státusza szempontjából állandónak tekinthető cégjegyzékszám vagy adószám nem szerepel. A cégszolgálatok egyeztetése során megállapítottuk, hogy az általunk kiválasztott vállalkozásokból egy felszámolás miatt már a cégnilvántartásból is törlésre²⁴⁰ került, egy másik ellen pedig felszámolási eljárás²⁴¹ indult, de az eljárás jogerős befejezése még nem történt meg.

Nagy biztonsággal állítjuk fel azon vélelmünket, hogy ezek a vállalkozások nem a Felügyelet és nem a megbízó pénzügyi intézmény mulasztása miatt maradtak a felügyeleti nyilvántartásban, hanem azért, mert a megbízott (ügynök) a jogi státuszában bekövetkezett változást nem jelezte a megbízó felé, következésképpen a megbízási (ügynöki) szerződés felmondása nem történhetett meg. Csak jeleznénk, hogy a megbízási szerződések jellemzően előírják a megbízott jogi helyzetét alapjaiban érintő események – csőd-és felszámolási eljárás, végelszámolási eljárás – megindításának, kezdeményezésének a megbízó felé történő bejelentését. Ugyanakkor ezek az események a jövőre vonatkozóan tanulságul szolgálhatnak a pénzügyi intézmények számára: a közvetítőkkel kapcsolatos reputációs kockázataikat csökkentendő, kísérik figyelemmel partnereik jogi státuszának alakulását²⁴², hasonlóan ahhoz, ahogy ezt például az általuk finanszírozott társas vállalkozások monitoringja keretében megteszik. A kiválasztott ügynökök közül kettőt nem sikerült elérnünk a hirdetésében megjelölt telefonszámon. Kérdéseinket az érintett egyéni vállalkozóknak, illetve a társas vállalkozás törvényes képviselőjének (ügyvezető stb.) tettük fel, akik általában nyitottak voltak megkeresésünkre. A vezetőkkel közöltük a felmérés célját és azt, hogy válaszaik aggregált formában kerülnek feldolgozásra.

1. Az ügynöki („hitelközvetítói”) tevékenység vonatkozásában jogi (törvényi) szabályozás várható. Ön indokoltnak tartja-e, hogy e tevékenység feltételrendszerét a jogalkotó szabályozza?

- a.) Igen, szabályozni kell.
- b.) Nem, szükségtelennek tartom.
- c.) Nem tudom.

Kérdés	Válasz	Százalékos megoszlása
Igen, szabályozni kell	22	85 %
Nem kell szabályozni	4	15 %
Nem tudja	0	0 %

Az első kérdésre adott válaszok egyértelműen jelezték a közvetítői szakmában tevékenykedők szabályozási igényét. Többen hozzátették, hogy ezt már évekkel ezelőtt meg kellett volna tenni. A beszélgetések alapján a legfőbb indok az volt, hogy tisztázni kell a tevékenység „játékszabályait”, mert a közvetítői piacon már olyan vállalkozások is megjelentek, amelyek egyértelműen rontják az ügyfelek körében a közvetítők szakmai megítélését.

2. Ön szerint melyek azok a legfontosabb kérdések, amelyeket egy új jogszabályban mindenképpen szabályozni kellene? Kérjük, hogy az egyes tárgyköröket fontossági sorrend szerint egytől – ötig szíveskedjék súlyozni! (I= nem fontos, V= Ön által nagyon fontosnak ítélt).

- a.) A tevékenység szakmai, tárgyi-technikai, anyagi (például tőkekövetelmény előírása, felelősségbiztosítás stb.) feltételeinek előírását.
- b.) A közvetítői tevékenység pontos terjedelmét, a közvetítő, a megbízó és az ügyfél jogait és kötelezettségeit.

**A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője
Magyarországon**

c.) Az ügyfelek tájékoztatására, a tanácsadásra vonatkozó szabályokat (például kötelező írásbeli ajánlat, termékek összehasonlításának kötelezettsége és mindaz, ami az ügyfél felelősségteljes és megalapozott döntéséhez szükséges).

d.) A jutalékok fajtáit (szerzési, fenntartási, keresztértékesítési stb.), a jutalékok mértékére, fizetésére vonatkozó szabályokat (kitől kaphat jutalékot a közvetítő), az ügyfél által maximálisan fizetendő jutalék mértékét.

e.) A közvetítők felügyeletének, ellenőrzésének módját és formáit.

A szabályozás tárgya	Válaszok és azok súlyozása				
	I	II	III	IV	V
Szakmai, tárgyi, anyagi feltételek	0	0	3	4	19
<i>Százalékos megoszlás</i>	<i>0 %</i>	<i>0 %</i>	<i>12 %</i>	<i>15 %</i>	<i>73 %</i>
A megbízók és a közvetítők jogai és kötelezettségei	0	3	15	4	4
<i>Százalékos megoszlás</i>	<i>0 %</i>	<i>12 %</i>	<i>58 %</i>	<i>15 %</i>	<i>15 %</i>
Ügyféléjtájékoztatásra, tanácsadásra vonatkozó szabályok	0	0	7	11	8
<i>Százalékos megoszlás</i>	<i>0 %</i>	<i>0 %</i>	<i>27 %</i>	<i>42 %</i>	<i>31 %</i>
A jutalékok fajtái, mértéke, a jutalékok fizetésének szabályai	0	9	6	11	0
<i>Százalékos megoszlás</i>	<i>0 %</i>	<i>35 %</i>	<i>23 %</i>	<i>42 %</i>	<i>0 %</i>
A közvetítők felügyelete, ellenőrzése	9	6	5	6	0
<i>Százalékos megoszlás</i>	<i>35 %</i>	<i>23 %</i>	<i>19 %</i>	<i>23 %</i>	<i>0 %</i>

A fenti, több összetevőből álló kérdésben igyekeztünk megjelölni az általunk neuralgikusnak, illetve szabályozási szempontból lényegesnek ítélt területeket.

A szakmai, tárgyi, anyagi (tőkekövetelmény, felelősségbiztosítás stb.) feltételekre vonatkozóan erős a közvetítői szabályozási igény: a válaszadók 73 %-a a legmagasabban súlyozta ezt a szabályozási tárgyat. A beszélgetések során különösen a szakmai követelményrendszer egyértelmű megfogalmazását tartották fontosnak, a tárgyi, anyagi feltételeket ehhez képest másodlagosnak.

A megbízók, azaz a pénzügyi intézmények és a közvetítők egymással szembeni jogait és kötelezettségeit jelenleg a két fél által megkötött megbízási jellegű (ügynöki) szerződések tartalmazzák. A jogi szabályozás nem rendezi a közvetítői tevékenység pontos terjedelmét, a feleket egymással szemben megillető „alapvető jogokat”, illetve az „alapvető kötelezettségeket”. Ugyancsak hiányzik a közvetítő és az ügyfél jogviszonyát érintő szabályozás. A magunk részéről úgy véljük, hogy – tiszteletben tartva a felek szerződéses szabadságát, a felek mellérendeltségén, a diszpozitivitáson alapuló tartalom kialakítását – célszerű mindkét jogviszonyban (megbízó-közvetítő, illetve közvetítő-ügyfél) a felek működéséhez kapcsolódóan

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

bizonyos alapvető feltételeket (például termékoktatások tartásának előírása, az azokon történő kötelező részvétel stb.) jogszabályban előírt kötelezettségként is megfogalmazni.

A közvetítők által adott válaszok összességében támogatják a jogok és kötelezettségek rendezését, de a fontosságot illetően itt már jobban eloszlanak a súlyok, a szabályozási igény azonban itt is kifejezettnek tekinthető.

Hasonló mondható el az ügyfelekkel szembeni tájékoztatással és tanácsadással összefüggő kötelezettségek jogszabályi rendezésével kapcsolatban is.

A jutalékok általános szabályozására vonatkozó kérdésfeltevésünkre kapott válaszok talán leginkább abból a szempontból mutatnak érdekességet, hogy egyik válaszadó sem jelölte ezt meg a legkevésbé fontos, illetve a legnagyobb súlyú kérdésnek.

A közvetítők felügyelete és ellenőrzése kapcsán az volt az érzésünk, hogy e szavak kimondása félelmet, bizonytalanságot váltott ki a megkérdezett vállalkozás-vezetők körében. Talán e szavakhoz képzeletükben szankciókat (bírság stb.) rendeltek és ez eredményezte azt, hogy az előző összes kérdéstől eltérően, itt volt a legerősebb a szabályozásra vonatkozó igény elutasítása.

3. Ha bevezetésre kerülne – részben a biztosításközvetítói tevékenység szabályozásához hasonlóan – a függő ügynök (közvetítő) típusa (aki/amely termékgazdaként egy pénzügyi intézmény termékeit vagy több pénzügyi intézmény nem versenyző termékeit közvetíti és tevékenységéért a megbízó felel), illetve a felügyeleti engedély alapján működő független ügynök típusa (aki/amely az ügyfél nevében és megbízásából jár el, tevékenységéért saját maga anyagilag is felel, jogszabályban meghatározott tőkekövetelményeknek kell megfelelnie, felelősségbiztosítással kell rendelkeznie, és/vagy vagyoni biztosítékot kell nyújtania), melyiket választaná?

- a.) A függő ügynöki tevékenységet.
- b.) A független ügynöki tevékenységet.

Válaszok	Válaszok száma	Százalékos megoszlása
A függő ügynöki tevékenységet	3	12 %
A független ügynöki tevékenységet	23	88 %

A válaszadók – három kivétellel – jelenleg is több pénzügyi intézménnyel állnak szerződéses kapcsolatban. Ezt nem szeretnék megszüntetni, mert egy pénzügyi partnerrel történő együttműködés esetén versenyhátrányban lennének azokkal szemben, akik több pénzügyi szolgáltató több termékét tudják az ügyfeleknek kínálni.

4. Önök csak pénzügyi termékek (hitelek, lízingügyletek, faktoring ügyletek, kártyák, számlák, betétek) közvetítésével vagy egyéb, például nyugdíjpénztári tagszervezéssel is foglalkoznak?

**A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője
Magyarországon**

- a.) Csak pénzügyi termékek közvetítésével foglalkozunk.
b.) Nemcsak pénzügyi termékek közvetítésével foglalkozunk.

Válaszok	Válaszok száma	Százalékos megoszlása
Csak pénzügyi terméket közvetít	15	58 %
Nemcsak pénzügyi terméket közvetít	11	42 %

Különösebb megjegyzést ehhez nem kívánunk fűzni, inkább a következő kérdéssel kapcsolatban tesszük ezt meg.

5. Tapasztalataik szerint jellemző-e Önénél (Önöknél), hogy ügyfelek a hiteltermékek mellett más – a biztosítási, a pénztári, illetve a tőkepiaci szektorba átnyúló – termékekről (például élet-és vagyonbiztosítások, nyugdíjpénztári tagság, értékpapírok stb.) is érdeklődnek?

- a.) Jellemzőnek mondható, hogy a pénzügyi termékek mellett más terméket is keresnek az ügyfelek.
b.) Nem jellemző, hogy más termék után is érdeklődnének.

Válaszok	Válaszok száma	Százalékos megoszlása
Jellemző, hogy a pénzügyi termékek kivül más is keresnek az ügyfelek	17	65 %
Nem jellemző, hogy más termék után is érdeklődnének	9	35 %

A beszélgetés során arról is érdeklődtünk, hogy milyen termékek közvetítésével foglalkozik a vállalkozás. A közvetítésben vezető termékek a lakossági hiteltermékek voltak. A válaszadók többsége a retail hitelekben belül a lakáscélú és szabadfelhasználású jelzáloghitelket, a fogyasztási kölcsönöket jelölte meg, de voltak köztük élet-és vagyonbiztosítási termékeket függő, illetve független közvetítőként értékesítők, pénztári tagszervezéssel foglalkozók, lakástakarékpénztári szerződések közvetítését végzők.

Ez megerősítette azt a korábbi feltételezésünket, hogy a közvetítők tevékenysége az általuk közvetített termékek skálája szerint nem homogén és több részpiacot (pénz-és biztosítási piac stb.) fog át. A felügyeleti nyilvántartásokban (hitelintézetek, pénzügyi vállalkozások ügynökei, biztosítási regiszter stb.) szereplő közvetítők száma ezért sok esetben duplikáltan is megjelenhet. A termékek heterogenitása és az ügyfélkereslet (65 %) más termékek után megint csak azt igazolja, hogy egységes szabályozásra lenne szükség.

6. A hatályos jogszabályok szerint a pénzügyi szolgáltatás-közvetítói tevékenység végzéséhez semmiféle előírt iskolai végzettség vagy szakmai képzettség nem szükséges. Amennyiben a közvetítői tevékenység végzésének feltételül felsőfokú, vagy legalább középfokú iskolai végzettséget és/vagy szakmai képesítést vagy annak megszerzését (pl. Országos Képzési Jegyzékben szereplő, már meglévő vagy új képesítést) írná elő a jogszabály, Ön és alkalmazottjai megfelelnek-e ennek?

**A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője
Magyarországon**

- a.) Megfelelnék az előírt iskolai és/vagy szakmai követelményeknek.
b.) Nem felelnék meg az előírt iskolai és/vagy szakmai követelményeknek.

Válaszok	Válaszok száma	Százalékos megoszlása
Megfelelnék a feltételeknek	18	69 %
Nem felelnék meg a feltételeknek	8	31 %

A válaszadóknak csaknem harmada vélte úgy, hogy – vélelmezhetően – sem ő, sem alkalmazottjai, illetve az alkalmazottak többsége nem felelne meg a tevékenység iskolai és/vagy szakmai követelményeinek. Természetesen a válaszadást nehezítette, hogy a konkrét szakmai követelmények egyelőre még ismeretlenek.

7. Mit szólna Ön ahhoz, ha lenne egy egységes, mondjuk „általános pénzügyi szolgáltatásközvetítő” megnevezésű OKJ-s szakmai képesítés, amely lehetővé tenné a pénzügyi (hitel, betét, számla), a tőkepiaci (értékpapírok), a biztosítási (élet-és vagyonbiztosítás) és a pénztárpiaci termékek egyidejű közvetítését?

- a.) Jó lenne egy ilyen széles tevékenységet felölelő képzés, illetve képzettség.
b.) Nem sok értelmét látnám, inkább egy-egy részpiaci működéshez szükséges képesítést tartanék jónak.
c.) Nem tudom megítélni.

Válasz	Válaszok száma	Százalékos megoszlása
Jó lenne egy átfogó képesítés	6	23 %
Nem lenne jó, inkább egy-egy részterületre vonatkozó kellene	15	58 %
Nem tudja	5	19 %

A közvetítők 58%-a azon a véleményen volt, hogy a képzésnek egy-egy részpiacra kellene irányulnia. Egy univerzális képzést – amely jogosultságot adna az összes piacon történő ténykedésre – mindössze a megkérdezettek 23 %-a támogatott. Az átfogó képzést ellenzők válaszukban érvként azt hozták fel, hogy sok munkatársnak már a biztosításközvetítói vizsga is komoly akadályt jelent.

8. Jelenleg a pénzügyi szolgáltatásközvetítők egy része – különösen a hitelügyletek tekintetében – a megbízó pénzügyi intézménytől kapott jutalékon felül az ügyféltől is kér díjazást. 1.) Mit szólna Ön ahhoz, ha csak egyik oldalról – praktikusán csak a megbízó pénzügyi intézménytől – kapna jutalékot, és az ügyféltől nem? 2.) Önöket érzékenyen érintené-e, ha így lenne?

- 1.) a. Eddig is csak a pénzügyi intézmény fizetett jutalékot.
1.) b. Nem szabad megtiltani, hogy a közvetítő az ügyféltől is kérjen jutalékot

2.) a. Igen, érzékenyen érintené vállalkozásunkat.
2.) b. Nem érintené érzékenyen vállalkozásunkat.

**A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője
Magyarországon**

Válasz	Válaszok száma	Százalékos megoszlása
Eddig sem kértünk az ügyféltől jutalékot	16	62 %
Nem szabadna megtiltani, hogy a közvetítő az ügyféltől is kérjen jutalékot	10	38 %
A jutalék ügyféltől történő elfogadásának tilalma érzékenyen érintené vállalkozásunkat	8	31 %
A jutalék ügyféltől történő elfogadásának tilalma nem érintené érzékenyen vállalkozásunkat	18	69 %

9. Az ügynök által közvetített állomány (portfólió) minősége, az üzleti kapcsolatok tartóssága eddig a jutalékrendszerben nem kapott kiemelt hangsúlyt. Mit szólna Ön ahhoz, ha bizonyos ügyletek (például hosszú lejáratú jelzáloghitelek) után, esetleg kisebb összegű szerzési jutalékot és az aktuális állomány után több éven keresztül speratív (fenntartási) jutalékot fizetnének a pénzügyi szolgáltatók?

- a.) Nem lenne szerencsés, inkább a jelenlegi gyakorlat – az egyszeri szerzési jutalék – fenntartásával értek egyet.
- b.) Elfogadható lenne a kisebb szerzési jutalék és a többéves fenntartási jutalék, ha az utóbbi mértéke kedvező lenne.

Válasz	Válaszok száma	Százalékos megoszlása
Az egyszeri szerzési jutalék fenntartásával értünk egyet	20	77 %
Elfogadható számunkra a kétfajta jutalék kombinálása	6	23 %

A jobb minőségű portfólióra törekvés, a hosszú távú együttműködés megalapozója lehet a fenntartási jutalék a pénzügyi termékeknél is. Akik nemcsak rövidtávon gondolkodnak, azoknak ez előnyös lehet.

10. A biztosításközvetítói tevékenység tekintetében ismert a jutalékvisszaírás intézménye. Hogyan vélekedik Ön ennek pénzügyi termékekre történő bevezetéséről? Például, ha egy jelzáloghitel két éven belül visszafizetésre kerül vagy a szolgáltató az adós szerződésszegése miatt felmondja a szerződést, akkor a kifizetett jutalékot a közvetítőnek vissza kell fizetnie a pénzügyi intézmény részére.

- a.) Egyetértek a jutalékvisszaírással.
- b.) Nem értek egyet a jutalékvisszaírással, mert nem biztos, hogy a közvetítő hibájából történt, ezért méltánytalan lenne.
- c.) Bízunk a pénzügyi intézményekre ezt a kérdést.

**A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője
Magyarországon**

Válasz	Válaszok száma	Százalékos megoszlása
Egyetért a jutalékviszáírás bevezetésével	0	0%
Nem ért egyet a jutalékviszáírás bevezetésével	14	54 %
A kérdés rendezését a pénzügyi intézményekre bízná	12	46 %

A megkérdezettek közül senki sem adott olyan választ, hogy egyetértene a jutalékviszáírás intézményének bevezetésével. Az ellenzők egyrészt azzal érveltek, hogy a tartósnak ígérkező hitelkapcsolatban – mert, hogy a visszáírás alapvetően ehhez a termékhez tapad – nem felelősek az ügyfél helyzetében bekövetkezett kedvezőtlen változásokért és nincs ráhatásuk az eseményekre, másrészt a hitelbírálatot (scoringot) a pénzügyi szolgáltató végzi el, és ezért neki kell vállalnia a felelősséget. A visszáírás tehát megítélésük szerint méltánytalan lépés a közvetítőkkel szemben. A 12 válaszadó, akik a megkérdezettek 46%-át reprezentálják – mondhatni diplomatikusan – a pénzügyi szolgáltatók döntésére bízza ezt a kérdést. Néhány hitelintézet már „meg is hallotta” ezt, mivel jutalékrendszerében helyet kapott a visszáírás, ami általában a szerződés megkötésétől számított két-három éves időszakot érinti.

A közvetítők érvei önmagukban helytállóak, de ennél az intézménynél – legalábbis a mi álláspontunk szerint – másról van szó. Nevezetesen arról, hogy az ügyleten (például egy hosszú lejáratú lakáshitelen) – a pénzügyi intézmény által kifizetett közvetítési költségeket, az esetleges promóciós árazást is beleértve – a pénzügyi szolgáltató – ilyen időintervallumban – veszít²⁴³. A jutalékviszáírás sokkal inkább az „együtt sírunk, együtt nevetünk” elv gyakorlati megvalósulását jelenti.

A jutalékviszáírás preventív jellegű lehet a hitelkiváltásos ügyletek (replacement) esetében. Az elmúlt években a hitelközvetítők egy része gyakran élt ezzel: egy-két év után – vagy még előbb – egy másik pénzügyi szolgáltatóhoz „akvirálta” ügyfelét, ami alapvetően jutalék-megfontolásokból és nem az ügyfél helyzetének javítása céljából történt.

El tudunk azonban képzelni olyan – bár hitelügyleteknél ritkán előforduló – eseményt, amikor az ügyfél a pénzügyi szolgáltató (súlyos) szerződésszegése miatt mondja fel a vele kötött szerződést és ilyenkor a szolgáltató nem érvényesíthetné a közvetítővel szemben a visszáírás jogát.

11. Használja-e Ön a Felügyelet által 2006-ban, a pénzügyi intézmények részére – a 9/2006. (XI.7.) számú ajánlásának mellékleteként – eljuttatott ajánlat-mintát? („Amit erről a kölcsönről mindenképpen tudni kell”). A minta tartalmazza többek között a kölcsönösszeget, a futamidőt, a kölcsönügylet leírását, a teljes hiteldíjat, a havi törlesztőrészleteket, a kölcsönrel kapcsolatos kockázatokat, a felmerülő jutalékokat, díjakat stb. Kapott-e Ön valamelyik pénzügyi intézménytől ilyent?

- a.) Igen, kaptam.
- b.) Nem kaptam, nem is használlok.
- c.) Nem ezt, de mi is használunk ajánlati mintát.

**A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője
Magyarországon**

Válasz	Válaszok száma	Százalékos megoszlása
Igen kaptam	11	42 %
Nem kaptam, nem használunk	7	27 %
Más ajánlati mintát használunk	8	31 %

A 7 „nem kaptam, nem használunk írásbeli ajánlatot” válasz elgondolkodtató. A közvetítói tevékenység során a pontos tájékoztatásban fontos szerepet kell kapnia az írásbeliségnek, különösen akkor, ha az ügyfél által nehezen érthető, összetett termékről van szó. Az európai uniós szabályozás bemutatásánál utalunk a hatályos EGK tanácsi irányelvre és az „Általános európai fogyasztóhitel-tájékoztatóról” címet viselő 2. számú mellékletére. Öröndetes tény, hogy e minta tartalmi vonatkozásait felhasználva, egyre több szolgáltató vezeti be kötelező jelleggel a közvetítói munkafolyamatba.

12. Ön szerint a közvetítói tevékenységet illetően mit kellene még szabályozni?

Utolsó kérdésünk „szabadon választott” volt. A megkérdezettek bármilyen szabályozásbeli problémát felvethettek. Sokan gondban voltak, mert hirtelen érte őket a kérdés és nem tudtak azonnal reagálni, míg mások azt mondták, hogy „nagyjából az előző kérdésekben benne voltak a legfontosabb dolgok”. A magunk részéről természetesen nem osztjuk azt, hogy minden benne volt, de talán sikerült lényeges kérdésekre is választ kapni.

Az utolsó, 12. kérdéssel összefüggésben olyan felvetést is hallottunk, hogy 25 éven aluli ne foglalkozhasson pénzügyi közvetítéssel. Arra a közlésünkre, hogy ez a diszkrimináció tilalmába ütközne, ezt a viszontválaszt kaptuk: „Akkor is legyen így, mert még mind zöldfülű”.

9. Közösségi és tagállami szabályozás

Az Európai Unió hitelközvetítói szabályozása mellett az Egyesült Királyság, Németország és Ausztria gyakorlatát és szabályozását vizsgáljuk meg tanulmányunkban. Az Egyesült Királyságra többek között azért esett a választásunk, mert az EU legnagyobb – euróövezeten kívüli – gazdasága, az EU huszonhét tagországból itt a legmélyebb a (lakossági) hitelközvetítés penetrációja, a hitelválság az Egyesült Királyságot szintén nagyon erősen érintette²⁴⁴, a hitelközvetítők több típusa (mortgage broker, mortgage introducer, master broker) létezik itt, és végül az angolszász jog, illetve jogrendszer jelentősen eltér a kontinentális jogtól.

Magyarország Ausztriával közös történelme, a mindkét állam irányába erős gazdasági kapcsolat, az „azonos” jogrendszer, a fajsúlyos jelenlét a magyar pénzügyi intézményrendszer tulajdonosi struktúrájában szóltak a németországi és az osztrák szabályozási környezet kiválasztása mellett.

9.1. Szabályozás az Európai Unióban

Az Európai Unió szabályozását illetően egy kicsit a végére szaladunk: az EU-ban jelenleg nincs olyan jogforrás, amely a pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenységet átfogó jelleggel – mint például a kereskedelmi ügynöki tevékenységre²⁴⁵ vagy a biztosításközvetítésre vonatkozó irányelv²⁴⁶ – szabályozná. Az uniós terminológiában nem találoztunk – hozzáteszük, hogy az angol, a német és az osztrák szabályozásban sem – ilyen fogalom-meghatározással. Ismert ugyanakkor a credit intermediary, a mortgage broker²⁴⁷, a Darlehensvermittler, a Kreditvermittler, a mediatori creditizi (Olaszország) fogalma, amelyek a hitelközvetítő fogalmával azonosak.

Úgy tűnik tehát, hogy a pénzpiaci termékek közül a hitel (kölcsön) termék az, ami a legjobban kifejezi a pénzügyi közvetítói tevékenység lényegét. Hozzáteszük, hogy a magyar köznyelvi megfogalmazás is hasonlóan „vélekedik” erről, hiszen a pénzügyi és egyéb kiegészítő pénzügyi szolgáltatások közvetítőit – mind a „szakmában” tevékenykedők, mind pedig az ügyfelek – hitelközvetítőként aposztrofálják.

Az Európai Bizottság 2005-ben a „Jelzáloghitel az EU-ban”²⁴⁸ című Zöld Könyvében²⁴⁹ az Európai Unió jelzálogpiacának elemzése kapcsán a (17) – (19) bekezdésekben foglalkozik a tanácsadással és a hitelközvetítéssel. Az Európai Bizottság a jelzáloghiteleket komplex, nagy értékű termékeknek tekinti, amelyekkel kapcsolatban gyakrabban szokás tanácsot kérni, mint a pénzügyi szolgáltatások körébe tartozó egyéb termékek esetében.

A dokumentum szerint az Európai Bizottság előtt ismert, hogy a kötelező tanácsadás – a hitelközvetítő igénybevétele – milyen lehetséges következményekkel járhat a termék árára (külön tételként felszámítják vagy közvetve érvényesítik az árban), de azzal is tisztában van, hogy a megfelelő tanácsadás fontos szerepet tölthet be a fogyasztói bizalom, a hitelekkel kapcsolatos probléma-megelőzés terén, így például a túlzott eladósodás területén is.

Az Európai Bizottság a következő megoldásra váró kérdéseket veti fel:

- a.) Tegyük-e kötelezővé a hitelfelvevőnek nyújtott tanácsadást, vagy ez legyen választási lehetőség?
- b.) Alkalmazzanak-e feltételeket bármely, ténylegesen nyújtott tanácsnál, legyen az kötelezettségből fakadó vagy választás szerinti (azaz tanácsra alkalmazandó szabványok, meg nem felelés esetén alkalmazandó szankciók, díjak előzetes nyilvánosságra hozatala, a tanácsadó szerepe és tartós hordozóeszközön történő rögzítés)?

A hitelközvetítést olyan területként jelöli meg, amelyet „a Bizottság nagyon alaposan szemügyre vesz”.

Az Európai Bizottság a pénzügyi szolgáltatások és a jelzálogpiacok elemzése, integrációja kapcsán is foglalkozott a hitelközvetítés problematikájával. Az Európai Bizottság egy – szintén 2005-ös – Fehér Könyvében²⁵⁰ rögzíti, hogy „a hitelközvetítők területén 2008-ra tanulmányt készít, amelyben információkat gyűjt az alkalmazandó nemzeti szabályokról, és meghatározza a szabályozási eltérések vagy átfedések okozta problémákat. Figyelembe veszi a biztosításokkal és az értékpapír-

közvetítéssel kapcsolatos hatályos jogszabályok alapján rendelkezésre álló tapasztalatokat is”²⁵¹.

Ugyancsak az Európai Bizottság 2007. április 30-i keltezésű Zöld Könyvében, amely az egységes piaci lakossági pénzügyi szolgáltatásokról szól²⁵², kinyilvánította azon szándékát, hogy „elindítja egy hitelközvetítőkre vonatkozó tanulmány elkészítését, az EU hitelközvetítési piacának elemzése, a közvetítők működési kereteinek felülvizsgálata, valamint a fogyasztókat esetlegesen érő bármely hátrány vizsgálata érdekében. E tanulmány alapján a Bizottság meg fogja vizsgálni, hogy szükséges-e megfelelő uniós jogi keretszabályt javasolni. Tekintettel a hitelközvetítőkre vonatkozó tanulmány elkészítésének még ebben az évben történő elindítására, a Bizottság tudni szeretné, hogy a jelenlegi jogszabályi keretet az érdekelt felek elégségesnek tartják-e, illetve, hogy a fogyasztóknak jelent-e bármilyen különleges problémát a hitelközvetítővel való üzletkötés, különösen határokon átnyúló alapon”.

Az Európai Unió egyik bizottsága, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (a továbbiakban: EGSZB) 2007. október 25-én, „Hitel és társadalmi kirekesztés a jóléti társadalomban”²⁵³ címmel véleményt²⁵⁴ fogadott el.

A dokumentum az állampolgárok eladósodásának tizenkét okát jelöli meg, többek között az erőteljes fogyasztást ösztönző hirdetési és marketingkampányokat, amelyek könnyen elérhető hitelt kínálnak. Az EGSZB által elfogadott vélemény az Európai Unió polgárainak túlzott eladósodásának megelőzése, illetve ennek visszaszorítása érdekében több intézkedést is szükségesnek tart. Konkrétan a pénzügyi tanácsadó hálózatok létrehozását és bővítését, amelyek segítséget nyújtanak az embereknek ahhoz, hogy kiegyensúlyozottabban kezeljék költségvetésüket, a pénzügyi termékekkel kapcsolatos információ-ellátottságuk tekintetében csökkenjen hátrányuk a pénzügyi intézményekkel szemben és hitelfelvételük előtt különböző scenáriók és szimulációk segítségével és bemutatásával fenntartható törlesztési tervet dolgozzanak ki²⁵⁵. E fenti mondat bizonyos elemei olyan feladatokat is tartalmaznak, amelyek a hitelközvetítói tevékenység során is követendőek lennének. Nem véletlen tehát, hogy az EGSZB szükségesnek tartja azt is, hogy az Európai Bizottság jogszabályt alkosson a hitelközvetítőkre vonatkozóan²⁵⁶.

Az Európai Bankföderáció²⁵⁷ (EBF) 2007. decemberi riportjában²⁵⁸ leszögezi, hogy a hitelközvetítők alkalmazása létfontosságú a bankok számára, különösen akkor, ha nincs saját fiókhálózatuk. A hitelközvetítőkre egyedi szabályok megállapítását javasolja, amelyben indokolt különbséget kell tenni a bankok, közvetítők és ügynökök között, hiszen az ügynökök²⁵⁹ soha nem kötnek és bonyolítanak szerződéseket megbízóik nevében, ezért rájuk kevésbé szigorú szabályoknak kell vonatkozniuk. További fontos követelményként jelöli meg az EBF a közvetítők nyilvántartásba vételére vonatkozó szabályok megalkotását, az oktatáson alapuló sikeres vizsgák letételét, és egy olyan magatartási kódex összeállítását, amelynek sorozatos megszegése, illetve a közvetítőnek az ügyfelekkel szemben tanúsított elfogadhatatlan magatartása esetén törlik őt a nyilvántartásból. Az EBF szerint a hitelközvetítők szabályozásában az „azonos üzlet, azonos kockázatok, azonos szabályok” elvét kell alkalmazni annak érdekében, hogy a piac szereplőinek egyenlő versenyfeltételeket biztosítsanak.

Végezetül az Európai Unió hitelközvetítőkre vonatkozó bármely jövőbeli politikájának tartalmával kapcsolatban az EBF azt is javasolja az Európai Bizottságnak, hogy először készítsen egy olyan tanulmányt, amilyenre a 2005–2010 közötti időszakban nyújtott pénzügyi szolgáltatások szakpolitikájáról szóló²⁶⁰ Fehér Könyv utal.

Az Európai Unió hitelközvetítói tevékenységre vonatkozó – kétségkívül szélesebb – szabályozásával a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelvében²⁶¹ (a továbbiakban: Irányelv) találkozhatunk.

Az Irányelv a fogyasztási hitelek tekintetében pontosan definiálja²⁶² a hitelközvetítőt: *A hitelközvetítő „olyan természetes vagy jogi személy, aki/amely nem hitelezőként jár el, azonban szakmai, üzleti vagy foglalkozása keretében gyakorolt tevékenységi körén belül – anyagi vagy egyéb kölcsönösen elfogadott pénzügyi formát öltő – díj ellenében:*

a.) fogyasztók számára hitelmegállapodásokat kínál vagy ajánl;

b.) fogyasztók számára hitelmegállapodások tekintetében – a hitelmegállapodások kínálásától és ajánlásától eltérő – előkészítő munkával segítséget nyújt vagy

c.) a hitelezők nevében fogyasztókkal hitelmegállapodást köt.”

Ha a fenti meghatározást összevetjük a magyar szabályozással²⁶³, akkor az a.) – b.) pontokban felsorolt tevékenységek nagyjából a „b-típusú”²⁶⁴ ügynököt fedik le azzal a megszorítással, hogy Magyarországon jelenleg csak jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság és egyéni vállalkozó végezhet hitelközvetítói tevékenységet, természetes személy nem.

A tevékenység folytatására jogosultak köre az a-típusú közvetítói tevékenység szempontjából Magyarországon ennél is szűkebb, mert ezt csak jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság (részvénytársaság, korlátolt felelősségű társaság) és szövetkezet végezheti²⁶⁵. A c.) pontban megjelölt tevékenység a magyar a-típusú ügynöki tevékenységnek minősül, mivel a megállapodás megkötésének a joga feltételezi azt, hogy a megbízó javára, nevében, felelősségére és kockázatára történjen ez.

Az Irányelv a hitelközvetítőknél csak bizonyos – az alábbiakban ismertetésre kerülő –, a fogyasztók felé fennálló kötelezettségeit szabályozza, egyúttal „szabályozási autonómiát” szavatol az Európai Unió tagállamai részére olyan értelemben, hogy „azok továbbra is szabadon tarthassanak fenn vagy vezethessenek be a hitelközvetítőkre vonatkozó kiegészítő kötelezettségeket”²⁶⁶, beleértve olyan feltételeket is, amelyek szerint a hitelközvetítő díjazást kaphat a fogyasztótól, aki igénybe kívánja venni szolgáltatását. Az Irányelv tehát a fogyasztási hiteleknél csak a termékgazdától (a pénzügyi szolgáltatótól) történő díjazást veszi általános gyakorlatnak. (Magyarországon ez idő szerint nincs tiltó szabály arra vonatkozóan, hogy csak „egyirányból” történhet díjazás, ennek megfelelően a hitelközvetítők üzleti magatartása nagyon vegyes képet mutat: vannak hitelközvetítők, akik a pénzügyi szolgáltató által fizetett jutalékon felül az ügyféltől (fogyasztótól) is kérnek díjazást,

míg mások kizárólag a pénzügyi szolgáltatók jutalékát könyvelik el a közvetítói munka ellenértékéért).

Fogyasztói hitelmegállapodások szabályozásáról lévén szó, érthető, hogy rendelkezik az Irányelv arról is, hogy ki tekintendő fogyasztónak. Az Irányelv szerint a fogyasztó olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó ügyletek keretében olyan célból jár el, amely kívül esik szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén²⁶⁷. Ez – ha más szóhasználattal is – de tartalmában pontosan azonos a Hpt²⁶⁸-ben rögzített fogyasztó-fogalommal – ami nem véletlen –, hiszen a Hpt-be a korábbi, az Irányelvvvel hatályon kívül helyezett többször módosított 87/102 EGK tanácsi irányelv alapján került implementálásra.

Tágabbak a magyar pénzügyi szolgáltatás-közvetítők lehetőségei az Irányelvben definiált hitelközvetítőhöz képest, amennyiben nemcsak természetes személyek részére közvetíthetnek hitelügyleteket, hanem ezen kívüli ügyfelek (például vállalkozások) részére is.

A hitelközvetítőt széles körű tájékoztatási kötelezettség²⁶⁹ terheli a fogyasztó irányába annak érdekében, hogy a fogyasztó megalapozott döntést hozhasson a hitelmegállapodás esetleges megkötéséről. A tájékoztatási kötelezettség többek között az alábbi követelményeket foglalja magában:

- a.) az ajánlott termékekkel kapcsolatos alapvető jellemzők közlése;
- b.) személyre szabott és érthető tájékoztatás;
- c.) a javasolt hiteltermék megfelelő-e a fogyasztó igényei és pénzügyi helyzete szempontjából;
- d.) a különböző ajánlatok összehasonlításához szükséges információk rendelkezésre bocsátása, (az információkat nyomtatott formában vagy más tartós adathordozón, az Irányelv II. mellékletében foglalt „Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató” című formanyomtatvány felhasználásával kell a fogyasztó rendelkezésére bocsátani);
- e.) annak érzékeltetése az ügyféllel, hogy a hiteltermék igénybevétele milyen hatással lehet gazdasági helyzetére;
- f.) a fogyasztó nemfizetésének következményei.

Az Irányelv főszabályként előírja, hogy a fogyasztót a hitelmegállapodás megkötése előtt – függetlenül attól, hogy a hitel forgalmazásában részt vesz-e hitelközvetítő – széleskörűen tájékoztatni kell. Ha valamely termék eladójának vagy valamely szolgáltatás nyújtójának nem a hitelközvetítés a fő tevékenysége, akkor „nem helyén való őket az ezen irányelv szerinti, a szerződéskötést megelőző tájékoztatásra vonatkozó jogi kötelezettséggel terhelni”²⁷⁰. Az Irányelv értelmében azon megfontolásból, hogy ezekben az esetekben is megfelelő szinten valósuljon meg a tájékoztatás – mivel a hitelezőnek is feladata annak biztosítása, hogy a fogyasztó a szerződéskötést megelőzően – megfelelő módon teljes körű felvilágosításban részesüljön.

Az Irányelv²⁷¹ a tagállamok kötelezettségéként írja elő annak biztosítását, hogy:

a) a hitelközvetítő a fogyasztóknak szánt reklámokban és dokumentumokban feltüntetési jogkörét, különösen azt, hogy kizárólag egy vagy több hitelező javára, vagy független ügynökként jár-e el;

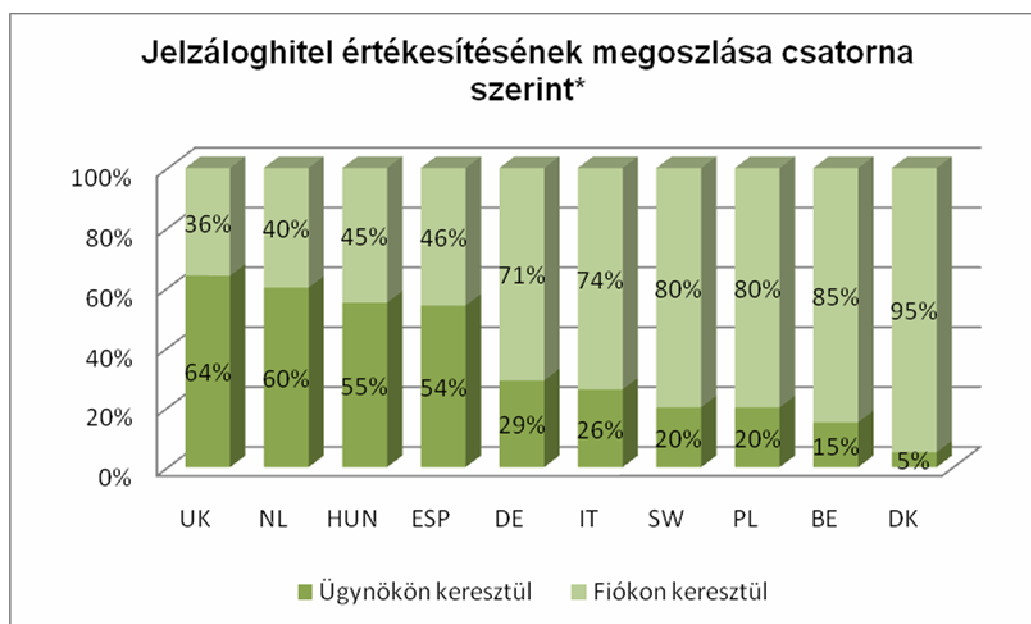
b) adott esetben a fogyasztó által a hitelközvetítőnek fizetendő díjat a fogyasztó tudomására kell hozni, és a hitelmegállapodás megkötése előtt a fogyasztó és a hitelközvetítő között papíron vagy más tartós adathordozón rögzíteni kell;

c) adott esetben a fogyasztó által a hitelközvetítőnek fizetendő díjról a hitelközvetítőnek tájékoztatnia kell a hitelezőt, a teljes hiteldíj-mutató kalkulálása érdekében.

A fenti c.) ponttal kapcsolatban megjegyezzük, hogy az Irányelv²⁷² szerint a hitel fogyasztó által viselt teljes költsége – a közjegyzői díj kivételével – minden költséget magában foglal, ideértve a kamatot, jutalékot, az adókat, a hitelközvetítói díjat és bármely olyan egyéb díjat, amelyet a fogyasztónak a hitelmegállapodás vonatkozásában meg kell fizetnie.

9.2. Welcome to United Kingdom! Bepillantás a szigetországba

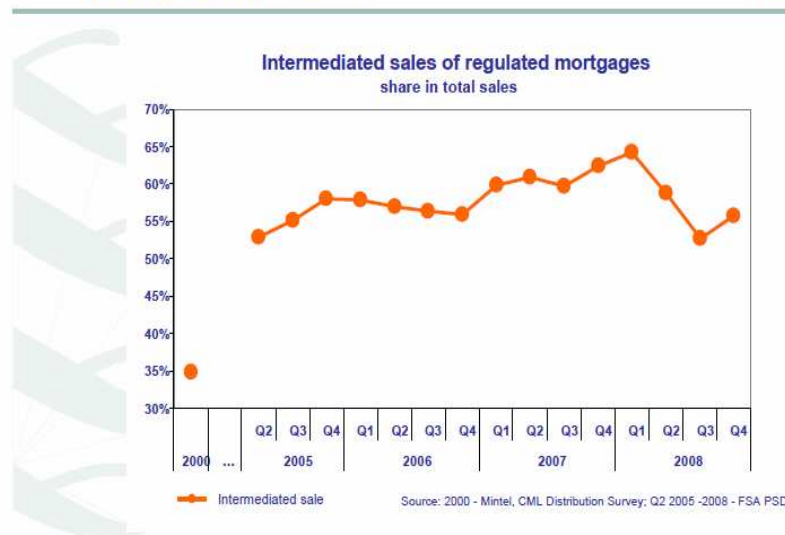
Egy 2006-os statisztika szerint az Európai Unió tagállamai közül az Egyesült Királyságban (a továbbiakban: UK) a legmagasabb a hitelközvetítés penetrációja.

*Forrás: Dr. Csányi Sándor 53. számú jegyzetben hivatkozott prezentációja.

A jelzáloghitelek közvetítőkön keresztüli értékesítése 2000 óta fokozott jelentőséggel bír az Egyesült Királyságban²⁷³

Intermediated mortgage sales have significantly increased since 2000

A pénzügyi közvetítésben a főszerepet a brókerek – jelzálog brókerek – játsszák. A jelzáloghitelek piacán a következő brókerek tevékenykednek:

- mortgage introducer²⁷⁴
- mortgage broker²⁷⁵

Az UK-ban az introducer – nevezük a hitel közvetítőjének – tevékenysége és a mortgage broker (jelzálog bróker) tevékenysége jól elkülöníthető egymástól.

Az introducer – aki/amely természetes személy, társaság és szervezet (például pénzügyi tanácsadó, könyvelő stb.) egyaránt lehet – alapvető feladata az, hogy a magánszemélyek hiteligényét felmérje és tájékoztatást nyújtson nekik a hitel-lehetőségekről. Az introducer több jelzálog brókerrel és hitelnyújtóval (lender) is szerződéses kapcsolatban állhat, azaz nem kizárólag függő ügynökként tevékenykedhet. Az általa megkeresett magánszemélyek (ügyfelek) adatait (nevüket, lakcímüket, elérhetőségüket stb.) – az ügyfél írásbeli felhatalmazása alapján – továbbíthatja, átadhatja a szerződéses partnerének. Az introducer a szerződéses pénzügyi szolgáltatójától kap díjazást (jutalékot), de az ügyféltől is kérhet. Ténykedéséről – az ügyfelekkel folytatott tárgyalásokról – írásbeli feljegyzést kell készítenie és a transzparencia biztosítása érdekében az ügyletekkel kapcsolatos mindenfajta jutalékról, díjazásról köteles mind a szerződéses partnerét, mind pedig az ügyfelet tájékoztatni.

Az introducer által végezhető tevékenység – a brókerekkel ellentétben – nem kötött semmiféle iskolai végzettséghez, illetve szakképzettséghez. (Ebben hasonlít a jelenlegi magyar pénzügyi szolgáltatás-közvetítői munkához). A szerződéses partnerek – tehát a jelzálog brókerek és a hitelnyújtók – általában az introducer által elérhető felületet biztosítanak internetes honlapjaikon („partneroldal”) keresztül,

illetve elektronikus úton látják el őket a legfrissebb információkkal (terméktájékoztatókkal, kondíciós listákkal, hitelkalkulátorokkal stb.).

A mortgage broker – például az introducer-től megkapott adatok alapján – pontosan felméri az ügyfél igényeit, vagyoni, jövedelmi és pénzügyi helyzetét és ezek figyelembevételével ajánl termékeket az ügyfélnek. A mortgage broker – csakúgy mint a magyar pénzügyi szolgáltatásközvetítők többsége – részt vesz a hiteligény feldolgozásához szükséges okiratok, dokumentumok beszerzésében (gyakran elektronikus csatornákat felhasználva), és a hitelkérelem pontos összeállításában. Ezt követően a mortgage broker a teljes anyagot eljuttatja annak a pénzügyi szolgáltatónak, amely a hitelt fogja nyújtani²⁷⁶ az ügyfélnek. A jelentősebb mortgage brokerek, illetve irodák fejlett programokkal (szoftverekkel) és grafikus megjelenítéssel dolgoznak, amelyek kitűnően alkalmasak a különböző hiteltermékek összehasonlítására.

Az UK-ban mortgage broker csak szakmai képesítés alapján működhet. A brókernek a Pénzügyi Szolgáltatások Hatóságának (Financial Services Association, a továbbiakban: FSA²⁷⁷) előírása értelmében diplomával kell rendelkeznie. Ilyen, a jelzálog brókeri tevékenységhez felhasználható diploma például a "jelzálogtanácsadásról és annak gyakorlatáról szóló bizonyítvány", a Certificate in Mortgage Advice and Practice (a továbbiakban: CeMAP). A CeMAP megszerzéséhez a brókerjelöltnek három modul keretében számot kell adnia:

- az UK pénzügyi rendszere szabályainak ismeretéről,
- a jelzálogpiaci ismereteiről,
- a jelzálogtanácsadási készségeiről.

A pénzügyi szolgáltatások – a jelzáloghitelek közvetítése – értékesítése során a mortgage broker által is betartandó szabályokat, illetve nyilvánosságra hozandó információkat az FSA 2004. október 31-én²⁷⁸ fogadta el, illetve adta ki Initial Disclosure Document (a továbbiakban: IDD), illetve Key Facts Illustration (a továbbiakban: KFI) néven. E dokumentumok hatálya nemcsak a mortgage brokerre, hanem az FSA felügyelete alá tartozó összes intézményre (bankokra, biztosítókra stb.) kiterjed. A szabályozás értelmében

- a brókernek sztenderdizált formában kötelessége, hogy az ügyfeleknek tiszta és világos információkat szolgáltatson az ügyféligenyekre vonatkozóan úgy, hogy az ügyfél is összehasonlíthassa a különböző kölcsönnyújtók szolgáltatásait,
- amikor az ügyfél tanácsot kap, akkor biztosnak kell lennie abban, hogy a bróker az ügyfél igényeinek, elvárásainak legmegfelelőbb tanácsot adta,
- az ár-tájékoztatók (tanácsadási díj, jutalék stb.) minden lehetséges – beleértve a hitel százalékban kifejezett éves kamatát (APR²⁷⁹) –, az ügyfél által fizetendő költséget foglalják magukban,
- a brókerek a tevékenységük során ne alkalmazzanak – a szolgáltatással arányban nem álló – túlzott díjakat²⁸⁰.

Az IDD tartalmát – amelynek „testreszabott” kialakításához az FSA 2008-ban egy segédletet²⁸¹ is kiadott – a szolgáltatók maguk alakítják ki. A mortgage broker köteles az ügyféllel történő első találkozás alkalmával átadni neki az IDD-t.

Mit tartalmaz az IDD?

- Kinek a termékeit ajánlja a mortgage broker? (Például a nyilvánosan forgalmazott jelzáloghiteleket a teljes pénzügyi piacról).
- Milyen szolgáltatásokat nyújt a mortgage broker az ügyfeleknek? (Például tanácsadást, és az ügyfél igényeinek felmérését követően olyan terméket ajánl, amelyre az ügyfélnek szüksége van).
- Mennyibe kerülnek a mortgage broker szolgáltatásai az ügyfélnek? (Például az ügyfélnek semmiféle díjat vagy jutalékot nem kell fizetnie, mert a mortgage broker a tevékenységéért a hitelnyújtótól kap javadalmazást).
- Ki (milyen szervezet) szabályozza a mortgage broker tevékenységét? (Ez egy viszonylag sztenderdizált része az IDD-nek. Itt meg kell jelölni az FSA-t, annak elérhetőségét, a mortgage broker FSA nyilvántartási számát).
- Kihez és hogyan fordulhat az ügyfél a mortgage broker szolgáltatásával kapcsolatos panaszával? (A mortgage broker nevének, székhelyének, telefonszámának, továbbá a pénzügyi ombudsman-nak a feltüntetését tartalmazza).
- Biztosítva van-e az ügyfél a mortgage broker által nyújtott szolgáltatásokból eredő károkért a pénzügyi szolgáltatások kártalanítási rendszerében²⁸²? (Például a tanácsadásért és a jelzáloghitel intézéséért az első 30.000 fontig 100%-os, a következő 20.000 fontig 90%-os, de maximum 48.000 fontig terjed a kártalanítás összege).

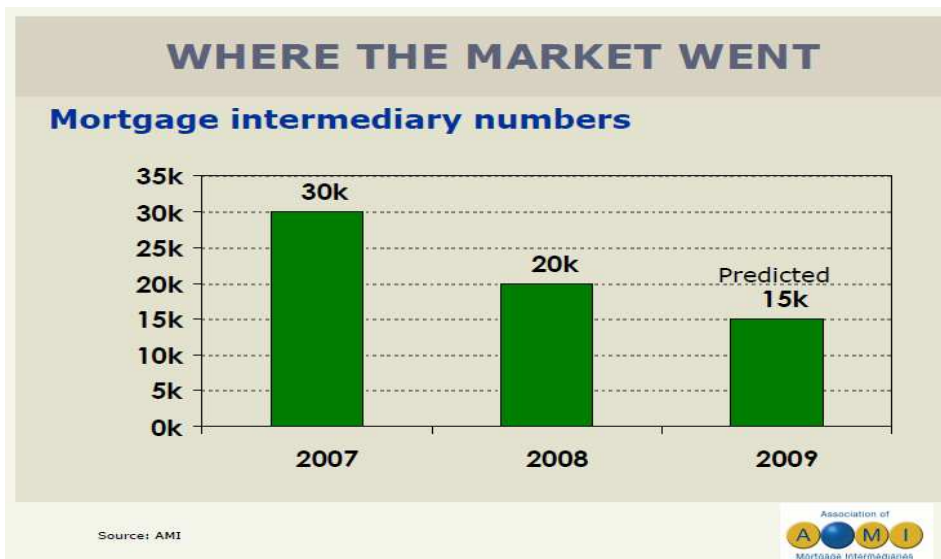
A mortgage brokernek az erre vonatkozó ellenőrzés során igazolnia kell, hogy az ügyfélnek az IDD-t átadta, és a legjobb tanáccsal látta el ügyfelét. Ha az ellenőrzések során bebizonyosodik, hogy az ügyféllel szemben jogsértést követett el, illetve az ügyfél számára rossz tanácsot adott, akkor a működési jogosultságát is elveszítheti. Ami a mortgage brokerek jövedelmét illeti, az utóbbi években számottevően emelkedett.

A mortgage broker és az ügyfél első alkalommal történő találkozása többnyire díjmentes. Ezt követően általában 75 fontos²⁸³ óradíjat számolnak fel.

Az UK-ban az ügyfél a mortgage broker tevékenységével kapcsolatos problémájával a pénzügyi ombudsman hivatalához²⁸⁴ fordulhat.

A pénzügyi válság következtében – ahogy a lenti táblázatból is látszik – a közvetítők száma jelentősen csökkent.

Ahogy a piac működött²⁸⁵
A jelzáloghitel-közvetítők számának változása

9.3. 1896-os alapokon: Németország

Németországban a hitelközvetítói tevékenység az ezredfordulót követően indult fellendülésnek. Ezt megelőzően az 1990-es évek végéig inkább csak – a pénzügyi válság terminológiájából átvéve, a subprime körben – rossz bonitással rendelkező ügyfelek részére közvetítettek hiteleket, általában magas jutalék mellett.

Az internethasználat kiszélesedésével Németországban is megjelentek az „on-line hitelközvetítők”, akik elsősorban a lakásépítőkre és lakásvásárlókra, illetve a háztartások fogyasztási célú beszerzéseire specializálódtak²⁸⁶. Ezen ügyletek után jellemzően a pénzügyi intézmények is fizetnek jutalékot a közvetítőnek.

Németországban elsődleges jogforrásként a Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: BGB²⁸⁷) rendezi a hitelközvetítéssel kapcsolatos szerződések (Darlehensvermittlung) szabályait. Hangsúlyoznánk, hogy nem a hitelközvetítőt, hanem az általa kötött szerződést, annak tartalmát és formáját szabályozza a BGB.

A magyar Hpt-től²⁸⁸ eltérően – amelynek értelmében a pénzügyi szolgáltatás közvetítése (ügynöki tevékenység) pénzügyi szolgáltatásnak minősül – az 1961-ben elfogadott, többször módosított német banktörvény²⁸⁹ a közvetítói tevékenységet nem sorolja a pénzügyi szolgáltatások közé. A hitelközvetítói tevékenység Németországban tehát nem tartozik sem a felügyeleti²⁹⁰ engedélyhez, sem pedig a felügyeleti bejelentéshez (nyilvántartásba vételhez) kötött tevékenységekhez. A tevékenységet a vállalkozási tevékenységre vonatkozó általános szabályok, a Gewerbeordnung (GewO)²⁹¹ alapján lehet végezni, ami azt jelenti, hogy a leendő közvetítőnek működési engedélyt kell kérnie a területileg illetékes önkormányzat szervezeti egységétől (Ordnungsamt). A működési engedély kiadásának nincsenek szakképesítési követelményei, de kiadása bizonyos feltételek esetén megtagadható²⁹².

A BGB szerint²⁹³ a hitelközvetítói szerződés *egy olyan szerződés, amelyben egy vállalkozás azt vállalja a fogyasztóval²⁹⁴ szemben, hogy díj ellenében fogyasztási kölcsönszerződést közvetít vagy lehetőséget biztosít a fogyasztónak ilyen szerződés megkötésére, feltéve, hogy a közvetítói szerződés megfelel az alábbi követelményeknek²⁹⁵.*

- a közvetítő a fogyasztóval kötött szerződést írásba foglalta;
- a közvetítói díj mértékét – amit a kölcsönösszeg százalékában kell kifejezni – a közvetítói szerződés tartalmazza;
- amennyiben a közvetítő a fogyasztón kívül mástól is kap javadalmazást, ezt közli a fogyasztóval;
- a közvetítói szerződést átadja a fogyasztónak.

Ha a közvetítói szerződés tartalma, illetve a vázolt jogcselekmények nem felelnek meg a fenti követelményeknek, akkor a szerződés semmisnek tekintendő.

A fogyasztó a hitelközvetítőnek akkor köteles javadalmazást fizetni, ha a közvetítő tevékenységének eredményeként a fogyasztó számára a kölcsönszerződés megkötése lehetővé válik, és a fogyasztónak a törvény szerint²⁹⁶ nincs már módja a hitelközvetítővel kötött szerződéstől elállnia²⁹⁷. A hitelkiváltásoknál (Umschuldung) fogyasztóvédelmi rendelkezést épített be a törvényalkotó a BGB-be, ugyanis amennyiben a hitelközvetítés a fogyasztónak egy már meglévő hitele kiváltására (adósságrendezés) szolgál egy új kölcsönrel, csak akkor támaszthat a hitelközvetítő jutalékigényt a fogyasztóval szemben, ha az adósságkiváltásra szolgáló új kölcsön tényleges éves kamata vagy induló, tényleges éves kamata nem magasabb, mint a kiváltandó kölcsöné. A tényleges éves kamat, illetve az induló tényleges éves kamat számításánál a hitelközvetítési költségeket figyelmen kívül kell hagyni.

A hitelközvetítő a szerződésben rögzített javadalmazáson kívül a fogyasztóval szemben más követelést nem támaszthat, kivéve, ha a szerződő felek abban egyeztek meg, hogy a közvetítőnek a tevékenységével kapcsolatosan keletkező szükséges kiadásait a fogyasztó megtéríti.

9.4. Ausztria-részletesen

9.4.1. Többlépcsős szabályozás

Ausztriában az ügynöki tevékenységre vonatkozóan többlépcsős és viszonylag széles spektrumú szabályozással találkozhatunk. A hitelközvetítói tevékenységet (Kreditvermittlung) többek között

- az ügynöki tevékenység jogviszonyairól és a fogyasztóvédelmi törvény módosításáról szóló 1996. évi 262. számú törvény²⁹⁸, (a továbbiakban: Maklergesetz),
- az ipari (kisipari) tevékenységről és a munkáról szóló 1994. évi 194. számú törvény²⁹⁹, (a továbbiakban: GewO.)
- a személyi hitel-közvetítói tevékenység gyakorlásának szabályairól szóló 1996. évi 505. számú gazdasági miniszteri rendelet³⁰⁰ (a továbbiakban: Personalkreditvermittlers-Verordnung) és

- a befektetési tanácsadók számára engedélyezett tevékenység feltételeiről szóló 2003. évi 95. számú gazdasági és munkaügyi miniszteri rendelet³⁰¹ (a továbbiakban: Vermögensberatungs-Verordnung) szabályozza.

A Maklergesetz – az ügynöki tevékenység általános szabályainak meghatározásán túl – speciális rendelkezéseket tartalmaz az ingatlanközvetítőkre, a biztosítási ügynökökre, a kereskedelmi ügynökökre és a személyi hitelek közvetítőire (Personalkreditvermittler) vonatkozóan.

A személyi hitelek közvetítőjét a GewO. következőképpen definiálja³⁰²:

Személyi hitel³⁰³ közvetítőjének az minősül, aki foglalkozásszerűen olyan hitelügyleteket (hitel-és pénzkölcsönszerződéseket) közvetít a hitelnyújtó számára, amely hitelek biztosítása nem jelzálogjog alapításával történik.

A személyi hitelek közvetítője értelemszerűen csak magánszemélyek (Privatpersonen) részére végezheti közvetítói tevékenységét, és az általa közvetített hitelek nem egy önálló tevékenység (például kereskedelmi, szolgáltatási tevékenység) gyakorlásához kapcsolódnak³⁰⁴. A magyar terminológia szerint úgyis mondhatnánk, hogy a személyi hitel közvetítője vállalkozási célú hiteleket nem közvetíthet. A transzparencia és a fogyasztóvédelem érvényesülése szempontjából hangsúlyos szabálya a Maklergesetznek, hogy – az előzőekben már ismertetett német szabályozáshoz hasonlóan – a tevékenység joghatályosan csak a hitelközvetítő és a hiteligénylő között írásban megkötött hitelközvetítói szerződés alapján történhet. A közvetítói szerződésnek kifejezetten hitel, vagy kölcsön közvetítésére kell vonatkoznia³⁰⁵.

A Maklergesetz a szerződéssel kapcsolatban számos kötelező tartalmi elemet is megfogalmaz³⁰⁶. A közvetítésre irányuló szerződésben például meg kell jelölni:

- pontosan (számszerűen) a hiteligénylő által igényelt hitelösszeget, amely összeg a hiteligénylő részére kifizetésre kerül;
- az osztrák banktörvény³⁰⁷ által előírt adatokat;
- a hitelnyújtó által felszámított – szintén számszerűen kifejezett – legmagasabb jutalékot;
- a hitelfelvevőnél számításba vehető összes terhet;
- a hitel elfogadására rendelkezésre álló legvégső időpontot;
- a hitel legrövidebb és leghosszabb futamidejét,
- a fizetés elzálogosítását, bianco váltó kiállítását, kezesek bevonását, a fizetési késedelem következményeit.

Ezek az előírások több szálon mutatnak rokonságot az Európai Unió és a Tanács 2008/48/EK számú, a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló irányelvnek II. számú mellékletében (Általános európai fogyasztóhitel-tájékoztató) foglaltakkal, amelyet a közösségi szabályozásnál már elemeztünk.

A hitelközvetítés céljából megkötött szerződés időbeli hatálya Ausztriában korlátozott. Ilyen szerződést az ügyfél legfeljebb négy hetes időtartamra köthet a

közvetítővel³⁰⁸. A négyhetes intervallumot attól a naptól kezdődően kell számítani, amelyen a hiteligenylő az igényléshez szükséges előfeltételeket³⁰⁹ teljesíti a hitelközvetítőnél.

A Maklergesetz a közvetítő egyes résztevékenységeinek (például ajánlat kidolgozása, feljegyzések készítése, a közvetítói szerződés idegen nyelvre történő lefordítása stb.) elvégzéséért nem engedi meg semmiféle javadalmazás elfogadását a hitelközvetítő részéről³¹⁰.

Ugyancsak tiltja a Maklergesetz bizonyos hitelek és kölcsönök közvetítését, kimondva egyúttal azt is, hogy a közvetítő ilyen ügyletek esetén jutalékra nem tarthat igényt. Ezek a tilalmak jellemzően olyan kölcsönügyletekhez kapcsolódnak, amelyekben váltó (is) szerepel a kölcsön biztosítékaként. Így például tilos olyan hitelt közvetíteni, amelyben a kölcsönigenylő olyan bianco váltót³¹¹ állít ki, amelyen nem az a hitelintézet szerepel a váltó átvevőjeként, amelyik a hitelt nyújtja, vagy a hiteligenylő által kiállított bianco váltó átruházása még azelőtt megtörténik, mielőtt a hitelről szóló döntés megszületett volna. A hitelközvetítőre vonatkozó közlési kötelezettség keretében a Maklergesetz előírja, hogy a hitelközvetítőnek legkésőbb a közvetített hitelről szóló döntésig közölni kell ügyfelével, azaz a hiteligenylővel a hitelnyújtó nevét és címét. Ezen kötelezettség megsértéséhez – azaz a közlési kötelezettség elmulasztásához – a rendelkezés³¹² anyagi szankciót fűz. Nevezetesen:

- a hitelközvetítőt ebben az esetben sem jutalék, sem más javadalmazás nem illeti meg,
- a hiteligenylőnek a hitelnyújtó részére a hitelszerződésben megállapított kamatokat és egyéb díjakat csak olyan mértékben kell megfizetnie, hogy az nem haladhatja meg a – hitelszerződés lezárásának időpontjában érvényes, az Osztrák Nemzeti Bank által megállapított – váltó-viszontleszámitolási kamatláb³¹³ kétszeresének mértékét.

9.4.2. A személyi hitel-közvetítőről szóló rendelet

A Personalkreditvermittlers-Verordnung – a GewO-ban kapott felhatalmazás³¹⁴ alapján – hol kimerítő jellegű, hol pedig viszonylag tömören megfogalmazott szabályokat tartalmaz:

- a személyi hitel-közvetítőtől elvárt magatartásra³¹⁵;
- a tiltott hitelközvetítésekre³¹⁶;
- az adósságrendezésre³¹⁷;
- az éves kamatok közlésére³¹⁸;
- a közvetítéssel kapcsolatos legmagasabb díjazás nyilvánossá tételére³¹⁹;
- a hitelközvetítói tevékenység általános üzleti feltételeinek fogyasztóvédelmi szervezet részére történő közlésére³²⁰;
- a legmagasabb jutalékok bemutatására³²¹.

A személyi hitel-közvetítőtől elvárt magatartás

A Personalkreditvermittlers-Verordnung – mintegy általános zsinórmértékként – rögzíti, hogy a személyi hitel közvetítője a hivatását lelkiismeretesen és egy rendes üzletembertől elvárható gondossággal köteles ellátni, továbbá tartózkodnia kell mindenfajta jogellenes magatartástól.

Jogellenesnek minősül a hitelközvetítő magatartása például akkor, ha üzleti tevékenysége során a megbízóival és más szakmabeli hitelközvetítőkkal szemben olyan magatartást tanúsít, amely alkalmas lehet arra, hogy a szakma tekintélyét rombolja vagy a hitelközvetítők közös érdekeit sértse.

A hitelközvetítő a hivatása gyakorlása során különösen akkor tanúsít jogellenes magatartást, ha a megbízójával szembeni titoktartási kötelezettségét megszegi, vagy munkavállalóit és egyéb alkalmazottjait nem kötelezi a megbízó személyéről, ügyletéről tudomásukra jutott titkok betartására. A hitelközvetítő és a megbízó közötti viszony – a pénzügyi termék jellegéből is adódóan – bizalmi jellegű. A megbízó a személyes adatain túl vagyoni, egzisztenciális helyzetére, körülményeire vonatkozóan szóban és okirati formában egyaránt információkat kell, hogy átadjon a sikeres közvetítói tevékenység érdekében. A rendelkezés tulajdonképpen ezeknek a személyes adatoknak, üzleti titkoknak a védelmét nyomatékosítja.

Ugyancsak jogellenes magatartást valósít meg a hitelközvetítő, ha jutalékot vesz át olyan tevékenységért, ami például a Maklergesetz szerint tiltott, ezért nem jogérvényes megállapodáson alapul³²². Jogellenesnek minősül az is, ha a hitelközvetítő az ügyfél által rábízott okiratokat megfelelő jogalap nélkül visszatartja, vagy a hivatására vonatkozóan tiltott címet használ.

A tiltott hitelközvetítések

A GewO. összesen hat olyan esetet sorol fel, amely tiltott hitelközvetítésnek minősül. Ezek alapvetően keretjellegű, általános elvárásokat (például a tisztességes üzletemberhez méltó magatartást) megfogalmazó normák.

Tilos a hitelközvetítőnek

- olyan hitelt ajánlani, illetve közvetíteni, amelyről a közvetítő tudja – vagy megfelelő gondosság mellett tudnia kellene –, hogy a hitel a hatályos jogi előírásokba (például uzsora kölcsön) ütközik, vagy egyéb jogi előírásokat sért;
- olyan hitelt ajánlani, illetve közvetíteni, amelyről a közvetítő tudja – vagy megfelelő gondosság mellett tudnia kellene –, hogy a hitelnyújtó a hatályos banktörvény szerint előírt engedéllyel nem rendelkezik a hitelintézetek által végezhető tevékenységre vonatkozóan;
- a hitel közvetítését ún. „becsalogató” hirdetésekkel kínálni, azaz kedvezőbb feltételeket közölni a hirdetésben, mint ahogy azt a hitelnyújtó ténylegesen nyújtani fogja majd;
- olyan közvetítési feltételeket alkalmazni – különösen a közvetítő jutalékával vagy egyéb közvetítói javadalmazással összefüggésben –, amely a tisztességes üzletember magatartásával ellentétes;

- olyan hitelt ajánlani, illetve úgy közvetíteni, amelynek során a hitel közvetítését vagy jóváhagyását egy harmadik személytől történő áru megvásárlásának vagy szolgáltatás igénybevételének feltételével kötik ki, különösen akkor, ha ezt bevételszerzési céllal teszik;
- egy meghatározott hitelnyújtóra történő hivatkozással – annak előzetes beleegyezését nélkülöző – hitel ajánlása vagy közvetítése.

Az adósságrendezés

Mindenhol kerülhetnek az adósok olyan helyzetbe, hogy a pénzügyi intézményekkel szembeni kötelezettségük (törlesztési terheik) kezdenek számukra kezelhetetlenné válni. Ennek oka lehet az egyén életében vagy életkörülményeiben beálló kedvezőtlen változás (például a munkahely elvesztése, tartós vagy átmeneti munkaképtelenség stb.), vagy a túlzott mértékű eladósodottság. Az adósságrendezéssel összefüggő szabályok igyekeznek ezen nehéz helyzetbe került adósok védelmét a jog eszközeivel is biztosítani.

Ez egyrészt úgy történik, hogy a jogalkotó megtiltja a hitelközvetítő számára azt, hogy az „adósság rendezése” címén még hátrányosabb helyzetbe hozza az ügyfelet, másrészt súlyos pénzügyi krízis esetén előírja a kapcsolatfelvételt az adósságtanácsadó szolgálatokkal.

Nem közvetíthető olyan adósságrendezési célt (adósságkiváltást) szolgáló hitel, amelynek tényleges éves kamatlába, a kiváltandó hitel ténylegesen fizetendő éves kamatlábánál kedvezőtlenebb – beszámítva ebbe a hitellel kapcsolatos jutalékokat is – és a hitel igénybevétele a korábbiakhoz képest többletterhet jelentene az adósnak. Olyan adósságrendezési hitel közvetítése előtt, amikor az adóst a fizetőképtelenség veszélye fenyegeti, a hitelközvetítő köteles előzetesen egy törvényesen elismert és közhasznú szervezetként működő adósságtanácsadó szolgálat megkeresését a hiteligénylőnek felajánlani. A felajánlás megtörténtének tényét a hitelközvetítőnek kell bizonyítania.

Az adósságtanácsadó-szolgálatok (Schuldenberatungsstellen) az 1980-as évek végétől szerveződtek Ausztria-szerte. Napjainkban tíz – államilag, az osztrák igazságügyi minisztérium által – elismert adósságtanácsadó szolgálat működik tizenkilenc regionális irodával. Feladatuk egyrészt megelőző jellegű: a magánszemélyek és a családok „adósság-csapdába” kerülésének megakadályozása, másrészt pedig a bajban lévőknek gazdasági, jogi, szociális kérdések, élethelyzetük kezelése vonatkozásában történő segítségnyújtás.

Az éves kamatok közlése

Minden hitelközvetítő köteles a jogszabályok³²³ szerinti tényleges éves kamatlábat, folyószámlahiteleknél a várható éves kamatlábat írásban közölni, továbbá példákkal reprezentálni az ügyfelek számára mind a kamatokat, mind pedig a költségeket, amennyiben hirdetésükben vagy az üzlethelyiségükben kifüggesztik a hitelek közvetítésére vonatkozó ajánlatukat.

A közvetítéssel kapcsolatos legmagasabb díjazás nyilvánossá tétele

A hitelközvetítő az üzleti forgalom számára nyitva álló helyiségében köteles írásbeli formában és jól látható módon az ügyfelek tudomására hozni a – jogszabályban – megengedett legmagasabb jutalék mértékét vagy az egyéb javadalmazásokat. Ugyanígy köteles eljárni akkor is, ha hitelközvetítési szolgáltatását az üzlet kirakatában, nyomtatványok elhelyezésére szolgáló polcokon, vagy egyéb hirdetőeszközön (például szórólapon) jelenteti meg.

A hitelközvetítói tevékenység általános üzleti feltételeinek fogyasztóvédelmi szervezet részére történő közlése

A hitelközvetítők kötelesek a fogyasztóvédelmi szervezet részére rendelkezésre bocsátani az üzleti tevékenységük során használt hatályos (általános) üzleti szerződési feltételeiket, kivéve, ha az általános üzleti feltételek teljes mértékben azonosak a szövetség által ajánlott – kereskedelmi ügynökökre és közvetítőkre vonatkozó – „mintával”.

A legmagasabb jutalékok bemutatása

A jogszabály felülről limitálja a személyi hitelek közvetítéséért a hiteligénylő részére felszámítható jutalék mértékét, amelyet a hitel bruttó összegére vetített 5 százalékban határoz meg. A bruttó hitelösszeget azonban csak a kamatok nélkül lehet figyelembe venni.

9.4.3. A közvetítés szakmai feltételei

A GewO. a hivatásos befektetési tanácsadói tevékenységre (Gewerbliche Vermögensberatung) vonatkozó rendelkezései³²⁴ rögzítik, hogy a befektetési tanácsadó (Vermögensberater) jogszerűen közvetíthet személyi hiteleket, jelzáloghiteleket és egyéb „finanszírozásokat”³²⁵. Ez utóbbi gyakorlatilag projekthiteleket, működés-és beruházásfinanszírozást egyaránt jelenthet, ügyfélkörü megkötöttség nélkül. Ahhoz, hogy valaki befektetési tanácsadó lehessen és ezeket a típusú hiteleket közvetíthesse, rendelkeznie kell a Vermögensberatungs-Verordnungban előírt – igen változatosan meghatározott – szakmai feltételekkel.

A Vermögensberatungs-Verordnung befektetési tanácsadói tevékenységre vonatkozó szabályozására jellemző, hogy egyrészt a letett szakmai modulok, illetve az egyes modulokon belüli tantárgyak függvényében a tevékenység teljeskörűen, illetve korlátozottan végezhető, másrészt, hogy több, vagylagosan meghatározott képesítést is elfogad és konjunktív – összekapcsolt, egyidejűleg fennálló – feltételeket is támaszt a tevékenységet „művelni” szándékozókkal szemben. A befektetési tanácsadói tevékenységet folytatni kívánó személynek tanúsítvánnyal kell rendelkeznie legalább kétéves szakmai tevékenységről, illetve bizonyítvánnyal eredményes szakmai vizsga letételéről.

A vizsgamodulok összeállítására és a vizsgák lebonyolítására a GewO értelmében³²⁶ az Osztrák Gazdasági Kamara (Wirtschaftskammer Österreich) illetékes szakmai szövetsége jogosult, amely a 2004. február 1-től hatályos hirdetményében³²⁷ (a továbbiakban: Kamarai Hirdetmény) szabályozza ezt.

A teljes körű (unbeschränkt) befektetési tanácsadói tevékenységre jogosító vizsga a Kamarai Hirdetmény szerint három modulból áll:

I.) Írásbeli vizsga. A jelöltnek négy szakmai tárgyból kell számot adnia tudásáról. Az egyes tárgyak a következők:

- A vagyon felépítése és fenntartása, befektetések és adózás.
- Élet-és balesetbiztosítások.
- Jelzáloghitelek és finanszírozások, beleértve a külföldi pénznemben történő finanszírozásokat is.
- A személyi hitel közvetítésének szabályai.

II.) Szóbeli vizsga. A szóbeli vizsga hat tantárgyból áll: az írásbelinél ismertett tárgyakon felül kiegészül a befektetési tanácsadói hivatásra vonatkozó jogszabályi előírások³²⁸ ismeretanyagával, továbbá a vállalkozásvezetési ismeretekkel.

III.) „Kiképzési” (gyakorlati) vizsga. A befektetési tanácsadói képesítés harmadik moduljára vonatkozóan az ipari tanulók szakképzéséről szóló 1969. évi 142. számú törvény³²⁹ 29a. §-ának rendelkezéseit kell alkalmazni. E szakasz lényege abban foglalható össze, hogy a jelöltnek gyakorlati példákon keresztül, azok megoldásával kell számot adnia az általa elsajátított ismeretekről.

A korlátozott – csak bizonyos területekre, ügylettípusokra kiterjedő – befektetési tanácsadói képesítés a fentieknél szűkebb: „Befektetési tanácsadás a személyi hitelek közvetítésének kivételével”³³⁰ vizsgamodul szintén három részből áll, de nem tartalmazza a személyi hitel közvetítésére vonatkozó tananyagot.

A „Befektetési tanácsadás a személyi hitelek közvetítésre korlátozva”³³¹ modul – tananyagát és a közvetíthető termékek körét illetően – a legszűkebb. A jelöltnek az írásbeli vizsgán a személyi hitel-közvetítés gyakorlásának szabályairól, a tevékenységgel összefüggő jogi, gazdasági, adózási ismeretekről³³² kell számot adnia. A szóbeli vizsga – az írásbeli vizsga követelményein felül – kiegészül a hivatásra vonatkozó szabályok bemutatásával és általános vállalkozásvezetési ismeretekkel. A jelöltnek a másik két képesítéshez hasonlóan itt is gyakorlati vizsgát kell tennie. A Kamarai Hirdetmény a jelölt már korábban – hasonló területen – megszerzett képesítését részben, vagy egészben elismeri oly módon, hogy felmentést ad az adott modul egy tantárgyából, vagy a teljes modul alól.

A szakmai vizsgákkal kapcsolatos részletes leírás után visszatérünk egy kicsit a Vermögensberatungs-Verordnungban előírt további képesítésekre.

Befektetési tanácsadást végezhet az a személy is, aki jogi, társadalomtudományi vagy gazdaságtudományi tanulmányai sikeres befejezéséről bizonyítvánnyal rendelkezik, vagy ezekhez szakmailag hasonlóan minősíthető, legalább négy szemeszteres szakfőiskolai tanulmányt folytatott, vagy legalább négy szemeszteres egyetemi tanfolyamot, vagy egyetemi jellegű tanfolyamot végzett el sikeresen és legalább egyéves szakmai tevékenységgel rendelkezik ebben a szakmában, vagy

egy olyan másik vállalkozásnál, amelyben szakmai tapasztalatokat szerzett. A Vermögens-Verordnung természetesen még több képesítést is elfogad.

Ausztriában a Pénzügyi Felügyelet³³³ a közvetítőkről nem vezet nyilvántartást.

10. Javaslat a de lege ferenda szabályozásra

A jogalkotás egy hosszú – szakértői egyeztetéseket, megfelelő jogszabályszerkesztési ismereteket igénylő – folyamat. A szerzők nem professzionális kodifikátorok, soha nem dolgoztak ilyen területen, csak megkísérik egységes keretbe foglalni azokat a főbb szabályozási tárgyakat és az erre vonatkozó szabályokat, amit – megítélésük szerint – a jogalkotónak is meg kellene tennie. Természetesen nem biztos, hogy ez minden esetben találkozik a hivatalos állásponttal, de úgy véljük több eleme felhasználható egy valódi kodifikációs munka során.

Fogalmak

Mindenekelőtt az általunk egységes pénzügyi közvetítói tevékenységről szóló javaslatnak (a továbbiakban: Javaslat) nevezett anyagban célszerű követni az ágazati törvényeknél már megismert jogszabályi felépítést.

A Javaslat első részében szükségesnek tartjuk a pénzügyi közvetítói tevékenységgel összefüggő fogalmak meghatározását, amelyekhez jó alapot szolgáltatnak az ágazati törvények. Így például az azonosító adatokat (természetes személyek és a szakmai ügyfelek esetében), a belföld, a felügyeleti hatóság, a határon átnyúló szolgáltatás, a hirdetés, az üzleti titok, a vagyoni biztosíték stb. fogalmát.

Ugyanakkor „új” fogalmakat is szükséges bevezetni, illetve a már meglévőket – a közvetítói tevékenység sajátosságainak megfelelően – adaptálni, módosítani. Adaptációt igényel például a szakmai ügyfél fogalma, amelybe elképzelésünk szerint az egyéni és társas vállalkozás, továbbá az egyéb szervezet tartozna, ez utóbbi alatt értve minden olyan jogi személyiséggel rendelkező vagy jogi személyiség nélküli szervezetet, amely nem üzletszerű tevékenység folytatása céljából jött létre, illetve működik. Új definíció lehet a pénzügyi termék, amely a Javaslatban felsorolt ágazati pénzügyi szolgáltatók által forgalmazott, illetve a pénzügyi közvetítésbe bevont termékeket foglalná magában, vagy a pénzügyi közvetítő, amely a mi javaslatunk szerint a függő pénzügyi közvetítőt, a többes pénzügyi közvetítőt és a pénzügyi alkuszt jelentené.

Egységes pénzügyi közvetítói tevékenység

A Javaslat elnevezésében nem követi a Hpt. terminológiáját [3.§ (1) bekezdés h.) pontja, illetve II. számú melléklet I/12. pontja].

A pénzügyi közvetítói tevékenység három részpiachoz – pénzpiachoz (például hitelek, betétek, lakástakarékpénztári termékek), tőkepiachoz (például állampapírok, befektetési jegyek) és a pénztárpiachoz (pénztári tagság) tartozó termékek közvetítését öleli fel. Logikailag e rendszerbe illeszkedne a biztosítási piac, illetve az

ezen piacon közvetített termék is, de a biztosítási ágazatra vonatkozóan egy részletes szabályozás létezik már a Bit. révén, ezért indokoltnak tartottuk az elkülönítést. Középtávon mindenképpen célszerű együtt kezelni, és ennek megfelelően szabályozni a teljes pénzügyi szektort, beleértve a biztosításközvetítést is.

Noha a magyarországi pénzpiaci ügynökök által közvetített termékek esetében is – akárcsak az Európai Unió számos tagállamában – a hiteltermék tekinthető „a zászlóshajónak”, mégsem tartjuk indokoltnak kizárólag a hitelközvetítő, illetve hitelközvetítói tevékenység elnevezését, hiszen – ha lényegesen kisebb súllyal is – más termékek (például számlatermékek, betétek, tagszervezés stb.) is szerepelnek a közvetített, illetve közvetíthető termékek között, ugyanakkor a hitelközvetítés súlyának megfelelően külön „rendelkezéseket” is megfogalmazunk javaslatunkban.

Preambulum

Az Országgyűlés

figyelembe véve és értékelve, hogy a pénzpiaci – különös tekintettel a magyar lakosságnak a devizaalapú hitelek felvétele révén történt jelentős eladósodottságára –, a tőkepiaci, a biztosításpiaci, a pénztárpiaci termékek fogyasztók, illetve a szakmai ügyfelek által történő igénybevétele gyakran hosszútávon és jelentős mértékben befolyásolja a fogyasztók anyagi teherbíró képességét, jövőbeli egzisztenciális helyzetét, illetve a szakmai ügyfelek működését;

hogy a termékek igénybeviteléről végső döntést hozó fogyasztók és a szakmai ügyfelek részéről megalapozott és felelősségteljes döntés születhessen, hogy az adott pénzügyi termék előnyei mellett, a termékkel kapcsolatos kockázatok is megismerhetők legyenek a végső döntés meghozatala előtt a fogyasztó és szakmai ügyfél számára, hogy a pénzügyi közvetítói tevékenység megfeleljen a szakmai alapokon nyugvó, transzparens tájékoztatás követelményének;

szem előtt tartva továbbá azt, hogy a pénzügyi közvetítói tevékenység jelenlegi feltételrendszere, szabályozása hiányos és a különböző részpiacokon indokolatlan eltéréseket mutat, és jelenleg nincs egy egységes követelményrendszert felállító, ágazat-és versenysemleges szabályozás,

teljesítve a Magyar Köztársaság Kormánya és a Nemzetközi Valutaalap között 2008. november 6-án megkötött szerződésben a pénzügyi közvetítők tevékenységének szabályozására és ellenőrzésére vállalt kötelezettséget,

felhasználva a különböző hatóságoknak és a fogyasztóvédelmi szervezeteknek a pénzügyi közvetítói tevékenység területén a közvetítőknél, a pénzügyi szolgáltatóknál és a fogyasztók körében végzett vizsgálatait, a fogyasztói panaszokat, illetve az ezekből levont következtetéseket, továbbá minden, e tevékenységet érintő vagy azzal szorosan összefüggő elemzést, megállapítást és javaslatot,

meggyőződve arról, hogy a pénzügyi közvetítő tevékenység – eltérő mélységben ugyan, de mind az Európai Unió tagországaiban, mind pedig az azon kívüli államokban – jelen van és piaci létjogosultsága nem kérdőjelezhető meg, és megfelelő szabályozás, illetve annak érvényesülése mellett jól szolgálhatja a fogyasztók, a szakmai ügyfelek, továbbá a pénzügyi szolgáltatók, a pénzügyi közvetítők érdekét, és egy megfelelő szabályozás hozzájárul a fogyasztók és a szakmai ügyfelek pénzügyi tudatosságának és kultúrájának fejlesztéséhez,

az alábbi törvényt alkotja:

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A törvény hatálya

1. § Ha nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik, e törvény hatálya kiterjed:

a) a Magyar Köztársaság területén végzett pénzügyi közvetítői tevékenységre, illetve a Magyar Köztársaság területén székhellyel rendelkező független pénzügyi közvetítő pénzügyi közvetítői tevékenységgel közvetlenül összefüggő tevékenységére;

b) a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (a továbbiakban: Felügyelet) által ellátott felügyeleti tevékenységre.

A Javaslat indokolása:

A Javaslat a személyi és területi hatályát illetően – „az elhagyandók elhagyásával” – követi a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvényben (a továbbiakban: Bit.) megfogalmazottakat.

2. § E törvény a pénzügyi közvetítői tevékenység megkezdésének és gyakorlásának feltételeit, a pénzügyi közvetítői tevékenységet végzők jogait és kötelezettségeit, a pénzügyi közvetítők egyes típusait, a pénzügyi szolgáltatók és a pénzügyi közvetítők jogviszonyának egyes elemeit, továbbá a pénzügyi közvetítők nyilvántartásának, felügyeletének és ellenőrzésének szabályait tartalmazza.

A Javaslat indokolása:

Mint ahogyan az a Javaslat Preambulumában megfogalmazódik, a pénzügyi közvetítői tevékenység megfelelő mélységű, egységes szabályozása hiányzik. A Javaslat – keretjelleggel – felsorolja azokat a főbb területeket, amelyeket a jogalkotó szabályozni kíván.

A pénzügyi szolgáltatók és az „ügynökök” közötti jogviszony szinte kizárólagos dokumentuma jelenleg a megbízó (pénzügyi intézmény) és a megbízott (ügynök) között létrejött polgári jogi megbízási (ügynöki) szerződés. E szerződések tartalmának kialakítása során a polgári jogi szerződések lényegéhez tartozó diszpozitivitás érvényesül, az ágazati jogszabályok csak egy-egy elem

szabályozását³³⁴ írják elő, ami teljesen természetes, viszont vannak olyan kérdések, amelyeket nem a szerződő partnerek belátására célszerű bízni – ilyen a pénzügyi közvetítói tevékenység végzéséhez minimálisan elvárt iskolai végzettség, vagy szakmai képzés –, hanem kogens rendelkezésként kell jogszabályba foglalni. Ugyancsak problematikus a közvetítő ténykedése: mit tehet és mit nem az ügyfelével, milyen jogok illetik meg és milyen kötelezettségek terhelik. Ezeknek és sok más kérdésnek a rendezése történik meg a Javaslatban.

A pénzügyi közvetítói tevékenység

3. § (1) Pénzügyi közvetítói tevékenységnek minősül:

a.) a természetes személy által munkaviszony, megbízási jogviszony, vagy az üzletszerű gazdasági tevékenységet folytató jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdasági társaság, a fióktelep, az egyéni vállalkozó által megbízási szerződés keretében,

b.) egy vagy több ágazati pénzügyi szolgáltató intézménnyel (a továbbiakban: ágazati pénzügyi szolgáltató), illetve a fogyasztóval és a szakmai ügyféllel kötött – a törvényben meghatározott esetekben írásbeli – szerződés alapján,

c.) a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (a továbbiakban: Felügyelet) engedélyével rendelkező ágazati pénzügyi szolgáltatónak, az általa végezhető tevékenység keretében forgalmazott termékeinek,

d.) a fogyasztók és a szakmai ügyfelek részére,

e.) a Magyar Köztársaság területén történő üzletszerű közvetítése,

f.) amelynek célja, hogy a fogyasztó vagy a szakmai ügyfél – e törvény rendelkezéseit betartva – a termék igénybevételére vonatkozó szerződést kössön a pénzügyi szolgáltatóval.

A Javaslat indokolása:

A Javaslat szerint a természetes személy mind munkaviszony, mind pedig megbízási jogviszony keretében végezheti a közvetítói tevékenységet. A pénzügyi intézmények mai gyakorlatára egyébként nem a munkaviszony, hanem a megbízási jogviszony alapján történő közvetítói tevékenység a jellemző, és valószínűleg ez a jövőben sem fog változni. Az (1) bekezdés második fordulata az ún. for-profit szervezeteket írja körül, de nem nevesíti azokat. Ebbe a körbe tartoznak többek között a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvényben (korlátolt felelősségű társaság, betéti társaság stb.) szabályozott vállalkozások, a szövetkezet (2006. évi X. törvény), a fióktelepek (a külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeiről és kereskedelmi képviseleteiről szóló 1997. évi CXXII. törvény), az egyéni vállalkozók (1990. évi V. törvény). Ez egyúttal azt is jelenti, hogy pénzügyi közvetítói tevékenységet non-profit szervezet (például alapítvány, közhasznú társaság, egyesület) nem végezhet. A természetes személy minőségnek, illetve az egyes jogi formáknak a függő pénzügyi közvetítói és a független pénzügyi közvetítói tevékenység szempontjából van jelentősége.

A (1) bekezdés b.) pontja a jelenlegi gyakorlatot „szentesíti” abban az értelemben, hogy csak a pénzügyi szolgáltatóval kötött írásbeli szerződés (munkaszerződés vagy megbízási szerződés) alapján járhat el a közvetítő, illetve egyes esetekben (például hitelközvetítés) az ügyféllel is köteles írásban közvetítói szerződést kötni.

Ez nemcsak az ügyfél, hanem a közvetítő érdekét is szolgálja, és a kettejük közötti esetleges viták eldöntéséhez is segítséget nyújthat.

A Javaslatban megjelölt ágazati pénzügyi szolgáltatók csak a Felügyelet által kiadott engedély alapján működhetnek. Tilos olyan „pénzügyi szolgáltatóval” együttműködni, amelyik nem rendelkezik engedéllyel. A Felügyelet honlapján minden – a törvényes keretek között működő – pénzügyi szolgáltató adata elérhető.

A közvetítói tevékenység során – különösen a részükre adott tájékoztatás terjedelmét illetően – indokolt különbséget tenni a fogyasztó és az ún. szakmai ügyfél között. E két ügyfélkategória tartalmát a Javaslat Fogalmak című részében célszerű meghatározni.

(2) Közvetítés alatt minden olyan – az (1) bekezdésben foglaltakkal összhangban álló – a pénzügyi közvetítő által kifejtett magatartás értendő, amely az ügyfél igényeinek, szükségleteinek felmérésére, a pénzügyi szolgáltató termékeinek ismertetésére, ajánlására, az ezzel kapcsolatos felvilágosításra, tanácsadásra, a termékek igénybevételének feltételeire, a termékekre vonatkozó szerződés megkötésére, a termékek értékesítésének szervezésére, továbbá a szerződések lebonyolításában és teljesítésében való közreműködésre irányul.

A Javaslat indokolása:

A közvetítés egy magatartás-sorozat a közvetítő részéről, amely több részcselekményből áll. A Javaslat ezeket a részcselekményeket nevesíti. A Javaslat definiálja a közvetítés fogalmát, amely egy kicsit módosult formában átveszi a Bit. által használt terminológiát.

(3) E törvény alkalmazásában pénzügyi szolgáltató, illetve pénzügyi termék alatt:

a.) a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény hatálya alá tartozó,

b.) a lakástakarékpénztárakról szóló 1996. évi CXIII. törvény hatálya alá tartozó,

c.) a magánnyugdíjról és a magánnyugdíj-pénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény, valamint az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szóló 1993. évi XCVI. törvény hatálya alá tartozó és

d.) a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény hatálya alá tartozó

szolgáltatót, illetve az általuk forgalmazott terméket kell érteni.

(4) Nem tartozik e törvény hatálya alá a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvényben (a továbbiakban: Bit.) szabályozott biztosítási, biztosításközvetítói tevékenység, illetve a Bit-ben szabályozott biztosítási termék értékesítése, közvetítése.

A Javaslat indokolása

A (3) bekezdés az ún ágazati (pénzpiaci, tőkepiaci, pénztárpiaci) törvényeket sorolja fel. A felsorolt törvények hatálya alá tartozó szolgáltatók termékei közvetíthetők a Javaslat értelmében.

Az elnevezés védelme

4. § (1) Cégnevében, hirdetésében vagy bármely más módon a „függő pénzügyi közvetítő”, „többes pénzügyi közvetítő”, „pénzügyi alkusz”, független pénzügyi közvetítő” elnevezést, annak bármely szóösszetételben történő használatát kizárólag az e törvényben előírtaknak megfelelően alapított és működtetett „függő pénzügyi közvetítő”, „többes pénzügyi közvetítő”, „pénzügyi alkusz”, „független pénzügyi közvetítő”, szerepeltetheti.

(2) Az (1) bekezdés rendelkezései nem vonatkoznak a pénzügyi közvetítők szakmai érdekképviseleti szervezeteire.

(3) Abban a kérdésben, hogy valamely személy az (1) bekezdés alapján jogosult vagy kötelezett-e az ott megjelölt elnevezés használatára, a Felügyelet határoz.

Javaslat indoklása

A Javaslat az egyes ágazati törvények (Hpt., Bit.) szabályozásához hasonlóan – alapvetően fogyasztóvédelmi megfontolásokból – szabályozza a pénzügyi közvetítéssel kapcsolatos elnevezések használatának jogát, illetve kötelezettségét.

A hirdetésre vonatkozó szabályok

5. § (1) A pénzügyi közvetítő a hirdetésében köteles feltüntetni:

a.) nevét, cégnevét;

b.) székhelyét, (telephelyét);

c.) felügyeleti nyilvántartásbavételi számát, illetve felügyeleti engedélyének számát;

d.) azt, hogy közvetítői tevékenységét „függő pénzügyi közvetítőként”, „többes pénzügyi közvetítőként”, „pénzügyi alkuszként” vagy „független pénzügyi közvetítőként” végzi-e.

(2) Amennyiben a pénzügyi közvetítő a hirdetésben megjelöli, hogy hány ágazati pénzügyi szolgáltató termékét közvetíti, köteles azok cégnevét vagy rövidített cégnevét is feltüntetni.

(3) Tilos a pénzügyi közvetítőnek olyan, a pénzügyi termékkel kapcsolatos hirdetést közzétennie, amely a pénzügyi termékről, annak igénybevételéről kedvezőbb feltételeket tüntet fel, illetve sugall, mint ahogy azt az ágazati pénzügyi szolgáltató ténylegesen nyújtja vagy nyújtani fogja.

A Javaslat indokolása

A közvetítők a jelenlegi gyakorlat szerint hirdetésekben nem jelölnék meg olyan adatokat, amelyek alapján a közvetítő azonosítható lenne a fogyasztók, az ügyfelek

számára. Minimális követelményként fogalmazza meg a Javaslat a közvetítő azonosíthatóságára szolgáló alapadatok hirdetésben történő megjelölését. A szerzők a Felügyeletől lekérték négy hirdető szerződött pénzügyi partnereit. A közvetítők hirdetéseikben – a Felügyelet nyilvántartása szerinti információkkal összevetve – a valóságosnál lényegesen több pénzügyi partner számát tüntették fel. Az egyik pénzügyi közvetítő például 15 bankot jelölt meg hirdetésében, míg az adatközlés szerint összesen 7 – ebből 5 bank és 2 pénzügyi vállalkozás – pénzügyi szolgáltatóval áll kapcsolatban. Egy másik pénzügyi szolgáltatás-közvetítő „21+3” bankot jelölt meg a hirdetésében, a valóságos állapot pedig ezzel szemben 2 bank és 4 pénzügyi vállalkozás. A (2) bekezdés tehát a fogyasztók védelmét célzó rendelkezés. Egyes közvetítők – ahogy ezt a fentiekben bemutattuk – a valóságos kínálatuknál több pénzügyi intézményt is megjelölnek annak érdekében, hogy szélesebb termékkínálat látszatát keltsék és minél több ügyfelet „csalogassanak be” hirdetésükre. Ennek a – fogyasztóvédelmi jogszabályokkal³³⁵ is ellentétes – gyakorlatnak a visszaszorítására hivatott a fenti szabály. A Javaslat tiltja az ún. „ügyfélcsalogató” hirdetéseket, amelyek félrevezetik a fogyasztót, különösen a hiteltermékek vonatkozásában.

Felmerülhet esetlegesen az is, hogy a hirdetés felvevője nem vehet fel vagy közölhet olyan hirdetést, amelyben az a.) – c.) pontokban foglalt adatok nem szerepelnek. (A megjelölt adatok valódiságát természetesen vélelmezné és nem lenne köteles vizsgálni azok valódiságát).

A pénzügyi közvetítők

6. § (1) Pénzügyi közvetítői tevékenységet függő pénzügyi közvetítő, illetve független pénzügyi közvetítő végezhet.

(2) Függő pénzügyi közvetítő az, aki egy vagy több ágazati pénzügyi szolgáltató pénzügyi termékeit közvetíti.

(3) Független pénzügyi közvetítő az ügyfél megbízásából eljáró pénzügyi alkusz vagy egyidejűleg több ágazati szolgáltatóval fennálló jogviszonya alapján azok pénzügyi termékeit közvetítő többes pénzügyi közvetítő.

(4) A függő pénzügyi közvetítő a pénzügyi termékeket az ágazati pénzügyi szolgáltatóval fennálló munkaviszonya keretében vagy az ágazati szolgáltató megbízása alapján közvetíti.

(5) Függő pénzügyi közvetítői tevékenységet az végezhet, aki:

a) büntetlen előéletű,

b) felsőfokú végzettséggel rendelkezik,

c.) középfokú végzettséggel rendelkezik és legalább 3 éves ágazati pénzügyi szolgáltatónál pénzügyi-szakmai beosztásban eltöltött munkaviszonnyal vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonnyal rendelkezik,

d.) középfokú végzettséggel rendelkezik és vállalja, hogy aszámú melléklet szerinti szakképesítést a felügyeleti nyilvántartásba vételétől számított 24 hónapon belül megszerzi, és ezt a Felügyelet felé igazolja,

e.) aszámú melléklet szerinti szakirányú középfokú végzettséggel rendelkezik.

(6) A b.) – e.) pontban felsorolt esetekben a pénzügyi közvetítés végzésének az is feltétele, hogy a függő pénzügyi közvetítő annál az ágazati pénzügyi

szolgáltatónál, amelynek függő pénzügyi közvetítője, az ágazati pénzügyi szolgáltató által megtartott alapoktatáson részt vegyen és eredményes vizsgát tegyen.

(7) A függő pénzügyi közvetítőnek a tevékenység folytatásához telefonos és elektronikus elérhetőséggel, illetve internetes kapcsolattal kell rendelkeznie.

(8) A Felügyelet az e törvény alapján engedélyezett, illetve bejelentett pénzügyi közvetítőkről nyilvántartást vezet (felügyeleti nyilvántartás), amely közhiteles nyilvántartásnak minősül, és az abban nyilvántartott adatokról bárki tájékozódhat. A felügyeleti nyilvántartás adatait a.....számú melléklet tartalmazza.

(9) A felügyeleti nyilvántartásba vétel során a Felügyelet a pénzügyi közvetítő természetes személy, illetve gazdálkodó szervezet számára nyilvántartási számot állapít meg.

(10) A pénzügyi közvetítővel munkaviszonyban, megbízási jogviszonyban álló, pénzügyi közvetítói tevékenységet végző személy pénzügyi közvetítói tevékenység végzésére irányuló további munkaviszonyt, megbízási jogviszonyt másik ágazati pénzügyi szolgáltatóval, pénzügyi közvetítővel nem létesíthet.

A Javaslat indokolása:

A Javaslat a pénzügyi közvetítők két csoportját, a függő és a független pénzügyi közvetítőket különbözteti meg. A függő pénzügyi közvetítők egy vagy több szolgáltató termékeit közvetítik. A szabályozásban nem érvényesül a Bit. versengő termékekre vonatkozó megkötése. A pénzügyi közvetítők jelenleg is több pénzügyi szolgáltató egymással versengő termékét közvetítik. Van olyan közvetítő, aki 30 szolgáltató termékét közvetíti és ehhez megfelelő humánerőforrásbeli, szakmai, illetve tárgyi, technikai háttérrel rendelkezik. Sok közvetítő azonban csak néhány pénzügyi szolgáltató termékét kínálja ügyfeleinek. A Javaslat továbbra is meghagyja ezt a lehetőséget.

A független pénzügyi közvetítők közé a többes pénzügyi közvetítők és a pénzügyi alkuszok tartoznak.

A Javaslat iskolai végzettséggel és szakképesítéssel kapcsolatos követelményeket, továbbá szakmai gyakorlatot határoz meg a közvetítói tevékenység végzéséhez és minden esetben a felügyeleti nyilvántartásba vétel feltételeként szabja meg az ágazati pénzügyi szolgáltató által tartott alapoktatáson történő részvételt és az eredményes vizsgát.

A hivatkozott mellékletekben – az Országos Képzési Jegyzék figyelembevételével – célszerű meghatározni azokat a képesítéseket, amelyek szakmai, illetve szakirányúként ismerhetők el a pénzügyi közvetítói tevékenység végzéséhez.

A magunk részéről indokoltnak tartanánk a pénzügyi közvetítő tevékenységre vonatkozó új OKJ-s szakképesítés pénzügyminiszter által történő bevezetését, amelynek tananyaga az általános pénzügyi-szakmai ismereteken és a közvetítói tevékenység célján, tárgyán túlmenően, többek között a különböző ágazatok sajátosságait, az egyes részpiacokon értékesíthető termékek jellemzőit, kockázatait stb. tartalmazná, hasonlóan, mint a biztosításközvetítói hatósági vizsga esetében.

Minden pénzügyi közvetítói szolgáltatást végző személyt – az erre vonatkozó előfeltételek teljesítése alapján – a Felügyelet nyilvántartásba vesz. A már említett azonosítást könnyíti meg az, hogy a Felügyelet regisztrációs számot ad minden

által a nyilvántartásba vett természetes személynek, illetve gazdálkodó szervezetnek.

A Javaslat minimális tárgyi-technikai feltételként előírja, hogy a függő pénzügyi közvetítőnek telefonos (akár vezetékes, akár mobil), illetve elektronikus elérhetőséggel (elektronikus levelezési cím) kell rendelkeznie. Az ágazati pénzügyi szolgáltatók ma már a közvetítők részére elsősorban elektronikus csatornákon – weboldalukon a közvetítők részére kialakított felületen – teszik hozzáférhetővé a termékekkel és a közvetítők működésével kapcsolatos információkat. Ezen információk a közvetítők részére akkor válnak hozzáférhetővé, ha a Javaslatban említett szolgáltatásokat igénybe veszik, előfizetik.

Független biztosításközvetítő az ügyfél megbízásából eljáró alkusz, vagy egyidejűleg több pénzügyi szolgáltatóval fennálló jogviszonya alapján, azok egymással versengő termékeit közvetítő többes pénzügyi közvetítő.

A független pénzügyi közvetítő

7. § (1) A független pénzügyi közvetítői tevékenységet a Felügyelet – pénzügyi alkuszi vagy többes pénzügyi közvetítői tevékenységre vonatkozó - engedélye alapján

- a) részvénytársaság,*
- b) legalább 5 millió forint törzstőkével rendelkező korlátolt felelősségű társaság,*
- c) legalább 5 millió forint részjegytőkével rendelkező szövetkezet,*
- d) harmadik országban székhellyel rendelkező független pénzügyi közvetítő legalább 5 millió forint tőkével rendelkező magyarországi fióktelepe végezhet.*

(2) A pénzügyi alkusz nem végezhet függő közvetítői, illetve többes közvetítői tevékenységet, a többes pénzügyi közvetítő nem végezhet pénzügyi alkuszi tevékenységet.

(3) A független pénzügyi közvetítői tevékenység végzésének feltétele az (1) bekezdésben foglaltakon túl a következő:

- a) a tevékenység folytatásához üzlethelyiség tulajdon-, használati vagy bérleti joga,*
- b) a végzett tevékenység egyedi azonosítására alkalmas folyamatos nyilvántartás.*

(4) A független pénzügyi közvetítői tevékenység irányítója kizárólag olyan személy lehet, aki

a) büntetlen előéletű, továbbá nem vezető tisztségviselője olyan gazdasági társaságnak, amellyel szemben a kérelem benyújtását megelőző három évben csőd- vagy felszámolási eljárás indult,

b) felsőfokú végzettséggel rendelkezik, továbbá korábban ágazati pénzügyi szolgáltatónál, pénzügyi közvetítőnél, az államigazgatásban pénzügyi, illetve gazdasági területen vagy a megfelelő szakmai érdek-képviselői szervnél legalább 3 évig ágazati pénzügyi-szakmai vezető beosztást töltött be, vagy e szerveknél összesen 5 éves munkaviszonnyal, köztisztviselői jogviszonnyal vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonnyal rendelkezik; illetve középfokú végzettséggel rendelkezik és korábban ágazati vagy pénzügyi közvetítést folytató gazdálkodó szervezetnél legalább 7 éven át ágazati pénzügyi-szakmai vezetői beosztást töltött be, és

c) kizárólag az adott pénzügyi közvetítőnél folytatja közvetítói tevékenységét,
d) ágazati pénzügyi szolgáltatóval nem áll munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban.

(5) A független pénzügyi közvetítő köteles tevékenységének felelősségbiztosítására mindenkor legalább káreseményenkénti.....forint, illetve évente együttesen legalább.....forint összegű, az Európai Unió egész területére kiterjedő hatályú felelősségbiztosítással vagy.....forint vagyoni biztosítékkal rendelkezni. Az engedély megadásának feltétele, hogy a független pénzügyi közvetítő igazolja a Felügyeletnek a felelősségbiztosítási szerződés megkötését vagy a vagyoni biztosíték meglétét.

(6) A független pénzügyi közvetítő engedélyét a Felügyelet visszavonhatja és ezzel egyidejűleg a nyilvántartásából törölheti, ha

a) az e törvényben előírt nyilvántartásba vételi és működési feltételek bármelyikének nem felel meg,

b) nyilvántartása, illetve az éves beszámolója nem felel meg a valóságnak,

c) működése súlyosan vagy ismétlődően sérti az ügyfelek érdekeit,

d) ellenőrzése során bebizonyosodik, hogy a tevékenységére vonatkozó jogszabályokat ismételten vagy súlyosan megsértette,

e) az engedély megadásától számított 1 éven belül a független pénzügyi közvetítő tevékenységét nem kezdte meg, vagy a független pénzügyi közvetítói tevékenységet engedély nélkül 6 hónapon túl felfüggeszti,

f) a független pénzügyi közvetítő tevékenysége felfüggesztésének időtartama alatt a jogsértő helyzet megszüntetése érdekében tett felügyeleti intézkedések nem vezettek eredményre.

(7) A harmadik országbeli független pénzügyi közvetítő fióktelep engedélyét a Felügyelet - a (6) bekezdésben foglaltakon túlmenően - akkor is visszavonja, ha a külföldi pénzügyi közvetítő a székhelye szerinti ország jogszabályai alapján már nem jogosult független pénzügyi közvetítói tevékenység végzésére.

A Javaslat indokolása:

Függő pénzügyi közvetítést természetes személy és gazdálkodó szervezet egyaránt végezhet, jogi formájától függetlenül. A Javaslat a fogyasztók védelme és a tevékenység fokozottabb veszélyei, kockázatai miatt a független pénzügyi közvetítők esetében is fenntartja a Bit. tőkekövetelményre vonatkozó előírását. Figyelemmel arra a tényre, hogy részvénytársaság esetében a minimális alaptőke 5 millió forint – a versenysemlegesség jegyében – indokolt ugyanezen tőke összeget megkövetelni a korlátolt felelősségű társaságok, a szövetkezetek és a fióktelepek esetében is. A Javaslat a független pénzügyi közvetítő irányítójával szemben magasabb iskolai végzettséget ír elő, illetve pénzügyi-szakmai vezetői vagy ezzel egyenértékű gyakorlatot követel meg.

8. § (1) A független pénzügyi közvetítő köteles meggyőződni arról, hogy az általa alkalmazott, illetve megbízott pénzügyi közvetítést végző természetes személy, vagy ha a közvetítói tevékenységgel gazdálkodó szervezetet bízott meg, ennél a szervezetnél közvetítói tevékenységet végző természetes személy szerepel-e a felügyeleti nyilvántartásban.

(2) *Független pénzügyi közvetítói tevékenységet csak olyan természetes személy végezhet - független pénzügyi közvetítói tevékenységet végző gazdálkodó szervezeten, illetve az e gazdálkodó szervezettel egyéb jogviszonyban álló gazdálkodó szervezeten belül -, aki büntetlen előéletű, továbbá a 6. § (5) bekezdésének b.) – e.) pontjában és (6) bekezdésében meghatározott feltételeknek megfelel.*

(3) *A független pénzügyi közvetítő az általa alkalmazott, megbízott, illetve egyéb munkavégzésre irányuló jogviszony keretében pénzügyi közvetítést végző természetes személyekről, vagy ha a közvetítói tevékenységgel gazdálkodó szervezetet bízott meg, akkor erről a gazdálkodó szervezetről, illetve az ennél a szervezetenél közvetítói tevékenységet végző természetes személyekről köteles nyilvántartást vezetni. A nyilvántartásban szereplő adatok körét a.....számú melléklet tartalmazza.*

(4) *A pénzügyi közvetítő a felügyeleti nyilvántartásba annak az ágazati pénzügyi szolgáltatónak vagy független pénzügyi közvetítőnek a bejelentése alapján kerül, akinek a pénzügyi közvetítő pénzügyi terméket közvetít. A pénzügyi közvetítő adataiban beállt változást az ágazati pénzügyi szolgáltató vagy a független pénzügyi közvetítő köteles a Felügyeletnek bejelenteni.*

(5) *Az ágazati pénzügyi szolgáltató vagy a független pénzügyi közvetítő a pénzügyi közvetítő bejelentését, illetve adatainak változását a Felügyelet által előírt módon teszi meg.*

(6) *A pénzügyi közvetítő természetes személy, gazdálkodó szervezet és a vele jogviszonyban álló pénzügyi közvetítő természetes személy köteles a nyilvántartást vezető ágazati pénzügyi szolgáltatónak vagy független pénzügyi közvetítőnek a nyilvántartásba vételi feltételek teljesítését igazolni.*

A Javaslat indokolása:

A Javaslat – a Bit. független biztosításközvetítőkre vonatkozó szabályozását alapul véve – a független pénzügyi közvetítők számára kötelezettségeket ír elő az általuk alkalmazott vagy velük megbízási jogviszonyba kerülő pénzügyi közvetítők felügyeleti nyilvántartásának, a tevékenység végzéséhez szükséges feltételek meglétének ellenőrzésére és a Felügyelet felé történő bejelentéseivel kapcsolatban.

9. § (1) *A független pénzügyi közvetítő a tevékenysége során a pénzügyi szakmai szabályokat mindenkor megtartva köteles eljárni. A független pénzügyi közvetítő e kötelezettsége elmulasztásáért, így különösen a téves tanácsadásért, a szabálytalan díjkezelésért, a nyilatkozatok késedelmes továbbításáért felelős. Ezen felelőssége kiterjed a nevében eljáró személyek tevékenységére is.*

(2) *A független pénzügyi közvetítő köteles az ügyfél által befizetett, az ágazati pénzügyi szolgáltatót megillető, illetve az ágazati pénzügyi szolgáltató által befizetett, az ügyfelet megillető összegeket elkülönített ügyfélszámlákon tartani. Az ügyfélszámlákon szereplő összegek más hitelezők kielégítésére csőd-, felszámolási, illetve végrehajtási eljárás esetén sem használhatók fel.*

(3) *A (2) bekezdés alkalmazásában ügyfélszámlának tekintendő az a letéti számla, amelyen a független pénzügyi közvetítő kizárólag az ügyfelek által befizetett, az ágazati pénzügyi szolgáltatókat megillető, illetve az ágazati pénzügyi szolgáltatók által befizetett, az ügyfeleket megillető összegeket tarthatja.*

A Javaslat indokolása:

A Javaslat elvárja a független pénzügyi közvetítőtől, illetve alkalmazottjaitól és megbízottjaitól, hogy tevékenységük (például tanácsadás) során a legjobb szakmai tudásuk szerint, a pénzügyi-szakmai szabályokat mindenkor betartva járjanak el. A független pénzügyi közvetítő – az erre vonatkozó ügyfél, illetve ágazati pénzügyi szolgáltatói felhatalmazás alapján – idegen pénzeszközöket is kezel. Ezek védelme érdekében kimondja a Javaslat, hogy ezt elkülönített ügyfélszámlán kell tartani, amely nem képezi a független pénzügyi közvetítő csőd-, felszámolás, illetve végrehajtás alá vonható vagyonát.

10. § A független pénzügyi közvetítő kizárólag a Felügyelet erre vonatkozó engedélye alapján alapíthat más független pénzügyi közvetítői tevékenységet folytató gazdasági társaságot, szerezhethet ilyen tevékenységet folytató társaságban minősített befolyást.

11. § (1) A független pénzügyi közvetítő köteles a lebonyolított pénzügyi ügyletekről egyedi azonosításra alkalmas nyilvántartást vezetni.

(2) A nyilvántartás egyedi azonosításra nem alkalmas főbb adatait tartalmazó éves jelentést a tárgyévet követő év május 31-ig a Felügyeletnek meg kell küldeni.

(3) A független pénzügyi közvetítői jelentés szabályait a pénz-, tőke- és biztosítási piac szabályozásáért felelős miniszter rendeletben állapítja meg.

A Javaslat indokolása:

A Javaslat fenntartja a független pénzügyi közvetítők üzleti tevékenységének és részesedéseinek átláthatóságát, ezért – a biztosításközvetítőkhöz hasonlóan – felügyeleti engedélyhez köti ezen tranzakciókat.

A pénzügyi alkusz

12. § (1) Az alkusz előkészíti a pénzügyi termék igénybevételére vonatkozó szerződés megkötését. Tevékenysége kiterjedhet a megbízó képviselőjében a szerződés megkötésére, a megbízó igényeinek érvényesítésében történő közreműködésre. Az ágazati pénzügyi szolgáltató ez irányú hozzájárulása esetén, az ügyfél megbízásából jogosult a pénzügyi termékkel kapcsolatos pénz átvételére, valamint az ágazati pénzügyi szolgáltató hozzájárulása vagy az ügyfél felhatalmazása alapján, a szerződésből eredő jogok és kötelezettségek teljesítésében és lebonyolításában való közreműködésre.

(2) A pénzügyi alkusz tevékenységet végző gazdálkodó szervezet függő pénzügyi közvetítői és többes pénzügyi közvetítői tevékenységet nem végezhet.

(3) A pénzügyi alkusz a pénzügyi termék igénybevételére vonatkozó szerződés megkötésének előkészítése során köteles kielégítő mennyiségű, a piacon hozzáférhető pénzügyi termékre vonatkozó szerződést elemezni.

(4) A pénzügyi termékre vonatkozó szerződés megkötése előtt a pénzügyi alkusz köteles az ügyfél tájékoztatása alapján pontosítani az ügyfél igényeit és szükségleteit, valamint azokat az indokokat, amelyek a közvetítő által a pénzügyi termékkel összefüggésben adott tanácsot alátámasztják.

A Javaslat indokolása:

A Javaslat a biztosítási piacról ismert alkusz mintájára – egyúttal a pénzügyi jelzővel a biztosítási alkusztól történő megkülönböztetésre – bevezeti a pénzügyi alkuszt fogalmát, aki a pénzügyi termékek igénybevételére vonatkozó szerződés létrejöttét, fennmaradását az ügyfél megbízásából végzi. Segítséget nyújt a termékigény megfogalmazásához és a megfelelő partner (ágazati pénzügyi szolgáltató) kiválasztásához, közreműködhet továbbá a szerződéshez kapcsolódó jogok és kötelezettségek teljesítésében is. A pénzügyi alkuszt független; nem köthet olyan megállapodást, hogy a termékkel kapcsolatos ajánlatokat csak egyetlen ágazati pénzügyi szolgáltató részére közvetíti. Függetlenségét biztosítja az a rendelkezés is, hogy függő pénzügyi közvetítói és többes pénzügyi közvetítói tevékenységet nem végezhet.

A többes pénzügyi közvetítő

13. § (1) A többes pénzügyi közvetítő előkészíti a pénzügyi termék igénybevételére vonatkozó szerződés megkötését. Tevékenysége kiterjedhet a szerződés megkötésén túl az ágazati pénzügyi szolgáltató ez irányú hozzájárulása esetén, az ügyfél megbízásából a pénzügyi termékkel kapcsolatos pénz átvételére, valamint az ágazati pénzügyi szolgáltató hozzájárulása vagy az ügyfél felhatalmazása alapján, a szerződésből eredő jogok és kötelezettségek teljesítésében és lebonyolításában való közreműködésre.

(2) A többes pénzügyi közvetítő pénzügyi alkuszi tevékenységet nem végezhet.

A Javaslat indokolása:

A többes pénzügyi közvetítő több ágazati pénzügyi szolgáltató megbízásából eljáró, független pénzügyi közvetítő, aki pénzügyi alkuszi tevékenységet nem végezhet. Tevékenységének tartalma részben azonos a pénzügyi alkuszéval.

14. § (1) A pénzügyi közvetítő az ágazati pénzügyi szolgáltató, illetve a független pénzügyi közvetítő megbízásából eljáró függő pénzügyi közvetítő, aki előkészíti a pénzügyi termék igénybevételére vonatkozó szerződés megkötését. Tevékenysége kiterjedhet az ágazati pénzügyi szolgáltató ez irányú meghatalmazása esetén a pénzügyi termék igénybevételére vonatkozó szerződésből eredő jogainak gyakorlásában és kötelezettségeinek teljesítésében való közreműködésre és a szerződéskötés lebonyolításában való közreműködésre. A pénzügyi közvetítő köteles az általa közvetített termékek alapos ismeretével rendelkezni.

(2) A pénzügyi közvetítő - és az általa közvetítésre igénybe vett, vele munkaviszonyban, megbízási, illetve munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személy - a közvetítói tevékenysége során okozott kárért az ágazati pénzügyi szolgáltató felelős. Ha a pénzügyi közvetítő több ágazati pénzügyi szolgáltató megbízása alapján végzi közvetítói tevékenységét, a közvetítói tevékenységével okozott kárért az az ágazati pénzügyi szolgáltató felelős, amelynek terméke közvetítése során a pénzügyi közvetítő a kárt okozta.

(3) Pénzügyi közvetítői tevékenységet csak olyan természetes személy végezhet – beleértve a pénzügyi közvetítői tevékenységet végző gazdálkodó szervezet, illetve e szervezettel megbízási vagy egyéb jogviszonyban álló, pénzügyi közvetítői tevékenységet végző szervezet keretein belül végzett tevékenységet is –, aki megfelel a 6. § (5) és (6) bekezdésében foglalt feltételeknek.

(4) A felügyeleti nyilvántartásba vételre kötelezett, pénzügyi közvetítést végző természetes személy a pénzügyi közvetítői tevékenységet az ágazati pénzügyi szolgáltató vagy a független pénzügyi közvetítő által kiállított arcképes igazolvány alapján folytathatja. Az igazolványnak tartalmaznia kell a természetes személy nevét, címét, a felügyeleti nyilvántartásba vételekor a Felügyelet által megállapított nyilvántartási számát. Abban az esetben, ha a nyilvántartásba vett természetes személy gazdálkodó szervezet keretében végzi tevékenységét, az igazolvány tartalmazza a gazdálkodó szervezet nevét, székhelyét és cégjegyzékszámát (nyilvántartási számát) is.

(5) A Felügyelet a pénzügyi közvetítőt a nyilvántartásából törli, ha

- a) a nyilvántartásba vételi és működési feltételek bármelyikének nem felel meg,
- b) működése súlyosan vagy ismétlődően sértette az ügyfelek érdekeit.

(6) Ha a Felügyelet a pénzügyi közvetítőt a felügyeleti nyilvántartásból törli, a pénzügyi közvetítő köteles az arcképes igazolványt a kibocsátónak visszaadni.

A Javaslat indokolása:

A Javaslat (1) bekezdése a pénzügyi közvetítő feladatait írja körül. A (2) bekezdés rögzíti, hogy a függő pénzügyi közvetítő által közvetítői tevékenysége során az ügyfélnek okozott kárért az ágazati pénzügyi szolgáltató felelős. Az ágazati pénzügyi szolgáltatóval vagy természetes személy vagy gazdálkodó szervezet köt termékek közvetítésére vonatkozó szerződést. A gazdálkodó szervezet részéről azonban a közvetítői tevékenységet alkalmazottjaik vagy megbízottjaik végzik. Ezeknek a személyeknek meg kell felelniük a Javaslatban meghatározott követelményeknek (büntetlen előélet, szakmai képesítés stb.). Ezt rögzíti a (3) bekezdés. A közvetítői munkát végző személynek arcképes igazolvánnyal kell rendelkeznie. A közvetítő személyt bizonyos esetekben a Felügyelet törli a nyilvántartásból: egyrészt akkor, ha a Javaslatban előírt feltételeknek nem felel meg (például bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen elítélték), vagy tevékenysége nem felel meg a szakma szabályainak és működése során az ügyfelek érdekeit súlyosan vagy ismétlődően sértette.

15. § (1) Az ágazati pénzügyi szolgáltató köteles meggyőződni arról, hogy az általa megbízott pénzügyi közvetítést végző természetes személy vagy, ha a közvetítői tevékenységgel gazdálkodó szervezetet bízott meg, ennél a szervezetnél közvetítő tevékenységet végző természetes személy szerepel-e a felügyeleti nyilvántartásban.

(2) A pénzügyi közvetítő az általa alkalmazott vagy megbízott pénzügyi közvetítést végző természetes személyekről, vagy ha a közvetítői tevékenységgel gazdálkodó szervezetet bízott meg, akkor erről a gazdálkodó szervezetről, illetve az ennél a szervezetnél közvetítő tevékenységet végző természetes személyről köteles nyilvántartást vezetni.

(3) A közvetlenül pénzügyi közvetítést végző természetes személyek nyilvántartásának dokumentumait (erkölcsi bizonyítvány, végzettséget igazoló oklevél másolata) az ágazati pénzügyi szolgáltató minden egyes, vele jogviszonyban álló pénzügyi közvetítést végző természetes személy vonatkozásában köteles a jogviszony megszűnését követő 5 évig megőrizni.

A pénzügyi közvetítő titoktartási kötelezettsége

16. § E törvényben szabályozott pénzügyi közvetítők kötelesek a tevékenységük során tudomásukra jutott üzleti titkot és az egyes ágazati törvényekben meghatározott – banktitkot, értékpapírtitkot és pénztártitkot – időbeli korlátozás nélkül megőrizni.

A pénzügyi közvetítő tájékoztatási kötelezettsége

17. § (1) A pénzügyi közvetítő köteles az ügyfelet a vele történő tárgyalás megkezdésekor, illetve a termék igénybevételére vonatkozó szerződés megkötése előtt az alábbiakról tájékoztatni:

a) a pénzügyi közvetítést végző természetes személy nevééről, címéről, telefonos és elektronikus elérhetőségéről, valamint azon gazdálkodó szervezet, ágazati pénzügyi szolgáltató cégnevéről, székhelyéről, telefonos, illetve elektronikus elérhetőségéről, amelynek keretében, illetve megbízásából a pénzügyi közvetítést végzi,

b) a felügyeletet ellátó hatóság megjelöléséről,

c.) arról, hogy függő pénzügyi közvetítőként, többes pénzügyi közvetítőként, vagy pénzügyi alkuszként jár-e el és az egyes elnevezések mit jelentenek,

d.) arról, hogy a pénzügyi közvetítői tevékenysége során okozott kárért ki áll helyt,

e) a pénzügyi közvetítő tevékenységével kapcsolatos panasztétel jogáról és annak elbírálására jogosult szervekről,

f.) arról, hogy a megbízójánál, illetve az ágazati pénzügyi szolgáltatónál rendelkezik-e részesedéssel, és ha igen, milyen mértékben,

g.) arról, hogy a megbízójától, illetve az ágazati pénzügyi szolgáltatótól kap-e javadalmazást és milyen mértékűt,

g.) arról, hogy az ügyfél köteles-e javadalmazást fizetni, és ha igen, milyen tevékenységért, mikor és milyen mértékben.

A Javaslat indokolása:

A Javaslat – az általános tájékoztatási kötelezettség megfogalmazásával – véget kíván vetni annak a gyakorlatnak, hogy az ügyfelek nem tudják, hogy kivel lépnek üzleti kapcsolatba, és az általuk igénybe venni kívánt szolgáltatásért milyen szolgáltatási díjat kötelesek fizetni. A 17. §-ban foglaltak tudomására hozatala egyúttal lehetőséget biztosít arra is, hogy az ügyfél a közvetítők között válogathasson, ami a közvetítők közötti versenyt erősítő tényező lehet.

A pénzügyi termékekre vonatkozó tájékoztatási kötelezettség

18. § (1) *A pénzügyi közvetítő az ügyfél tájékoztatása alapján köteles felmérni az ügyfél pénzügyi termékekre vonatkozó igényeit és szükségleteit, szükség esetén az ügyféltől további információkat kérni ezek pontosítására.*

(2) *A pénzügyi közvetítőnek – annak érdekében, hogy az ügyfél a pénzügyi termék igénybevételére vonatkozóan megalapozott döntést hozhasson – tevékenysége során az alábbi kötelezettségeknek kell eleget tennie:*

a) *az ügyfél személyéhez, vagyoni, jövedelmi, pénzügyi helyzetéhez, kockázatvállalási hajlandóságához igazított pénzügyi termékek kiválasztása,*

b) *az ajánlott pénzügyi termékkel kapcsolatos jellemzők (kondíciók, az igénybevétel feltételei stb.) részletes és érthető ismertetése az ügyfél számára, különös tekintettel a pénzügyi termék igénybevételével járó kockázatokra és a kockázatok mérséklésének lehetséges eszközeire,*

c.) *a különböző pénzügyi termékek összehasonlítása és az összehasonlításról készült információk írásban vagy tartós adathordozón történő rendelkezésre bocsátása,*

e) *annak elmagyarázása, hogy a pénzügyi termék igénybevétele milyen lehetséges hatásokkal járhat az ügyfél jövőbeni helyzetére nézve,*

f.) *a pénzügyi termék igénybevételével kapcsolatos szerződés megszüntetésének lehetséges módjai és a megszüntetés következményei az ügyfélre nézve, illetve az ügyfél nemteljesítésének vagy nem szerződésszerű teljesítésének következményei.*

(3) *Az (1) – (2) bekezdésben foglalt kötelezettségek teljesítését a pénzügyi közvetítőnek ellenőrzésre alkalmas módon kell dokumentálnia, és azok teljesítését kétség esetén neki kell bizonyítania.*

A Javaslat indokolása:

A pénzügyi közvetítő köteles alaposan és megfelelő körültekintéssel felmérni a hozzáforduló ügyfél igényeit, szükségleteit. A Javaslat abból indul ki, hogy minden ügyfél más-más vagyoni, jövedelmi, pénzügyi helyzettel rendelkezik, és különbségek mutatkoznak az ügyfelek személyes körülményeiben is. Mindezekre tekintettel elengedhetetlen, hogy a pénzügyi termékeket ehhez igazítva, „testreszabva” ajánlja a közvetítő. A Javaslat széles körű tájékoztatási kötelezettséget ír elő a közvetítőnek annak érdekében, hogy az ügyfél minden olyan információval rendelkezzen, ami a döntésének meghozatalához szükséges. A pénzügyi termékekre vonatkozó tájékoztatásnak nemcsak a termék előnyeire, hanem annak kockázataira és az ügyfél helyzetének esetleges jövőbeli – kedvezőtlen irányú – megváltozásának a lehetőségére, illetve arra is ki kell terjednie, hogy mit fog jelenteni az életében egy adott pénzügyi termék igénybevétele. Például egy nagyösszegű lakáshitel felvétele évtizedekre behatárolja egy család költségvetésének kiadási oldalát úgy, hogy a kötelezettségből a termék igénybevételére vonatkozó szerződés megkötése után már nehéz vagy egyáltalán nem lehet „kiszabadulni”. Fontos eleme a Javaslatnak az írásbeliség. Nem elég például az ügyfél részére bemutatni egy termék múltbeli vagy jelenlegi hozamait, hanem ezt az ügyfélnek nyomtatott formában vagy tartós adathordozón (például CD-n) is át kell adni.

A hitelközvetítői tevékenység során betartandó szabályok

19. § (1) *A pénzügyi közvetítő hitelközvetítésre vonatkozó tevékenységet az ügyféllel kötött írásbeli szerződés alapján végezhet.*

(2) *A hitelközvetítői szerződésnek tartalmaznia kell:*

a) *e törvény 17 – 18. §-ában foglaltakat, továbbá*

ba) *az ügyfél által igényelt pontos hitelösszeget,*

bb) *a hitel összegének százalékban és számszerűen kifejezett hitelközvetítői díj (jutalék) mértékét, az ügyfél általi megfizetésének feltételeit és esedékességét.*

(3) *Tilos a pénzügyi közvetítőnek:*

a) *hitelt ajánlani, illetve közvetíteni olyan ügyfél számára, akiről az ügyfél által adott tájékoztatás, illetve az ügyfél vagyoni, jövedelmi és pénzügyi viszonyai alapján egyértelműen megállapítható, hogy a hitel igénybevétele esetén fizetési kötelezettségét nem tudná teljesíteni,*

b) *olyan hitelt ajánlani, illetve közvetíteni az ügyfél részére, amelyről a pénzügyi közvetítő tudja – vagy megfelelő gondosság mellett tudnia kellene –, hogy a hitel közvetítése a hatályos jogszabályi előírásokba ütközik,*

c.) *olyan hitelt ajánlani, illetve közvetíteni, amely az ügyfél meglévő hitelének kiváltására irányul, és a kiváltásra igénybe venni kívánt hitel tényleges éves kamata vagy induló, tényleges éves kamata magasabb, mint a kiváltandó hitelé, illetve a kiváltásra szolgáló hitel igénybevétele többletterhet jelentene az ügyfél számára. A tényleges éves kamat, illetve az induló tényleges éves kamat számításánál a hitelközvetítéssel kapcsolatos díjakat figyelmen kívül kell hagyni.*

d) *olyan közvetítési feltételeket alkalmazni – különösen a jutalékkal vagy egyéb javadalmazással összefüggésben –, amelyek nem felelnek meg a szolgáltatás és ellenszolgáltatás arányosságának.*

(4) *A (3) bekezdés a.) – d.) pontjaiban felsorolt esetekben a pénzügyi közvetítő az ügyféllel szemben javadalmazási igényt nem támaszthat.*

A Javaslat indokolása:

A hitel fogalmát a Javaslat Fogalmak című részében célszerű meghatározni, a Hpt. 2. számú melléklet I./10-11. pontja alapján. A Javaslat – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – a pénzügyi közvetítő hitelközvetítői tevékenysége esetében kifejezetten előírja hitelközvetítői szerződés írásbeli megkötését a pénzügyi közvetítő és az ügyfél között. A Javaslat az általános és a termék-tájékoztatási kötelezettségen túl többletkövetelményeket ír elő, amelyeket a hitelközvetítői szerződésnek tartalmaznia kell.

A Javaslat négy olyan esetet nevesít, amikor tilos a hitelközvetítés a pénzügyi közvetítő számára. Ezek egyrészt olyanok, amelyek a már meglévő hatályos jogszabályi rendelkezésekbe ütköznek [b.) és d.) pont], másrészt az ügyfél helyzete alapján a hitel igénybevétele nemteljesítéssel járna [a.) pont], valamint az ügyfél számára a jelenlegi terheihez képest többletterhet jelentenének [c.) pont]. Az utóbbi két tilalom egyúttal fogyasztóvédelmi célzatú is.

Az ágazati pénzügyi szolgáltatókra vonatkozó szabályok

Alapoktatás és vizsga, megújító oktatás

20. § (1) Az ágazati pénzügyi szolgáltató pénzügyi közvetítésre vonatkozó munkaszerződést vagy megbízási szerződést olyan természetes személlyel köthet, aki megfelel e törvény 6. § (5) és (6) bekezdésében foglalt feltételeknek, illetve megbízási szerződést csak olyan gazdálkodó szervezettel köthet, amelynek a tényleges pénzügyi közvetítői tevékenységet végző alkalmazottja, megbízottja igazolhatóan megfelel e törvény 6. § (5) és (6) bekezdésében foglalt feltételeknek.

(2) Az ágazati pénzügyi szolgáltató a munkaszerződés, illetve a megbízási szerződés megkötése előtt a leendő pénzügyi közvetítő részére térítésmentes alapoktatást és vizsgát köteles tartani.

(3) Az alapoktatás keretében az ágazati pénzügyi szolgáltatónak biztosítania kell azt, hogy a leendő pénzügyi közvetítő megismerje az ágazati pénzügyi szolgáltató tevékenységének, üzletpolitikájának és működésének főbb irányait, a pénzügyi közvetítő által forgalmazható pénzügyi termékeket, azok jellemzőit – beleértve a pénzügyi termékekkel járó kockázatokat –, a pénzügyi közvetítés folytatásához szükséges pénzügyi termék-leírásokat, utasításokat, szabályzatokat és mindazt, amit az ágazati pénzügyi szolgáltató a pénzügyi közvetítői tevékenység biztonságos és eredményes folytatásához szükségesnek tart.

(4) A pénzügyi közvetítő az alapoktatáson történő részvételét követően az ágazati pénzügyi szolgáltatónál vizsgát tesz, amelynek eredménye „megfelelt”, illetve „nem felelt meg” lehet. Az ágazati pénzügyi szolgáltató a „nem felelt meg” eredményű vizsgázó részére nem köteles újabb vizsgalehetőséget biztosítani.

(5) A pénzügyi közvetítő alapoktatáson történő részvételét és vizsgáját az ágazati pénzügyi szolgáltatónak ellenőrizhető módon dokumentálnia kell, a dokumentumokat a vizsga időpontjától számított 5 évig köteles megőrizni.

(6) Az ágazati pénzügyi szolgáltató a vele szerződéses kapcsolatban álló pénzügyi közvetítő részére évente legalább egy alkalommal – döntésétől függően vizsgakötelezettséggel járó vagy vizsgakötelezettséggel nem járó – térítésmentes megújító oktatást köteles tartani. A megújító oktatás tartalmát az ágazati pénzügyi szolgáltató szabadon alakítja ki.

A Javaslat indokolása:

A pénzügyi közvetítők oktatása és az ismereteikről történő számonkérés eventuais jellegű, és jelentősen eltérő jelenleg is a pénzügyi szolgáltatók gyakorlatában. A Javaslat minden ágazati pénzügyi szolgáltató számára előírja a kötelező alapoktatást és vizsgáztatást, továbbá a megújító vizsga megtartásának kötelezettségét. Az alapoktatás és a vizsga egyben a pénzügyi közvetítő felügyeleti nyilvántartásba vételének is feltétele [6. § (6) bekezdés].

Az ágazati pénzügyi szolgáltatók tájékoztatási és pénzügyi közvetítői támogatási kötelezettsége

21. § Az ágazati pénzügyi szolgáltató köteles a vele szerződéses kapcsolatban álló pénzügyi közvetítőnek a tevékenysége ellátásához szükséges információkat naprakészen – új pénzügyi termék bevezetése és közvetítésbe történő bevonása esetén – kellő felkészülést biztosítva, ellenőrizhető módon eljuttatni, továbbá a pénzügyi közvetítőt az ügyféltájékoztatáshoz, a pénzügyi termék ügyfél általi igénybevételéhez szükséges nyomtatványokkal térítésmentesen ellátni.

A Javaslat indokolása:

A pénzügyi közvetítőknek tevékenységük szakszerű folytatásához friss, naprakész információkkal kell rendelkezniük a közvetíthető pénzügyi termékekről. A pénzügyi termékek közvetítéséhez szükség van azokra a „nyomtatványokra” is, amelyek a pontos ügyféltájékoztatáshoz, illetve az egyes termékek igénybevételéhez elengedhetetlenek. A Javaslat ezért előírja az ágazati pénzügyi szolgáltató kötelezettségeként ezek biztosítását.

A pénzügyi közvetítő javadalmazása

22. § (1) Az ágazati pénzügyi szolgáltató a pénzügyi közvetítő javadalmazását – ideértve a pénzügyi közvetítőnek fizetendő díjak, jutalékok fajtáit és mértékét, illetve a költségtérítést, továbbá a jutalék visszaírását is – szabadon állapítja meg. Köteles azonban olyan javadalmazási rendszert alkalmazni, amely megfelel az ésszerű gazdálkodás követelményének, és biztosítja az ágazati pénzügyi szolgáltató eszközei megfelelő minőségének megőrzését.

(2) A pénzügyi közvetítő az ügyféltől csak olyan tevékenységért, szolgáltatásért kérhet javadalmazást, amely tevékenység vagy szolgáltatás az ágazati pénzügyi szolgáltatóval, illetve a gazdálkodó szervezettel kötött szerződésében teljesítendő feladatok körén kívül esik, és amelyért az ágazati pénzügyi szolgáltatótól vagy a gazdálkodó szervezettől nem kap javadalmazást.

A Javaslat indokolása:

A pénzügyi közvetítők javadalmazása (a jutalékok fajtái, azok mértéke, kifizetésük szabályai stb.) az ágazati pénzügyi szolgáltatók üzleti döntéseinek körébe tartozik, abba sem a jogalkotó, sem a Felügyelet nem szólhat bele. A „szabad mozgás” keretében azonban – kockázati megfontolásokból – szükségesnek tartja a Javaslat olyan jutalékrendszer kialakítását a szolgáltatók részéről, amely a portfólió minőségének megtartását, illetve javulását képes biztosítani. (Ilyen lehet például a speratív jutalék általános bevezetése, ha egy ágazati pénzügyi szolgáltató így dönt). Az ésszerű gazdálkodás követelményének megfogalmazása a verseny generálta „jutalékspirál” megállítására szolgál. (Ez különösen éles problémaként jelentkezett, illetve jelentkezik a gépjármű-finanszírozások „jutalékolásánál”).

A pénzügyi közvetítők egy része (például a hitelközvetítők) a jelenlegi gyakorlat szerint az ügyféltől is kér jutalékot, gyakorlatilag ugyanazon tevékenységért vagy szolgáltatásért, amelyet a pénzügyi szolgáltatóval kötött szerződés értelmében

köteles ellátni és amelyért a pénzügyi szolgáltató is fizet. A Javaslat (2) bekezdése ezt a kettősséget kívánja megszüntetni oly módon, hogy csak olyan tevékenységért teszi lehetővé jutalék felszámítását az ügyfél felé, amely nem tartozik a pénzügyi szolgáltatóval megkötött szerződés hatálya alá. Például egy pénzügyi közvetítő egy vállalkozás részére közvetít forgóeszközhitelt, de ezen túlmenően azt is vállalja, hogy a hitelkérelemhez szükséges mérleg-, eredmény- és cash flow tervet is összeállítja. Ez utóbbi már olyan szolgáltatás, amely nem része a hitelközvetítói tevékenységnek, így ezért a szolgáltatásért joggal számíthat fel díjat (jutalékot) az ügyfélnek.

Egyéb szabályozandó területek

A Javaslatban nem tértünk ki erre, de a szabályozandó területek közé tartozónak ítéljük még:

- a távértékesítést,
- a Felügyelet pénzügyi közvetítőkkel szembeni intézkedési jogkörének meghatározását (különös tekintettel a fogyasztóvédelmi rendelkezések be nem tartására),
- a pénzügyi közvetítők által fizetendő felügyeleti díj mértékének és megfizetésének szabályait.

11. (Bal)esetek a közvetítói tevékenység köréből

11.1 Amikor az ügyfél sem volt körültekintő

Az ügyfél – családi házának korszerűsítéséhez és felújításához – 7 millió forint összegű kölcsönt kívánt felvenni. Mivel nem volt járatos a hiteltermékek piacán, újsághirdetés alapján megkeresett egy pénzügyi közvetítőt. A közvetítőnek telefonon elmondta, hogy milyen célból kíván kölcsönt felvenni, majd másnap egy kávéházban találkoztak. A közvetítő – ügyfélnek történő elmondása szerint – 5 bankkal állt kapcsolatban, de egyet érezhetően végig nagyon favorizált, mert, hogy ott "nagyon jók a kapcsolatai és gyorsan el tud intézni mindent", még azt is, hogy nem kell fizetni értékbecslési díjat sem.

Át is adott egy tájékoztatót az ügyfélnek, hogy milyen papírokat kell összeszednie. Sebtében egy megbízást is elé tett, amiben a közvetítő a hitel összegének 3,5 %-áért vállalja, hogy az ügyfélnek hitelt szerez. Az ügyfél egy kicsit soknak találta ezt, de a közvetítő „megnyugtatta”, hogy 5 % alatt nem nagyon fog találni más hitelközvetítőt. Itt hibázott az ügyfél, mert ezt további ellenőrzés nélkül készpénznek vette. Azt nem lehet mondani, hogy a közvetítő „oroszlánrészt” vállalt volna a munkából, ugyanis tevékenysége gyakorlatilag – az ismertetésre kerülő – adminisztratív jellegű tevékenységre korlátozódott. Az ügyfél megkapta az igényelt hitelt – svájc frank alapon –, mivel, hogy a közvetítő szerint „ettől nincs jobb”. Az ügyfél folyósítási jutalékként kifizette a hitel összegének 1 %-át (70 ezer forintot), az értékbecslésre 36 ezer forintot, és az ügynökének – a vele kötött megbízási szerződés alapján – a hitelösszeg 3,5 %-át (bruttó 294 ezer forintot!). Az események felidézése alatt az ügyfél még mindig feldúlt volt. Arra a kérdésünkre, hogy milyen külön szolgáltatásokat nyújtott ezért az ügynök, a következőt válaszolta: az ügynök gondoskodott a tulajdoni lap és a térképmásolat beszerzéséről, időpontot egyeztetett

a hitelintézet szerződéses értékbecslőjével és segített a hitelkérelmi nyomtatványok kitöltésénél (ez utóbbi egyébként valószínűleg a pénzügyi intézménnyel kötött szerződésben szabályozott kötelezettsége is lehetett, tehát nem tekinthető külön szolgáltatásnak). Becslésünk szerint az adott földhivatal forgalmát ismerve, ez időben nem lehetett több, mint két óra, hozzáadott értékben pedig oly csekély, hogy töredéke a fenti megbízási díjnak. Mint később kiderült az értékbecslési díj nemfizetése „magától rendeződött”, ugyanis a hitelintézetnek akciója volt, amelynek keretében az értékbecslés költségeit ő fizette az ügyfél helyett.

Az ügyfél azt mondta, soha többet nem áll szóba közvetítővel, azt viszont elismerte, hogy nem volt körültekintő a megbízási szerződés aláírásakor. Igazat kell adnunk neki.

11.2 Amikor a házastárs sűgott

Egy házaspár hölgy tagja 2007-ben belépett egy pénzügyi termékeket közvetítő országos hálózatba. A házaspár – gyermekeikkel együtt – nagyértékű (cca. 60 millió forint) családi házában élt. A feleség elsősorban unit-linked biztosítással kombinált, halasztott tőketerlesztésű jelzáloghiteleket közvetített. E termékkonstrukció közvetítése jövedelmező volt, hiszen nemcsak a hitel összege, hanem a megkötött biztosítás után is jelentős jutalékot kapott. A családnak nem volt hitele, de igazából megtakarított pénze sem. Az értékesítés folyamán úgy döntöttek, hogy ők is felvesznek „befektetési céllal” svájci frankban³³⁶ denominált szabad felhasználású hitelt, unit-linked biztosítással kombinálva. Így is lett: 20 millió forintot vettek fel.

A férj egyik megbeszélésünkkel elővette a laptopját és csillogó szemekkel mutatta be excel táblázatában a konstrukciót, azaz hogyan lesz majd ebből a pénzből 20 év múlva közel 120 millió forint. Az excel-tábla valóban lenyűgöző volt: állítható paraméterek, valós múltbeli – 20-50 % közötti – hozamok, számtalan scenárió lehetősége. „Ehhez mit szólsz? Ez már valami, nem?” – mondta. „Igen, szépnek tűnik, de mi van, ha ez a trend megfordul?” – kérdeztem. „Az lehetetlen. A svájci frank mindig jó lesz, a portfólió kezelését pedig hozzáértők végzik” – válaszolta.

2008. októberétől aztán alaposan felfordult minden. Most láthatóan kétségbeestek, ami érthető. A befektetéseken eddig tetemes a veszteség, a hitelkamatok és az árfolyamok kedvezőtlen irányt vettek.

Az eset több szempontból is tanulságos: egyrészt lehetőség szerint a meglévő megtakarításainkból eszközöljünk befektetést, másrészt egy kockázatos ügyletet (hitelfelvételt), ne „fedezzünk” egy másik – jelentős kockázati kitettséggű – eszközzel, hiszen ezzel nem a kockázatok kezelése történik, hanem azok halmozása.

11.3. Amikor a pénzügyi szolgáltató bújt az ügynök bőrébe

A szerzők egy ingatlanhasznosítással foglalkozó vállalkozás vezetőjével vettek részt egy pénzügyi szolgáltatóval folytatott tárgyaláson. A vállalkozás bérbeadás céljából akart megvásárolni egy ingatlant, amihez hitelre volt szüksége, és amit 12 hónap alatt tervezett visszafizetni. 10 millió forint saját erővel rendelkezett, az idegen forrás-szükséglet 30 millió forint volt a 40 milliós vételárhoz. A vállalkozás minden tekintetben hitelképes volt és megalapozott cash flow-val rendelkezett: ingatlanainak többéves szerződés alapján állami költségvetési szervek voltak a bérlői, a bérleti díj határidőre történő fizetésében egyik állami intézmény esetében sem volt késedelem.

Az ügyfél a hitel biztosítékként extra felszereltségű panorámás házát ajánlotta fel, ami szolid becslések alapján is megközelítette a 100 millió forintot. A hitelintézet képviselői azt szerették volna, ha a teljes vételárat meghitelezheti a bank – akár 10 évre is – sőt, még ennél nagyobb összegre is lehetőséget láttak szabad felhasználású hitel formájában, mert a cég minősítése jó, az ingatlan pedig még nagyobb összeget is „elbír”. Az expanzív törekvés mozgatórugója a hitelintézeti volumenelvárásokban keresendő, hiszen a harmadik negyedévben volt a tárgyalás, erős nyomás alatt voltak a munkatársak a tervezett hitelállomány év végi teljesítését illetően. Ez megint csak rávilágít a subprime válság kapcsán bemutatott okfejtésünkre, amely szerint az érdekeltségi rendszer jelentősen képes eltéríteni – adott esetben nemcsak az ügynököt, hanem a pénzügyi intézményt is – az ügyfél valóságos szükségleteitől, akár úgy is, hogy a szolgáltató alaposan növeli kockázati kitétségét.

11.4. Amikor nehéz bármit is mondani

Az ügynökök közül sokan „foglalkoznak” vállalati hitelügyletek közvetítésével. Tapasztalataink szerint itt nagy a tanácstalanság: évek óta veszteséges, csökkenő árbevételű, negatív saját tőkéjű, lejárt köztartozásokkal, bejegyzett KHR („BAR”) státusszal, bizonytalan jogi helyzetű fedezetekkel, kezelhetetlen adósságszolgálattal rendelkező vállalkozások finanszírozási igényeivel keresik meg a pénzügyi intézményeket.

A közvetítők internetes oldalait böngészve megállapítható, hogy a hiteligény felméréséhez és a „hitelbírálathoz” szükséges adatok többnyire meglehetősen szűkösek: mennyi a vállalkozás árbevétele, mekkora volt az (adózott) eredménye, milyen tárgyi fedezetekkel rendelkezik a tervezett finanszírozási ügylethez, mekkora összegű és milyen típusú hitelre van szüksége a vállalkozásnak.

Az egyik közvetítő által – „konzultáció” keretében – bemutatott vállalkozás, amely az ügynök szerint „jó cég”, mert „nyereséges és tehermentes ingatlanfedezetet tud adni,” éves beszámolója alapján a következő főbb pénzügyi mutatókkal rendelkezett:

A mutató megnevezése	2007.	2008.
Tőkeellátottság	5,60%	4,97%
Idegen tőke/saját tőke aránya	1683,84%	1909,88%
Likviditási ráta	0,86	0,89
Likviditási gyorsráta	0,45	0,47
Kamatfedezet	0,38	0,66
ROE ³³⁷	13,28%	5,81%
ROA ³³⁸	11,81%	5,66%

Nehezen értette meg a közvetítő, hogy ez a vállalkozás már az inszolvens vállalkozások kategóriájába tartozik. A „konzultáció” végén megjegyezte, hogy „akkor ő nem tudja, hogy ma kinek lehet hitelt intézni”. Ilyen pénzügyi paraméterekkel rendelkező vállalkozás finanszírozása nemcsak a jelenlegi – azaz a korábbinál szigorúbb követelményeket támasztó – rendszerben nem lehetséges, hanem konszolidált viszonyok között sem.

12. Összefoglalás

Publikációnk „történeti részének” egy-egy blokkjaként áttekintettük a nemzetközi és a magyar pénzügyi intézményrendszer és a reálgazdaság főbb eseményeit, köztük a hitelválságot és annak negatív hatásait. Megállapítottuk, hogy Magyarországot – elsősorban a több tényező kiváltotta sérülékenysége, illetve az európai viszonylatban is kiemelkedő lakossági deviza-adósságállomány miatt – nagyon erősen érintette a válság.

Ezen két blokk – amely terjedelmét tekintve néhány oldalt foglal el anyagunkban – nem szerepelt vállalásaink között, viszont olyan súlyúnak éreztük témánk kibontása szempontjából, hogy feltétlenül foglalkoznunk kellett vele.

Rövid elemzést készítettünk a pénzügyi intézményrendszer szereplőiről, azaz a szolgáltatókról, az ügyfelekről és természetesen a közvetítőkről (ügynökökről), amelynek során arra a megállapításra jutottunk, hogy a piacon a felügyelt intézményi szereplők száma az ügyfélkörhöz – különösen annak összetételéhez – képest túlméretezett és az egyes ágazatok erősen koncentráltak. A közvetítők száma szintén túlméretezettséget mutat.

Az ügynöki tevékenység tanulmányozása során nem szorítkoztunk csak és kizárólag a pénzpiaci közvetítőkre, hanem – ugyanúgy, ahogy az egyes közvetítők tevékenysége is átlépi az adott piac mezsgyéjét – a szerzők is „túlterjeszkedtek” ezen, megvizsgálták mindegyik részpiac tételes jogi szabályozását, rávilágítottak az egyes ágazatok közötti főbb – gyakran indokolatlannak tűnő – szabályozási különbségekre.

Lépésről lépésre haladtunk végig a közvetítői tevékenységben jelenleg legnagyobb szerepet játszó megbízási (ügynöki) szerződés tartalmi vonatkozásain, a feldolgozás eredményeként pedig rögzítettük, hogy számottevő eltérések észlelhetők a pénzügyi szolgáltatók szerződéseiben, és hasonló megállapítást tettünk a pénzügyi szolgáltatók közvetítői kiválasztási gyakorlatát illetően is. Az elemzésben kitértünk az ügynökök javadalmazási rendszerére is.

Úgy véljük, hogy erre vonatkozó dokumentumok, illetve intézkedések bemutatásával alátámasztottuk azt a tényt, hogy a Felügyelet az elmúlt években nem nézte tétlenül a közvetítői tevékenység egyre nagyobb tényeresével járó kockázatokat, és a rendelkezésére álló eszközökkel igyekezett felhívni az érdekeltek (pénzügyi szolgáltatók, közvetítők, ügyfelek) figyelmét – az átláthatóbb működés, a fogyasztóvédelem biztosítása, a pénzügyi termék-kockázatok kezelése és a közvetítők ellenőrzése szempontjából – az általa követendőnek tartott magatartásra.

Ismertettük a szerzőknek – a pályázati anyag szintén nem tervezett részeként – a b-típusú pénzpiaci közvetítők körében végzett felmérését, amely úgy summázható, hogy a közvetítői tevékenység jogi szabályozottsága vonatkozásában – elsősorban a szakmai képesítést illetően – „jól tapintható” igény fogalmazódik meg a közvetítők részéről, míg bizonyos „fékek” beépítése a szabályozásba nem igazán preferált. A nem szorgalmazott tárgyak közé tartozik például a közvetítők anyagi érdekeltségi rendszere, a tevékenység ellenőrzése.

A szerzők megvizsgálták az Európai Unió szabályozását, másodlagos jogforrásait és – a biztosításközvetítésre vonatkozó joganyagot figyelmen kívül hagyva – igazából a probléma feltárását, az „útkeresést”, a véleményformálást tapasztalták a bizottsági anyagokban, de viszonylag kevés kézzelfogható eredményt (kivéve: fogyasztói hitel-megállapodásokról szóló irányelv) érzékelték. Természetesen – ahogy ez sok egyéb szabályozandó területen is érvényes – nem egyszerű az uniós reguláció kialakítása, hiszen a tagállamok is különböző módon tették, illetve teszik ezt jelenleg.

A szerzőknek – a nemzetközi kitekintés részeként – az elemzésbe bevont országok, Egyesült Királyság, Németország, Ausztria közvetítői szabályozásáról az a véleménye, hogy az Egyesült Királyság példaértékű mintául szolgálhat a transzparencia szempontjából, az osztrák szabályozás pedig egy jól felépített, logikus, szakmai fokozatokra épülő rendszernek tűnik. Talán a két tagállami szabályozás alapján lehetne egy minden tekintetben elfogadható szabályozást „összegyűrni”. A német szabályozás a két tagállaméhoz képest lényegesen lazább, és ezzel a magyar szabályozáshoz áll közelebb.

Az egységes, tevékenységalapú közvetítői törvény jövőbeli – de lege ferenda – szabályozásához a szerzők szerint a biztosítási törvény képezheti az „etalont”. Ezt, továbbá a közvetítői tevékenység magyarországi fonátságait és a nemzetközi szabályozási gyakorlatot is figyelembevéve igyekeztek néhány főbb szabályozási kérdésben elkészíteni Javaslatukat.

13. Jegyzetek

¹ A hitelválság több aspektusból történő megközelítéséről számos tanulmány látott napvilágot. Ezek közül – a teljesség igénye nélkül – kiemelnénk Király Júlia–Nagy Márton–Szabó E. Viktor: „Egy különleges eseménysorozat elemzése – a másodrendű jelzáloghitel-piaci válság és (hazai) következményei” (Közgazdasági Szemle, LV. évfolyam, 2008. július-augusztus); Várhegyi Éva: „A hitelválság és a magyar bankrendszer” (Fejlesztés és Finanszírozás 2009/1. szám); Erdős Mihály–Mérő Katalin: „A subprime válság és a pénzügyi szervezetek felügyelése”; Marsi Erika: „Elmélkedés a subprime egyes jelenségeiről” (Hitelintézeti Szemle, 2008. VII. évfolyam, 5 szám) című írását.

² A zsírsavak hosszan tartó emelkedett szintje miatt.

³ Az LDL-koleszterin (kis sűrűségű lipoprotein) és a triglicerid (a kis sűrűségű lipoproteinek alkotórésze).

⁴ Lásd erre vonatkozóan az Európai Parlament jogalkotási állásfoglalás-tervezetét. (A hitelminősítő intézetekről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatról (COM(2008)0704 – C6-0397/2008 – 2008/0217(COD)). Az új szabályok szerint a hitelminősítőknél felelősséget kell majd vállalniuk minősítéseikért és szankciókat – például adósságminősítési jogosultságuk elvesztése az EU tagállamainak piacán – alkalmazhatnak velük szemben az EU. (Forrás: <http://www.europarl.europa.eu/sides/>).

⁵ Körülbelül egy olyan – összeférhetetlen – helyzetet jelent, mint amikor egy hitelintézet szerződött ingatlanértékbecslő partnere egyúttal hiteleket is közvetít az intézménynek és az általa „hozott” ügyfél ingatlanának értékelését is ő végzi.

⁶ „Szabályozóknak és felügyelőknek egyaránt komoly feladatot jelent annak megakadályozása, hogy a kockázatok elrejtethetők legyenek a csoportok (= pénzügyi konglomerátumok – a szerzők) különböző, a bankoknál kevésbé szigorúan szabályozott tagjainál (szabályozási arbitrázs)”. (Forrás: A pénzügyi közvetítő rendszer. MNB. http://www.mnb.hu/engine.aspx?page=mnbhu_penzstab_penzkozv).

⁷ Barack Obama például 2009. júniusában felvetette egy új felügyeleti szervezet, a Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Ügynökség (Consumer Financial Protection Agency) felállítását, amely ellenőrizné a „kockázatos termékek” (például a hitelkártyák, az autóhitelek, a jelzáloghitelek kibocsátását). (Forrás: Barack Obama create Consumer Financial Protection Agency, <http://www.politico.com/news/stories/0609/23790.html>).

⁸ A Felügyelet véleménye, „A PSZÁF álláspontja az egységes Európai Unió pénzügyi felügyeleti hatóság felállításával kapcsolatban” címmel megtalálható a Felügyelet honlapján (www.pszaf.hu) http://www.pszaf.hu/data/cms1534789/egys_ges_Eur_pai_Uni_s_p_nz_gyi_fel_gyelet.pdf.

⁹ Természetesen voltak az Egyesült Államokban olyan intézmények – például a legnagyobb biztosítótársaság az AIG – amelyek állami segítségre (cca. 180 milliárd dollár) részesültek, vagy a Merrill Lynch befektetési bank, amelyet egy másik kereskedelmi bank, a Bank of America vásárolt meg.

¹⁰ A banknak 613 milliárd dolláros kötelezettségállománya volt ekkor.

¹¹ Casus belli = a háborút közvetlenül kiváltó, illetve annak indoklásául szolgáló esemény.

¹² Az orvosi gyakorlatban használt angol stroke szó az agyvérzés elnevezése.

¹³ Király Júlia előadásából a III. Pécsi Pénzügyi Napokon, 2009. március 31 – április 1. PTE Közgazdaságtudományi Kar, Pécs.

¹⁴ „A bankok közötti bizalmi válság (mind az euró-, mind a dollárpiacon, de egyes kisebb devizák piacán is) ahhoz vezetett, hogy azok vonakodtak egymásnak fedezetlenül, de sok esetben még fedezetten is bankközi hiteleket nyújtani. A likviditás újraelosztása tehát gyakorlatilag leállt, a bankok inkább saját számláikon tartották egyébként fölös likviditásukat is („liquidity hoarding”)”. (Forrás: Fischer Éva–Kóczán Gergely: Rendkívüli hatósági intézkedések és tanulságaik a jelzálogpiaci válság kapcsán. MNB-tanulmányok, 72. 2008. (Forrás: http://www.mnb.hu/Engine.aspx?page=mnbhu_mnbstanulmanyok&ContentID=10766).

¹⁵ A sérült érzékszert elzáró vérrög (latin).

¹⁶ 2008. évi jelentés a versenypolitikáról, Brüsszel 23.7. 2009. COM(2009) 374 végleges.

¹⁷ Például a német Sachsen Bank, az IKB Deutsche Industriebank AG, a Westdeutsche Landesbank AG részére HL C 270, 2008.10.25. „Az állami támogatásokról szóló szabályoknak a pénzügyi intézetek vonatkozásában a jelenlegi pénzügyi világválsággal összefüggésben tett intézkedésekre történő alkalmazása” című közlemény; HL C 10, 2009.01.15. „A pénzügyi intézetek feltőkésítése a jelenlegi pénzügyi válságban: a támogatás minimális szintre történő korlátozása és az indokolatlan versenytorzulás kiküszöbölését célzó biztosítékok” című közleménye (Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:010:0002:0010:HU:PDF>).

¹⁸ Például a német Hypo Real Estate-nek, a dán Roskilde Banknak.

¹⁹ Például Franciaország, Dánia, Írország részére.

²⁰ Például Franciaország, Olaszország vonatkozásában.

²¹ Spanyolország esetében.

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

²² Olyan programokat foglal magában, amelyek az itt felsorolt programok közül kettőt vagy annál többet tartalmaznak. Ilyen programot hagyott jóvá az Európai Bizottság Ausztria, Németország, Görögország tekintetében.

²³ Például a holland ING, a belga KBC, a német Bayerische Landesbank részére.

²⁴ Forrás: http://ec.europa.eu/magyarorszag/press_room/press_releases/20090408_allami_tamogatas_a_legfrisseb_b_mutatorendszer_hu.htm.

²⁵ Forrás: Időjárás visszatekintő 2008.05.05., www.metnet.hu.

²⁶ Egy tagállamnak az euró bevezetéséhez szükséges – a GDP-arányos költségvetési hiány, továbbá az államadósság maximális mértékére, szintjére, az árstabilitásra (infláció mértékére), a kamatkonvergenciára és az árfolyamstabilitásra vonatkozó – feltételek teljesítése.

²⁷ Forrás: Jelentés a pénzügyi stabilitásáról, (2009. április) MNB. (Forrás: http://www.mnb.hu/Engine.aspx?page=mnbhu_stabil&ContentID=12306). A további jegyzetekben: Stabilitási jelentés.

²⁸ Az MNB Monetáris Tanácsa 2008. október 22-i ülésén 300 bázisponttal – 8,50%-ról, 11,50%-ra – emelte az alapkamatot.

²⁹ Például a németországi autóipar és kereskedelem élénkítésére, a foglalkoztatás fenntartására szolgáló „roncsprémium” intézkedés.

³⁰ Például az 1995-ben off-shore jogállásból magyarországiává váló Közép-európai Nemzetközi Bank /CIB/ (1979), Citibank Rt. (1985), Unicbank Rt /a Raiffeisen Bank jogelődje/ (1986).

³¹ Például Creditanstalt Rt., BNP-Dresdner Bank Rt. (1990), ING Bank Rt. (1991), Credit Lyonnais Rt. (1992), Magyarországi Volksbank Rt., Hypobank Hungária Rt, Commerzbank Rt. (1993).

³² A pénzügyi intézményekről és a pénzügyi tevékenységről szóló 1991. évi LXIX. törvény (Pit.) – mint a pénzügyi intézményrendszer átfogó szabályozásának első törvényi megjelenítése – szerint az állam pénzügyi intézményekben lévő tulajdoni részesedése 1997. január 1. után nem haladhatta meg a 25%-ot [18.§ (1) bekezdés, 97.§ (3) bekezdés].

³³ Például MKB (1994), Budapest Bank (1995), MHB (1996), K&H (1997).

³⁴ A részvénytársaságot huszonnyolc bank és a Centre de Formation de la Profession Bancaire (CFPB), azaz a Francia Bankárképző Központ alapította.

³⁵ Az „egybiztosítós” piac felszámolása az Állami Biztosító monopolhelyzetének megszüntetésével kezdődött 1986-ban. Az Állami Biztosítónál maradt a lakossági, állami gazdasági, költségvetési szervi állomány, valamint a szövetkezeti, nem gépjármű vagyonszámvetési ágazatok és a teljes életbiztosítási állomány, míg az újonnan alapított Hungária Biztosítóhoz kerültek az állami vállalatok vagyonszámvetésai, a gépjármű-biztosítások, a nemzetközi biztosítások, az exporthitel-biztosítások és a viszontbiztosítási üzletág. A Providencia Osztrák-Magyar Biztosító 1990-ben kezdte meg működését, 1993-ban a Signal Biztosító Rt. Az Állami Biztosító privatizációja során 1992-ben a holland Aegon-csoport megszerezte a részvények 75%-át, 1995-ben pedig a fennmaradó 25%-ot. 1990-ben a német Allianz-csoport megvásárolta a Hungária Biztosító Rt. 49 %-át, majd 1998-ban a biztosító kizárólagos tulajdonosává vált.

³⁶ Az MFB 1991-ben, az EXIMBANK 1994-ben alakult.

³⁷ Ebben az időben hiányoztak például a devizaalapú termékek, a közép és hosszú lejáratú hitelek, a hitelkártyák, a kombinált termékek (például jelzáloghitel „ötvözése” unit-linked biztosítással), a pénzügyek intézése jellemzően „papíralapon” és nem elektronikus csatornákon történt.

³⁸ 1999. január 1-től a kereskedelmi bankok is jogosultak teljes körű befektetési szolgáltatási tevékenységet végezni.

³⁹ A pénzügyi konglomerátum intézményének ismérveit a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 96/D. §-a tartalmazza.

⁴⁰ Például K&H Általános Biztosító Rt. (1992), K&H Életbiztosító Rt. (1998), majd e két biztosító összeolvadása 2006-ban K&H Biztosító Zrt. néven; OTP-Garancia Biztosító Rt. (1993) /az OTP 2008-ban értékesítette a társaságot a francia Groupama-csoportnak/; MKB Általános Biztosító Zrt., MKB Életbiztosító Zrt. (2007).

⁴¹ Például az Allianz Hungária Biztosító Zrt. 2006-ban alapított hitelintézetet Allianz Bank Zrt. néven, az Aegon Magyarország Általános Biztosító Zrt. pedig – szintén 2006-ban – pénzügyi vállalkozást Aegon Magyarország Hitel Zrt. néven.

⁴² A széles körű nemzetközi hálózattal rendelkező Deloitte Touche Tohmatsu cég még 2006-ban közzétett kutatása szerint, 700 bank felvásárlása várható a következő négy évben Európában. (Forrás: A lakossági bankok piaca 2010-ig Deloitte Touche Tohmatsu, 2006.01.23.). E becsléssel kapcsolatban úgy véljük, hogy a jelenlegi pénzügyi és reálgazdasági krízis – annak lecsillapodásáig – egyelőre visszaveti az intézményi akvizíciókat. Most nem a „szabadon választott”, hanem a „kényszerházasságok” idejét éljük a pénzügyi intézmények területén.

⁴³ Például a Banca Intesa S.p.a és a San-Paolo-IMI S.p.a egyesülését követő CIB Bank Zrt., Inter-Európa Bank Nyrt. fúzió.

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

⁴⁴ A takarékszövetkezetek számának utóbbi évekbeli csökkenésében – igaz kisebb súllyal – az is szerepet játszott, hogy néhányan közülük (például a Nagyvázsonyi Kinizsi Takarékszövetkezet, Kinizsi Bank Zrt. néven, a Mohács és Vidéke Takarékszövetkezet, Mohácsi Takarékbank Zrt. néven) bankká alakultak át.

⁴⁵ Az 1993-ban alakult Országos Takarékszövetkezeti Intézményvédelmi Alap rövidítése. Elsődleges célja az integrált takarékszövetkezetek prudenciális működésének, pénzügyi stabilitásának megőrzése, valamint a válsághelyzetek megelőzése és a tagintézmények szakmai támogatása. Az OTIVA volt a takarékszövetkezeti konszolidáció lebonyolítója és 20 konszolidált takarékszövetkezet esetében írta elő a beolvadást, egyesülést. (Forrás: www.otiva.hu).

⁴⁶ Forrás: http://www.pszaf.hu/data/cms2042815/Aranykonyv_2008.xls.

⁴⁷ A Citibank Zrt. például 2009. január elsejétől az írországi székhelyű Citibank Europe plc magyarországi fióktelepeként végzi tevékenységét.

⁴⁸ 2008-ban a pénz- és a tőkepiaci intézmények vonatkozásában 9 fióktelep alakult, például az AXA Bank Zrt. a belga székhelyű AXA Bank Europe SA magyarországi fióktelepeként, az ING Bank Zrt. a holland ING Bank N.V. magyarországi fióktelepeként működik.

⁴⁹ A pénzügyi intézmény fogalmát itt nem a Hpt. meghatározása szerint, hanem annál szélesebben – pénzügyi, tőkepiaci, biztosítási és pénztárpiaci szereplőket is értve alatta – használjuk.

⁵⁰ Forrás: Stabilitási jelentés.

⁵¹ Forrás: Stabilitási jelentés.

⁵² Forrás: Stabilitási jelentés.

⁵³ Forrás: Dr. Csányi Sándor (elnök-vezérigazgató, OTP Bank Nyrt.), „A verseny és transzparencia kérdései a bankszektorban” címmel tartott prezentációja alapján. („Verseny és transzparencia”, II. Bankkonferencia 2007. november 6-7., Visegrád). A grafikonokon szereplő adatok forrásai: AdexNet, TNS/MI, OTP.

⁵⁴ A pénzügyi intézményrendszer és a reálgazdaság szereplői között magyar viszonylatban is jól érzékelhető a negatív irányú „finansial accelerator” mechanizmusának felerősödése: a gazdaság lelassulásával, a kockázati kitettség növekedésével egyidejűleg a pénzügyi intézmények szigorítottak hitelezési feltételeiken, ami a „gazdaság lassulását gyorsította”.

⁵⁵ Forrás: Stabilitási jelentés.

⁵⁶ Az 1 hónapos BUBOR 2009. szeptember 10-én például évi 8,00% (a jegybanki alapkamattal azonos) volt, és találtunk olyan hitelintézetet, amelyik – igaz, hogy ügyfelenként 25 millió forintos limitált betétösszegig, de nem befektetési jeggyel kombinált konstrukcióban – évi 12,00%-os kamatot kínált 1 hónapos futamidőre.

⁵⁷ Forrás: Stabilitási jelentés.

⁵⁸ GKI és a Sun Microsystem felmérése szerint 2008-ban az internetbanki szolgáltatásra szerződött ügyfelek száma megközelíti a 2 milliót (1,7 millió lakossági és 270 ezer vállalati ügyfél). (Forrás: http://www.pszaf.hu/data/cms1502285/ajanl_1_2009jav.pdf).

⁵⁹ Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2008. október) MNB. (Forrás: http://www.mnb.hu/Engine.aspx?page=mnbhu_stabil&ContentID=11578).

⁶⁰ Az előző jegyzetben megjelölt dokumentumból.

⁶¹ Ahogy a német Allianz SE honlapján 2007. márciusában olvasható volt: „Die Bankagentur ist die Zukunft”, azaz a banki ügynökök (ügynökségek) jelentik a jövőt. (Forrás: https://www.allianz.com/de/presse/news/geschaefsfelder_news/bankgeschaeft/news_2007-03-28.html).

⁶² Loan to value: a hitel összege/hitelbiztosítéki érték.

⁶³ A jen-alapú hitelek szerencsére nem nyertek igazán teret. A Felügyelet és az MNB több alkalommal felhívta mind a pénzügyi szolgáltatókat, mind a fogyasztók figyelmét az ázsiai valutában történő eladósodottság veszélyére (például távoli, többszörös áttételű kapcsolat a forinttal, kiemelkedő volatilitás (árfolyam-kockázat, magas kamatkockázat stb.).

⁶⁴ Holló Dániel: Kockázatalakulás a lakossági jelzáloghitelek piacán. MNB szemle, 2009. október (Forrás: http://www.mnb.hu/Engine.aspx?page=mnbhu_mnbszemle&ContentID=13156).

⁶⁵ A Kormány 153/2009. (VII. 23.) számú rendeletében 2009. szeptember 1-jei hatállyal a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete által felügyelt tevékenység folytatására jogosult szervezeteknek, személyeknek a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete által felügyelt tevékenysége vonatkozásában fogyasztóvédelmi hatóságként a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletét jelölte ki. [1.§ (1) bekezdés].

⁶⁶ A Gazdasági Versenyhivatal 2007-ben például 8 pénzügyi intézményt bírságolt meg a hitelkártya kamatmentes használatára vonatkozó, a fogyasztókat megtévesztő magatartása miatt, összesen 381 millió forint összegben. (Forrás: GVH).

⁶⁷ Váltás egyes lakossági és kisvállalati pénzügyi termékek esetében. – ágazati vizsgálat. Végleges jelentés. (Forrás: <http://www.gvh.hu/domain2/files/modules/module25/777170A574AD8E91.pdf>).

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

⁶⁸ Növekvő fiókhálózat–növekvő biztonság? (Forrás: DETEKTOR Plusz 2008/8-9. http://www.detektorplusz.hu/images/2008/det_08_8-9/d21-23wp.pdf).

⁶⁹ Például a mintegy 20.000 lakosú tolna megyei Dombóvár városában – a már ott működő három hitelintézet mellett – az elmúlt öt évben 4 új bank nyitott fiókot.

⁷⁰ A kelet-közép-európai országok átlaga még ennél is kedvezőtlenebb.

⁷¹ A felmérést az origo internetes portál készítette (Forrás: <http://www.klikkbank.hu/bankihirek/20080110-fiokokatmek.htm>). A 2008. évi záró adatokat és a 2009. évközi adatokat a táblázatban szereplő hitelintézetektől kért információk, a 2008. évi beszámoló részét képező kiegészítő mellékletek, illetve a hitelintézetek honlapjai alapján szereztük be, állítottuk össze.

⁷² A Volksbank 2005 decemberétől 2007. május 11-ig átvette az Általános Értékforgalmi Bank Zrt. 16 fiókját.

⁷³ A fiókok száma 54 és ún. 7 bankshop, összesen 61.

⁷⁴ Forrás: Dr. Csányi Sándor (elnök-vezérigazgató, OTP Bank Nyrt.), „A bankrendszer előtt álló kihívások” Bankkonferencia, 2006. november 13-14. PSZÁF.

⁷⁵ Alapvető tőkeegyelelési mutató = (kockázatok fedezésére figyelembe vehető alapvető tőke / tőkekövetelmény) * 8%.

⁷⁶ ROE: adózás előtti eredmény/(átlagos saját tőke - eredmény), ROA: Adózás előtti eredmény/átlagos mérlegfőösszeg, (Forrás: Stabilitási jelentés).

⁷⁷ Forrás: Stabilitási jelentés.

⁷⁸ Forrás: A felügyelt szektorok működése és kockázatai (2009. május), PSZÁF. http://www.pszaf.hu/data/cms1744443/riskoutlook_0905.pdf.

⁷⁹ Az OTP Bank Nyrt. leányvállalatokkal rendelkezik Szerbiában, Horvátországban, Montenegróban, Szlovákiában, Bulgáriában, Romániában, Ukrajnában és Oroszországban.

⁸⁰ A pénzügyi vállalkozások 2009. I. félévi adataiban ez már „fülöncsíphető”: az összesített adózott eredmény 2009. I. negyedévében -3,520 milliárd forint, az I. félévben pedig 4,233 milliárd forint volt, mely utóbbi – időarányosan – jelentősen elmarad a 2008. évi 29,647 milliárd forintos auditált adózott eredménytől. (Forrás: A PSZÁF által felügyelt szektorok adatainak idősorai. Pénzügyi vállalkozások. (Forrás: http://www.pszaf.hu/data/cms762370/Puvallidosor_20090908_10.xls).

⁸¹ Aranykönyv. Tájékoztató a felügyelt intézmények egyedi adatairól. (Forrás: http://www.pszaf.hu/data/cms2042784/Aranykonyv_2008.xls).

⁸² A táblázatban a legnagyobb – 26,05%-os – részesedéssel bíró OTP, konszolidált szintű (OTP Bank Nyrt, OTP Jelzálogbank Zrt., OTP Lakástakarékpénztár Zrt., Merkantil Váltó és Vagyonbefektető Bank Zrt.) részesedése szerepel. Az OTP Bank Nyrt. részesedése 19,25%.

⁸³ Népmozgalmi adatok 1950-2008., KSH. (Forrás: http://portal.ksh.hu/portal/page?_pageid=37,592228&_dad=portal&_schema=PORTAL).

⁸⁴ Termékek – például a lakástakarékpénztárakról szóló 1996. évi CXIII törvény 6. § (1) bekezdésének a.) pontja szerinti lakás-előtakarékossági szerződés – kedvezményezettjeként szerepelhetnek.

⁸⁵ A Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény 12/A. § (1) bekezdés. (a továbbiakban: Ptk.)

⁸⁶ A termékefejlesztés mögött nyilvánvalóan a későbbi, felnőttkori kapcsolatok megalapozása húzódik.

⁸⁷ Statisztikai Tükör II. évfolyam 48. szám, Oktatási adatok, 2008-2009., KSH. (Forrás: <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/okt0809.pdf>).

⁸⁸ Nyugdíjasok, nyugdíjak, 2009. KSH. (Forrás: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/hirlevel/0909/hirl0909_cikk_ujder3.html

⁸⁹ A KSH jelenti. Gazdaság és társadalom 2009/4. (Forrás: <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel20904.pdf>

⁹⁰ Az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság (ONYF) legfrissebb adatai szerint szeptember hónapban például összesen 3 026 591 tételt folyósítottak, melyből 1 693 689 darab (55,96 %) postai úton, míg 1 332 902 tétel (44,04 %) bankszámlára történő utalással jutott el a jogosultakhoz. (Forrás: http://www.penzcentrum.hu/cikk/1020065/1/mikor_hozzak_a_kovetkezo_nyugdijat_3_millio_felett_az_ellataso_k_szama).

⁹¹ Ez a pénzügyi intézmények túlnyomó részénél 70 éves kort jelent, de a hirdetésmények, kondíciós listák áttanulmányozása során találkoztunk 75 éves életkorral is.

⁹² Gyorstájékoztató, KSH, sorszám: 122. (Forrás: http://portal.ksh.hu/portal/page?_pageid=37,664848&_dad=portal&_schema=PORTAL).

⁹³ Österreichische Statistische Zentralamt (Forrás: http://www.statistik.at/web_de/static/ergebnisse_im_ueberblick_bevoelkerung_seit_1869_023290.xls).

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

- ⁹⁴ Ausztriai Vállalkozási Információs Központ. (Forrás: <http://www.avik.hu/index.php?lang=hu&menu=nyitolap>).
- ⁹⁵ 2. §.
- ⁹⁶ ÁSZ: önkormányzatok tömegei készültek fel az eladósodásra. (Forrás: <http://www.portfolio.hu/tool/print/3/119667>).
- ⁹⁷ 2003. évi CXXIX. törvény a közbeszerzésekről.
- ⁹⁸ Az állami költségvetési intézmények pénzügyeit a Magyar Államkincstár bonyolítja.
- ⁹⁹ Erdős Mihály (főigazgató-helyettes, PSZÁF): A pénzügyi piacokon működő közvetítők tevékenységének áttekintése. Szakmai konzultáció, Budapest 2009. június 16. Előadásanyag. (Forrás: http://www.pszaf.hu/data/cms1898597/erdosm_pukozv.pdf).
- ¹⁰⁰ A pénzügyi tanácsadó elnevezés az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) 54344101 számon meghatározott emelt szintű szakképesítés, használata csak ennek birtokában jogszerű.
- ¹⁰¹ A banki tanácsadó elnevezés az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) 54343605 számon meghatározott emelt szintű szakképesítés, használata csak ennek birtokában jogszerű.
- ¹⁰² OFFICINA Egyetemes Lexikon 946. oldal.
- ¹⁰³ Magyar Értelmező Kéziszótár második kiadás 1440. oldal. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975. Szerkesztette: Juhász József, Szóke István, Kovalovszky Miklós.
- ¹⁰⁴ A Küt. 2001. február elsejétől hatályos.
- ¹⁰⁵ 1. § (2) bekezdés.
- ¹⁰⁶ 1. § (3) bekezdés.
- ¹⁰⁷ 1. § (5) bekezdés.
- ¹⁰⁸ www.pszaf.hu „Kérdőív az ügynöki tevékenységgel kapcsolatban külön felhívást kapott intézmények részére.” (2007. február 16.).
- ¹⁰⁹ A biztosításközvetítést már a biztosítóintézetekről és a biztosítási tevékenységről szóló 1995. évi X. törvény is szabályozta.
- ¹¹⁰ 33. § (1) bekezdés.
- ¹¹¹ Biztosító: az a szervezet, amely a hatályos magyar jogi szabályozás, illetve valamely hatályos tagállami szabályozás szerint biztosítási és azzal közvetlenül összefüggő tevékenységre jogosult [3.§ (1) bekezdés 10. pont].
- ¹¹² A versengő termékek körét a Bit. 3. § (1) bekezdés 70. pontja határozza meg. E szerint versengő termékek azok a biztosítási termékek, amelyek a felhasználási célra, a fedezett kockázatok körére és az ehhez kapcsolódó biztosítási szolgáltatásokra tekintettel alkalmasak az ügyfél számára helyettesíteni egymást és a Bit. 1. és 2. számú mellékletei szerint azonos ágazatba, illetve azonos ágazat azonos alágazatába tartoznak.
- ¹¹³ Az ügynök független biztosításközvetítő megbízásából is eljárhat [48. § (5) bekezdés].
- ¹¹⁴ A vezérügynökök száma meglehetősen alacsony. 2006. december 31-én számuk 5, 2007., illetve 2008. december 31-én pedig 6 volt. (Forrás: Erdős Mihály 99. számú jegyzetben hivatkozott előadásanyaga).
- ¹¹⁵ Tevékenysége kiterjed a biztosító üzletviteléhez szükséges feladatokra, így többek között a szerződés megkötésére, a biztosítási kötvény kiállítására és a biztosítási díj átvételére [50. § (1) bekezdés]. A vezérügynök foglalkoztatásának feltételeit – büntetlen előélet, iskolai és szakmai képzés, biztosítási területen szerzett gyakorlat – az 50. § (3) bekezdés a.) – b.) pontja tartalmazza, amelyek többletkövetelményeket írnak elő az ügynökhöz képest.
- ¹¹⁶ Megállapította a 2007. évi L. törvény 6. § (1) bekezdése.
- ¹¹⁷ A 13. számú melléklet sorolja fel az egyes közvetítői típusokhoz, illetve a jogvédelmi biztosítási ágazathoz rendelt. A felsorolt képesítések szerepelnek az OKJ-ben.
- ¹¹⁸ A függő és független biztosításközvetítői hatósági képzés követelményrendszeréről és a hatósági vizsgáról szóló 18/2008 (VI.13.) PM rendelet.
- ¹¹⁹ 45. § a.) –b.) pont.
- ¹²⁰ Harmadik országban székhellyel rendelkező független biztosításközvetítő magyarországi fióktelepe esetében is legalább 5 millió forint tőke szükséges.
- ¹²¹ Káreseményenként legalább 1.120.200 euró, illetve évente együttesen legalább 1.680.300 euró összegű az Európai Unió egész területére kiterjedő hatályú felelősségbiztosítással vagy 1 680 300 euró vagyoni biztosítékkal kell rendelkezni [39. § (1) bekezdés].
- ¹²² Lásd: a független biztosításközvetítői és a biztosítási szaktanácsadói felelősségbiztosítási szerződés minimális tartalmi követelményeiről szóló 319/2004. (XII. 1.) Kormányrendeletet.
- ¹²³ Büntetlen előéletű, nem tölt be vezető tisztséget olyan gazdasági társaságban, amellyel szemben az engedély-kérelem benyújtását megelőző három évben csőd- vagy felszámolási eljárás indult, felsőfokú iskolai végzettség, szakmai és gyakorlati kvalifikációk, kizárólag egy adott biztosításközvetítőnél folytatja közvetítői tevékenységét,

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

biztosítóval nem áll munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban. [38. § (6) bekezdés a.) – d.) pont].

¹²⁴ A független biztosításközvetítőnek az ügyfél által befizetett, a biztosítót megillető, illetve a biztosító által befizetett, az ügyfelet megillető összegeket elkülönített ügyfélszámlákon (letéti számlán) kell tartania [42. § (2) – (3) bekezdés].

¹²⁵ 41. § (2) bekezdés. Ez megegyezik a függő ügynökkel szemben támasztott követelményekkel.

¹²⁶ 42. § (1) bekezdés.

¹²⁷ 46. § (1) – (2) bekezdés.

¹²⁸ A természetes személyként biztosítási szaktanácsadást végzők száma 2008. december 31-én pedig mindössze 7 volt. (Forrás: Erdős Mihály 99. számú jegyzetben hivatkozott előadásanyaga).

¹²⁹ A biztosítási szaktanácsadást folytató gazdálkodó szervezetek száma 2008. december 31-én pedig 18 volt. (Forrás: Erdős Mihály 100. számú jegyzetben hivatkozott előadásanyaga).

¹³⁰ 52. § (1) – (5) bekezdés.

¹³¹ 37. § (1) bekezdés a.) – h.) pont.

¹³² 166. §.

¹³³ A lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I.31.) Kormányrendelet.

¹³⁴ Ez az intézkedés – mint később kiderült – messze túllépett eredeti – az új lakást megfizetni vagy építeni nem tudó, valós, független piaci szereplők közötti használt lakáshoz jutás elősegítése – szándékán: fellendült a befektetési célú használt lakások vásárlása, illetve a családon belüli „kivásárlások”, ami súlyos kiadási terhekkel járt, illetve jár még ma is a költségvetésre.

¹³⁵ Forrás: A KSH jelenti: Gazdaság és társadalom 2007/1.

¹³⁶ Beiktatta az 1997. évi CLVIII. törvény 59. § (3) bekezdése.

¹³⁷ 3. § (1) bekezdés.

¹³⁸ Pénzügyi intézmény: a hitelintézet és a pénzügyi vállalkozás.

¹³⁹ A szakmai szóhasználatban az „a”, illetve a “b” típusú ügynök elnevezés onnan ered, hogy a Hpt. 2. számú melléklet I. fejezet 12. pont a.) és b.) alpontja tartalmazza az ügynöki tevékenység két típusának leírását.

¹⁴⁰ A Felügyelet által a honlapján (www.pszaf.hu) közzétett Felügyeleti állásfoglalások, Pénzpiac, 2006. alapján.

¹⁴¹ Ilyen tevékenységet végeznek például a pénzváltók.

¹⁴² A Hpt. 5.§ (3) bekezdése szerint hitelintézet bank, szakosított hitelintézet, szövetkezeti hitelintézet (takaré-, illetőleg hitelszövetkezet) lehet.

¹⁴³ Jó példa lehet erre a Takarékbank Zrt. egyes pénzügyi termékeit is megbízás alapján közvetítő ún. integrált takarékszövetkezetek.

¹⁴⁴ Az a-, és a b-típusú ügynökök jegyzékét a Felügyelet félévente közzéteszi honlapján (Hpt. 198/A. §).

¹⁴⁵ 5. § (1) – (2) bekezdés.

¹⁴⁶ Lakás-előtakarékossági szerződés. Az Ltp. szerint olyan betét- és hitelszerződés, amelyben a lakás-előtakarékoskodó arra kötelezi magát, hogy - a szerződés módosítása szerint - a szerződéskötéskor egy összegben vagy a megtakarítási idő alatt előre meghatározott rendszerességgel egyenlő részletekben történő befizetésekkel meghatározott összeget a lakástakarékpénztárnál betétként leköt, illetve elhelyez, a lakástakarékpénztár pedig kötelezettséget vállal arra, hogy a szerződésben meghatározott feltételek teljesülése és a lakás-előtakarékoskodó, illetve a kedvezményezett hitelképessége esetén az üzletszabályzatban rögzített módszer szerint a szerződésben meghatározott módon kiszámított összegű lakáscélú kölcsönt nyújt [7. § (1) bekezdés].

¹⁴⁷ 5. § (5) – (6) bekezdés.

¹⁴⁸ A magánnyugdíjpénztár szolgáltatása: a nyugdíjkorhatár elérésekor, vagy a pénztártag kérése alapján a nyugdíjkorhatár elérése után, továbbá ha a pénztártag munkaképesség-csökkenése eléri a rokkantsági nyugdíj megállapításához szükséges mértéket vagy egészségkárosodása eléri a rokkantsági nyugdíj megállapításához szükséges mértéket és nem rehabilitálható, illetőleg a pénztártag elhalálása esetén hozzátartozója részére, az egyéni számláján nyilvántartott összeg mint fedezet alapján megállapított, a pénztártag által választott szolgáltatáshoz tartozó szolgáltatási tartalékból folyósított nyugdíjjáradék, a hozzátartozó, illetve kedvezményezett járadéka, és a törvényben szabályozott egy összegben történő pénzbeli kifizetés [Mpt 2. § (4) bekezdés j.) pont].

¹⁴⁹ Feladata a nyugdíjcélú megtakarítások összegyűjtése, kezelése és kifizetése [Öpt. 2. § (5) bekezdés c.) pont, illetve 10. § (1) bekezdés a.) pont].

¹⁵⁰ Szolgáltatásai: szociális kockázat bekövetkezése esetén, jogszabály által előírt szociális kötelezettségek alapján biztosított kiegészítő ellátás, valamint a gyógyszer és gyógyászati segédeszköz árának támogatása [Öpt. 10. § (1) bekezdés b.) pont].

¹⁵¹ Feladata az egészség védelmét szolgáló programok szervezése és finanszírozása, egészségügyi szolgáltatások megvásárlása [10. § (1) bekezdés c.) pont].

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

¹⁵² Mpt. 4. § (2) bekezdés z.) pont, illetve Öpt. 2.§ (1) bekezdés d.) pont.

¹⁵³ Mpt. 22/A. § (1) bekezdés és Öpt. 11/A. § (1) bekezdés.

¹⁵⁴ Mpt. 22/A. § (2) bekezdés és Öpt. 11/A. § (2) bekezdés.

¹⁵⁵ Mpt. 22/A. § (4) bekezdés, valamint Öpt. 11/A. § (4) bekezdés.

¹⁵⁶ Mpt. 22. § (5) bekezdés.

¹⁵⁷ Mpt. 22/B. § (1) bekezdés, és Öpt. 11/B. § (1) bekezdés.

¹⁵⁸ 22/B. § (2) bekezdés, Öpt. 11/B. § (2) bekezdés.

¹⁵⁹ A pénztártitok és az üzleti titok fogalmát az Mpt. 78. § (1) – (2) bekezdése, illetve az Öpt. 40/A. § (1) – (2) bekezdése határozza meg.

¹⁶⁰ 111. § (1) bekezdés.

¹⁶¹ 4. § (2) bekezdés 10. pont.

¹⁶² A befektetés szolgáltatási tevékenységeket a Bszt. 5. § (1) bekezdése sorolja fel. Idetartozik többek között a befektetési tanácsadás [e.) pont], amelyet a Bszt. 4. § (2) bekezdésének 9. pontja a következőképpen határoz meg: „pénzügyi eszközre vonatkozó ügylethez kapcsolódó, személyre szóló ajánlás nyújtása, ide nem értve a nyilvánosság számára közölt tény, adat, körülmény, tanulmány, riport, elemzés és hirdetés közzétételét, továbbá a befektetési vállalkozás által az ügyfél részére adott, e törvény szerinti előzetes és utólagos tájékoztatást.”

¹⁶³ 10.§ (1) bekezdés.

¹⁶⁴ . § (2) bekezdés 47. pont.

¹⁶⁵ 115. § (1) bekezdés.

¹⁶⁶ A pénzügyi eszközök egyes formáit a Bszt. 6. § a.) –k.) pontjai részletezik.

¹⁶⁷ A Bszt. 4. § (2) bekezdésének 36. pontjában meghatározott fogalom: „az azonos szerződési feltételek mellett, az ügyfelek által átadott eszközök egymástól el nem különített, együttes kezelésével létrehozott és működtetett befektetési forma, amelynek célja, hogy az ügyfelek számára portfóliókezelési szolgáltatást nyújtson, illetőleg tagjaiként az ügyfelek közvetve vegyenek igénybe ilyen szolgáltatást.”

¹⁶⁸ A tőkepiacról szóló 2001. évi CXX törvény (Tpt.) 5. § (1) bekezdésének 114. pontjában definiált fogalom. „az Európai Unió tagállamának tőzsdéje és minden más olyan piaca, amely megfelel a következő feltételeknek: a) piacműködtető által működtetett és/vagy irányított multilaterális rendszer; b) megkülönböztetésmentesen, szabályaival összhangban összehozza több harmadik fél pénzügyi eszközökben lévő vételi és eladási szándékát, vagy elősegíti ezt oly módon, hogy az szerződést eredményez a szabályai alapján kereskedésre bevezetett pénzügyi eszköz tekintetében; c) a székhely szerinti ország hatáskörrel rendelkező felügyeleti hatóságának engedélyével rendelkezik, d) rendszeres időszakonként, meghatározott időben működik; e) szerepel az Európai Bizottság honlapján közzétett, a szabályozott piacokról készített jegyzékben”.

¹⁶⁹ 115. § (2) bekezdés a.) –b.) pont.

¹⁷⁰ 4. § (2) bekezdés 10. pont.

¹⁷¹ Az árutőzsdei szolgáltató csak magyarországi függő ügynökkel köthet közvetítói szerződést [112. § (2) bekezdés].

¹⁷² 112.§ (1) bekezdés a.) pont.

¹⁷³ 112.§ (1) bekezdés b.) pont.

¹⁷⁴ 113. § (1) bekezdés.

¹⁷⁵ 113. § (2) bekezdés.

¹⁷⁶ 13. § (2) bekezdés.

¹⁷⁷ 116. § (1) bekezdés a.) –c.) pont.

¹⁷⁸ 115. § (3) bekezdés.

¹⁷⁹ 5. § (4) – (5) bekezdés.

¹⁸⁰ 113. § (5) bekezdés.

¹⁸¹ Bszt. 155. § (1) bekezdés.

¹⁸² Lásd például a Hpt. hatálya alá tartozó ügynökök alvállalkozói igénybevételére vonatkozó problémáját.

¹⁸³ „2. Súlyos betegségre utaló tünetek a globális pénzügyek világában”.

¹⁸⁴ Lásd például: „Lemondott a pénzügyi felügyelet elnöke” (Forrás: http://index.hu/gazdasag/magyar/2009/06/18/fejtes_vesztette_a_pszaf/).

¹⁸⁵ Erdős Mihály 99. számú jegyzetben hivatkozott előadásanyaga alapján.

¹⁸⁶ Lásd a 108. számú jegyzetet.

¹⁸⁷ STRAKETING Stratégiai Marketingkutató és Tanácsadó Iroda. A vizsgálatot az Iroda 2008. szeptemberében végezte.

¹⁸⁸ „A pénzügyi piacokon működő közvetítők körében lebonyolított próbavásárlások általánosítható tapasztalatainak összefoglalója”, 2008 október. (Forrás: http://www.pszaf.hu/data/cms1943170/strake_osszefogl.pdf).

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

189

Forrás: http://www.pszaf.hu/bal_menu/szabalyozo_eszkozok/pszafhu_bt_ajanlirelvutmut/ajanlas_ft/pszafhu_ajanlirelvutmut_20061117_1.html

¹⁹⁰ Lásd erről a „8. A közvetítők szabályozási várakozásaival kapcsolatban végzett interjúk tapasztalatai” című részt, illetve a kérdőív 11. kérdését.

¹⁹¹ Forrás: http://www.pszaf.hu/data/cms694449/pszafhu_mnbpszaf_ajanlas.pdf.

¹⁹² Forrás: http://www.pszaf.hu/data/cms649161/pszafhu_ajanlas_2008_4.pdf.

¹⁹³ A Felügyeletnek tudomása van róla, hogy az ajánlás kiadása idején egyeztetés alatt áll a Hpt. módosítására irányuló törvényjavaslat (2008. decemberét írjuk, e lábjegyzet készítésekor pedig 2009. augusztusa van – a szerzők), melynek Országgyűlés általi megszavazása esetén pénzügyi közvetítő a jogszabály alapján függő ügynök, független ügynök, valamint pénzügyi intézmény lehet. Amennyiben az említett jogszabályváltozás elfogadásra kerül, jelen ajánlás hatálya ki fog terjedni a felsorolt pénzügyi közvetítőkre is, kiemelten a függő ügynökökre.

¹⁹⁴ Forrás: http://www.pszaf.hu/data/cms694399/pszafhu_vezkorlev_6_2008.pdf.

¹⁹⁵ Forrás: http://www.pszaf.hu/data/cms2033887/vezkorlev_10_2009.pdf.

¹⁹⁶ Véleményünk szerint a pénzpiacon folytatott ügyletekre szegmentált ügynöki tevékenységek közül a gépjármű-vásárlók finanszírozása az, ahol a megbízó által fizetett jutalék mértékének „mindent legyőző ereje” van. E területen az elmúlt években olyan jutalékspirál (például 15%-os jutalék) indult be, hogy az már felveti a megbízók jövedelmezőségének és az ésszerű gazdálkodás megvalósulásának a kérdését is.

¹⁹⁷ Előfordult, hogy egyik-másik cégbíróság a cégbejegyzés vagy a tevékenység bővítése alkalmával hiánypótlási felhívásában a Felügyelet engedélyét kérte e tevékenység bejegyzéséhez, hivatkozva arra, hogy a tevékenység a Hpt. 3.§ (4) bekezdése szerint engedélykötelesnek minősül. A cégbírák egy része figyelmen kívül hagyta ugyanezen szakasz (9) bekezdését. Napjainkra „letisztultnak” nevezhető a cégbíróságok gyakorlata e kérdést illetően.

¹⁹⁸ H. (Forrás: http://portal.ksh.hu/pls/portal/vb.teaor08_pkg.show_teaor_tart?teaor_kod=6619).

¹⁹⁹ 1/2006. (II. 17.) OM rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről.

²⁰⁰ Például az Opten Infomatikai Kft. vagy a HBI Company Data Kft. – kapcsolati hálókat is tartalmazó – adatbázisa.

²⁰¹ Megjegyezzük, hogy a a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény (Pmt.) 1.§ (4) bekezdésének a.) – d.) pontjai szerint, az egyes ágazati törvényekben meghatározott ügynökök (így például a Hpt. szerinti b-típusú ügynök) egy része, nem tartozik a törvény hatálya alá.

²⁰² Elsődlegesen a b-típusú pénzpiaci közvetítők szerződéses kapcsolataira épül az elemzésünk.

²⁰³ A „szerződés” elnevezése intézményenként változó: megbízási szerződés, ügynöki szerződés, együttműködési megállapodás, megállapodás, szerződés, partneri megbízási szerződés, megbízás pénzügyi közvetítésre stb. Elemzésünkben a felsorolt fogalmakat szinonimaként használjuk. Ugyancsak egymást helyettesítő fogalomként használjuk a pénzügyi intézmény vagy pénzügyi szolgáltató, továbbá az ügynök, a közvetítő elnevezéseket is.

²⁰⁴ Természetes személyek, vállalkozások és szervezetek.

²⁰⁵ Helyesebb lett volna betételhelyezés megfogalmazást használni, ugyanis a hatályos jogi szabályozás alapján a befektetési szolgáltatások [Bszt. 5. (1) – (2) bekezdés] a Hpt. hatálya alá tartozó szolgáltatások körében, illetve ügynökök által nem közvetíthetők. Például egy lekötött betéttel és befektetési jeggyel kombinált megtakarítási termék – amiből nagyon sokat láttunk az utóbbi években – az ügynök által nem közvetíthető.

²⁰⁶ A pénzügyi termék – különösen, ha megtakarítási termékről van szó – a bizalmi jószág körébe tartozik: az ügyfél betekintést kell, hogy engedjen vagyoni viszonyaiba, amihez viszont elengedhetetlen a szolgáltatóval (annak képviselőjével), illetve a közvetítővel szembeni bizalom megléte.

²⁰⁷ A hirdetésekről – tekintettel arra, hogy fogyasztóvédelmi szempontból fajsúlyos dolgokról van szó – külön szólunk majd.

²⁰⁸ Lásd: a közvetítő jogállására vonatkozó rendelkezéseket.

²⁰⁹ A mai gyakorlat szerint minden esetben kap, hiszen a pénzügyi intézmény megbízása alapján jár el. Lásd továbbá a Felügyelet – már ismertetett – 4/2008. (XII. 4.) számú ajánlását.

²¹⁰ Ahogy például a pénzügyi intézmények számára a Hpt. 203. § (1) bekezdése előírja: a pénzügyi intézmény egyértelműen és közérthetően köteles ügyfeleit, illetve jövőbeni ügyfeleit a pénzügyi intézmény által nyújtott szolgáltatások igénybevételének feltételeiről, valamint e feltételek módosulásáról tájékoztatni.

²¹¹ Forrás: Erdős Mihály 99. számú jegyzetben hivatkozott előadásanyaga alapján.

²¹² Hpt. 3. § (1) bekezdés h.) pontja, illetve a 2. számú melléklet I. fejezet 12.) pontja.

²¹³ Például a Tpt. 4. § (2) bekezdésének 53. pontjában.

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

²¹⁴ A prudenciális követelmények megvalósulásának, a pénzügyi szolgáltatók belső és külső (hatósági) ellenőrzésének egyik fontos „segédeszköze” az írásbeliség, amit az intézmények működésével kapcsolatosan az ágazati törvények is előírnak. A Hpt. 77. § (2) bekezdése szerint például a pénzügyi intézmény kockázatvállalással járó ügyletet kizárólag írásban köthet. A szóban kötött pénz- és tőkepiaci ügyleteknél az ügyletkötést írásban vissza kell igazolni.

²¹⁵ 6. § (3) bekezdés.

²¹⁶ 474 – 484. §.

²¹⁷ Összhangban a Ptk 474. § (2) bekezdésével.

²¹⁸ Lásd: „4. Az ügynökök és a pénzügyi intézmények üzleti kapcsolatainak kialakítása, a partnerek szűrése” című részt.

²¹⁹ A Hpt. 19. §-a kimondja, hogy a 14. § (1) bekezdés *h*) pontjában meghatározott esetben (azaz: az engedélyköteles a-típusú pénzügyi közvetítés engedélyeztetésénél) az engedély iránti kérelemhez be kell nyújtani az írásbeli szerződést, amely azt a szerződési kikötést is tartalmazza, hogy a Felügyelet, illetőleg a hitelintézet korlátozás nélkül ellenőrizheti az ügynöknél a megbízás tárgyát képező tevékenységgel kapcsolatos gazdálkodást és az üzleti könyveket.

²²⁰ Lásd a közvetítők körében végzett felmérésünket, illetve a 9. kérdésre adott válaszokat.

²²¹ Például a nyugdíjpénztárak tagszervezői.

²²² A nem sztenderdizált vállalati hitelek jutalékkulcsai lényegesen alacsonyabbak, mint a lakosságiaké és általában egy felső határt is tartalmaznak a kifizethető jutalék összege tekintetében.

²²³ Különösen a tartós jogviszonyoknál, például hosszú lejáratú jelzáloghiteleknel alkalmazzák.

²²⁴ Forrás: MNB. (a 64. számú jegyzetben megjelölt dokumentum alapján).

²²⁵ Idetartoznak a működési célú hitelek (folyószámlahitel, forgóeszköz hitel).

²²⁶ Ahogy már korábban ismertettük: feltéve, ha a pénzügyi szolgáltató tart ilyen oktatást, illetve vizsgát.

²²⁷ Jelzáloghitelezéssel foglalkozó vállalkozások, lízingtársaságok, faktorcégek.

²²⁸ A PSZÁF által felügyelt szektorok adatainak idősorai, 2009.09.09. A mérés az MFB, az EXIMBANK, a KELER Rt., illetve a szövetkezeti hitelintézetek nélküli bankszektorban történt. (Forrás: http://www.pszaf.hu/jelentesek_statisztikak/statisztikak/idosorok).

²²⁹ Háztartások és vállalatok hitelei együttesen.

²³⁰ A kamatbevételek és a kamatráfordítások különbözete.

²³¹ 201. § (8) bekezdés.

²³² A Küt. egyébként az önálló kereskedelmi ügynökre vonatkozóan előírja, hogy „a kereskedelmi ügynöki szerződés időtartama alatt a kereskedelmi ügynök csak a megbízó írásbeli hozzájárulásával köthet más megbízóval hasonló tárgyú kereskedelmi ügynöki szerződést”. [6. § (2) bekezdés].

²³³ 22. § (2) bekezdés.

²³⁴ 16. § (2) bekezdés.

²³⁵ Főtevékenységnek a cégkivonatban, illetve a vállalkozói igazolványban ilyenként megjelölt tevékenység tekintendő, továbbá szükséges az is, hogy az ügynök tényleges bevételének (árbevételének) meghatározó része ebből a tevékenységből származzon.

²³⁶ http://www.pszaf.hu/bal_menu/piaci_szereplok/nyilvantartasok.

²³⁷ A minta meglehetősen kicsi, hiszen az ügynökök ezen csoportjának mindössze 0,09 %-át jelenti. Mivel a minta elemszáma az alapsokasághoz viszonyítva alacsony, a reprezentativitás mértéke fenntartással kezelendő.

²³⁸ A lista az excel fájl dátumának tanúsága szerint 2009. május 20-án készült.

²³⁹ <http://www.ecegjegyzek.hu/>. Az oldalon szereplő adatok nem hivatalos adatok, csak tájékoztató jellegűek.

²⁴⁰ 2008. október 1-jei hatállyal.

²⁴¹ A felszámolási eljárás megindításának napja: 2008. november 10.

²⁴² Tanulmányunk készítése folyamán, 2009. szeptember 3-án jelent meg a Felügyelet honlapján egy körlevél, amely a hitelintézetekkel és pénzügyi vállalkozásokkal kapcsolatban álló b.) típusú ügynökök bejelentésének módjáról, illetve a már bejelentett adattartalom felülvizsgálatáról szól. A Felügyelet a körlevelében rögzíti, hogy „...Az ellenőrzés során számos jelentésnél hibás adattartalommal (adószám mező üresen hagyása, azonos adószámon több társaság, vagy egyéni vállalkozó bejelentése, adószámnál nem az első 8 karakter alkalmazása, alkalmazottak bejelentése, stb.) került beküldésre, illetőleg automatikus betöltésre”. (Forrás: Körlevél a hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások számára a b) típusú ügynökök bejelentéséről a Felügyelet felé. http://www.pszaf.hu/hirek_ujdonsagok/b_ugynok_bejelentes.html

²⁴³ Lásd erre vonatkozóan Erdős Mihály–Mérő Katalin 1. számú lábjegyzetben hivatkozott tanulmányának 21. oldalát: „Bizonyos számítások szerint nálunk az átlagos lakáshitel ügynöki jutalékszintje már elérte a kockázattal korrigált átlagos marzsokat, ami elgondolkodtató”.

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

²⁴⁴ Például: Northern Rock, Royal Bank of Scotland, Halifax Bank of Scotland, RBS, Lloyd Banking Group stb.).

²⁴⁵ „A tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló 86/653/EGK tanácsi irányelv (Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:06:01:31986L0653:HU:PDF>).

²⁴⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2002/92/EK irányelve a biztosításközvetítésről. (Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0092:HU:HTML>).

²⁴⁷ Jelzálog(hitel)-bróker.

²⁴⁸ Jelzáloghitel az EU-ban. Zöld Könyv, Brüsszel, 2005. 07. 19. COM(2005)327 végleges. (Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0327:FIN:HU:DOC>).

²⁴⁹ Zöld Könyv (Green Paper): egy nagyobb (szak)ágazat problémáira, jövőbeni szabályozására vonatkozó vitaindító dokumentum, amelyet az Európai Bizottság ad ki.

²⁵⁰ Fehér Könyv (White Paper): az Európai Bizottság egy nagyobb jogalkotási programcsomagjára vonatkozó tervét jelenti, ami később irányítúként szolgálhat a jogalkotáshoz.

²⁵¹ Fehér könyv - a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szakpolitikáról (2005–2010) COM(2005) 629, 2005. december. (Forrás: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/hu/com/2005/com2005_0629hu01.pdf).

²⁵² Zöld Könyv Az egységes piaci lakossági pénzügyi szolgáltatásokról COM(2007) 226 végleges. 44. és 56. pont. (Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=en&ihmlang=en&lng1=en,hu&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,f>

[i,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=448199:cs&page=](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=en&ihmlang=en&lng1=en,hu&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,f)

²⁵³ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárty: Hitel és társadalmi kirekesztés a jóléti társadalomban 2008/C 44/19. http://www.epa.oszk.hu/00800/00877/01495/pdf/C_2008_044_0074_0083.pdf

²⁵⁴ A vélemény az EU másodlagos jogforrásai közé tartozik, de a szintén idetartozó rendelettel, irányelvvel és határozattal szemben nem rendelkezik jogi kötelező erővel, csakúgy, mint az ajánlás.

²⁵⁵ 5.1 c.) pont.

²⁵⁶ 6.3.2.1. l.) pont.

²⁵⁷ Az Európai Bankföderációt 1960-ban alapították az EU és az EFTA tagállamai az európai bankszektorttal összefüggő vélemények fórumaként.

²⁵⁸ Report on Integration of European Financial Services Markets, Brüsszel <http://www.fbe.be/DocShareNoFrame/Docs/1/BNGPBNJAEACPFEBKGHDBJHEI5NF377VD8TBOQHU3YD1H/EBF/docs/DLS/EBF-Integration-report-2007-02232-01-E.pdf>), illetve Európai Bankföderáció (European Banking Federation – EBF): Jelentés az európai pénzügyi szolgáltatások piacainak az integrációjáról (Forrás: Hitelintézet Szemle, 2008/7. évfolyam 4. szám. http://www.bankszovetseg.hu/anyag/feltoltott/HSZ4_EBF_368_398.pdf).

²⁵⁹ A jelentés nyilvánvalóan a függő ügynökökre – a Hpt. szerinti b-típusnak megfelelő – ügynökökre utal.

²⁶⁰ Lásd a 251. számú jegyzetet.

²⁶¹ Az Irányelv 2008. április 23-án került elfogadásra, a hatálybalépés napja: 2008. június 11. A 27. cikk szerint a tagállamoknak 2010. május 12-ig kell elfogadniuk és kihirdetniük azokat a rendelkezéseket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy nemzeti joguk megfeleljen az Irányelvnek.

²⁶² 3. cikk f.) pont.

²⁶³ Hpt. 8. § (4) bekezdés.

²⁶⁴ A hatályos magyar pénzügyi ügynökök típusait az „5.3.2. Az ügynöki tevékenység szabályozása az ágazati törvényekben, az ügynökök típusai” című részben tárgyaltuk.

²⁶⁵ A-típusú tevékenységet folytatnak a pénzváltók és a megbízás alapján záloghitelezéssel foglalkozó társaságok („zálogházak”).

²⁶⁶ 17. bekezdés.

²⁶⁷ 3. cikk a.) pont.

²⁶⁸ II. számú melléklet III/4. pont.

²⁶⁹ E kötelezettségek az Irányelv értelmében természetesen a hitelnyújtót is terhelik.

²⁷⁰ 24. bekezdés.

²⁷¹ 21. cikk

²⁷² 20. bekezdés.

²⁷³ Forrás: Dan Waters (Director, Retail Policy & Conduct Risk, FSA): What is the role of distribution in achieving the right outcome for consumers? An FSA overview (http://www.fsa.gov.uk/pages/Doing/Events/mortgage_sector.shtml).

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

²⁷⁴ Magyar fordításban a jelzáloghitel-termék bemutatója, a hazai terminológiában leginkább a b-típusú ügynökhöz hasonlítható.

²⁷⁵ Használatos még a master broker („a mester broker”) fogalma is, aki a piacon elérhető jelzáloghitelek teljes választékát kínálja.

²⁷⁶ Az UK-ban a hitelnyújtóknak négy csoportja ismert: bankok, lakásépítő társaságok (building societies), pénzügyi vállalkozások (finance companies), helyi hatóságok (local authorities). Felügyeletüket az FSA látja el.

²⁷⁷ Az FSA – független állami felügyeleti intézményként – 1999. júniusától vette át a jegybanki funkciókat is ellátó Bank of Englandtól a bankfelügyeleti feladatokat.

²⁷⁸ FSA wants to see improvements in Key Facts documents (Forrás: <http://www.fsa.gov.uk/pages/Library/Communication/PR/2005/050.shtml>).

²⁷⁹ Annual Percentage Rate.

²⁸⁰ A magyar jog (Ptk. 201. §) szolgáltatás-ellenszolgáltatás feltűnő aránytalanságának tilalmával állítható párhuzamba.

²⁸¹ Key Rules for Mortgage and Home Reversion Brokers címen. (Forrás: http://www.fsa.gov.uk/pubs/handbook/keyrules_mhr.pdf).

²⁸² Financial Services Compensation Scheme (FSCS). Egy olyan – a pénzügyi szolgáltatásokról és piacokról szóló 2000. évi törvény XV. részében foglalt szabályok alapján működő – pénzalap, amely az ügyfelek pénzügyi szolgáltatói tevékenysége következtében keletkezett veszteségeinek rendezésére szolgál, mintegy utolsó „állomásként” (last resort). (Forrás: <http://www.fscs.org.uk/>). A magyar Befektetővédelmi Alaphoz, illetve az Országos Betétbiztosítási Alaphoz hasonló intézmény.

²⁸³ Sok bróker 200 fontos átalánydíjat is kínál. Paying mortgage brokers fees or commission? (Forrás: http://www.mortgagesorter.co.uk/mortgage_broker_fees.html).

²⁸⁴ A Pénzügyi Ombudsman Hivatal (Financial Ombudsman Service) 2001-től létezik az UK-ban. Bármilyen fogyasztó, bármilyen termékkel, szolgáltatással kapcsolatban a pénzügyi ombudsmanhoz fordulhat. (Forrás: <http://www.financial-ombudsman.org.uk/accessibility/languages.html>).

²⁸⁵ Forrás: Mortgage Sector Conference, 2009. 05. 12., Chris Cummings (Director General, Association of Mortgage Intermediaries): What lessons can be learned from the past: An intermediaries’ view (Forrás: http://www.fsa.gov.uk/pages/Doing/Events/mortgage_sector.shtml).

²⁸⁶ A közvetített termékek jellemzően jelzáloghitel (Hypothekarkredit), lakástakarékpénztári kölcsön (Bauspargarlehen), lakásépítési és lakásvásárlási hitel (Wohnbaukredit), személyi hitel (Privatkredit), gépjárművásárlási hitel (Autokredit) és lízing (Leasing).

²⁸⁷ Bürgerliches Gesetzbuch. Kihirdetésére 1896. augusztus 18-án került sor. A BGB kodifikációs munkáit követően az „új” BGB 2002. január 1-jén lépett hatályba, de a fennálló szerződésekre csak 2003. január 1.-től kellett alkalmazni. Természetesen a hitelközvetítőkkel kapcsolatos rendelkezések nem 1896-ban kerültek a BGB-be, hanem sokkal később. A közvetítésre vonatkozó rendelkezéseket a 655a § - 655d §-ok tartalmazzák.

²⁸⁸ Hpt. 3. § (1) bekezdés h.) pont.

²⁸⁹ Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz – KWG).

²⁹⁰ Németországban a pénzügyi intézményrendszer felügyeletét 2002. májusától – ebben a szervezeti formában – a Szövetségi Pénzügyi Felügyeleti Hivatal, a Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BaFin) látja el.

²⁹¹ "Gewerbeordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 22. Februar 1999 (BGBl. I S. 202). (Forrás: <http://bundesrecht.juris.de/gewo/BJNR002450869.html#BJNR002450869BJNG000102301>).

²⁹² Például a kérelem beadását megelőző öt éven belül bűncselekmény – jellemzően vagyoni elleni bűncselekmény – elkövetése, rendezetlen vagyoni viszonyok, korábban indított csődeljárások stb. A 34c § (2) bekezdés 1.)-2.) pontja tartalmazza az elutasítás részletes okait.

²⁹³ 655a §.

²⁹⁴ A BGB nem a Kunde (ügyfél), hanem a Verbraucher (fogyasztó) kifejezést használja.

²⁹⁵ A BGB 655b §-a tartalmazza.

²⁹⁶ BGB 355. §.

²⁹⁷ A BGB a Widerrufsrecht visszavonás, „visszalépés” joga kifejezést használja.

²⁹⁸ Bundesgesetz über die Rechtsverhältnisse des Makler und über Änderungen des Konsumentenschutzgesetzes. Rövidítve: Maklergesetz, kereskedelmi ügynöki törvény. A törvény hatályba lépésének napja 1996. július 1.

²⁹⁹ Gewerbeordnung (GewO).

³⁰⁰ Verordnung des Bundesministers für wirtschaftliche Angelegenheiten über Standes- und Ausübungsregeln für das Gewerbe der Personalkreditvermittler.

³⁰¹ Verordnung des Bundesministers für Wirtschaft und Arbeit über die Zugangsvoraussetzungen für das reglementierte Gewerbe der Vermögensberatung (Beratung bei Aufbau und Erhalt von Vermögen und der

A pénzügyi szolgáltatás-közvetítói (ügynöki) tevékenység jelene és várható jövője Magyarországon

Finanzierung unter Einschluss insbesondere der Vermittlung von Veranlagungen, Investitionen, Personalkrediten, Hypothekarkrediten und Finanzierungen) (Vermögensberatungs-Verordnung).

³⁰² 33. §.

³⁰³ A személyi hitel fogalmát a Maklergesetz nem határozza meg. A gyakorlat szerint idetartoznak többek között a folyószámlahitelek, a hitelkártyák, az áruvásárlási hitelek.

³⁰⁴ Personalkreditvermittlers-Verordnung 1. § (2) bekezdés.

³⁰⁵ 34. § (1) bekezdés.

³⁰⁶ 34. § (2) bekezdés 1 – 3. pontja.

³⁰⁷ Bundesgesetz über das Bankwesen. 1993. évi 532. számú törvény. (BWG.)

³⁰⁸ 35. §.

³⁰⁹ Tipikusan ilyen tekinthető például a szükséges dokumentumok, igazolások átadása.

³¹⁰ 37. §.

³¹¹ A bianco váltó olyan váltó, amelyen a saját váltó kiállítója (aki a fizetést ígéri) az összeget nem tünteti fel, hanem a rendelőnyest (a váltó első jogosultját, akinek a fizetést ígéri) hatalmazza fel arra, hogy a ténylegesen fennálló tartozás összegére töltsse ki a váltót.

³¹² 39. § (2) bekezdés.

³¹³ Eskontzinsfuß. A probléma ezzel csak az, hogy az Osztrák Nemzeti Bank már nem végez viszontleszámítolást, ahogy ezt a tevékenységet a Magyar Nemzeti Bank is megszüntette 2001. január elsejei hatállyal.

³¹⁴ 54. § (2) bekezdés, illetve 69. § (2) bekezdés.

³¹⁵ 2 – 5. §.

³¹⁶ 6. §.

³¹⁷ 7. §.

³¹⁸ 8. §.

³¹⁹ 9. §.

³²⁰ 10. §.

³²¹ 11. §.

³²² 37. §.

³²³ BWG 33. § (4) és (5) bekezdés, illetve BGB1. 532/1993.

³²⁴ 136a§ (1) bekezdés, illetve (2) bekezdés b.) pont.

³²⁵ Ez utóbbi gyakorlatilag projekthiteleket, működés-és beruházás-finanszírozást egyaránt jelenthet, ügyfélkörü megkötöttség nélkül

³²⁶ 22a §.

³²⁷ Kundmachung des Fachverbandes Finanzdienstleister vom 30.1.2004 (gemäß § 22a GewO 1994). (Forrás: <http://www.wko.at/finanzdienstleister>).

³²⁸ Berufsrecht.

³²⁹ Bundesgesetz über die Berufsausbildung von Lehrlingen.

³³⁰ „Gewerbliche Vermögensberatung, ausgenommen Personalkreditvermittlung”.

³³¹ „Gewerbliche Vermögensberatung, eingeschränkt auf die Personalkreditvermittlung”.

³³² Érdekeségként jegyezzük meg, hogy az írásbeli vizsgán az erre vonatkozó joganyag kinyomtatott formában felhasználható.

³³³ Finanzmarktaufsicht (FMA). 2002. április elsejétől látja el a pénzügyi szervezetek felügyeletét a 2001. évi 97. számú törvény alapján. Előtte az intézmények felügyelete a Pénzügyminisztérium feladat-és hatáskörébe tartozott.

³³⁴ Például az Mpt. és az Öpt. előírja a tagszervezésért járó juttatás vagy díjazás mértékének és a díjazás nyújtása feltételeinek meghatározását.

³³⁵ 2008. évi XLVII. törvény a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról.

³³⁶ Ne felejtjük el, hogy 2007-ben vagyunk, viszonylag alacsonynak tekinthető nominális svájci frank kamatkörnyezetben, a CHF – az előző éveket is figyelembevéve – nem tűnik volatilisnek, a CHF 148-162 Ft között mozog.

³³⁷ Saját tőke arányos adózott eredmény.

³³⁸ Eszközarányos adózott eredmény.